

2018

วรรณศิลป์ อำนาจ และการต่อสู้ทางการเมืองในวรรณกรรมของกะต่าย โดนคร
โสรีท

สุชัยศรี เมณะทัต
คณะอักษรศาสตร์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd>

Part of the [Comparative Literature Commons](#)

Recommended Citation

เมณะทัต, สุชัยศรี, "วรรณศิลป์ อำนาจ และการต่อสู้ทางการเมืองในวรรณกรรมของกะต่าย โดนครโสรีท" (2018). *Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD)*. 3211.
<https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/3211>

This Thesis is brought to you for free and open access by Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD) by an authorized administrator of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

วรรณศิลป์ อำนาจ และการต่อสู้ทางการเมืองในวรรณกรรมของกะต่าย โดนสะโสรืท

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ สาขาวิชาวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

LITERARY ART, POWER AND POLITICAL STRUGGLE IN KATAY DON SASORITH'S LITERARY
WORKS

Miss Supatcharee Manatat

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy in Literature and Comparative Literature
Field of Study of Literature and Comparative Literature

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2018

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	วรรณศิลป์ อำนาจ และการต่อสู้ทางการเมืองในวรรณกรรม ของกะต่าย โดนครโสริท
โดย	น.ส.สุพัชรี เมนะทัต
สาขาวิชา	วรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.ตรีศิลป์ บุญขจร
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	อาจารย์ ดร.สิริวรรณ จุฬากรณี

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต

.....	คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ก้องกัญญา เทพกาญจนา)	
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	
.....	ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.ถนอมนวล หิรัญเทพ)	
.....	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.ตรีศิลป์ บุญขจร)	
.....	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(อาจารย์ ดร.สิริวรรณ จุฬากรณี)	
.....	กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ศรีวรกานต์)	
.....	กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรเดช โชติอุดมพันธ์)	
.....	กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์ ดร.อุมารินทร์ ตูลารักษ์)	

สุพัชรี เมนะทัต : วรรณศิลป์ อำนาจ และการต่อสู้ทางการเมืองในวรรณกรรมของ
 กะต่าย โดนสะโสริท. (LITERARY ART, POWER AND POLITICAL STRUGGLE IN
 KATAY DON SASORITH'S LITERARY WORKS) อ.ที่ปรึกษาหลัก : รศ. ดร.ตรีศิลป์ บุญ
 ขจร, อ.ที่ปรึกษาร่วม : อ. ดร.สิริวรรณ จุฬากรณ์

งานวิจัยเรื่อง “วรรณศิลป์ อำนาจและการต่อสู้ทางการเมืองในวรรณกรรมของกะต่าย
 โดนสะโสริท” มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ทฤษฎีทางวรรณศิลป์ในวรรณกรรมของกะต่าย โดน
 สะโสริทที่สัมพันธ์กับการสร้างอำนาจและการต่อสู้ทางการเมือง และศึกษาบริบททางการเมือง
 สังคม และวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับวรรณกรรมดังกล่าว

กะต่าย โดนสะโสริท (1904-1959) เป็นนักต่อสู้กษัตริย์ชาตินิยมในช่วงอาณานิคมฝรั่งเศส เป็น
 ผู้บุกเบิกวงการวรรณกรรมสมัยใหม่ของลาวโดยใช้ภาษาฝรั่งเศสเขียนบันเทิงคดี สารคดีและงานเชิง
 วิชาการ ผลการวิจัยได้ข้อสรุปสามประการดังนี้ ประการแรก วรรณกรรมของกะต่ายมีวรรณศิลป์
 โดดเด่นเฉพาะตน ได้แก่การเสียดสีขี้ขล้อ การแฝงนัย การเล่นคำเล่นสำนวน เพื่อโจมตีเจ้าอาณานิคม
 และศัตรูทางการเมืองผ่านวรรณกรรมประเภทสารคดี อีกทั้งผสมผสานรูปแบบนิทานพื้นบ้าน
 กับวรรณศิลป์ตะวันตกเพื่อประกอบสร้างความเป็นลาว นอกจากนี้ยังเขียนประวัติศาสตร์นิพนธ์
 ตามรูปแบบตะวันตกเพื่อตอบโต้การเขียนประวัติศาสตร์นิพนธ์ลาวของชาวตะวันตก ประการที่
 สอง กะต่ายใช้วรรณกรรมเพื่อแสดงอำนาจและการตอบโต้ทางการเมืองกล่าวคือในยุคต่อสู้กษัตริย์
 กะต่ายใช้วรรณกรรมเพื่อวิพากษ์วิจารณ์เจ้าอาณานิคม อีกทั้งในเวลาเดียวกันก็เสนอแนวคิดโจมตี
 ชั่วตรงข้ามทางการเมืองด้วย ประการที่สาม วรรณกรรมของกะต่าย โดนสะโสริท ปัญญาชนลาวผู้
 ได้รับการศึกษาในระบบฝรั่งเศส ใช้ภาษาและรูปแบบวรรณศิลป์รวมถึงแนวคิดแบบฝรั่งเศส ใน
 ขณะเดียวกันก็ผสมผสานความเป็นตะวันตกเข้ากับความเป็นพื้นบ้านลาว วรรณกรรมของเขาจึงมี
 ลักษณะพันทางและใช้วรรณศิลป์ในรูปแบบนี้เพื่อโจมตีเจ้าอาณานิคมด้วยเช่นกัน

สาขาวิชา	วรรณคดีและวรรณคดี	ลายมือชื่อนิสิต .....
	เปรียบเทียบ	
ปีการศึกษา	2561	ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....
		ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาร่วม .....

5580526822 : MAJOR LITERATURE AND COMPARATIVE LITERATURE

KEYWORD: LITERARY, POWER AND POLITICAL STRUGGLE

Supatcharee Manatat : LITERARY ART, POWER AND POLITICAL STRUGGLE IN KATAY DON SASORITH'S LITERARY WORKS. Advisor: Assoc. Prof. Trisilpa Boonkhachorn, Ph.D. Co-advisor: Sirivan Chulakorn, Ph.D.

This research aims to analyze literary elements in Katay Don Sasorith's literary works that reflect the idea of power and political struggle, and to study the political, social, and cultural context that relate to the works.

Katay Don Sasorith (1904-1959) was a Lao political activist and nationalist during the French colonial period. He was the pioneer of Lao modern literature who wrote his fiction and non-fiction works, and academic works in French. The study has reached three conclusions. First, Katay's literary works are unique. He used satire, irony, and pun in his non-fiction works to attack the colonial ruler and his political opponents. He integrated Lao folktales with Western literature to create Lao Identity. He wrote his historical works in a Western style to react against the Western writers' historical works about Laos. Second, Katay used his works to express his authority and political retaliation. During the liberation war, Katay used his works to criticize the colonial ruler and attack his political opponents. Third, his works are a hybrid between Western literature and Lao literature. Katay was educated in the French education system and he used the colonial owner's language, literature and values to retaliate the colonial owner.

Field of Study: Literature and
Comparative Literature

Student's Signature .....

Academic Year: 2018

Advisor's Signature .....

Co-advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาของ รศ.ดร.ตรีศิลป์ บุญขจร อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ ครูผู้เสียสละและให้โอกาสทางวิชาการแก่ผู้วิจัย อ.ดร.สิริวรรณ จุฬากรณ์ อาจารย์ที่ปรึกษา ร่วมวิทยานิพนธ์ ครูผู้ผลักดันและให้กำลังใจ ขอขอบพระคุณ อ.ดร.ถนอมนวล หิรัญเทพ ประธาน กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รศ.ดร.สุรเดช โชติอุดมพันธ์ ผศ.ดร.ศิริพร ศรีวรกานต์ และ อ.ดร.อุมารินทร์ ตูลารักษ์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ผู้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับแก้วิทยานิพนธ์ ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ทุกท่านด้วยความเคารพยิ่ง

ขอขอบพระคุณ คุณป้าดาดา กันละยา ผู้เป็นสื่อกลางให้ผู้วิจัยได้รู้จักทายาทของท่านกะต่าย โตนสะโสริท

ขอขอบพระคุณ คุณลุงมงคน สะโสริทและภรรยาที่ตามหาต้นฉบับวรรณกรรมให้จนครบทุก เล่ม อีกทั้งยังสละเวลาบอกเล่าข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับประวัติชีวิตของท่านกะต่าย โตนสะโสริท ที่ไม่อาจ พบจากแหล่งข้อมูลอื่นใด

ขอขอบคุณคณาจารย์สาขาวิชาภาษาฝรั่งเศส คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิ โรฒที่สนับสนุนการศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิตในครั้งนี้นับว่าลุล่วงได้ด้วยดี

ขอขอบคุณคุณมัทนา จาตุรแสงไฟโรจน์ คุณนัยน์พัศ อธิษฐ์พัศ และคุณศิริวิจิตร ปานตระกูล เพื่อนร่วมหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิตสาขาวิชาวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ ที่ช่วยเหลือแนะนำ ในเรื่องเอกสารและการติดต่อหน่วยงานต่างๆ ตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษา และช่วยส่งกำลังใจโดยตลอดมา

ขอขอบคุณครอบครัวเมนะทัต ผู้เป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยผ่านพ้นทุกอุปสรรค อำนวยความสะดวก ทุกอย่างให้ผู้วิจัยได้บรรลุเป้าหมายที่คาดหวังไว้

สุพัชรี เมนะทัต

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	7
1.2.1 แนวคิดเรื่องการโต้กลับเจ้าอาณานิคม	7
1.2.2 ทฤษฎีอารมณฺ์ชั้น.....	10
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	13
1.4 สมมติฐานของการวิจัย.....	13
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	13
1.6 ขอบเขตของการวิจัย.....	14
1.7 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	16
1.8 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	16
1.8.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับขบวนการลาวอิสระ.....	16
1.8.2 วิทยานิพนธ์และบทความเกี่ยวกับวรรณคดีลาวยุคอาณานิคมฝรั่งเศส	19
1.8.3 งานวิจัยและบทความเกี่ยวกับลักษณะพันทาง (hybridity).....	21
1.8.4 งานวิจัยเกี่ยวกับอารมณฺ์ชั้น	26
1.9 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	29
บทที่ 2 ภูมิหลังและพัฒนาการวรรณกรรมของกะต่าย โดนสะโสริท	30

2.1 ภูมิหลังของกะต่าย โดนสะโสริท.....	30
2.1.1 การศึกษาและการใช้ชีวิตในระบบอาณานิคมฝรั่งเศส.....	30
2.1.2 การต่อสู้กู้ชาติ.....	36
2.1.3 การสร้างอำนาจทางการเมือง	38
2.2 วรรณกรรมของกะต่าย โดนสะโสริท	40
2.2.1 ยุคกู้ชาติ (วรรณกรรมช่วงปี ค.ศ. 1947-1949).....	41
(1) บันเทิงคดี (เรื่องเล่า เรื่องสั้น นิทาน)	41
(2) สารคดี (จดหมายเปิดผนึก บทความแสดงข้อคิดเห็น)	45
(3) งานเขียนเชิงประวัติศาสตร์นิพนธ์.....	53
2.2.2 ยุคสร้างชาติ (วรรณกรรมช่วงปี ค.ศ. 1950-1959).....	55
(1) บันเทิงคดี (เรื่องเล่า เรื่องสั้น นิทาน)	55
(2) งานวรรณกรรมเชิงประวัติศาสตร์นิพนธ์	60
บทที่ 3 วรรณศิลป์กับการเขียนโต้กลับและการประกอบสร้างอัตลักษณ์ลาว	63
3.1 ประวัติศาสตร์นิพนธ์กับการก่อร่างสร้างชาติ	64
3.2 พัฒนาการการสร้างประวัติศาสตร์นิพนธ์ลาว	69
3.3 ประวัติศาสตร์นิพนธ์ของกะต่าย โดนสะโสริท	70
3.3.1 การทวนหาอดีตและรากเหง้าความเป็นลาว	73
3.3.2 การตอบโต้ประวัติศาสตร์นิพนธ์เจ้าอาณานิคม	92
3.3.3 การแทรกแนวคิดและอุดมการณ์เพื่อการต่อสู้ทางการเมือง.....	95
บทที่ 4 อารมณ์ขันกับการเมืองและเรื่องพื้นบ้าน	98
4.1 งานวรรณกรรมประเภทขำขันที่นำมาศึกษา	98
4.2 กลวิธีการเล่าเรื่อง.....	102
4.2.1 บทความแสดงข้อคิดเห็น	102
4.2.2 บทละคร.....	103

4.2.3 เรื่องสั้นแบบตะวันตกและนิทานก้อมแบบลาว	103
4.3 กลวิธีทางวรรณศิลป์.....	106
4.3.1 การเล่นคำ	106
4.3.1.1 คำพ้องเสียงข้ามภาษา.....	107
4.3.1.2 คำพ้องเสียงในภาษาฝรั่งเศส.....	114
4.3.2 การเสียดสี (Satire)	117
4.3.3 การแฝงนัย (Irony).....	128
4.3.4 การใช้มุกตลก	132
4.3.4.1 มุกตลกเกี่ยวกับเพศ.....	132
(1) การล้อเลียนเรื่องเพศในตัวละครฝรั่งเศส	133
(2) เรื่องเพศในนิทานพื้นบ้านลาว	137
4.3.4.2 การล้อเลียนผู้มีอำนาจ.....	148
(1) พระสงฆ์.....	148
(2) เจ้าอาณานิคม	150
(3) ศัตรูทางการเมืองภายในประเทศ.....	152
4.3.4.3 การล้อเลียนชาติพันธุ์	164
4.3.5 การใช้สัญลักษณ์.....	173
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	176
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	176
5.1.1 การสร้างตัวตนความเป็นลาว	177
5.1.2 ความโดดเด่นทางวรรณศิลป์.....	180
5.1.3 อำนาจและการตอบโต้.....	181
5.2 ข้อเสนอแนะ	183
บรรณานุกรม.....	184

ประวัติผู้เขียน..... 192

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในบทบันทึกทางประวัติศาสตร์ไม่ว่าชาติใดก็ตามมักจะปรากฏบุคคลสำคัญที่มีส่วนร่วมในการสร้างชาติ ชื่อของนักต่อสู้เหล่านั้นมักถูกจารึกให้เป็นที่จดจำ เล่าต่อและส่งผ่านจากรุ่นสู่รุ่น หากว่านักต่อสู้เหล่านั้นมีความสามารถหลากหลายยิ่งเป็นที่กล่าวขวัญชื่นชม ในประวัติศาสตร์ชาติลาวก็เช่นกัน มีวีรบุรุษเกิดขึ้นในช่วงการต่อสู้กับเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสมากมาย ผู้คนจากทุกกลุ่มล้วนร่วมมือกันเพื่อได้มาซึ่งเอกราชที่แท้จริง ชื่อหนึ่งที่เคยถูกอ้างถึงว่าเป็นผู้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการต่อสู้ของขบวนการลาวอิสระนั้นคือ “ กะต่าย โดนสะโลริท ”¹

กะต่ายเป็นหนึ่งในกลุ่มปัญญาชนที่มีส่วนร่วมในการต่อสู้ชาติในยุคที่ลาวยังอยู่ภายใต้อิทธิพลของระบอบอาณานิคมของฝรั่งเศส นักต่อสู้ผู้นี้ได้ใช้ประโยชน์จากการเขียนเพื่อเป็นเครื่องมือในโต้กลับเจ้าอาณานิคมอีกครั้งยังได้สร้างตัวตนให้โดดเด่นขึ้นมา กะต่ายมีบทบาทในสามสถานะกล่าวคือ ด้านหนึ่งเป็นนักต่อสู้ผู้เป็นแกนนำในเครือข่ายขบวนการลาวอิสระเพื่อเรียกร้องอิสรภาพให้แก่ลาว ในช่วงการต่อสู้ชาติ ถัดมาในเวลาช่วงเวลาแห่งการก่อร่างสร้างชาติกะต่ายได้ก้าวเข้าสู่การบริหารบ้านเมืองในฐานะนายกรัฐมนตรี ส่วนอีกสถานะหนึ่งนอกเหนือจากนักต่อสู้และนักการเมือง กะต่ายคือนักเขียนผู้สร้างงานวรรณกรรมอันเป็นประจักษ์พยานของยุคสมัย อีกทั้งผลงานเหล่านั้นยังมีคุณค่าในเชิงพัฒนาการในฐานะเป็นการบุกเบิกวงการวรรณกรรมร่วมสมัยของลาว ทว่ากะต่ายผู้เคยมีส่วนร่วมในการสร้างประวัติศาสตร์หรือแม้กระทั่งเป็นผู้เขียนประวัติศาสตร์ชาติกลับถูกลบหายไปจากหน้า

¹ สกัดชื่อตามหนังสือที่ระลึกงานฌาปนกิจศพของกะต่าย โดนสะโลริท ค.ศ. 1959

ประวัติศาสตร์ลาวร่วมสมัยหรือถ้าถูกเขียนถึงก็ไม่ได้รับยกย่องในฐานะที่เคยเป็นนักต่อสู้กู้ชาติหรือแม้กระทั่งผู้ก่อร่างสร้างชาติ ทั้งนี้เป็นเพราะการดำเนินนโยบายบางประการในฐานะนักการเมืองที่ไม่สอดคล้องกับกลุ่มการเมืองที่กลายเป็นการเมืองกระแสหลักในปัจจุบันของลาว ความย้อนแย้งของบทบาทการเป็นนักการเมือง นักเขียน ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะรื้อฟื้นวรรณกรรมของกะต่ายเพื่อศึกษาการใช้วรรณศิลป์เพื่อการสร้างอำนาจและการต่อสู้ทางการเมือง ซึ่งการศึกษาดังกล่าวอาจสะท้อนให้เห็นตัวตนของนักเขียน

กะต่ายเป็นนักเขียนในกลุ่มแรกๆ ที่เริ่มสร้างงานโดยใช้ภาษาฝรั่งเศสในการถ่ายทอดความคิด เหตุที่การสร้างงานวรรณกรรมลาวในยุคอาณานิคมฝรั่งเศส รวมถึงจำนวนผู้เขียนและผลงานมีไม่มาก การและไม่ใช้สิ่งที่มีแพร่หลายเนื่องจากการวางนโยบายของฝรั่งเศสทางการศึกษาส่งผลกระทบอย่างมากต่อพัฒนาการของวรรณกรรมลาวในยุคนั้น ดังที่บ่อแสงคำ วงดาลาและคณะกล่าวไว้ในหนังสือ *วรรณคดีลาว* ว่า

ในช่วงเวลาที่ฝรั่งเศสยึดครองลาวเป็นเวลาเกือบ 60 ปี ฝรั่งเศสจำกัดการศึกษาภาษาและวัฒนธรรมลาวในขณะที่ส่งเสริมให้ใช้ภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาราชการ อีกทั้งเปิดโรงเรียนสอนภาษาฝรั่งเศส วรรณคดีลาวในยุคนีจึงพัฒนาไปอย่างเชื่องช้า รูปแบบงานเขียนที่เกิดขึ้นมักได้รับอิทธิพลจากวรรณคดีฝรั่งเศสเช่นการแปลและเรียบเรียงงานเขียนเรื่อง หนองผิ่ปรต ซึ่งผู้เขียนคือ ท้าวเคนได้นำเสนอว่าแปลมาจากงานเขียนเรื่อง *La mare au diable* ของ George Sand นักเขียนสตรีชาวฝรั่งเศสในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ก่อนที่จะพัฒนาเป็นเรื่องสั้นที่เขียนเป็นภาษาลาวในเวลาต่อมา

(บ่อแสงคำ วงดาลา, 1987: 295)

นอกจากการแปลเรื่องสั้นจากภาษาฝรั่งเศสแล้ว งานเขียนอีกประเภทที่แพร่หลายในท่ามกลางกระแสการต่อสู้กับเจ้าอาณานิคมที่คุกรุ่นนั่นคืองานวรรณกรรมในรูปแบบข่าวในหนังสือพิมพ์ (บ่อ

แสงคำ วงดาลา, 1987: 320) ผู้เขียนวรรณกรรมเหล่านี้คือกลุ่มผู้ร่วมต่อสู้กับลาวอิสระ วรรณกรรมถูกใช้เป็นอาวุธทางปัญญาที่คนลาวใช้ในการต่อสู้กับฝรั่งเศส โดยเริ่มแรกใช้วรรณกรรมประเภทกลอนลำ ประวัติศาสตร์ ลายแทง นิทานที่มีลักษณะประวัติศาสตร์เพื่อปลุกกระตือรือร้นให้ประชาชนรักชาติ (สุเนต โพทิสานและคณะ, 2551: 348) ต่อมาในช่วงการต่อสู้ของกลุ่มลาวอิสระงานวรรณกรรมยังคงเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อต่อสู้ทางการเมือง

กะต่ายคือหนึ่งในบุคคลระดับแกนนำของกลุ่มลาวอิสระ ในยุคนั้นได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในช่วงที่รัฐบาลลาวอิสระประกาศเอกราช อีกทั้งยังเป็นนักปลุกกระตือรือร้น (Propagandist) (Savèng Phinith, 1975: 241) คนสำคัญในกลุ่มการต่อสู้กลุ่มนี้ เขาใช้ภาษาฝรั่งเศสในการเขียนวรรณกรรมเพื่อโจมตีผู้ปกครอง อาจกล่าวได้ว่าภาษาฝรั่งเศสกลายเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของนักเขียน แม้ว่าโรงเรียนระบบฝรั่งเศสไม่แพร่หลายในลาว อีกทั้งจำนวนนักเรียนมีไม่มาก การเรียนรู้ภาษาฝรั่งเศสอยู่ในวงจำกัดอยู่ในกลุ่มเจ้านายและคนมีฐานะและกลุ่มปัญญาชนผู้รู้ภาษาฝรั่งเศสจำนวนหนึ่งกลายเป็นผู้มีบทบาทในการขับเคลื่อนขบวนการลาวอิสระ กะต่ายผู้เป็นแกนนำนักเขียนกลุ่มลาวอิสระจึงเป็นผู้มีคุณูปการต่อพัฒนาการของวรรณคดีและประวัติศาสตร์ลาวร่วมสมัย ดังที่สะแหวง ฟินิด (Savèng Phinith) นักวิชาการลาวซึ่งมีความเชี่ยวชาญในด้านประวัติศาสตร์และวรรณคดีลาวและยังเป็นสมาชิกของ l'Ecole Française d'Extrême Orient ได้กล่าวไว้ว่า

“กะต่าย โดนสะโลริท นักโฆษณาคนสำคัญที่นำเสนอข้อคิดเห็นของกลุ่มลาวอิสระได้เขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์ที่ชื่อว่า “บั้งไฟรายสัปดาห์” (Fusée de la semaine) ในขณะเดียวกันนักเขียนผู้นี้ยังสร้างสรรค์เรื่องเล่าขำขันในหนังสือ “หัวเราะกันสักนิด” (Pour rire un peu) ที่บอกเล่าการผจญภัยของเขาและเพื่อนร่วมอุดมการณ์ขณะลี้ภัยการเมือง หนังสือเล่มนี้จัดอยู่ในประเภทวรรณกรรมขำขัน (the humoristic type of literature)

อันมีลักษณะเฉพาะที่ใกล้เคียงกับ “เชียงเมียง” (นิทานตลกเจ้าปัญญา) และหนังสือเล่มนี้ยังเป็นงานเขียนรุ่มบุกเบิกของงานประเภทเดียวกันนี้อีกด้วย” (Savèng Phinith, 1975: 241)

นอกจากจะตายจะเป็นผู้บุกเบิกงานประเภทเรื่องเล่าแนวข้ามชั้น เขายังเป็นบุคคลแรกๆ ที่ริเริ่มเขียนประวัติศาสตร์ลาวด้วยวิธีสร้างประวัติศาสตร์นิพนธ์แบบตะวันตก

“งานประเภทประวัติศาสตร์ชาติ (National history) ที่กลายเป็นรูปแบบมาตรฐานสากลของคริสต์ศตวรรษที่ 20 ถูกถ่ายทอดสู่คนลาวโดยนักวิชาการชาวฝรั่งเศส Le Boulanger ที่นำเสนอประวัติศาสตร์ลาวเรื่อง Histoire du Laos français (1931) แต่งงานขึ้นหนึ่งที่เป็นพลวัตของพัฒนาการการเขียนประวัติศาสตร์ของลาวคือ Le Laos (1949) ของกเต๋าย แม้ภายหลังการตีพิมพ์จะไม่เป็นที่รู้จักมากนัก หากแต่งงานชิ้นนี้เป็นงานมุ่งเสนอประวัติศาสตร์ร่วมสมัยของลาว” (Evans, 2003 : 3)

เมื่อพิจารณาการใช้ภาษาฝรั่งเศสเพื่อถ่ายทอดงานวรรณกรรม นั้นสะท้อนไปถึงพื้นเพด้านการศึกษาของกเต๋าย จะเห็นได้ว่านักเขียนผู้นี้คือปัญญาชนชาวลาอันเป็นผลผลิตของระบบการศึกษาแบบฝรั่งเศสทั้งในลาวและเวียดนาม แม้กเต๋ายจะไม่ได้สำเร็จการศึกษาจากประเทศฝรั่งเศส แต่นักเขียนพื้นเมืองลาวผู้นี้สามารถใช้ภาษาฝรั่งเศสเผยแพร่งานเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพเทียบเท่ากับคนฝรั่งเศส ดังที่สะแหวง พินิด ได้กล่าวไว้ว่า

สื่อสิ่งพิมพ์ในเวียงจันทน์ รวมทั้งผลงานของกเต๋าย โดนสะโลริท ส่วนใหญ่เขียนเป็นภาษาฝรั่งเศส เราเชื่อว่านักเขียนมีความประสงค์ที่จะต่อต้านการบริหารอาณานิคมของฝรั่งเศส อีกทั้งยังต้องการพิสูจน์ว่าพวกเขามีความสามารถในการใช้ภาษาฝรั่งเศสได้ดีพอๆ กับคนฝรั่งเศสแท้ๆ (Savèng Phinith, 1975 : 241)

จะเห็นได้ว่าการแสดงออกด้วยภาษานั้นมีความสำคัญต่อการแสดงตัวตนของคนพื้นเมืองภายใต้ระบอบอาณานิคม ฟานงได้กล่าวถึงการใชภาษาแบบเจ้าอาณานิคมไว้ว่า

“ผู้คนที่ตกเป็นอาณานิคมมีปมแห่งความต่ำต้อย (*un complexe d'infériorité*) จึงต้องซ่อนเร้นวัฒนธรรมดั้งเดิม และยอมรับปรับใช้ภาษาของชาติที่มีอารยะซึ่งนั่นหมายถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของแผ่นดินของเจ้าอาณานิคม (*les valeurs culturelles de la métropole*) คนพื้นเมืองจะเข้าใจถึงความขาวเมื่อเขาละทิ้งความดำของตนเอง” (Fanon, 1952 : 34)

เมื่อพิจารณาเรื่องการใช้ภาษาของกะต่ายพบว่ามีความแตกต่างและซับซ้อน กล่าวคือการใช้ภาษาฝรั่งเศสของกะต่ายเป็นไปด้วยความเต็มใจเนื่องจากได้ถูกหล่อหลอมมาเช่นนั้น กะต่ายใช้ภาษาเหมือนเจ้าอาณานิคมเพื่อแสดงออกถึงการได้รับการบ่มเพาะในระบบการศึกษาแบบตะวันตก เขาไม่ซ่อนเร้นวัฒนธรรมดั้งเดิมแต่นำความเป็นลาวมาแสดงให้เห็นด้วยความภาคภูมิใจ ในแง่มุมนี้นักเขียนให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมดั้งเดิมและภูมิปัญญาท้องถิ่น สื่อออกมาด้วยภาษาของเจ้าอาณานิคมทั้งนี้เพื่อวิพากษ์เจ้าอาณานิคม ดังเช่นผลงานกลุ่มเรื่องเล่าแนวขำขันที่ใช้กลวิธีการเล่าเรื่องแบบนิทานพื้นบ้านในบริบทสังคมร่วมสมัยผสมผสานกับกลวิธีทางวรรณศิลป์แบบตะวันตก

นอกจากนี้กะต่ายกล่าวถึงมุมมองในการใช้ภาษาฝรั่งเศสไว้ในบทนำของ *Les Valets de l'Impérialisme Français* (ผู้รับใช้ระบอบอาณานิคมฝรั่งเศส) ว่า

“เพื่อนร่วมชาติทั้งกลุ่มผู้ลี้ภัยการเมืองและคนที่ยังอยู่ในลาวร้องขอให้พวกเราเขียนและแปลหนังสือพิมพ์ “บั้งไฟ” เป็นภาษาลาวเพื่อขยายกลุ่มผู้อ่านให้กว้างขึ้น แม้จะอยากทำตามข้อเรียกร้องแต่เป็นที่น่าเสียดายที่ยังทำเช่นนั้นไม่ได้ ด้วยเพราะพวกเราไม่ยินดีกับคนส่วนใหญ่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการขัดแย้งของสองรัฐบาล² (...) และต้องการจำกัดการรับรู้เรื่องประเด็นข้อขัดแย้งให้อยู่ในกลุ่มปัญญาชนลาวผู้รู้ภาษาฝรั่งเศส นอกจากนี้การที่พวกเราใช้

² รัฐบาลลาวอิสระพลัดถิ่นและรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาวภายใต้อิทธิพลของฝรั่งเศส

ภาษาฝรั่งเศสในเอกสารต่างๆเพราะเห็นว่าเป็นภาษาทางการทูต และง่ายกว่าภาษาลาวในการตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งยังมีความเป็นไปได้ที่เอกสารภาษาฝรั่งเศสของพวกเราจะไปถึงองค์การสหประชาชาติ นักการเมือง และนักหนังสือพิมพ์จากนานาชาติ”

(Thao Katay, 1948. 5-9)

จากข้อความดังกล่าวทำให้เห็นว่าวัตถุประสงค์ในการใช้ภาษาฝรั่งเศสของกะต่ายเป็นไปในเชิงการเมือง ไม่ได้เขียนเพื่อเสนอข้อมูลโดยตรงไปตรงมา การจำกัดภาษาในการเผยแพร่ข้อมูลทำให้คนลาวส่วนใหญ่ที่ไม่รู้ภาษาฝรั่งเศสถูกกั้นออกจากการรับรู้เรื่องราว ในที่นี้วรรณกรรมที่กะต่ายเขียนขึ้นจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งในการแสดงออกถึงอำนาจของปัญญาชนที่มีความรู้ความสามารถ อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือที่ดีกว่าเพื่อการเรียกร้องเอกราชจากเจ้าอาณานิคม และยังทำให้นานาชาติได้รับรู้ถึงความต้องการของกลุ่มนักต่อสู้ชาติ

งานวรรณกรรมของกะต่ายส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นบทความเป็นตอนๆ ที่เคยตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์บังไฟ ภายหลังถูกนำมาตีพิมพ์รวมเล่มในหัวเรื่องต่างๆกัน ผลงานส่วนใหญ่ตีพิมพ์ขึ้นในช่วงที่กลุ่มลาวอิสระลี้ภัยทางการเมืองมายังประเทศไทย มีเพียงส่วนน้อยที่ตีพิมพ์ภายหลังจากลาวอิสระประกาศยุบคณะรัฐบาล จากการศึกษาตัวบทพบว่าผลงานส่วนใหญ่มีฉากหลังของเรื่องราวอยู่ในยุคการปกครองของฝรั่งเศส มีเนื้อหาโจมตีเสียดสีระบบการปกครองของฝรั่งเศส อีกทั้งยังวิพากษ์ฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง นอกจากนี้ยังมีผลงานที่บอกเล่าถึงอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนคนลาว

กะต่ายคือปัญญาชนนักบุกเบิกผู้สร้างมิติใหม่ให้วงการวรรณกรรมลาว อีกส่วนหนึ่งผู้วิจัยพบว่าผลงานที่เกิดขึ้นในช่วงการต่อสู้ชาติของกลุ่มลาวอิสระสูญหายไปเป็นจำนวนมาก ดังนั้นจะเป็นประโยชน์ในแวดวงวิชาการถ้ามีผู้สนใจศึกษางานในกลุ่มนี้เพื่อเติมเต็มข้อมูลที่แสดงถึงพัฒนาการทางงานวรรณคดีของลาว จากการค้นคว้าของผู้วิจัยพบว่างานเขียนของกะต่ายมีความสมบูรณ์ครบถ้วนมากที่สุด อีกทั้งการที่ผู้เขียนมีบทบาทที่แปรผันไปตามสภาวะการเมืองโดยก้าวผ่านจากนักต่อสู้ชาติ

ไปสู่นักปกครอง ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่ศึกษางานเขียนของกะต่ายในฐานะที่งานวรรณกรรมเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีส่วนในการสร้างอำนาจทางการเมือง และแนวคิดที่ปรากฏในผลงานอาจแสดงถึงตัวตนของนักเขียนผู้นี้ เป็นที่สังเกตว่าแม้กะต่ายจะใช้ผลงานเขียนเพื่อเป็นอำนาจต่อรอง หากแต่อำนาจทั้งหลายคืออดีต อีกทั้งผลงานและตัวตนกำลังจะถูกกลบหายไปจากประวัติศาสตร์ ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่อง **วรรณศิลป์ อำนาจและการต่อสู้ทางการเมืองในวรรณกรรมของกะต่าย โดนสะโลวิท** โดยมีจุดประสงค์ที่จะหาคำตอบว่ากะต่ายใช้วรรณศิลป์เพื่อสร้างอำนาจและการต่อสู้ทางการเมืองอย่างไร รวมทั้งงานวรรณกรรมสามารถแสดงให้เห็นตัวตนของผู้เขียนได้หรือไม่

1.2 กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดสำคัญที่ใช้ในการวิเคราะห์งานวรรณกรรมของกะต่ายคือแนวคิดโต้กลับเจ้าอาณานิคม และทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ขัน

1.2.1 แนวคิดเรื่องการโต้กลับเจ้าอาณานิคม

ฟรานทซ์ ฟานง (Frantz Fanon) แสดงทรรศนะใน *Peau Noire, Masques blancs* (1952)/ *Black Skin White Masks* (1968) (คนดำหน้ากากขาว) ในประเด็นเกี่ยวกับคนดำและภาษา ความว่า “เป็นที่เข้าใจกันว่าการพูดคือการมีตัวตนต่อหน้าผู้อื่น” (Fanon, 1952: 33) ข้อคิดเห็นของฟานงบ่งบอกถึงความสำคัญของภาษาที่นำไปสู่การเผยให้เห็นความมีตัวตนของผู้พูด การเขียนก็เป็นลักษณะหนึ่งของการแสดงออกทางภาษาอันจะทำให้เห็นแนวคิดและอุดมการณ์ อีกทั้งยังแสดงออกถึงตัวตนของผู้เขียน

นอกจากนี้ฟรานทซ์ ฟานงยังนำเสนอเรื่องความเหลื่อมล้ำในสิทธิและบทบาทความเป็นมนุษย์เกิดขึ้นอย่างชัดเจนในระบอบการปกครองแบบอาณานิคม คนพื้นเมืองไม่เพียงแต่ถูกยึดครองดินแดนแต่พวกเขายังถูกกดขี่ข่มเหง ถูกผลักให้กลายเป็น “อื่น” (Other) ที่แตกต่างแปลกแยกจาก

“คนขาว” (One) ผู้มีฐานะเป็นนายอยู่ในตำแหน่งเหนือกว่า ความสัมพันธ์ในลักษณะ นาย/บ่าว ทำให้คนพื้นเมืองเกิดปมแห่งความต่ำต้อย (Inferiority complex) และเพื่อให้เข้าใจโลกของคนขาว คนพื้นเมืองต้องยอมปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมที่เหนือกว่าของประเทศเจ้าอาณานิคม การเลียนแบบภาษา การแต่งกาย แนวคิด ทำให้คนพื้นเมืองเข้าถึงความเป็นคนขาว การเลียนแบบดังกล่าวคือการต่อต้านสิ่งที่คนขาวพยายามจะนิยามความเป็นคนพื้นเมืองกดขี่ให้พวกเขาต้องตกอยู่เป็กลาง คนพื้นเมืองจึงพยายามยกตัวเองให้ทัดเทียมคนขาวเพื่อทำให้อีกฝ่ายตระหนักถึงการมีตัวตนของคนพื้นเมือง ทำให้คนขาวเห็นว่าพวกเขาไม่ใช่เพียงสิ่งที่คนขาวอยากให้เป็น พวกเขาไม่ใช่ผู้ถูกกระทำ แต่ยกระดับตัวเองขึ้นมาเป็นผู้กระทำ กำหนดอัตลักษณ์และวิถีทางที่แตกต่างไปจากสิ่งที่คนขาวพยายามจะตีกรอบให้พวกเขาเป็นเช่นนั้น นอกจากนี้การลอกเลียนแบบแนวคิดและวิถีทางแบบตะวันตกยังนำพาคนพื้นเมืองไปสู่การต่อต้านระบอบอาณานิคมและการเรียกร้องเอกราช การศึกษาในระบบตะวันตกเป็นการเปิดประสบการณ์ให้คนพื้นเมืองได้รับรู้กระบวนการและแนวคิดในการต่อสู้เรียกร้องสิทธิตามแบบวิธีการที่คนขาวได้ออกแบบไว้ในปรัชญาสำนักต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านั้นเป็นการแสดงออกถึงความพยายามของกลุ่มคนที่ถูกกดขี่ในการต่อสู้ต่อออร์อง

การต่อสู้ของผู้อยู่ใต้อาณานิคมเพื่อปลดปล่อยตนเองจากการครอบงำของอำนาจอาณานิคม ไม่ได้จบสิ้นเพียงการได้รับเอกราช แต่การต่อสู้เช่นนี้ยังดำเนินต่อไป เพราะยังมีปัจจัยคงค้างของเจ้าอาณานิคม ซึ่งสิ่งเหล่านั้นยังคงมีอิทธิพลเหนือผู้เคยตกอยู่ในอาณานิคม ถนนมณฑล หิรัญเทพ (ถนนมณฑล หิรัญเทพ, 2546: 2) สรุปไว้ว่า การล้มล้างอาณานิคม (decolonization) จึงเป็นประเด็นสำคัญที่สุดประเด็นหนึ่งในการต่อสู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อเรียกร้องที่ว่า การล้มล้างอาณานิคมทางการเมือง เพื่อให้ได้มาซึ่งเอกราชเชิงรูปแบบเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอควรจะต้องมีการล้มล้างอำนาจอาณานิคมทางความคิดและวัฒนธรรม (decolonization of mind /culture decolonization) ด้วย

กล่าวได้ว่า *Black Skin White Mark* คือการตีแผ่ให้เห็นสภาพของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการปกครองในระบอบอาณานิคม อีกทั้งยังนำเสนอการล้มล้างอาณานิคมโดยเน้นไปที่การพยายามลบเลือนความรู้สึกต่อกว่าและชี้ให้เห็นว่าเป็นสิ่งที่เกิดจากการสร้างขึ้นของลัทธิอาณานิคม (ถนอมนวล หิรัญเทพ, 2546 : 7-8) ฟานงต์ออกงานเขียนเชิงทฤษฎีของเขาด้วย *Les Damnés de la Terre* (1961)/ *The Wretched of the Earth* (1968) (ผู้ถูกสาปบนผืนโลก) ใจความสำคัญของหนังสือเล่มนี้มุ่งเน้นไปที่ขั้นตอนของการต่อสู้ เสนอการปลุกจิตสำนึกเกี่ยวกับชาติ รวมถึงการสร้างอัตลักษณ์ประจำชาติ ผ่านรูปแบบของวัฒนธรรม รื้อค้นไปถึงอดีตและรากเหง้า เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นชาติ (national consciousness) ในขั้นถัดไปคือการสร้างความร่วมมือเพื่อการเรียกร้องอิสรภาพ และปลดปล่อยชาติจากการครอบงำของเจ้าอาณานิคม และในช่วงของการเรียกร้องเอกราชผู้ร่วมต่อสู้ก็จะเขียนวรรณกรรมการต่อสู้ และนำไปสู่แนวคิดชาตินิยมต่อไป

นอกจากการต่อสู้เพื่อกอบกู้อัตลักษณ์ความเป็นชาติตามแนวทางของฟานงต์แล้ว เอ็ดเวิร์ด ซาอิด (Edward Zaid) นำเสนอแนวคิดเรื่องการล้มล้างอำนาจเจ้าอาณานิคมในหนังสือ *Orientalism* (1978) ซึ่งนำเสนอความสัมพันธ์เชิงอำนาจและขัดแย้งแบบ binary opposition จากมุมมองของตะวันตกที่สร้างภาพเหมารวมให้ตะวันออก นอกจากนี้ซาอิดยังเสนอหนทางที่ตะวันออกจะได้กลับมุมมองจากตะวันตกโดยไม่จำเป็นต้องใช้กำลัง แต่ผ่านการต่อสู้ในเชิงวรรณกรรม มองมุมใหม่จากสายตาของผู้ถูกปกครองเพื่อจะล้มล้างและตอบโต้ตะวันตกด้วยข้อเขียนของคนพื้นเมือง

1.2.2 ทฤษฎีอารมณ์ขัน

อองรี แบร์ซง (Henri Bergson) เขียนหนังสือเรื่อง *Laughter : An essay on the Meaning of the comic* ผู้เขียน เสนอข้อสังเกต 3 ประการ ประการแรก การหัวเราะเป็นเรื่องของมนุษย์ กล่าวคือคนเราจะหัวเราะให้กับทุกสิ่งไม่ว่าจะเป็นคน สัตว์ หรือสิ่งของ โดยใช้คุณสมบัติของความเป็นมนุษย์เป็นมาตรฐานในการตีค่าสิ่งที่ถูกหัวเราะ ประการที่สอง การหัวเราะเป็นการปลดปล่อยคนจากกฎเกณฑ์ของสังคม ประการสุดท้ายการหัวเราะคืออารมณ์ร่วมของสังคม ผู้เขียนเน้นว่าการจะเข้าใจเสียงหัวเราะ ต้องวิเคราะห์ธรรมชาติแวดล้อมของเสียงหัวเราะนั้น นั่นคือเราต้องวิเคราะห์สังคม ต้องกำหนดกรอบข้อตกลงร่วมของสังคม ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลไม่อาจทำให้เกิดเสียงหัวเราะได้ ต้องย้อนกลับไปดูที่กระบวนการ โดยการเฝ้าสังเกตความไร้แก่นสารที่จะทำให้จบลงด้วยการหัวเราะ เสียงหัวเราะคือการแสดงออกทางสังคม (social gesture) สังคมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นแบบเครื่องจักร (machine) มีหนทางในการจัดการผู้คนให้เข้ากลุ่ม และสำหรับคนๆ หนึ่ง การกลายเป็นสมาชิกของกลุ่ม หมายถึงว่าเขาผู้นั้นต้องมีคุณสมบัติที่สมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่มพึงมี

ผู้วิจัยเลือกศึกษาทฤษฎีอารมณ์ขันของซิกมุนด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ในงานเขียนเรื่อง *Jokes and Their Relation to the Unconscious* ในงานชิ้นนี้ฟรอยด์ศึกษาแรงจูงใจของเรื่องตลก โดยแบ่งระดับการสร้างเรื่องตลกไว้ 2 ประเภท กล่าวคือเรื่องตลกแบบมีจุดมุ่งหมาย และเรื่องตลกที่ไม่มีจุดมุ่งหมาย ซึ่งมักมีจุดจบของเรื่องราวในตัวเอง (Freud, 1960 : 90) ฟรอยด์กล่าวว่าเรื่องตลกที่ไม่มีบทจบในตัวเองมีจุดมุ่งหมายในการนำเสนอ 2 ประการคือ เรื่องตลกปรปักษ์ (Hostile joke) ซึ่งใช้ในจุดมุ่งหมายเพื่อโจมตี เสียดสี หรือปกป้อง เรื่องตลกที่มีจุดมุ่งหมายอีกประเภทคือ เรื่องตลกลามก (Obscene joke) มีจุดประสงค์เพื่อการเปิดเผย (Freud, 1960 : 96-97) ในเบื้องต้นผู้วิจัยพบการนำเสนอทุกตลกอันเป็นกลวิธีที่แทรกอยู่ในตัวบททุกประเภทของกะต่าย ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีอารมณ์ขันของฟรอยด์ กะต่ายเล่าเรื่องตลกแบบมีจุดมุ่งหมายเนื่องจากเสียงหัวเราะที่เกิดหลัง

ภายหลังเชื่อมโยงไปสู่การเป็นเครื่องมือในการต่อสู้ทางการเมืองกับฝ่ายตรงข้าม อาจกล่าวได้ว่ามุกตลกของกะต่ายสัมพันธ์กับแนวคิดของฟรอยด์ที่ว่า “เราจะรู้สึกสนุกและรู้สึกว่าตนเองเหนือกว่าฝ่ายตรงข้าม โดยการทำให้อีกฝ่ายดูต่ำต้อย เป็นเบี้ยล่าง นำเหยียดหยาม หรือกลายเป็นตัวตลก (Freud, 1960 : 105)

Beyond a joke : The limits of humour (Lockyer, 2009) เป็นหนังสือรวมบทความจำนวน 9 เรื่องที่ให้แนวคิดในเรื่องอารมณ์ขัน และเรื่องตลก โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสุนทรียะและจริยธรรมของอารมณ์ขันโดยวิเคราะห์ผ่านรูปแบบอารมณ์ขันอันหลากหลาย อาทิ การพูดเดี่ยว (Stand-up comedy) เรื่องตลกทางอินเทอร์เน็ต การ์ตูนการเมือง เป็นต้น ประเด็นที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยครั้งนี้อยู่ในบทที่ 3 ว่าด้วย Humour and the conduct of politics ผู้เขียนวิเคราะห์จริยธรรมของอารมณ์ขันในฐานะที่เป็นเครื่องมือทางการเมือง วิเคราะห์ว่าวิธีการที่อารมณ์ขันถูกใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่แนวคิดการวิจารณ์อย่างถูกกฎหมาย รวมถึงวิธีการในการเสนอแนวคิดเชิงวิจารณ์

ผู้วิจัยศึกษารวมบทความชุด *Cheeky Fictions Laughter and the postcolonial* ของซูซาน ไชล์ และ มาร์ค สเติน (Susanne Reichl and Mark Stein) (Reichl, 2005) เสนอแนวทางการวิเคราะห์ตัวบททางวัฒนธรรมในประเด็นเรื่องการสร้างเสียงหัวเราะ โดยเสนอตัวอย่างการวิเคราะห์ผลงานของนักเขียนในกลุ่มประเทศที่เคยเป็นอาณานิคมตะวันตก รวมบทความนี้เป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการสร้างกลวิธีที่ใช้ในการกำหนดกรอบคำว่าเสียงหัวเราะ (Laughter) โดยมุ่งศึกษาปฏิบัติการข้ามวัฒนธรรมหลังอาณานิคม (Postcolonial Transcultural practice) จากการใช้ระเบียบวิธีและกรอบคิดเพื่อค้นหาวิธีการวิเคราะห์ความซับซ้อนของเสียงหัวเราะกับแนวคิดหลังอาณานิคม อาจกล่าวได้ว่างานชิ้นนี้เป็นการรวมกันของสหสาขาวิชาที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาแนวคิดหลังอาณานิคมและทฤษฎีอารมณ์ขัน บทความชุดนี้แบ่งเป็น 5 ส่วน

ในส่วนแรกมีชื่อว่า สองมุมมองของเสียงหัวเราะ-อารมณ์ขันและความคลุมเครือทางวัฒนธรรม (Laughter's double vision-Humour and cultural ambiguity) ความคลุมเครือที่ว้ากเกิดจากคำถามของคนที่ถูกหัวเราะเยาะ บทความ 4 บทในส่วนนี้จึงมุ่งวิเคราะห์ในเรื่องความชอบธรรมของเสียงหัวเราะและพื้นที่ตั้งทางวัฒนธรรม

ส่วนที่สอง มีชื่อว่าจารีตประเพณีและการละเมิด-เขียนโต้กลับและไปข้างหน้า (Tradition and transgression-Writing back and forth) ในส่วนนี้วิเคราะห์จารีตของอารมณ์ขันหลากหลายรูปแบบในฐานะที่เป็นจุดชี้นำไปสู่ความพยายามล้มล้างเจ้าอาณานิคมหรืออดีตเจ้าอาณานิคม ในขณะที่ผู้เขียนบทความเห็นด้วยกับหลักการการเขียนโต้กลับผ่านการใช้อารมณ์ขันโดยตรง นอกจากนี้อารมณ์ขันไม่เพียงส่งไปให้เจ้าอาณานิคม แต่ผู้ล้มล้างเองก็ถูกหัวเราะเยาะและทำให้น่าขันด้วยเช่นกัน

ส่วนที่สามมีชื่อว่า การแสดงออกทางชาติพันธุ์-ใบอนุญาตหัวเราะ (Ethnic cabaret- a License to Laugh) ในส่วนนี้ผู้เขียนบทความมุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์อันคลุมเครือของผู้มีส่วนร่วมสร้างเสียงหัวเราะ ทั้งนี้หมายรวมทั้งผู้สร้างเรื่องให้หัวเราะและผู้หัวเราะ โดยวิเคราะห์ผ่านตัวบทและระหว่างตัวบท รวมทั้งผู้ชมและผู้อ่าน

ส่วนที่สี่มีชื่อว่า ภาษาแห่งอารมณ์ขัน-อารมณ์ขันของภาษา (The Language of Humour-The Humour of Language) มุ่งศึกษาว่าภาษาก่อให้เกิดเสียงหัวเราะได้อย่างไรและสำรวจว่าภาษาสามารถช่วยเหลือและเป็นอุปสรรคต่อการเชื่อมโยงช่องว่างทางวัฒนธรรมระหว่าง ตัวอักษร ผู้เขียน และผู้อ่าน

ในส่วนที่ห้าอันเป็นส่วนสรุปมีชื่อว่า หัวเราะออกมา- อารมณ์ขันบำบัดได้ผลจริงหรือ (Laughing it off-Does therapeutic humour work?) ผู้นำเสนอบทความชุดนี้พยายามตรวจสอบศักยภาพของการบำบัดด้วยอารมณ์ขันและประเมินค่าในพื้นที่หลังอาณานิคมที่หลากหลาย บทความ

บางส่วนมาจากบทสรุปที่ว่าอารมณ์ขันช่วยบรรเทาความขัดแย้งของสถานการณ์หลังอาณานิคม แต่บทความบางส่วนกลับแสดงให้เห็นว่าในบางกรณีเสียงหัวเราะถูกใช้เพื่อตอกย้ำความหายนะ

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางวรรณศิลป์ในวรรณกรรมของกะต่าย โดนสะโสริทที่สัมพันธ์กับการสร้างอำนาจและการต่อสู้ทางการเมือง

1.3.2 เพื่อศึกษาบริบททางการเมือง สังคม และวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับวรรณกรรมดังกล่าว

1.4 สมมติฐานของการวิจัย

กะต่าย โดนสะโสริท (ค.ศ. 1904-1959) เป็นปัญญาชนลาวในยุคอาณานิคมฝรั่งเศสผู้ได้รับการศึกษาแบบตะวันตก วรรณกรรมของกะต่ายมีทั้งประเภทนิทาน เรื่องสั้น และบทความแสดงความคิดเห็นที่ใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์หลากหลาย อาทิ การเสียดสีล้อ การแฝงนัย การเล่นคำเล่นสำนวน การใช้มุขตลก รวมทั้งการผสมผสานเรื่องเล่าและวัฒนธรรมพื้นบ้านกับวรรณศิลป์แบบตะวันตก วรรณกรรมของกะต่ายเป็นเครื่องมือสำคัญในการตอบโต้เจ้าอาณานิคมและต่อสู้กับศัตรูทางการเมืองของกลุ่มลาวอิสระ

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

1.5.1 เก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งตัวบทผลงานของกะต่าย โดนสะโสริท และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่นแนวคิดทฤษฎี ข้อมูลทางสังคม ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมลาว

1.5.2 สัมภาษณ์ทายาทของกะต่าย โดนสะโสริท

1.5.3 วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

1.5.4 สรุปผลและเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1.6 ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาผลงานวรรณกรรมของกษัตริย์ที่ตีพิมพ์รวมเล่มจำนวน 15 เล่ม โดยศึกษาวรรณกรรมจากสองยุคคือยุคกษัตริย์ชาติและยุคสร้างชาติ จากวรรณกรรมประเภทต่างๆ ได้แก่บันเทิงคดี สารคดี และงานวิชาการ เนื่องจากผลงานกลุ่มดังกล่าวแสดงถึงลักษณะทางวรรณศิลป์ที่ชัดเจน อีกทั้งยังแสดงออกถึงการสร้างอำนาจและการต่อสู้ทางการเมืองอีกด้วย

1.6.1 บันเทิงคดี (เรื่องเล่า เรื่องสั้น นิทาน)

- (1) *Pour rire un peu : histoires vécues* (เพื่อหัวเราะหน่อย: เรื่องราวที่ได้ประสบมา) (Bangkok : Editions Lao-Issara, 1947)
- (2) *Les Valets de l' Impérialisme Français* (ผู้รับใช้ระบอบจักรวรรดินิยมฝรั่งเศส) (Bangkok : Editions Lao-Issara, 1948)
- (3) *Souvenirs d'un ancien écolier de Paksé* (ความทรงจำของนักเรียนเก่าแห่งเมืองปากเซ) (Saigon : Editions Lao Sédone, 1958)
- (4) *Elle est formidable, la belle-mère!* (ช่างยอดเยี่ยมจัง, คุณแม่ยาย) (Saigon : Editions Lao Sédone, 1958)

1.6.2 สารคดี (บทความแสดงความคิดเห็น)

- (1) *Quatre lettres ouvertes* (จดหมายเปิดผนึก 4 ฉบับ) (Bangkok : Editions Lao-Issara, 1948)
- (2) *L'Amitié ou la Haine! : Pour une entente Franco-Lao contre le colonialisme désuet et périmé* (มิตรภาพหรือความแค้น : เพื่อความเข้าใจกันของฝรั่งเศส-ลาว ในการต่อต้านระบบอาณานิคมที่ล้าสมัยและใช้การไม่ได้) (Bangkok : Editions Lao-Issara, 1948)

(3) *Y a-t-il une politique française en Indochine ?* (มีนโยบายของฝรั่งเศสในอินโดจีนหรือไม่) (Bangkok : Editions Lao-Issara, 1948)

(4) *Une amnistie? Fi donc! ou Une nouvelle preuve de la mauvaise foi des colonialistes français* (นิรโทษกรรม ? แล้วอย่างไร ! ข้อพิสูจน์ใหม่ของความไม่จริงใจของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส) (Bangkok : Editions Lao-Issara, 1948)

(5) *Les Aspirations du peuple lao ou les revendications des Lao-Issara* (แรงบันดาลใจของชนชาติลาวหรือข้อเรียกร้องของลาวอิสระ) (Bangkok : Editions Lao-Issara, 1949)

(6) *Depuis le retour de la domination française le Laos n'avance pas* (ตั้งแต่ฝรั่งเศสกลับมาปกครองอีก ลาวก็ยังไม่ก้าวหน้า) (Bangkok : Editions Lao-Issara, 1949)

(7) *Des Sots ou des Traîtres* (คนโกงงาหรือคนทรยศ) (Bangkok : Editions Lao-Issara, 1949)

1.6.3 งานเขียนเชิงวิชาการ (ประวัติศาสตร์นิพนธ์)

(1) *Contribution à l'Histoire du Mouvement d'Indépendance Nationale Lao.* (ข้อเขียนเพื่อร่วมสร้างประวัติศาสตร์การเคลื่อนไหวของกลุ่มลาวอิสระ) (Bangkok : Editions Lao-Issara, 1948)

(2) *Le Laos* (ประเทศลาว) (Bangkok, Editions Lao-Issara, 1948.)

(3) *Le Laos : le pivot idéal de la lutte contre le communisme dans le Sud-Est Asiatique* (ประเทศลาว : พื้นที่เยี่ยมยอดเพื่อการต่อต้านระบอบคอมมิวนิสต์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) (Bangkok : Editions Lao-Issara, 1949)

(4) *Le Laos : son évolution politique, sa place dans l'Union française*

(ประเทศลาว พัฒนาการทางการเมือง, บทบาทในสหภาพฝรั่งเศส) (Paris : Editions Berger-Levrault, 1953)

1.7 ข้อตกลงเบื้องต้น

1.7.1 สะกดชื่อ กะต่าย โคนสะโสริท ตามหนังสือที่ระลึกงานฌาปนกิจศพ

1.7.2 ชื่อตัวบทภาษาฝรั่งเศสที่นำมาศึกษาจะใช้ชื่อในภาษาฝรั่งเศสโดยจะวงเล็บชื่อภาษาไทยในการกล่าวถึงครั้งแรก

1.8 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับวรรณกรรมลาว ผู้วิจัยไม่พบว่าม้งงานวิจัยใดศึกษางานเขียนของกะต่าย โคนสะโสริท เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าจำเป็นต้องศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องใน 4 ประเด็น กล่าวคืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้ชาติของกลุ่มลาวอิสระ วิทยานิพนธ์รวมถึงบทความเกี่ยวกับวรรณคดีลาวยุคอาณานิคมฝรั่งเศส งานวิจัยและบทความเกี่ยวกับแนวคิดหลังอาณานิคม และงานวิจัยเกี่ยวกับอารมณ์ขัน การศึกษาเอกสารดังกล่าวจะทำให้เข้าใจบริบททางสังคมอีกทั้งระเบียบวิธีที่จะนำมาวิเคราะห์ตัวบทได้ชัดเจนขึ้น

1.8.1 งานวิจัยเกี่ยวกับขบวนการลาวอิสระ

สุทัศน์ มั่งไธสง นำเสนอวิทยานิพนธ์ เรื่อง ขบวนการกู้ชาติลาว : ศึกษากรณี “ลาวอิสระ” ในระหว่าง ค.ศ. 1945-1948 (สุทัศน์ มั่งไธสง, 2539) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1.) ศึกษาขบวนการกู้ชาติลาว ภายหลังจากที่ลาวตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสและญี่ปุ่น 2.) ศึกษาขบวนการกู้ชาติ “ลาวอิสระ” เช่น ปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้เกิดขบวนการ จุดมุ่งหมาย วิธีการและการดำเนินการ 3.) ศึกษา

สาเหตุและผลที่เกิดขึ้นจากการที่ขบวนการกู้ชาติ “ลาวอิสระ” ดำเนินการไม่ประสบความสำเร็จดังจุดมุ่งหมาย ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นต้น และเอกสารชั้นรอง นอกจากนี้ยังใช้วิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์โดยใช้การสัมภาษณ์บุคคลที่มีประสบการณ์ตรงในขบวนการกู้ชาติ “ลาวอิสระ” จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า มีขบวนการกู้ชาติกลุ่มต่างๆ เกิดขึ้น หลายกลุ่มในช่วงที่ลาวตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส เนื่องจากไม่พอใจที่ต่างชาติเข้ามากอบโกยผลประโยชน์ และยังบังคับใช้แรงงานและเก็บภาษีคนพื้นเมืองอย่างไม่เป็นธรรม สาเหตุที่ขบวนการกู้ชาติเหล่านี้ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากต่อสู้กับฝรั่งเศสด้วยวิธีการทางศาสนา จารีตประเพณี วิธีการเมืองเรื่องชาตินิยม ในขณะที่ฝรั่งเศสตอบโต้คนพื้นเมืองด้วยกำลังทหารและอาวุธที่เหนือกว่า ในส่วนที่เกี่ยวกับขบวนการ “ลาวอิสระ” ผู้วิจัยพบว่าเจ้าพิศสะลาดและกลุ่มปัญญาชนที่ได้รับการศึกษาจากตะวันตกได้รวมตัวกันเรียกร้องเอกราชให้กับลาว ประชาชนคาดหวังว่าจะได้รับเอกราชหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง แต่เมื่อมีความพยายามของฝรั่งเศสจะเข้ามาปกครองลาวอีก ทำให้กลุ่มประชาชนสนับสนุนเจ้าพิศสะลาดเป็นผู้นำกลุ่ม “ลาวอิสระ” ในการขับไล่ต่างชาติ โดยขบวนการนี้มีจุดมุ่งหมาย 2 ประการ คือ การเป็นเอกราชและเอกภาพของชาติ ขบวนการลาวอิสระดำเนินการในด้านการเมืองการปกครองและการทหารในประเทศลาวเป็นเวลา 8 เดือนก็ถูกฝรั่งเศสใช้กำลังทหารและอาวุธเข้าปราบปรามจนกลุ่มผู้นำต้องลี้ภัยทางการเมืองมายังประเทศไทย สาเหตุที่ขบวนการลาวอิสระไม่สามารถดำเนินการสำเร็จเนื่องจากฝรั่งเศสใช้นโยบายการเมืองระหว่างประเทศและการทหาร ทำให้รัฐบาลไทยหยุดให้การสนับสนุนกลุ่มลาวอิสระที่เข้ามาดำเนินการเคลื่อนไหวในไทย อีกทั้งยังเกิดการแตกแยกแนวคิดในกลุ่มผู้นำทำให้ขบวนการนี้ต้องสิ้นสุดลง ผลจากการสลายตัวของขบวนการลาวอิสระทำให้ประเทศลาวขาดเอกภาพและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบประชาธิปไตยอันมีเจ้ามหาชีวิตเป็นประมุขมาสู่การปกครองระบอบสังคมนิยมซึ่งมีประธานประเทศเป็นผู้นำสูงสุด

พิมพ์รต พิพัฒน์กุล เสนอวิทยานิพนธ์เรื่อง บทบาทของรัฐบาลและผู้นำทางการเมืองไทย

ต่อขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาวระหว่างพ.ศ.2483 - พ.ศ.2492 (พิมพ์รต พิพัฒน์กุล, 2554)

ผู้วิจัยมุ่งศึกษา บทบาทของรัฐบาลและผู้นำทางการเมืองไทย ที่มีต่อขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาว สมัยใหม่ คือ คณะกู้อิสรภาพลาว เสรีลาว และลาวอิสระตั้งแต่ พ.ศ. 2483-2492 ผู้วิจัยวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของบทบาทดังกล่าวในบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ทั้งภายในและภายนอกของไทย จากผลการศึกษาพบว่า รัฐบาลและผู้นำทางการเมืองไทยมีบทบาทสำคัญต่อขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาว เห็นได้ชัดเจนตั้งแต่ช่วงสงครามอินโดจีนระหว่างไทยกับฝรั่งเศสในปีพ.ศ. 2483 จากการที่รัฐบาลไทยมีนโยบายเสริมสร้างแนวคิดชาตินิยมสู่ประชาชน ทั้งในประเทศไทยและทางฝั่งดินแดนลาว ทำให้มีกลุ่มชาตินิยมลาวมาเข้าร่วมกับรัฐบาลไทยโดยหวังว่าไทยจะช่วยลาวต่อสู้เพื่อเอกราช ต่อมาเมื่อรัฐบาลไทยร่วมมือเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น และประกาศสงครามกับสหรัฐอเมริกาและอังกฤษในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง นายปรีดิพนมมยงค์และคณะจึงจัดตั้งขบวนการเสรีไทย และสนับสนุนกลุ่มชาตินิยมลาวจัดตั้งขบวนการเสรีลาวหรือลาวอิสระขึ้น หลังสงครามสิ้นสุด ขบวนการลาวอิสระประกาศเอกราชและจัดตั้งรัฐบาลในดินแดนลาวสำเร็จในเดือนตุลาคม 2488 แต่เพียง 8 เดือนหลังจากนั้น ฝรั่งเศสกลับมายึดครองลาวได้ ลาวอิสระจึงอพยพมาตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นในประเทศไทย ซึ่งเมื่อรัฐบาลไทยแก้ปัญหาเรื่องการประกาศสงคราม และการสมัครเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติของไทยได้แล้ว ก็ให้ความช่วยเหลือลาวอิสระอย่างเต็มที่ แต่จากภาวะสงครามเย็นและความขัดแย้งทางการเมืองภายในของไทย ทำให้รัฐบาลไทยในช่วงปี พ.ศ. 2491 ยุติการให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ อย่างสิ้นเชิง และผลักดันให้ลาวอิสระออกไปจากประเทศรัฐบาลลาวอิสระจึงต้องประกาศยุบตัวลงในปีต่อมา

ผู้วิจัยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับขบวนการลาวอิสระเนื่องจากงานวิจัยทั้งสองฉบับนี้เสนอข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ในการใช้เป็นข้อมูลประกอบในส่วนของบริบททางสังคมและการเมืองใน

ยุคลาวอิสระ ข้อมูลเหล่านั้นจะถูกนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เห็นภาพพัฒนาการทางการเมืองของลาวในยุคการต่อสู้กษัตริย์ชาติ เพื่อให้เข้าใจถึงกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มลาวอิสระซึ่งกะต่ายได้มีส่วนร่วมเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนขบวนการนี้

1.8.2 วิทยานิพนธ์และบทความเกี่ยวกับวรรณคดีลาวยุคอาณานิคมฝรั่งเศส

ชัยรัตน์ พลมุข (Chairat Polmuk) เสนอวิทยานิพนธ์ในหัวข้อ *Invoking the past : the cultural politics of Lao literature, 1941-1975* (Chairat Polmuk, 2014) ผู้วิจัยมุ่งศึกษาบทบาทวรรณกรรมลาวในช่วงการสร้างอัตลักษณ์แห่งชาติลาวในระหว่างปีค.ศ. 1945-1975 วรรณกรรมในช่วงปี 1940 เริ่มมีวรรณกรรมลาวสมัยใหม่ที่เน้นเนื้อหาแนวการเมืองวัฒนธรรมให้ภาพความขัดแย้งของลาวฝรั่งเศสกับสยาม สร้างวรรณกรรมลาวและวัฒนธรรมลาวเพื่อต่อต้านกระแสชาตินิยมไทยที่พยายามจะรวมลาวเข้าเป็นหนึ่งในเดียวกันทั้งในแง่ดินแดนและวัฒนธรรม ผู้วิจัยให้ข้อสังเกตว่างานวรรณกรรมในช่วงนี้เกิดขึ้นมากเนื่องจากการรณรงค์จากฝ่ายงานด้านวัฒนธรรมจึงทำให้วรรณกรรมลาวกลายเป็นเครื่องมือในการสร้างวัฒนธรรมและถูกใช้เพื่อเป็นพรมแดนทางวัฒนธรรมระหว่างลาวและไทย วรรณคดีลาวช่วงก่อนอาณานิคม (Precolonial) ถูกผลักดันให้เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมลาว เนื้อหาและรูปแบบจึงถูกทำให้เป็นเครื่องมือที่ชี้ให้เห็นว่าอัตลักษณ์ลาวแตกต่างจากอัตลักษณ์ทางฝั่งไทย วรรณกรรมลาวมีเอกลักษณ์โดดเด่นเพราะใช้ภาษาลาว รูปแบบทางวรรณศิลป์ และรากเหง้าแบบดั้งเดิมเพื่อนิยามความเป็นวรรณกรรมที่เป็นของประเทศลาว ผู้วิจัยยังเสนอด้วยว่าเรื่องแต่งร้อยแก้วเกิดขึ้นในลาวสืบเนื่องจากกระแสทุนนิยมและชนชั้นทางสังคม ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้วัฒนธรรมถูกเสนอในรูแบบของวัฒนธรรมจัดตั้งหรือเป็นวัฒนธรรมที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ (Invented tradition) เพื่อนำวัฒนธรรมมาใช้เพื่อตอกย้ำให้เห็นถึงข้อแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมแห่งชาติลาวและวัฒนธรรมไทยสมัยใหม่ที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก งานเขียนยังมีการเสนอให้เห็นอุดมคติชาตินิยม ความเกี่ยวเนื่องของวัฒนธรรมแห่งชาติและวรรณกรรมลาวยังคงมีให้เห็นต่อเนื่องไป

จนถึงช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างวรรณกรรมก็คือเหล่าปัญญาชน จากยุคอาณานิคม ที่จะใช้วรรณกรรมเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมลาวและ ความเป็นชาติรัฐ

ชัยรัตน์ พลมุข (Chairat Polmuk) เสนอบทความเรื่อง “Life in a Time of Turmoil : Rereading Colonial and Nationalism in Autobiographies of Postwar Lao Intellectuals” ผู้เขียนบทความนำเสนอภาพของระบอบอาณานิคมและการเคลื่อนไหวของกลุ่มชาตินิยมในลาวผ่าน งานเขียนเชิงอัตชีวประวัติของนักเขียนชาวลาว 3 คน ได้แก่เจ้าเพ็ดสะลาด รัตตะนะวงสา กะต่าย โดนสะโสริท และสมจิน จินห์ งานดังกล่าวเปิดเผยให้เห็นถึงประสบการณ์ของนักเขียนที่มีส่วนร่วมใน การเคลื่อนไหวทางการเมืองและมีบทบาทในช่วงระบอบอาณานิคม ผู้เขียนบทความได้นำเสนอ แนวทางในการศึกษาประเด็นเกี่ยวกับระบอบอาณานิคมและสำนึกรักชาติที่ก่อตัวในลาว ผู้เขียนเสนอ ให้เห็นว่ารูปแบบการเล่าเรื่องเชิงอัตชีวประวัติจะทำให้รู้ถึงบทบาทของนักเขียนทั้งสามคนที่ได้ผ่านช่วง ชีวิตในวิกฤติการเมือง ทำให้เห็นมุมมองของนักเขียนที่มีต่อระบอบอาณานิคม โดยจะถ่ายทอดให้เห็นถึง ความสัมพันธ์ในแง่ต่างๆ ของตัวผู้เขียนที่มีต่อระบบการปกครองนี้ นอกจากนี้ผู้เขียนบทความยังศึกษา บทบาทของนักเขียนลาวทั้งสามคนที่ต้องเผชิญในช่วงการต่อสู้กู้ชาติ ภาพที่ปรากฏคือกลุ่มบุคคลที่ อุทิศตนเพื่อบ้านเมือง เมื่อระบอบการปกครองเปลี่ยนกลุ่มนักเขียนก็จะเสนอวิถันประณีประนอมกับ ระบอบการปกครองที่เปลี่ยนแปลง นอกจากนี้สิ่งที่ผู้เขียนบทความค้นพบจากงานเขียนกลุ่มนี้คือ นักเขียนแสดงคนให้เป็นผู้มีบทบาทในการจรรโลงศิลปวัฒนธรรมของชาติเพื่อต่อยอดให้เห็นถึงคติ ความเป็นชาตินิยม

งานวิจัยและบทความเกี่ยวกับวรรณคดีลาวยุคอาณานิคมทั้งสองฉบับที่เลือกศึกษาเสนอให้ เห็นถึงบทบาทนักเขียนลาวในการสร้างวรรณกรรมกรรมในยุคอาณานิคม ซึ่งสามารถเชื่อมโยงมา

ประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์งานวรรณกรรมของกะต่ายเนื่องจากเป็นนักเขียนที่อยู่ในช่วงยุคอาณานิคมเช่นเดียวกัน

1.8.3 งานวิจัยและบทความเกี่ยวกับลักษณะพันทาง (hybridity)

สันจิต कुमार (Sanjiv Kumar) นำเสนอบทความเรื่อง “Bhabha’s Notion of Mimicry and Ambivalence in V.S. Nipaul’s A Bend of the River” (Kumar, 2011 : Online) โดยที่ผู้เขียนบทความพยายามจะศึกษาวิเคราะห์นิยายเรื่องนี้ผ่านมโนทัศน์เรื่อง การเลียนแบบ(Mimicry) ความกำกวม (Ambivalence) และการอยู่ระหว่างกลาง In-betweenness ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่างานเขียนแบบ พลัดถิ่นหลังอาณานิคมส่วนใหญ่มักนำเสนอความรู้สึกผสมผสาน ผ่านหลักการการแบ่งขั้วที่เป็นตัวชี้วัดชีวิตความเป็นอยู่ของผู้พลัดถิ่น เกิดความสัมพันธ์แบบขั้วตรงข้าม รัก-ชัง ตัวตน-คนอื่น พื้นถิ่น-ต่างถิ่น สิ่งเหล่านั้นก่อให้เกิดการปะทะกันทางวัฒนธรรม ผู้เขียนนำมโนทัศน์ของ Bhabha มาทำความเข้าใจความเป็นลูกครึ่งของงานแบบหลังอาณานิคม โดยนวนิยายเล่มนี้เราจะพบว่านักเขียนนวนิยายใช้เทคนิคการเขียนเชิงเสียดสีแนวคิดเรื่อง ภาระของคนขาว (White man’s burden) ผู้มีหน้าที่สร้างควมมีวัฒนธรรมให้ผู้คนในแดนอาณานิคม ความรู้สึกของคนพื้นถิ่นที่ติดกับดักและอับปางพินาศในดินแดนที่เรียกว่าบ้านของตนเอง นั้นเป็นเพราะชีวิตของพวกเขาถูกกำหนดให้ต้องหลอมหรวมวัฒนธรรมของตนกับวัฒนธรรมที่ขอยืมมา อีกทั้งยังต้องทรมานกับความไม่ชัดเจนที่สั่นคลอนชีวิตทั้งชีวิตของผู้ที่อยู่ใต้อาณานิคม โดยสรุปผู้เขียนบทความชี้ให้เห็นว่างานวรรณคดีแบบพลัดถิ่นหลังอาณานิคมมักตั้งอยู่บนแนวคิดการเลียนแบบ และ ความกำกวม แต่ยกเว้นความรู้สึกพลัดถิ่นที่ปรากฏในนิยายเรื่องนี้ถูกทำให้มีคุณค่าเชิงทฤษฎี เพราะ Bhabha นำนิยายเรื่องนี้ไปอ้างอิงในงานเรื่อง *Location of Culture* ที่เขาได้นิยามความหมายของ การเลียนแบบว่าเป็นการทำให้เหมือนแต่ก็ไม่มีเหมือนเสียทีเดียว (Almost the same but not quite)

มาเรีย สตราฟ (Maria Sträaf) เสนอวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกเรื่อง *In between cultures : Franco-American Encounter in the work of Edith Wharton* (Sträaf, 2008) วิทยานิพนธ์นี้มุ่งศึกษาวิธีการที่ อีดิธ วาร์ดัน (Edith Wharton) นักเขียนชาวอเมริกันใช้อธิบายการเผชิญหน้าทางวัฒนธรรมอเมริกันและวัฒนธรรมยุโรปโดยเน้นที่วัฒนธรรมฝรั่งเศส โดยการศึกษาข้อมูลประเภทนวนิยายและเรื่องสั้นที่นักเขียนเขียนขึ้นในช่วงปีค.ศ 1876-1937 ผู้วิจัยใช้มโนทัศน์ของปีแอร์ บูร์ดิเยอร์ (Pierre Bourdieu) และมโนทัศน์วิจารณ์วรรณกรรมแนวหลังอาณานิคมโดยเฉพาะทฤษฎีของโฮมิ บาบ่า ในเรื่อง ลักษณะระหว่างกลาง (in-betweenness) การเลียนแบบ (mimicry) และความเป็นอื่น (otherness) การศึกษามุ่งอธิบายการปะทะกันของความเป็นอเมริกัน-ฝรั่งเศส ว่าเป็นกระบวนการที่มีพลวัต เพราะบางส่วนของกระบวนการทำให้มีการรับรู้ถึงคุณลักษณะของตัวเอง (their own) และความเป็นอื่น (Other) ผู้วิจัยพบว่าสิ่งที่ปรากฏในงานเขียนมีลักษณะร่วมกับมโนทัศน์เรื่อง ลักษณะระหว่างกลาง (in-betweenness) ของباب่า การปะทะทางวัฒนธรรมในงานเขียนของวาร์ดันมักเกี่ยวพันกับตัวละครที่มีความแตกต่างในระดับการศึกษา เศรษฐกิจ และสถานภาพทางสังคม ซึ่งในส่วนนี้ผู้วิจัยใช้หลักการของบูดิเยอร์ ผลการศึกษาพบว่านักเขียนใช้กระบวนการเล่าเรื่องที่เฉียบคมในการแสดงให้เห็นภาพการปะทะทางวัฒนธรรม ผ่านการใช้อุปมาอุปไมยและคำสำคัญที่ประณีตซับซ้อน บางส่วนสะท้อนให้เห็นความสนใจของนักเขียนในการให้ข้อมูลเชิงมานุษยวิทยา เพื่อแสดงถึงการปะทะกันทางวัฒนธรรมในหลายแง่มุมทั้งการดึงดูดเข้าหากันและกีดกันให้ออกห่าง การนำเสนอแนวคิดปะทะกันทางวัฒนธรรมอเมริกัน-ฝรั่งเศสมีความเกี่ยวพันกันพัฒนาการทางการเมืองและสภาพสังคมอเมริกัน ประสบการณ์ที่ชาวอเมริกันพบกับสังคมใหม่(อเมริกา) และสังคมเก่า(ยุโรป) ถูกทำให้เกิดขึ้นอย่างซับซ้อน ยุโรปและอเมริกันต่อรองผ่านการกระทำเชิงสัญลักษณ์และทุนทางเศรษฐกิจ การปะทะกันทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในงานเขียนส่วนใหญ่นำไปสู่โคกนาฏกรรม สุข-

โศกนาฏกรรม (tragic comic) และความไม่เข้าใจกัน มีเพียงผลงานชิ้นสุดท้ายเท่านั้นที่พบการประณีประนอมโดยการสร้างอัตลักษณ์ร่วมยุโรปอเมริกัน

ดาโยอช ฮายาติ (Daryoosh Hayati) และ เอซา อามิรี (Eisa Amiri) ร่วมกันเสนอบทความเรื่อง “*A study of Hybridity and National Identity in the selected Novels of Bapsi Sidhwa and David Malouf*” (Hayati , Online) ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตในเบื้องต้นว่าปัจจัยตามแนวคิดหลังอาณานิคมดังเช่นเรื่องอัตลักษณ์ และลักษณะพันทาง เป็นเรื่องที่ถูกนำมาถกเถียงอย่างกว้างขวางในเวทีวิชาการการวิจารณ์แนวหลังอาณานิคม ปัญหาหลักที่นักวิจารณ์พบเสมอคือการหาวิธีการที่ทำความเข้าใจกับคำว่า อัตลักษณ์ และลักษณะพันทาง การมุ่งหาความจริงที่นักเขียนแนวหลังอาณานิคมใช้ผลงานวรรณกรรมเพื่อหล่อหลอมอัตลักษณ์ของชนชาติตนเอง ที่พวกเขาในฐานะนักเขียนต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการนำสิ่งเหล่านั้นมานำเสนอ บทความนี้เป็นการนำข้อถกเถียงข้างต้น (การวิจารณ์วรรณกรรมแนวหลังอาณานิคมผ่านมุมมองทฤษฎีของ บาบาสิดฮวา และซาอิด มาสร้างคำจำกัดความให้กับงานเขียนกลุ่มที่เลือกนำมาศึกษา เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้น ผู้เขียนบทความได้สำรวจ รวบรวมแนวคิดด้านความหลากหลายทางวัฒนธรรม การสร้างอัตลักษณ์ชาติ โดยได้ข้อสรุปในการวิเคราะห์ห้วงงานเขียนที่เลือกมาศึกษาอันมีคุณลักษณะแนวหลังอาณานิคม นำเสนอ **เสียงพิเศษ** ที่แสดงออกถึงความทุกข์ทรมานและการถูกกดขี่ภายใต้ระบอบอาณานิคม เสียงหนึ่งที่เปล่งออกมาได้คือการสร้างสำนึกความเป็นชาติ ถ้าวิเคราะห์สังคมหลังอาณานิคมรวมทั้งวรรณกรรมในแนวนี้ จะพบจุดเด่นที่ต่างกันไปในแต่ละสังคม ผู้เขียนบทความตั้งข้อโต้แย้งที่ว่าการทำงานเข้าใจและนำทฤษฎีหลังอาณานิคมที่นักวิจารณ์วรรณกรรมนำเสนอมาวิเคราะห์งานเขียน อาจเป็นอุปสรรคในการสร้างอัตลักษณ์ส่วนตนและอัตลักษณ์ชนชาติ ผู้เขียนสรุปว่าไม่มีเสียงใดเสียงเดียวที่จะสื่ออย่างง่ายตายถึงข้อบ่งชี้ของสภาวะหลังอาณานิคม อันที่จริงนักเขียนแต่ละคนล้วนมีเสียงส่วนตัว

ของพวกเขาเอง ที่เราจำเป็นต้องอ่านให้เข้าใจ ข้อสรุปเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่าทฤษฎีไม่อาจกำหนดทิศทางงานเขียน งานเขียนเองต่างหากที่กำหนดนิยามความเป็นตัวตน

โยฮาน บาร์เทล (Johannes Barthel) เขียนบทความเรื่อง “Hybridity as a ‘Narrative of Liberation’ in Trevor D Rhone’s *Old Story Time*” (Johannes Barthel : Online) ผู้เขียนบทความนำเสนอว่า ลักษณะพันทางถูกใช้ในละครที่ศึกษาในหลายระดับ ในส่วนแรกคือการอธิบายฉาก เครื่องแต่งกาย สร้างข้อขัดแย้งแบบชั่วคราวข้ามโดยแสดงให้เห็นถึงสภาพชีวิตของตัวละคร ลักษณะชั่วคราวถูกทำลายและในกระบวนการนี้ความบริสุทธิ์ถูกอธิบายในรูปของภาพลวงตา ในสำนวนเดิมของละคร บทละครถูกเขียนด้วยภาษาอังกฤษแบบมาตรฐาน ส่วนในสำนวนใหม่ที่นำมาศึกษาผู้สร้างบทละครแปลงรูปแบบของบทสนทนาโดยใช้ภาษาของชาติ (ภาษาพื้นเมือง) ในการดำเนินเรื่อง การหลอมรวมการเล่าเรื่องแบบพื้นเมืองกับรูปแบบละครตะวันตก ทำให้นักเขียนบทสามารถส่งผ่านความเป็นปัจจุบันไปสู่อดีตได้อย่างไร้ข้อขัดแย้ง แต่การหลอมรวมดังกล่าวทำให้เกิดความไม่สมบูรณ์ในรูปแบบของการเล่าเรื่อง กล่าวคือการเล่าเรื่องมีลักษณะเป็นไปแบบพันทาง นั่นคือการใช้รูปแบบละครแบบมหากาพย์และโศกนาฏกรรมในแบบตะวันตก ในขณะที่เล่าเรื่องด้วยวิธีการแบบนิทานพื้นบ้านคาริบเบียน วิธีการเล่าเรื่องดังกล่าวเป็นการทำลายกรอบของรูปแบบละครดั้งเดิมให้เกิดความกำกวมด้วยการเล่าเรื่องแบบพื้นถิ่น ในระดับของตัวละคร แม้ในช่วงแรกตัวละครถูกสร้างตามขนบแบบตะวันตกแต่ในฉากสุดท้ายมีสถานการณ์ที่ทำให้ตัวละครตระหนัก และยอมรับผลจากการที่แนวคิดที่เคยยึดถือถูกทำลายด้วยตัวเธอและคนในครอบครัว การหลอมรวมของลักษณะพันทางในระดับต่างๆในบทละคร เป็นการเติมเต็มลักษณะเด่นของละครแบบลูกผสมให้กับวงการวรรณคดีคาริบเบียน การอ่านนิทานความเปรียบอันเป็นวัฒนธรรมพื้นถิ่นของหมู่เกาะอินดีสตะวันตกเรียกร้องให้เกิดการยอมรับลักษณะพันทาง ที่นำไปสู่การสร้างเรื่องเล่าแห่งการปลดปล่อยการสร้างสรรคัวรรณกรรมให้หลุดจากกรอบแนวคิดเดิมอันเป็นมรดกของเจ้าอาณานิคม

ซับนัม รอสตามิ (Shabnam Rostami) เสนอบทความเรื่อง “Alice Walker’s *Possessing of the Secret of Joy* : Cultural Imperialism and Cultural Hybridity” (Shabnam Rostami, 2014 : 123-132) ผู้เขียนบทความอ้างอิงหลักการของ Said ที่ว่า “คนพื้นเมืองคือความเป็นอื่น ที่ประเพณีและวัฒนธรรมของพวกเขาถูกลบหาย และถูกปรับประยุกต์โดยเจ้าอาณานิคม” อย่างไรก็ตามทัศนะของนิยายที่นำมาวิเคราะห์ เป็นชนเผ่าพื้นเมืองที่ตระหนักถึงอันตรายของคนขาวที่มาคุกคามวัฒนธรรมชนเผ่า พวกเขาพยายามปกป้องวัฒนธรรมตนเองโดยการหลบซ่อนตัวเพื่อปฏิบัติกิจกรรมทางวัฒนธรรม หรือหลีกเลี่ยงการพูดถึงประเพณีวัฒนธรรมของตนต่อหน้าคนแปลกหน้า ในอีกด้านคนขาวพัฒนาและเผยแพร่วัฒนธรรมของตนผ่านสถาบันอำนาจและระบบการศึกษา ผู้ปกครองทำให้ชนเผ่าเชื่อและจงรักภักดีต่ออำนาจของพวกเขา วิธีการเช่นนี้ทำให้ชนเผ่ามีตัวตนใหม่ หากเป็นตัวตนที่ถูกทำลาย ยิ่งไปกว่านั้นคนขาวยังล่อลวงให้ชนเผ่ายอมรับนับถือคริสต์ศาสนาผ่านระบบการศึกษา สิ่งที่เกิดขึ้นกับชนเผ่าคือการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่ทำให้ชนเผ่ารุ่นใหม่เกิดความกำกวมไม่แน่ชัดกับค่านิยมใหม่ที่รับมา ดังเช่นตัวละครหญิงในนวนิยายที่ยอมรับวิถีการดำเนินชีวิต การแต่งกาย และอุดมการณ์ แต่ถึงกระนั้นความไม่เข้ากันของตัวตนเดิมกับตัวตนใหม่ทำให้เธอละทิ้งวัฒนธรรมและตัดสินใจทำให้ตนเองเสียโฉม งานเขียนนี้นำเสนอว่าวัฒนธรรมของผู้ปกครองยังรากลึกในจิตไร้สำนึกของคนดำ (ผู้อยู่ใต้อาณานิคม) เป็นต้นเหตุให้เกิดปัญหาทางจิตวิทยาขั้นรุนแรง และปรากฏการณ์นี้อาจส่งผ่านจากรุ่นสู่รุ่น

คริสตินา โวคู (Cristina Voicu) เสนอบทความเรื่อง “*Crossing Borders of Hybridity beyond Marginality and Identity*” (Cristina Voicu, 2011 : 173-193) บทความนี้มุ่งสำรวจมโนทัศน์เรื่องลักษณะพันทาง และการใช้มโนทัศน์นี้เพื่อทำให้เกิดความแตกต่างนอกเหนือไปจากข้อสันนิษฐานเดิมในเรื่อง ความบริสุทธิ์ (purity) ความเป็นชายขอบ อัตลักษณ์ แนวคิดทางเลือก (Alterity) ชาติพันธ์ ที่จะนำไปสู่วิธีการหลอมรวมทางวัฒนธรรม ลักษณะพันทาง เป็นแนวคิดที่ขยาย

คำจำกัดความที่ว่าด้วยการจัดการต่อข้อจำกัดทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ผู้เขียนบทความยังมุ่งศึกษา การสร้างสรรค์ การคิดค้นนวัตกรรมทางวัฒนธรรม การเป็นเจ้าของรูปแบบวัฒนธรรม เทคนิคการ ผสานทางวัฒนธรรม การเชื่อมโยงวัฒนธรรมพันทางไปสู่การบัญญัติศัพท์ใหม่ๆ และสร้างให้ได้ สิ่งประดิษฐ์จากการผสมผสาน เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความแตกต่าง บทความนี้เน้นในเรื่องความซับซ้อน ของอำนาจที่ส่งผ่านไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ เราจำเป็นต้องก้าวข้ามข้อจำกัดของการเมืองเรื่องอัต ลักษณ์ และการวิเคราะห์เชิงแก่นสารนิยมโดยปราศจากมุมมองในเรื่องข้อตกลงทางสังคมและการ วิจัยทางวัฒนธรรม ในการศึกษาเรื่องลักษณะพันทาง เราไม่ควนใส่ใจว่าอะไรคือความเป็นพันทาง แต่ควรศึกษาให้รู้ถึงวิธีการสร้างลักษณะเด่นที่เกิดขึ้นในระหว่างการเปลี่ยนผ่าน (transition) และ ความบริสุทธิ์ (purity) ที่ถูกปรับประยุกต์ผสมผสาน ทำได้อย่างไร โดยใคร ไปสู่จุดจบแบบใด ผู้เขียน พิจารณาการใช้แนวคิดเรื่องการเปลี่ยนผ่านผสมผสานในเชิงวิเคราะห์มากกว่าใช้เพียงแค่อธิบาย ซึ่งจะ เป็นการเปิดเส้นทางใหม่ที่เป็นไปได้ในวงการการวิจารณ์

1.8.4 งานวิจัยเกี่ยวกับอารมณ์ขัน

ผู้วิจัยเห็นว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ขันและการเมืองให้ลึกซึ้งน่าจะเป็นประโยชน์ใน การวิเคราะห์งานต่อไป ผู้วิจัยได้งานวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

ไกล่รุ่ง อามระดิษ เสนอวิทยานิพนธ์เรื่อง ร้อยแก้วแนวขบขันของไทยตั้งแต่รัชกาลที่ 5 ถึง รัชกาลที่ 7 (ไกล่รุ่ง, 2532) วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ร้อยแก้วแนวขบขันของ ไทยตั้งแต่รัชกาลที่ 5 จนกระทั่งถึงรัชกาลที่ 7 ในด้านองค์ประกอบและกลวิธีการประพันธ์และ ความสัมพันธ์กับสังคม ผลการศึกษาได้ข้อสรุปว่าบันเทิงคดีประเภทร้อยแก้วแนวขบขันเป็นงานเขียนที่ ได้รับแบบอย่างมาจากตะวันตก โดยเริ่มก่อตัวขึ้นในรัชกาลที่ 5 และได้รับความนิยมสูงสุดช่วงรัชกาล ที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7 แบ่งเป็น 3 ประเภทคือ เรื่องสั้น นวนิยายและบทความ จัดแบ่งตามลักษณะของ เรื่องได้ 3 ประเภทคือ ร้อยแก้วแนวขบขันประเภททหรรษา ประเภทล้อเลียน และประเภทเสียดสี ใน

ด้านการวิเคราะห์องค์ประกอบของเรื่องได้ข้อสรุปว่า ร้อยแก้วแนวขบขันในช่วงเวลาดังกล่าวมีแก่นเรื่องหลากหลาย ไม่ได้มุ่งเสนอเพียงแต่อารมณ์ขัน หากมุ่งแสดงแนวความคิดของยุคสมัยและสังคม จึงทำให้แก่นเรื่องเป็นองค์ประกอบที่ทำให้ร้อยแก้วแนวขบขันมีคุณค่ามากกว่าการให้ความบันเทิงเพียงอย่างเดียว ในด้านโครงเรื่องจำแนกได้สองประเภทคือโครงเรื่องธรรมดาและโครงเรื่องตลกขบขัน โครงเรื่องธรรมดาเกิดจากเหตุการณ์ขบขันที่ดำเนินต่อเนื่องกันจึงไร้อารมณ์ของผู้อ่านได้ ส่วนโครงเรื่องตลกขบขันมีเหตุการณ์ที่พลิกผันจึงก่อให้เกิดความขบขันต่อโครงเรื่องใหญ่ ผู้ประพันธ์ร้อยแก้วแนวขบขันสร้างตัวละคร 2 วิธีคือ การสร้างความบกพร่องในลักษณะต่างๆ และการขยายข้อบกพร่องของตัวละครให้มากจนเกินปกติ ตัวละครเอกมีข้อบกพร่องส่วนตัวละครฝ่ายตรงข้ามมีมาตรฐานปกติ ตัวละครสำคัญส่วนใหญ่ขาดความสมจริง เป็นตัวละครน้อยลักษณะ ไม่เปลี่ยนแปลง และไม่แสดงความรู้สึกมากนัก แต่ลักษณะดังกล่าวมีความสำคัญและไร้อารมณ์ขันโดยเฉพาะในบทสนทนาซึ่งช่วยให้เกิดอารมณ์ขันได้มาก ในด้านกลวิธีการประพันธ์ พบว่าผู้ประพันธ์ใช้กลวิธีอันหลากหลายเพื่อสร้างความขบขัน ได้แก่ กลวิธีการเล่าเรื่อง การตั้งชื่อเรื่อง ล้อเลียน เสียดสี องค์ประกอบและกลวิธีการประพันธ์ล้วนถูกสร้างเพื่อก่อให้เกิดความขบขัน นอกจากนี้การศึกษาสภาพสังคมไทยในช่วงรัชกาลที่ 5 จนถึงรัชกาลที่ 7 ไปพร้อมกับการศึกษาร้อยแก้วแนวขบขัน จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการอธิบายปรากฏการณ์บางลักษณะของร้อยแก้วแนวขบขัน สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือแนวคิดที่ปรากฏในร้อยแก้วแนวขบขันสะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยในช่วงเวลาดังกล่าวได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตกทั้งด้านรูปธรรมและนามธรรม

กาญจนา เจริญเกียรติบวร นำเสนอวิทยานิพนธ์เรื่อง ***การวิเคราะห์วาทกรรมเรื่องตลกภาษาไทย*** (กาญจนา, 2548) โดยมุ่งศึกษาวิธีทางภาษาที่ทำให้เกิดความขบขันในการสร้างเรื่องตลกไทย นอกจากนี้ยังมุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างวิธีทางภาษาและเงื่อนไขความตลกที่เกี่ยวข้องกับตัวบท อีกทั้งยังศึกษาวิธีการใช้ภาษาในการนำเสนอตัวตลกว่ามีความหมายแฝงในเชิงความเชื่อ

อุดมการณ์และอำนาจได้อย่างไร จากการวิจัยได้ผลสรุปว่าเรื่องตลกไทยถูกนำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษา 2 ลักษณะ กล่าวคือกลวิธีเล่นคำและกลวิธีทางปริเฉท นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสะท้อนความเกี่ยวพันของการใช้ภาษาและสังคม ภาษาสามารถทำให้คนกลุ่มต่างๆ ในสังคมกลายเป็นตัวตลก

ศิริพร ศรีวรกานต์ นำเสนอวิทยานิพนธ์เรื่อง **ศรีธนญชัยไทย-เยอรมัน การศึกษาเปรียบเทียบนิทานมุกตลกศรีธนญชัยกับทิลล์ ออยเลนเซปีเกล** (ศิริพร ศรีวรกานต์, 2548) งานวิจัยฉบับนี้มุ่งวิเคราะห์เปรียบเทียบทิลล์ ออยเลนเซปีเกลกับศรีธนญชัย ในแง่ของการเป็นนิทานมุกตลก นอกจากนี้ยังมุ่งวิเคราะห์เปรียบเทียบตัวเอกและคู่กรณีในงานวรรณกรรมทั้งสองเรื่อง ผลการวิจัยพบจุดร่วมของนิทานทั้งสองเรื่องประการแรกคือประวัติของตัวบทมีลักษณะของวรรณกรรมมุขปาฐะ ประการที่สองคืออนุภาค ประการที่สามคือกลวิธีการนำเสนอมุกตลกโดยใช้วิธีเล่นคำ ประการที่สี่คือลักษณะของตัวละครเอกเป็นพวกเจ้าเล่ห์ส่วนคู่กรณีคือผู้มีฐานะทางสังคมสูงกว่าตัวละครเอก นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบข้อแตกต่างในนิทานทั้งสองเรื่อง ประการแรกผลสะท้อนของผู้อ่านที่มีต่อเนื้อหาของเรื่องและการตีความบทบาทของตัวเอก ประการที่สองพบว่าอนุภาคเรื่องพิเศษเฉพาะในศรีธนญชัยแต่ไม่พบในทิลล์ ออยเลนเซปีเกล ประการที่สามการเล่นคำซึ่งแตกต่างจากลักษณะเฉพาะทางภาษา ประการที่สี่เกี่ยวข้องกับบทบาทของตัวละครเอก ศรีธนญชัยคือคนในกรอบสังคม แต่ทิลล์ ออยเลนเซปีเกลคือคนนอกกรอบ ประการที่ห้าความแตกต่างในการยั่วล้อคู่กรณี ทิลล์ ออยเลนเซปีเกลยั่วล้อกลุ่มพ่อค้า ส่วนศรีธนญชัยยั่วล้อพระเจ้าแผ่นดิน

สรตี ใจสอาด นำเสนอวิทยานิพนธ์เรื่อง **อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของเวียดนามและลักษณะสากลในนิทานตลกชุดจาง กวิ้ง** (สรตี ใจสอาด, 2550) วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบนิทานชุดจาง กวิ้งกับนิทานตลกเจ้าปัญญาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนี้ยังมุ่งวิเคราะห์ลักษณะของนิทานเจ้าปัญญา ผลการวิจัยพบว่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของเวียดนามมีความสำคัญ นอกจากนี้ยังพบลักษณะร่วมของนิทานชุดจาง กวิ้งและนิทานตลกเจ้าปัญญา

ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จุดเด่นที่เห็นชัดเจนคือการถ่ายทอดในรูปแบบมุขปาฐะ มีอนุภาคที่พ้องกับนิทานของชาติอื่นๆ ตัวละครเอกเจ้าปัญญา

การศึกษาวิทยานิพนธ์ทั้งสามเรื่องทำให้ผู้วิจัยได้เข้าใจถึงรูปแบบและกลวิธีการสร้างมุกตลกและเสียงหัวเราะ นอกจากนี้ยังสามารถนำมากลวิธีเหล่านั้นเป็นแนวทางเพื่อประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในวรรณกรรมของกะต่ายได้

บทความเรื่อง “The politics of Laughter : Nasser, Sadat and Mubarek in Egyptian Political Jokes” ของ ซาเม เอส เซฮาตา (Samer S. Shehata, Online) เผยให้เห็นรูปแบบการใช้คติชนเพื่อเสนอการต่อสู้ทางการเมืองผ่านเรื่องเล่ามุขปาฐะที่แฝงอารมณ์ขัน ผู้เขียนเสนอการศึกษาการเมืองของเสียงหัวเราะ ว่าเรื่องตลกเกี่ยวกับการเมืองเป็นรูปแบบหนึ่งของคติชนที่มีอยู่ในสังคมต่างๆที่มีการกดขี่ ปิดกั้นเสรีภาพทางการเมือง เมื่อใดก็ตามที่เสรีภาพถูกจำกัด การแสดงออกทางการเมืองอันเป็นรูปธรรมไม่ถูกยอมรับ เรื่องตลกการเมืองจึงเป็นหนทางให้ผู้คนได้วิพากษ์ผู้นำทางการเมือง นโยบาย และคณะรัฐบาล เรื่องตลกจึงกลายเป็นเครื่องมือต่อสู้ทางการเมือง เป็นพื้นที่ให้คนได้แสดงตัวตนทางการเมืองผ่านเรื่องเล่า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

1.9 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.9.1 เป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับงานเขียนของกะต่าย โดนสะโสริท

1.9.2 เป็นแนวทางในการวิเคราะห์วรรณกรรมที่เขียนเป็นภาษาฝรั่งเศสของนักเขียนลาวคน

อื่นๆ

บทที่ 2

ภูมิหลังและพัฒนาการวรรณกรรมของกะต่าย โดนสะโลริท

2.1 ภูมิหลังของกะต่าย โดนสะโลริท

การจะเข้าใจและเข้าถึงความหมายที่ซ่อนอยู่ในวรรณกรรมควรได้รู้จักที่มาและพื้นเพชีวิตของผู้สร้างงาน กะต่ายเป็นนักเขียนผู้มีชีวิตผกผันไปตามสถานการณ์ทางการเมือง มีบทบาทเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุค สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการสร้างงานวรรณกรรมในแต่ละช่วงเวลาให้มีความแตกต่างกัน ในที่นี้ผู้วิจัยแบ่งช่วงชีวิตของกะต่ายเป็น 3 ช่วงเวลาดังต่อไปนี้

2.1.1 การศึกษาและการใช้ชีวิตในระบบอาณานิคมฝรั่งเศส

ในแง่ประวัติชีวิตของกะต่าย โดนสะโลริท³ เขาเกิดเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม ปี ค.ศ 1904 ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศลาวยังคงอยู่ภายใต้การปกครองของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส กะต่ายเป็นบุตรชายคนโตที่เกิดจากภรรยาคนที่สองในบรรดาภรรยาสี่คนของพ่อค้าชาวเวียดนามชื่อว่ากาวิน บิดาของกะต่ายเข้ามาตั้งรกรากที่บ้านม่วง แขวงจำปาสักทางตอนใต้ของลาวตั้งแต่ก่อนการเข้ามาของฝรั่งเศส โดยมีอาชีพหลักในการเปิดร้านขายยา มีไร่นา ส่วนมารดาของกะต่ายเป็นหญิงชาวลาวชื่อว่าปั้ง บ้านเกิดอยู่แขวงสาละวัน กะต่ายมีพี่น้องร่วมมารดาเดียวกันจำนวนห้าคน กะต่ายเป็นบุตรคนโต คนที่สองและสามเป็นชายชื่อกะแตและกะลูต ส่วนคนที่สี่และห้าเป็นหญิงชื่อกะเลนและกะตอน การตั้งชื่อลูกได้แปลกไม่เหมือนใครอีกทั้งยังพ้องกับชื่อสัตว์ทำให้ครอบครัวนี้มักถูกตั้งคำถามว่าเหตุใดจึงตั้งชื่อเช่นนั้น เหตุผลประการแรกคือผู้เป็นบิดาต้องการให้ลูกทุกคนมีชื่อต้น “กะ” คล้ายกับชื่อของเขา และเหตุผลประการที่สองคือแม้ชื่อลูกๆ จะพ้องกับสัตว์แต่ทุกคนมีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นการเล่นกับ

³ เรียบเรียงจากบทสัมภาษณ์ของ มงคน สะโลริท (2556) (ภาษาลาว) และหนังสือ *ชีวประวัติของ ขบวนการ ท่าน กะต่าย โดนสะโลริท* (1959) (ภาษาลาว)

ความหมายว่าถึงจะมีชื่อเป็นสัตว์แต่ก็มีความซื่อสัตย์นั่นเอง นอกจากนี้การตั้งชื่อกะต่าย ยังมีการเพิ่มชื่อตามธรรมเนียมฝรั่งเศสที่นิยมใช้ชื่อพ่อเป็นชื่อกกลาง แต่ในที่นี้ใช้ชื่อ “โดน” อันหมายถึงแม่น้ำเซโดน ซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญที่หล่อเลี้ยงเมืองปากเซ ดังนั้นชื่อต้นและชื่อกกลางของกะต่ายจึงเป็นเสมือนการประกาศว่าเขาคือกะต่ายผู้มีที่มาจากลุ่มน้ำเซโดน

เป็นที่สังเกตว่าในด้านพื้นเพของครอบครัวนั้นกะต่ายมาจากครอบครัวที่ผู้เป็นบิดามีเชื้อสายเวียดนาม มีลักษณะเข้มงวดและเอาจริงเอาจังอันเป็นลักษณะนิสัยที่กล่าวกันว่าเป็นคุณลักษณะแบบเวียดนาม การเติบโตในครอบครัวเช่นนี้เป็นปัจจัยหนึ่งที่บ่มเพาะให้กะต่ายเติบโตเป็นคนเข้มงวดและเอาจริงเอาจังในทุกๆ เรื่อง ดังจะเห็นได้จากการที่บิดาเลือกสถานศึกษาให้บุตรธิดา แม้ว่าตนเองจะไม่ได้รับการศึกษาสูงนักแต่เขาส่งเสริมให้ลูกๆ ทุกคนทั้งชายหญิงเข้าเรียนในระบบฝรั่งเศส ให้ลูกแต่ละคนเรียนให้สูงที่สุดเท่าที่จะทำได้ แรกเริ่มกะต่ายและน้องๆ ได้เข้าเรียนในระบบฝรั่งเศสชั้นต้นในโรงเรียนหลวงแห่งเมืองปากเซซึ่งเรื่องราวช่วงชีวิตวัยเด็กถูกถ่ายทอดผ่านวรรณกรรมเรื่อง *Souvenir d'un ancien écolier de Paksé* เรื่องราวที่เล่าแม้จะเปิดพื้นที่ในการวิพากษ์ชาวฝรั่งเศสที่เข้ามาอยู่ในลาวช่วงอาณานิคม แต่มีบางช่วงบางตอนที่บอกเล่าถึงสภาพของนักเรียนชาวลาวที่อยู่ภายใต้การดูแลของครูฝรั่งเศสด้วยเช่นกัน ความทรงจำที่ถูกบอกเล่าในช่วงนั้นทำให้เห็นความสัมพันธ์ของครูและศิษย์ในแง่ของข้อตรงข้าม ฝ่ายหนึ่งคือผู้มีอำนาจอีกฝ่ายคือผู้อยู่ใต้อำนาจ แม้มุมมองในเรื่องจะแสดงให้เห็นถึงความโหดร้ายของครูที่ปฏิบัติต่อเด็กนักเรียน แต่นักเรียนก็ยอมรับในการปฏิบัติเช่นนั้นเพื่อรับความรู้แบบฝรั่งเศสมาเป็นข้อแลกเปลี่ยน

เมื่อจบการศึกษาในระดับพื้นฐานในลาวกะต่ายมีโอกาสไปศึกษาต่อที่เวียดนามในระดับมัธยมที่โรงเรียนมัธยมตาแบร์ (Lycée Tabert) เมืองไซ่ง่อน และศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาที่โรงเรียนกฎหมายและการปกครอง (l'Ecole de Droit et d'Administration) เมืองฮานอย เมื่อสำเร็จการศึกษาในระดับเตรียมปริญญาเอก กะต่ายจำต้องเดินทางกลับลาวโดยมิได้ศึกษาต่อในชั้น

สูงสุดด้วยติดภาระกิจด้านการงาน กะต่ายได้กลับมาทำงานกับเจ้าเพชรเสลาดในสำนักข้าหลวงฝรั่งเศสที่เวียงจันทน์ โดยรับหน้าที่หัวหน้าดูแลการปฏิบัติงานของข้าราชการลาว ในระยะแรกประจำอยู่ที่เวียงจันทน์ช่วงปี ค.ศ 1926-1930 ต่อมาถูกย้ายไปประจำที่แขวงจำปาสักเมืองปากเซในช่วงปี ค.ศ. 1930-1933 จากนั้นจึงกลับมาประจำที่เวียงจันทน์ นอกจากนี้กะต่ายยังมีโอกาสทำหน้าที่อื่นๆ อาทิ การรับตำแหน่งหัวหน้าโรงพิมพ์รัฐบาล การเป็นผู้ริเริ่มจัดการช่างฝีมือลาวและสมาคมศิลปะและกีฬาลาว การทำงานในตำแหน่งอาจารย์ที่โรงเรียนกฎหมายและการปกครองในช่วงปี ค.ศ. 1940-1945 (โดยโรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนที่ฝรั่งเศสจัดตั้งขึ้นเพื่อสร้างบุคลากรให้เข้าทำงานในสำนักข้าหลวงซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่คือลูกหลานเจ้านายและข้าราชการลาว ในปัจจุบันโรงเรียนนี้ได้เปลี่ยนชื่อเป็นมหาวิทยาลัยกฎหมายและเศรษฐศาสตร์) ในช่วงกรณีพิพาทไทย-ฝรั่งเศสกะต่ายต้องย้ายไปทำหน้าที่หัวหน้าฝ่ายปกครองฝ่ายลาวที่เมืองโพนโฮง แขวงเวียงจันทน์ เมื่อศึกสงบจึงย้ายกลับเข้ามาเวียงจันทน์ จะเห็นได้ว่าในแง่การทำงาน กะต่ายได้ตำแหน่งในหน่วยงานของฝรั่งเศส ต้องทำงานกับคนฝรั่งเศสที่เป็นเจ้าอาณานิคม มีหลายครั้งที่กะต่ายหิบบกสถานการณ์การทำงานในหน่วยงานเหล่านั้น เพื่อมาสร้างเรื่องเล่าเชิงวิพากษ์ต่อผู้ที่มีอำนาจในยุคนั้น

ในด้านชีวิตครอบครัว ในปี ค.ศ. 1937 กะต่ายในวัย 33 ปีได้สมรสกับออนแก้วผู้มีอายุอ่อนกว่าราว 6 ปี ภรรยาของกะต่ายได้รับการศึกษาในระบบฝรั่งเศสจนจบระดับเบื้องต้น ภรรยาของเขาทำหน้าที่เป็นแม่บ้านแม่เรือนตามแบบสตรีลาวทั่วไป นางออนแก้วให้กำเนิดบุตรธิดาจำนวน 5 คน สามคนแรกเป็นชายได้แก่ สุนทะลา มงคน อิดสะหละ คนที่สี่เป็นหญิงชื่อสุวัน คนสุดท้ายเป็นชายชื่อสีสงคาม ออนแก้วเสียชีวิตจากการคลอดบุตรชายคนเล็กในราวปีค.ศ. 1945 โดยอัฐิถูกบรรจุไว้ที่วัดศรีมงคล บ้านเชียงแหว มงคน ลูกชายคนที่สองเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า

“ในเวลานั้นอายุ 7 ปี ตอนเช้าออกไปโรงเรียนแม่อังคิๆ อยู่ แต่เมื่อกลับบ้าน เห็น

รพพยาบาลมารับตัวแม่ไป ภาพสุดท้ายที่จำได้คือเห็นแม่นอนหลับอยู่ที่โรงพยาบาล”

(มวงคน สะโสรธิ, สัมภาษณ์, 2556)

กะต่ายให้ชื่อบุตรชายคนสุดท้ายว่าสีสงคาม เพื่อระลึกถึงห้วงเวลาแห่งสงครามโลกครั้งที่สอง เช่นเดียวกับชื่ออดีตสะหละของบุตรชายคนที่สามที่ตั้งตามการก่อร่างสร้างตัวของกลุ่มลาวอิสระ

หลังมรณกรรมของภรรยาคนแรกกะต่ายสมรสครั้งที่สองกับอุโล สตรีสูงศักดิ์จากแดนใต้ผู้สืบเชื้อสายราชสกุลจำปาสัก บิดาของอุโลเป็นน้องชายของบิดาเจ้าบุญอุ้ม ณ จำปาสักซึ่งเป็นบุคคลสำคัญสายสกุลจำปาสัก ซึ่งเป็นตระกูลทางตอนใต้ของลาว ต่อมาเจ้าบุญอุ้มได้มีตำแหน่งในรัฐบาลราชอาณาจักรลาว อุโลเรียนหนังสือระบบไทย เรียนภาษาไทยในราชสำนักที่กรุงเทพฯ อันเป็นธรรมเนียมนิยมของสายสกุล ณ จำปาสักที่ให้ความสำคัญกับการเรียนภาษาไทยแบบกรุงเทพฯ (ศิริกาญจน์ ดุจจานุทัศน์, 2553: 89) อุโลได้รับการศึกษาในชั้นพื้นฐานไม่ได้ต่อยอดในระดับสูง ครั้นเมื่อแต่งงานแล้วอุโลไม่มีบุตรธิดาจึงทำหน้าที่ดูแลบ้านและลูกๆ ของกะต่ายเป็นอย่างดี “แม่น้า” กลายเป็นคำที่ลูกๆ ของกะต่ายใช้เมื่อเอ่ยถึงภรรยาใหม่ของบิดา อุโลเป็นคนใจบุญ ชอบไปวัดฟังธรรม โดยบุตรชายคนรองของกะต่ายมักรับหน้าที่ขับรถพา “แม่น้า” ไปวัดอย่างสม่ำเสมอ อุโลถึงแก่กรรมที่กรุงเทพฯ หลังจากลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองในราว ปี ค.ศ. 1975

ในเรื่องการดูแลบุตรธิดา กะต่ายให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างมาก เขาส่งเสริมให้ลูกๆ ได้เข้าเรียนในโรงเรียนระบบฝรั่งเศสอันเป็นการตามรอยที่บิดาเคยสนับสนุนให้เขาและน้องๆ ด้ร่ำเรียน เป็นที่น่าสังเกตว่าบุตรธิดาทั้งห้าของกะต่ายสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอกทุกคน สุนทะลาและสีสงคามบุตรชายคนโตและคนเล็กได้เรียนแพทย์ที่กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชาและไปศึกษาต่อที่แคนาดา โดยสุนทะลาเบนเข็มไปประกอบอาชีพด้านธุรกิจการค้า อีกทั้งมีสวนกาแฟและสวนทุเรียนที่ปากช่อง ในขณะที่สีสงคามประกอบอาชีพแพทย์ตามที่เรียนมา มวงคนบุตรชายคนที่สองสำเร็จการศึกษาด้านรัฐศาสตร์จากฝรั่งเศสได้เข้ารับราชการเป็นคณบดีโรงเรียนกฎหมายและการปกครองที่เวียงจันทน์ ต่อมาได้รับราชการในกระทรวงต่างประเทศรับผิดชอบด้านการสำรวจเขตแดน

อิดสะหละ บุตรคนที่สามจบการศึกษาด้านวิศวกรรมศาสตร์จากฝรั่งเศสและได้เข้าบรรจุเป็นข้าราชการกระทรวงโยธาธิการและขนส่ง สุวัจน์ บุตรสาวเพียงคนเดียวสำเร็จการศึกษาด้านเภสัชศาสตร์จากฝรั่งเศส เมื่อกลับมายังลาวได้เริ่มงานในตำแหน่งอาจารย์และได้รับตำแหน่งหัวหน้ากรมยา ก่อนลาออกจากราชการมาทำธุรกิจร้านยาและกิจการโรงแรม

ในมุมมองของลูกๆ กะต่ายเป็นคนเข้มงวดและเอาจริงเอาจัง ไม่ตีลูกแต่จะสั่งสอนด้วยการปฏิบัติให้เห็นเป็นแบบอย่าง เป็นคนละเอียดใส่ใจกับเรื่องเล็กๆ น้อยๆ เช่นการฝึกปฏิทินด้วยตนเอง เป็นคนเอาการเอางาน ตื่นก่อนนอนที่หลัง ในยามดึกลูกๆ ก็ยังเห็นพ่ออยู่ในห้องทำงาน ถ้าไม่ใช่งาน ด้านการเมือง ก็จะใช้เวลาในการอ่านและเขียนหนังสือ

กะต่ายเคยได้รับอุบัติเหตุตกม้าแต่ครั้งนั้นรักษาตัวจนเป็นปกติได้ หากอาการป่วยร้ายแรงปรากฏขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1959 ด้วยบุคลิกที่เป็นคนจริงจังและเคร่งเครียดกับงาน ประกอบกับการผิดหวังจากความล้มเหลวของการเลือกตั้งครั้งหลังสุดทำให้ล้มป่วยด้วยโรคเส้นเลือดในสมองแตก โดยได้ไปรักษาตัวที่ฝรั่งเศสในระยะหนึ่งและกลับมาพักฟื้นที่ลาว จนช่วงปลายปีเดียวกันอาการทรุดหนัก ในช่วงที่พักรักษาตัวที่เวียงจันทน์ อุโลพร้อมด้วยสุนทะลาและสีสงครามบุตรชายนักการแพทย์เป็นผู้ดูแลจนถึงวาระสุดท้าย กะต่ายถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม ปี ค.ศ. 1959 ในฐานะที่กะต่ายถึงแก่อสัญกรรมในขณะที่ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี งานฉาปนกิจศพถูกจัดขึ้นอย่างสมเกียรติ ณ วัดธาตุหลวง นครหลวงเวียงจันทน์ ตลอดจนมีขบวนยุวชนลูกเสือทั้งชายหญิงมาเข้าแถวเพื่อเป็นเกียรติ งานฉาปนกิจศพดำเนินไปประมาณสองสัปดาห์ โดยภายหลังอัฐิถูกนำไปบรรจุในเจดีย์ที่วัดหลวงปากเซอันเป็นบ้านเกิดของกะต่าย

จากบทสัมภาษณ์บุตรชายคนที่สองของกะต่าย ทำให้ทราบถึงเหตุผลที่กะต่ายต้องเคียดจรัญให้ลูกๆ เรียนหนังสือว่า “พ่อไม่ได้มีเงินในธนาคารมากนัก ที่ดินก็ไม่ได้มีอะไรมาก ดังนั้นการเรียนให้สูงๆ จะเป็นทุนในชีวิตของลูกๆ ทุกคน” จะเห็นได้ว่าการให้ความสำคัญกับการศึกษาถูกปลูกฝังและ

ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้ในระบบฝรั่งเศสที่เปิดไปสู่ความเป็นสากลและความทันสมัย ต้นทุนทางการศึกษาแบบเจ้าอาณานิคมหล่อหลอมกะต่ายให้เป็นคนพื้นเมืองลาวที่มีคุณลักษณะที่ดัดเทียมเจ้าอาณานิคมทั้งในเรื่องการแต่งกายและวิชาความรู้รวมทั้งการใช้ภาษา ขณะที่ฝรั่งเศสใช้ระบบการศึกษาแบบฝรั่งเศสในลาวก็ได้สอดแทรกนโยบายกีดกันทางภาษาและวัฒนธรรมลาว ปิดกั้นไม่ให้คนลาวได้เรียนรู้ภาษาของตน น้อยคนนักที่จะสามารถเขียนและอ่านภาษาลาว แต่นโยบายดังกล่าวถูกผ่อนปรนอย่างเห็นได้ชัดในช่วงปี ค.ศ. 1945 ทั้งนี้เพื่อต่อต้านนโยบายของญี่ปุ่นในการสร้าง “วงไพบูลย์มหาเอเชียบูรพา” ที่ผลักดันให้ไทยขยาย “ลัทธิไทยใหญ่” เข้าสู่ลาว (กระทรวงศึกษาธิการลาว, 2545: 53) ฝรั่งเศสจึงส่งเสริมให้เกิดการก่อตั้งขบวนการฟื้นฟูลาว (Mouvement de Rénovation Lao) โดยมีชาร์ลส์ โรเชต์ (Charles Rochet) หัวหน้าแผนกฝ่ายการศึกษาประจำประเทศลาวเป็นผู้ให้การสนับสนุน (ทงสะหวาด ปะเสียด, 2012 : 96) กะต่ายและกลุ่มปัญญาชนลาวได้เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงร่วมกันจัดตั้งและดำเนินการขบวนการนี้ มีกรรมการดำเนินงานชุดต่างๆ เช่น คณะกรรมการศิลปะมีหน้าที่ฟื้นฟูด้านการละครและเพลงปลุกใจให้รักชาติ คณะกรรมการอักษรศาสตร์รับผิดชอบในการจัดทำหนังสือพิมพ์ “ลาวใหญ่” และ “ลาวใหม่” คณะกรรมการการกีฬาเยาวชนส่งเสริมให้หนุ่มสาวเข้ามามีส่วนร่วมเป็นยุวชนทหาร การฟื้นฟูอัตลักษณ์ความเป็นลาวในลักษณะนี้มีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากในการก่อให้เกิดแนวคิดชาตินิยมที่ส่งผลให้เหล่าปัญญาชนลาวที่มีส่วนร่วมในขบวนการนี้เริ่มหาหนทางไปสู่การต่อสู้กู้ชาติ (ทงสะหวาด ปะเสียด, 2012 : 96)

2.1.2 การต่อสู้ชาติ

เป็นที่น่าสังเกตว่าในช่วงการปกครองของฝรั่งเศส ชนชั้นสูงและชนชั้นกลางของลาวที่ได้รับการศึกษาแบบฝรั่งเศสในชั้นสูงทั้งในเวียดนามหรือในฝรั่งเศส เมื่อกลับมาลาวจะถูกบรรจุเข้าทำงานในสำนักข้าหลวงฝรั่งเศส การทำงานใกล้ชิดฝรั่งเศสทำให้ปัญญาชนเหล่านี้มองเห็นความไม่ชอบธรรมที่เกิดจากนโยบายของฝรั่งเศสผนวกกับแนวคิดเรื่องชาตินิยมที่ถูกปลูกฝังมาในระบบการศึกษา เป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้คนกลุ่มนี้กลายเป็นแกนนำสำคัญในการต่อสู้ชาติ อาจกล่าวได้ว่าการได้รับการศึกษาในแบบฝรั่งเศสเป็นการสร้างโอกาสให้กะต่ายได้ทำหน้าที่สำคัญในสำนักข้าหลวงฝรั่งเศส อีกทั้งการเข้าร่วมจัดระเบียบทางด้านสังคมวัฒนธรรมลาว ทำให้กะต่ายมีผลงานโดดเด่นจนได้รับการทาบทามให้เข้ารับตำแหน่งสำคัญในการจัดตั้งขบวนการลาวอิสระ ขบวนการนี้เป็นการรวมตัวของคนลาวทุกหมู่เหล่าซึ่งเพื่อต่อต้านการกลับเข้ามายึดครองลาวของฝรั่งเศสอีกครั้งหลังสงครามโลกครั้งที่สอง มหาสีลา วีระวงส์ (มหาสีลา วีระวงส์, 2537: 61-63) กล่าวถึงสถานการณ์ในกลุ่มลาวอิสระสรุปสาระสำคัญได้ว่า ในช่วงต้นมีข้อถกเถียงว่าผู้ใดจะรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในกลุ่มลาวอิสระ กะต่ายเป็นผู้หนึ่งที่แสดงความจำนงจะรับตำแหน่งนี้หลังจากเจ้าเพ็ดสะลาดผู้มีบารมีและอาวุโสสูงสุดในกลุ่มปฏิเสธไม่รับตำแหน่ง แต่ในท้ายที่สุดหลังการหารืออย่างเข้มข้นทำให้ที่ประชุมลงมติเห็นชอบให้พระยาคำม้าว วิไล ผู้มีอาวุโสลำดับรองลงมารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยกะต่ายผู้อาวุโสลำดับที่สามจึงได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ต่อมาในวันที่ 12 ตุลาคม ปี ค.ศ. 1945 คณะรัฐบาลประกาศเอกราช และยึดอำนาจจากรัฐบาลราชสำนัก หลวงพระบาง ลาวอิสระบริหารบ้านเมืองได้เพียง 8 เดือนก็มีอำนาจต้านทานฝรั่งเศสที่กลับเข้ามายึดลาวด้วยกำลังทหารและอาวุธที่เหนือกว่า ฝ่ายลาวอิสระจึงลี้ภัยไปตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นในประเทศไทย มีแกนนำกลุ่มปัญญาชนเป็นหน่วยบัญชาการการต่อสู้ที่กรุงเทพฯ และมีกองกำลังติดอาวุธต่อสู้กับฝรั่งเศสในลักษณะกองโจรตามแนวชายแดน ในระหว่างที่อยู่กรุงเทพฯ กะต่ายและครอบครัวได้เข้าพักที่บ้านไซโย ถนนรองเมือง

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เหล่าปัญญาชนที่เคยทำงานในหน่วยงานฝรั่งเศสได้ผันตัวเองกลายเป็นแกนนำในการต่อสู้กัวชาติ ในแง่การปฏิบัติงานของกะต่ายทำให้เขามีความแตกต่างจากคนพื้นเมืองโดยทั่วไป ความเป็นปัญญาชนทำให้เขามีบทบาทในเชิงชี้นำ โดยลักษณะความเป็นปัญญาชนของกะต่ายสัมพันธ์กับแนวคิดของฟานงในประเด็นภารกิจของปัญญาชนกับการสร้างงานวรรณกรรมในยุคต่อสู้กัวชาติ (Fanon, 1963: 219-223) ประเด็นดังกล่าวมีสาระสำคัญคือ สำนักความเป็นชาติวัฒนธรรมแห่งชาติในบริบทการต่อต้านอาณานิคมมีความเกี่ยวข้องกับ ปัญญาชนพื้นเมือง (Native Intellectual) ซึ่งหมายถึงกลุ่มนักปรัชญา นักคิด และนักเขียน ผู้ได้รับการบ่มเพาะมาในกระแสการศึกษาแบบฝรั่งเศส ฟานงตั้งข้อสังเกตว่าผู้คนกลุ่มนี้อาจมีความความยากลำบากในการนิยามอัตลักษณ์ของตนเอง ส่วนใหญ่แล้วปัญญาชนพื้นเมืองมักจะเป็นชนชั้นกลางและมักจะปฏิบัติตนแปลกแยกจากสามัญชนคนทั่วไป ปัญญาชนพื้นเมืองที่มีความเชี่ยวชาญทางวรรณคดีมีบทบาทสามชั้นดังนี้

ในขั้นแรกปัญญาชนจะเลียนแบบแนวทางวรรณกรรมของเจ้าอาณานิคม ชั้นที่สองคือการย้อนกลับไปค้นหารากเหง้าและอดีตของตน (turn backwards and return all thing indigenus) ซึ่งฟานงนิยามวรรณกรรมในกลุ่มนี้ว่าเป็นงานเขียนก่อนการต่อสู้ (just-before-the-battle) ส่วนในขั้นสุดท้ายคือขั้นตอนของการต่อสู้ ฟานงเสนอว่านักต่อสู้ที่ไม่เคยคิดว่าตนจะเขียนผลงานใดๆ ออกมา คนเหล่านี้ถ้าไม่ถูกจองจำในคุกก็ต้องหนีเข้าป่า พวกเขาจึงคิดว่าการได้พูดได้เขียนเป็นหนทางเดียวที่จะเปิดโอกาสให้พวกเขาได้แสดงออก จากการนำแนวคิดของฟานงมาวิเคราะห์วิถีการเป็นปัญญาชนที่ขับเคลื่อนกลุ่มลาวอิสระ งานวรรณกรรมเป็นสิ่งสำคัญที่จะถ่ายทอดความนึกคิดในช่วงที่ปัญญาชนของขบวนการลาวอิสระตกอยู่ในสถานการณ์ยากลำบาก การลี้ภัยทางเมืองไปยังประเทศที่ไม่คุ้นเคยทำให้พวกเขาต้อง “เปล่งเสียง” ของตนผ่านการเขียน กะต่ายในฐานะผู้รับผิดชอบด้านการโฆษณาจึงใช้งานวรรณกรรมเพื่อแสดงออกถึงการมีตัวตนของนักต่อสู้พลัดถิ่น การดำเนินงานทั้งสามขั้นตามแนวทางของฟานงเกิดขึ้นแทบพร้อมๆ กันในงานของกะต่าย มีทั้งการใช้รูปแบบงานเขียนแบบ

เจ้าอาณานิคมผ่านภาษาและวิธีการนำเสนองาน มีการกลับคืนสู่รากเหง้าของลาวผ่านงานค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ และการสร้างเรื่องสั้นที่เป็นส่วนผสมของเรื่องเล่าพื้นบ้านกับความเป็นตะวันตก ทั้งหมดทั้งมวลเพื่อจุดประสงค์เดียวคือการต่อสู้กับระบอบอาณานิคม ผู้เขียนพบข้อมูลที่สนับสนุนข้อคิดเห็นข้างต้นจากการนำเสนอของสุทนต์ มั่งไธสง (สุทนต์ มั่งไธสง, 2539: 102) ที่กล่าวไว้ว่า นอกจากลาวอิสระจะดำเนินงานต่อสู้กับฝรั่งเศสทั้งทางด้านการเมืองและการทหาร การโฆษณาปลุกระดมก็เป็นแนวทางหนึ่งที่ถูกนำมาใช้เพื่อให้ประชาชนทราบถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของลาว เสริมสร้างแนวคิดรักชาติ และการบอกเล่าถึงความไม่ยุติธรรมของชาวต่างชาติที่เข้ายึดครองลาว

ปัญหาเรื่องการจัดหาทุนในการทำสงครามเพื่อกอบกู้บ้านเมืองกลายเป็นเรื่องใหญ่ของขบวนการลาวอิสระ เหล่าสมาชิกผู้ลี้ภัยต้องไปทำงานตามความถนัดเพื่อนำรายได้มาใช้จ่ายในชีวิตประจำวันและเพื่อการดำเนินการของขบวนการ นอกจากนี้สมาชิกบางส่วนต้องนำทรัพย์สินไปจำนำ อีกทั้งต้องกู้ยืมเงินเพื่อมาซื้ออาวุธ กะต่ายผู้เคยมีประสบการณ์ทำงานเป็นหัวหน้าโรงพิมพ์แห่งรัฐ ก็ได้เข้าทำงานในโรงพิมพ์ ซึ่งงานในลักษณะนี้เอื้อประโยชน์ให้กลุ่มลาวอิสระได้จัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ที่ใช้เป็นแหล่งในการประชาสัมพันธ์แนวคิดของกลุ่ม ในช่วงท้ายของขบวนการลาวอิสระได้ปรากฏรอยร้าวจากเหล่าสมาชิกที่มาจากต่างอุดมการณ์ทางการเมือง ซึ่งข้อพิพาทดังกล่าวทำให้กลุ่มลาวอิสระจำเป็นต้องประกาศยุบตัวในเดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 1949

2.1.3 การสร้างอำนาจทางการเมือง

เมื่อลาวอิสระประกาศยุบตัว แกนนำบางส่วนเดินทางกลับลาวเนื่องจากฝรั่งเศสประกาศทำสัญญาอมอบเอกราชบางส่วนให้ลาว แกนนำส่วนนี้เข้าร่วมในคณะรัฐบาลราชอาณาจักรลาวของเจ้าบุญอุ้ม ณ จำปาสัก กะต่ายเป็นส่วนหนึ่งในคนกลุ่มดังกล่าว แต่เนื่องจากตลอดระยะเวลาที่พลัดถิ่นในประเทศไทย กะต่ายได้เขียนเรื่องราวโจมตีสถาบันกษัตริย์และบุคคลสำคัญที่เป็นฝ่ายตรงข้าม ทำให้มีผู้แนะนำว่าให้ไปอยู่ที่เวียตนามสักระยะแล้วค่อยกลับมายังลาว กะต่ายกลับคืนลาวในปี ค.ศ. 1951

และเริ่มเข้าสู่เส้นทางทางการเมืองโดยการจัดตั้งพรรคการเมืองในนาม “พรรคชาติก้าวหน้า” ที่
 กะต่ายรับตำแหน่งเป็นหัวหน้าพรรค ได้รับตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีในหลายกระทรวง เป็นรอง
 นายกรัฐมนตรี และนายกรัฐมนตรีจนในช่วงปีคศ. 1954-1956 โดยตำแหน่งสุดท้ายก่อนถึงแก่อสัญกรรมกะต่ายได้ทำหน้าที่รองนายกรัฐมนตรี

ประวัติชีวิตของกะต่ายมีจุดน่าสนใจในประเด็นเกี่ยวกับการศึกษา จะเห็นได้ว่าการให้ความสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาถูกส่งผ่านจากรุ่นสู่รุ่น หากย้อนไปในวัยเด็กบิดาของกะต่ายซึ่งมีเชื้อสายเวียดนามและได้รับการศึกษาในระบบแบบคนพื้นเมืองอินโดจีนทั่วๆ ไป ได้มีวิสัยทัศน์เล็งเห็นถึงการยกระดับความรู้ของบุตรธิดา โดยการส่งเข้าเรียนในระบบแบบเจ้าอาณานิคม ทำให้กะต่ายได้สัมผัสกับความรู้แบบตะวันตกตั้งแต่วัยเด็ก นอกจากนี้ยังต่อยอดการเรียนรู้อีกไปสู่อันดับขั้นที่สูงขึ้น แม้ว่ากะต่ายจะไม่ได้มีโอกาสเดินทางไปศึกษาในประเทศฝรั่งเศสซึ่งเป็นประเทศเจ้าอาณานิคมโดยตรง แต่การได้เรียนในลาวและเวียดนามก็ไม่ได้ทำให้ความรู้บกพร่องไปแม้แต่น้อย การบ่มเพาะในแวดล้อมเช่นนี้หล่อหลอมให้กะต่ายค่อยๆ ซึมซับความเป็นตะวันตกไว้ในหลายๆ แง่มุม ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย การทำงาน และอุดมคติบางอย่าง พื้นเพของความเป็นคนลาวยังคงอยู่แต่หลอมรวมความเป็นลาวกับตะวันตก

ไม่ว่าอย่างไรก็ตาม การที่กะต่ายได้เครื่องมือทางความรู้แบบฝรั่งเศส ทำให้เขาใช้มันอย่างเต็มที่ผ่านงานเขียนตลอดช่วงชีวิต วรรณกรรมจำนวนมากและหลากหลายคือสื่อกลางที่จะส่งสารผ่านออกมาให้ใครๆ ได้รู้จักถึงตัวตนความเป็นปัญญาชนนักต่อสู้ เขาไม่ได้สู้ด้วยกำลังแต่เป็นการใช้ขุมพลังทางปัญญาที่ได้มาจากเจ้าอาณานิคมเป็นอาวุธพิเศษในอันที่จะเรียกร้องและเปล่งเสียงของคนลาวให้อีกฝ่ายได้รับรู้ งานวรรณกรรมจึงเป็นกระบอกเสียงสำคัญที่จะส่งผ่านความเป็นลาวในรูปแบบวรรณศิลป์ฝรั่งเศส

2.2 วรรณกรรมของกะต่าย โดินสะโลริท

กะต่ายถือเป็นกำลังสำคัญในการดำเนินงานของรัฐบาลลาวอิสระโดยการดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในรัฐบาลลาวอิสระและรัฐบาลพลัดถิ่นชุดแรก และรัฐมนตรี กระทรวงโฆษณาในรัฐบาลพลัดถิ่นชุดที่สอง แต่หน้าที่สำคัญที่กะต่ายมีความชำนาญตั้งแต่ในระยะ แรกเริ่มของการก่อตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นนั้นคือความสามารถในการเป็นนักโฆษณาชวนเชื่อของกลุ่ม การ ที่กะต่ายมีความเชี่ยวชาญในการเขียนทั้งภาษาลาว อังกฤษ และฝรั่งเศส ผนวกกับประสบการณ์จาก การเป็นหัวหน้า โรงพิมพ์แห่งรัฐบาลในครั้งยังทำงานภายใต้การควบคุมของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส ส่งผลให้กะต่ายได้เข้าทำงานในโรงพิมพ์ที่กรุงเทพฯ นอกจากนี้การที่กะต่ายเคยเป็นอาจารย์ใน โรงเรียนกฎหมายและการปกครองแห่งเวียงจันทน์ทำให้มีลูกศิษย์ที่ยังตามมาช่วยงานในคณะลาว อิสระ ลูกศิษย์เหล่านี้จึงเป็นกำลังสำคัญในการเขียนบทความและการจัดพิมพ์สื่อสิ่งพิมพ์ที่เกิดขึ้น จำนวนมากในช่วงการลี้ภัยที่กรุงเทพฯ ๓ แม้งานเขียนเหล่านี้จะเป็นไปในแนวทางโฆษณาชวนเชื่อของ กลุ่มการเมือง แต่มีอาจปฏิเสธได้ว่างานวรรณกรรมเหล่านั้นเป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดของ นักต่อสู้ทางการเมืองที่มีต่อฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองทั้งที่มาจากภายนอกและภายในประเทศ อาจ กล่าวได้ว่างานเขียนในยุคสมัยนั้นคือประวัติศาสตร์ฉบับประชาชนที่ถูกเขียนผ่านสายตาคณลาว

จากการวิเคราะห์ลักษณะงานเขียนของกะต่าย สามารถจำแนกงานวรรณกรรมทั้งหมดเป็น สองช่วงเวลากล่าวคือวรรณกรรมที่ตีพิมพ์ในช่วงที่กะต่ายยังทำงานร่วมกับกลุ่มลาวอิสระ และ วรรณกรรมที่ตีพิมพ์หลังจากการยุบลาวอิสระ ในที่นี้ผู้วิจัยนิยามงานเขียนยุคแรกกว่าเป็นวรรณกรรมยุค กู้ชาติ และงานเขียนยุคหลังว่าเป็นวรรณกรรมยุคสร้างชาติ สิ่งที่น่าสังเกตคือปริมาณงานเขียนที่ถูก ผลิตออกมาในสองยุคมีความแตกต่างกันเป็นอย่างมาก กล่าวคือจากผลงานที่ถูกตีพิมพ์รวมเล่มของ กะต่ายจำนวน 15 เล่มมีงานในยุคกู้ชาติจำนวน 12 เล่ม และงานที่ตีพิมพ์ในยุคสร้างชาติจำนวน 3 เล่ม

เพื่อให้เข้าใจลักษณะเฉพาะในการสร้างงานของกะต่ายผู้วิจัยจะนำเสนอวรรณกรรมของ ผู้เขียนจำแนกตามยุคและประเภทรวมถึงนำเสนอเนื้อเรื่องโดยย่อเพื่อให้เห็นภาพรวมในผลงาน

2.2.1 ยุคกู่ชาติ (วรรณกรรมช่วงปี ค.ศ. 1947-1949)

วรรณกรรมในยุคกู่ชาติล้วนเขียนขึ้นในช่วงที่กะต่ายลี้ภัยมาตั้งรัฐบาลลาวอิสระที่ประเทศไทย กลุ่มงานเขียนมีทั้งเรื่องบันเทิงคดี บทความแสดงข้อคิดเห็น และประวัติศาสตร์ชาติลาว ดังจะนำเสนอ ต่อไปนี้

(1) บันเทิงคดี (เรื่องเล่า เรื่องสั้น นิทาน)

กะต่ายเขียนงานบันเทิงคดีในรูปแบบของเรื่องสั้น เรื่องเล่า นิทาน รวมถึงบทละคร เพื่อใช้เป็นเครื่องมือวิพากษ์ทั้งเจ้าอาณานิคมและข้าวมืดตรงข้ามทางการเมือง การใช้วิธีการเสนอในรูปแบบ บันเทิงคดีเป็นการลดทอนความรุนแรงของข้อมูล แต่ให้ผลเป็นที่ประจักษ์กล่าวคือ เรื่องเล่ากลุ่มนี้เป็น พื้นที่ระบายความคับข้องใจของนักต่อสู้ที่มีมุมมองทั้งต้องชาวฝรั่งเศสและชาวลาวที่อยู่ข้าวมืดตรงข้ามทาง การเมือง งานเขียนในกลุ่มนี้นำเสนอได้ดังต่อไปนี้

1. *Pour rire un peu : histoires vécués* (เพื่อหัวเราะหน่อย: เรื่องราวที่ได้ประสบมา) (Bangkok : Editions Lao-Issara, 1947, 180 p.) เรื่องเล่า 35 เรื่อง ในช่วง ลี้ภัยทางการเมือง ของกลุ่มลาวอิสระมายังประเทศไทย กะต่ายเรื่องเล่าแนวข้ามชั้นมีเนื้อหาแสดงทัศนะเชิงวิพากษ์ที่มีต่อ เจ้าอาณานิคม กะต่ายใช้วิธีการเล่าในรูปแบบเรื่องสั้นแบบตะวันตกผสมกับการแทรกมุขตลกข้ามชั้นอัน เป็นคุณลักษณะแบบนิทานพื้นบ้านของลาว เนื้อหาส่วนใหญ่ในเรื่องเล่าชุดนี้เป็นไปในลักษณะ ล้อเลียนเสียดสีชาวฝรั่งเศส

1.1 “Comment Mme Cu devient cuisinière ?” (ทำอย่างไรมาตามกุถึง กลายเป็นแม่ครัว)

- 1.2 “L’art de faire comprendre à demi-mot” (ศิลปะการสร้างความเข้าใจ โดยไม่ต้องสาธยาย)
- 1.3 “Une histoire de corne entre autres” (ว่าด้วยเรื่องของเขานอกเหนือจาก เรื่องอื่น)
- 1.4 “Ce sacré M. B ” (เมอร์ซีเออร์เบที่นายกองผู้นั้น)
- 1.5 “Vite! Vite!” (มาเร็วมาไว)
- 1.6 “Une preuve entre mille autres de courage (?) français” (เครื่อง พิสูจน์หนึ่งอย่างในพันอย่างถึงความกล้าหาญแบบฝรั่งเศส)
- 1.7 “Il y a phet et phet” (มีทั้งเป็ดและเผ็ด)
- 1.8 “Un drôle de poulailler” (เล้าไก่ประหลาด)
- 1.9 “Madame To-Ma” (มาตามโต-มา)
- 1.10 “Dura lex, sed lex” (กฎหมายเคร่งครัด แต่มันเป็นกฎหมาย)
- 1.11 “Les Français ne sont pas brutaux (HUM !)” (คนฝรั่งเศสไม่ใช่คน โหดร้าย)
- 1.12 “Une autre histoire de cornes ” (เรื่องของเขานอกเรื่อง)
- 1.13 “Les ennemis de Boileau ” (ศัตรูของบัวโล)
- 1.14 “Les japs arrivent! ” (ญี่ปุ่นมาแล้ว)
- 1.15 “La récolte à 6e mois au Laos ” (การเกี่ยวข้าวเดือนหก)
- 1.16 “Est-ce que bien un cochon ? ” (นั่นใช่หมูแน่หรือ)
- 1.17 “La peur des mouches ” (ความกลัวแมลงวัน)
- 1.18 “La connaissance de langue indigène ” (ความรู้ภาษาพื้นเมือง)

- 1.19 “En relisant “Indochine S.O.S” d’Andrée Viollis ” (ขณะที่อ่านอินโดจีนมีภัยขององเตร วิโอลี)
- 1.20 “Quelles moeurs, bon dieu!” (ประเพณีอะไรกันนี้ พระเจ้าช่วย)
- 1.21 “Kommadam ” (กัมมะดำ)
- 1.22 “En relisant “Choses et gens en Indochine” de Claude Bourrin ” (ขณะกลับมาอ่านเรื่องของและคนในอินโดจีนของโคลด บูแรงอีกครั้งหนึ่ง)
- 1.23 “Nul n’est censé ignorer la loi ” (การไม่รู้กฎหมายไม่ใช่ข้ออ้าง)
- 1.24 “Des rizières modèles (แปลงนาตัวอย่าง)
- 1.25 “La plus belle conquête de l’homme ” (ชัยชนะที่สวยงามของมนุษย์)
- 1.26 “Encore une anecdote de Claude Bourrin ” (เรื่องเล่าเบ็ดเตล็ดอีกเรื่องจากโคลด บูแรง)
- 1.27 “Pai Poun Si Kon, ma pi si kon ” (ไปตรงโน้นสี่คนมาทางนี้สี่คน)
- 1.28 “Des dignes représentants de la France ” (ผู้แทนอันทรงเกียรติจากฝรั่งเศส)
- 1.29 “Le règne des Garces ” (ยุคสมัยแห่งหญิงงามเมือง)
- 1.30 “C’est encore Claude Bourrin qui raconte ” (โคลด บูแรงมาเล่าเรื่องอีกแล้ว)
- 1.31 “A propos de l’opium ” (อันเนื่องมาจากฝิ่น)
- 1.32 “L’homme aux trois cercueils ” (ชายสามโลง)
- 1.33 “Les budgetivores ” (คนกินงบประมาณ)

1.34 “Comment une gifle vous transforma un homme ” (ตบอย่างไรถึงเปลี่ยนแปลงคนได้)

1.35 “Viens ici, Decoux ” (มานี่สิ นายเดอกู)

2. *Les Valets de l'Impérialisme Français* (ผู้รับใช้ระบอบจักรวรรดินิยมฝรั่งเศส)

(Bangkok : Editions Lao-Issara, 1948, 101 p.) รวมบทความและเรื่องเล่าจำนวน 13 เรื่อง ที่เคยตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์บั้งไฟ มีรูปแบบการประพันธ์หลากหลายทั้งเรื่องสั้น บทละคร บทความแสดงข้อคิดเห็น จดหมายเปิดผนึก แม้รูปแบบจะหลากหลายแตกต่างกันแต่มีจุดร่วมที่การใช้ลักษณะพันทางในการสร้างเรื่องราว นอกจากนี้ผู้เขียนยังแสดงให้เห็นความสามารถในการผสมผสานด้านภาษาผ่านการเล่นคำ เล่นความ ที่นำไปสู่การเสียดสี และล้อเลียนเจ้าอาณานิคมรวมถึงฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองที่ทำงานรับใช้ระบอบอาณานิคม บทความทั้ง 13 บทมีดังต่อไปนี้

2.1 “Ce que pensent les autorités françaises de ce prince indigne et incapable” (สิ่งที่ผู้มีอำนาจชาวฝรั่งเศสคิดได้เกี่ยวกับเจ้าชายผู้ไร้เกียรติและไร้ความสามารถ)

2.2 “Un écho de la conférence Franco-Laotienne, Cambodgienne et Siamoise de Washington” (เสียงสะท้อนจากการประชุมร่วมฝรั่งเศส-ลาว กัมพูชา และสยามที่วอชิงตัน)

2.3 “Le prince Savang, l'espoir des Colonialistes Français et le désespoir du peuple lao, est-il perfectible?” (เจ้าสว่างผู้เป็นความหวังของเจ้าอาณานิคมและความสิ้นหวังของชาวลาวจะปรับปรุงตนเองให้ดีเลิศได้ไหม)

2.4 “Peu s'en n'est fallu que le Lao n'obtint pas sa place dans l'Union Française !” (ใกล้แล้วสินะที่ลาวจะไม่มีที่ในสหภาพฝรั่งเศส)

2.5 “Comme qui dirait : il y a Savang et Savant” (เหมือนมีใครอาจพูดว่า : มีทั้งสว่างและซา-วอง)

2.6 “La galerie des valets” (ห้องแสดงภาพผู้รับใช้)

2.7 “Au temps de Themis” (ที่วิหารเทมีส)

2.8 “Il n’y a pas que le criminel-né” (ไม่ได้มีเพียงอาชญากรโดยกำเนิด)

2.9 “Ce que les Colonialistes Français entendent par “Autonomie” (สิ่งที่เจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสเข้าใจจากคำว่า “ความเป็นอิสระ”)

2.10 “Visitez le Lao, pays des millions d’éléphants” (มาเที่ยวลาว ดินแดนแห่งช้างหลายล้านตัว)

2.11 “A Monsieur le directeur-gérant du journal “Lao-Rasmy” (แต่ ผู้อำนวยการฝ่ายจัดการหนังสือพิมพ์ “ลาวรัศมี”)

2.12. “La France avoue qu’elle avait fait “Banqueroute Frauduleuse” au Lao” (ฝรั่งเศสสารภาพว่าล้มละลายอย่างฉ้อฉลในลาว)

2.13 “La France ne peut pas reconquérir L’Indochine” (ฝรั่งเศสไม่สามารถพิชิตอินโดจีนได้อีก)

(2) สารคดี (จดหมายเปิดผนึก บทความแสดงข้อคิดเห็น)

นอกจากการสร้างงานแนวเรื่องเล่าแนวข่าวชั้น ยังปรากฏบทความนำเสนอข้อคิดเห็นอีกจำนวนมากที่ถูกตีพิมพ์ในช่วงลี้ภัยการเมืองของกลุ่มลาวอิสระ งานบางส่วนเคยตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ บั้งไฟอันเป็นกระบอกเสียงสำคัญที่บอกเล่าเรื่องราวการต่อสู้ทางการเมืองของกลุ่มลาวอิสระ งานเขียนเหล่านี้แม้จะมีลักษณะเป็นบทความแสดงความคิดเห็น แต่จากการวิเคราะห์พบว่ากะต่ายมักเล่าเรื่องโดยใช้วรรณศิลป์เสียดสี ด้วยวาตะที่เฉียบคม นั้นแสดงให้เห็นถึงการปรับประยุกต์ใช้ภาษาของ

เจ้าอาณานิคมเพื่อเป็นเครื่องมือในการต่อสู้โดยการเขียนโต้กลับ วิพากษ์ถึงความเลวร้ายของระบอบอาณานิคมที่เข้ามาครอบงำประเทศลาว ผลงานกลุ่มบทความข้อคิดเห็นมีดังต่อไปนี้

1. *Quatre lettres ouvertes* (จดหมายเปิดผนึก 4 ฉบับ) (Bangkok : Editions Lao-Issara, 1948, 45 p.) งานเขียนนี้อยู่ในรูปแบบของจดหมายเปิดผนึกที่กะต่ายส่งสารถึงบรรดาผู้นำลาวฝ่ายต่างๆ ในยุคราชอาณาจักรลาวที่ฝรั่งเศสยังไม่ปล่อยลาวเป็นอิสระอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ในท้ายจดหมายกะต่ายไม่ได้ลงชื่อตนเองแต่ทั้งทำยว่า ลาวอิสระกลุ่มหนึ่ง (Un groupe de Lao-Issara) ท้ายจดหมายไม่ได้ระบุวันที่ มีแค่เพียงเดือนและปี (ธันวาคม ค.ศ. 1947) คาดว่ากะต่ายเขียนจดหมายเหล่านี้ในช่วงลี้ภัยทางการเมืองในประเทศไทย เนื้อความในจดหมายแสดงแนวคิดของเขาต่อบทบาททางการเมืองของกลุ่มคนเหล่านั้น โดยมีทั้งสิ้น 4 ฉบับ

ฉบับที่ 1 กะต่ายเขียนถึงเจ้าศรีสว่างวงศ์กษัตริย์ลาว จุดเด่นของจดหมายกะต่ายไม่มีเจตนาจะตำหนิเจ้าศรีสว่างวงศ์ แต่เป็นไปเพื่อจุดประสงค์ให้พระองค์เป็นสื่อกลางเพื่อส่งสารต่อถึงเจ้าสว่างวัฒนาที่เป็นพระโอรส เนื้อความเอ่ยถึงข้อบกพร่องของเจ้าชายองค์นี้ มีการใช้โวหารเปรียบเทียบให้เห็นข้อบกพร่อง ใช้คำสุภาพและเคารพนบถนอบแต่เมื่อพิจารณาถึงลงไปมีนัยของการวิพากษ์

ฉบับที่ 2 เขียนถึงเจ้าสว่างวัฒนา ในเนื้อความมีการวิพากษ์ว่าพระองค์ยอมอ่อนข้อให้ฝรั่งเศสมากเกินไปและไม่มองเห็นความสำคัญของกลุ่มลาวอิสระที่กำลังต่อสู้เพื่อชาติลาว

ฉบับที่ 3 เขียนถึงนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี เนื้อความเป็นไปในเชิงวิพากษ์วิจารณ์ว่าเหล่าผู้นำรัฐบาลมัวแต่เพิกเฉยกับสถานการณ์ที่ลาวกำลังเผชิญ นอกจากนี้ยังมีถ้อยคำชักชวนให้กลุ่มผู้นำมาร่วมมือกับลาวอิสระเพื่อขับไล่เจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสให้พ้นไปจากลาว เพื่อร่วมมือกันสร้างชาติลาว

ฉบับที่ 4 เขียนถึงประธานและสมาชิกสภาแห่งชาติลาวเพื่อบอกเล่าถึงการทำงานอันยากลำบากของกลุ่มลาวอิสระและชักชวนให้เหล่าสมาชิกสภาเล็งเห็นถึงความสำคัญในการต่อสู้ชาติ อีกทั้งยังขอแรงสนับสนุนจากคนเหล่านี้ในการทำงานร่วมกับลาวอิสระ

2. *L'Amitié ou la Haine! : Pour une entente Franco-Lao contre le colonialisme désuet et périmé* (มิตรภาพหรือความแค้น : เพื่อความเข้าใจกันของฝรั่งเศส-ลาว ต่อต้านระบบอาณานิคมที่ล้าสมัยและใช้การไม่ได้) (Bangkok : Editions Lao-Issara, 1948, 147 p.) (1948) รวบรวมบทความแสดงความคิดเห็นจำนวน 19 เรื่อง เนื้อหาบอกเล่าถึงข้อเรียกร้องของกลุ่มลาวอิสระ การกล่าวโทษความชั่วร้ายของระบอบอาณานิคมฝรั่งเศส

2.1 “Tous les Français ne sont pas Colonialistes” (ไม่ใช่ทุกคนฝรั่งเศสทุกคนจะเป็นนักล่าอาณานิคม) กะต่ายชี้ให้เห็นว่าเขามีมุมมองต่อคนฝรั่งเศสแบบแยกส่วน ไม่ได้เหมารวมว่าทุกคนจะเข้ามาในลาวเพียงเพื่อวัตถุประสงค์ในการล่าอาณานิคมเท่านั้น ยังมีคนฝรั่งเศสบางส่วนที่มีมิตรไมตรีต่อคนลาวอย่างแท้จริง

2.2 “Ne partez pas en Indochine ” (อย่าเดินทางไปอินโดจีนเลย) บทความนี้ กะต่ายอ้างอิงข้อมูลมาจากสื่อสิ่งพิมพ์ต่างประเทศที่นำเสนอคำเตือนที่มีต่อทหารฝรั่งเศสที่จะเข้ามาปฏิบัติราชการในอินโดจีน แท้จริงแล้วในดินแดนนี้ไม่เหมือนภาพฝันที่ฝรั่งเศสพยายามสร้างเพื่อโฆษณาชวนเชื่อให้คนหนุ่มมาร่วมปฏิบัติงานในสถานที่ดังกล่าว

2.3 “Dedié aux Savang-Vatthana, Ourot Souvannavong et Cie ” (อุทิศให้สว่าง-วัฒนา, อูรด สุวันนะวง และคณะ) บทความนี้ยกส่วนตัดตอนทีมาจากบทความจากสื่อต่างประเทศเพื่อแสดงทัศนะเกี่ยวกับผู้นำลาวที่เชื่อในระบอบจักรวรรดินิยมว่าระบอบนี้จะสามารถพัฒนาลาวให้เจริญก้าวหน้าในเวทีโลกได้

2.4 “Langage de Colonialiste ” (ภาษาของเจ้าอาณานิคม) ในบทความนี้ผู้เขียนแสดงให้เห็นว่าอุดมคติแบบฝรั่งเศสมักถูกส่งผ่านมาทางภาษาและวรรณคดี ผู้เขียนให้ความชื่นชมเครื่องมืออันเป็นมรดกทางความคิดแบบฝรั่งเศส เขาแสดงทัศนะเชิงเสียดสีว่าภาษาฝรั่งเศสช่างงดงามแต่ในขณะเดียวกันก็แฝงไปด้วยพิษภัยร้าย ตัวผู้เขียนเสียดายคุณค่าทางวัฒนธรรมอันดีงามที่ถูกลดระดับลงมาเป็นเพียงเครื่องมือของชาวฝรั่งเศสเพื่อหาประโยชน์ในแดนอาณานิคม

2.5 “Comment les Français se font de l’argent en Indochine” (เจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสหาเงินอย่างไรในอินโดจีน) ผู้เขียนเพิ่มความน่าเชื่อถือให้บทความนี้โดยการอ้างอิงตัวเลขเชิงเศรษฐกิจด้านรายรับรายจ่ายของรัฐบาลฝรั่งเศสในลาว จะเห็นได้ว่าตัวเลขดังกล่าวแสดงถึงภาวะติดลบของฝรั่งเศส ผู้เขียนเสนอข้อมูลที่แท้จริงแล้ววิพากษ์เพิ่มเติมของฝรั่งเศสล้วนมาจากอบายมุขทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นเหล่า ผืน หรือการพนัน

2.6 “Bilan d’un an de direction ” (บทสรุป 1 ปีของการบริหารจัดการ) กะต่ายเสนอประวัติคร่าวๆ ในการก่อสร้างตัวของขบวนการลาวอิสระ ในส่วนท้ายกะต่ายแสดงทัศนะว่า แท้จริงแล้ว ชาวฝรั่งเศสไม่ได้เลวร้ายไปเสียทุกคน บางส่วนที่เห็นดีเห็นงามกับการดำเนินรอยทางการทำงานของกลุ่มลาวอิสระ

2.7 “Aux compatriotes Lao réfugiés en terre étrangère ” (ถึงเพื่อนร่วมชาติลาวที่ยังลี้ภัยการเมืองอยู่ในต่างประเทศ) บทความนี้อยู่ในรูปแบบของจดหมายเปิดผนึก ซึ่งเนื้อความแสดงให้เห็นว่า ถ้อยคำในโฆษณาชวนเชื่อของฝรั่งเศสที่ชวนเชื่อให้ผู้ลี้ภัยกลับคืนสู่มาตุภูมินั้น เป็นสิ่งที่เชื่อไม่ได้ นั่นเพราะฝรั่งเศสมีความพยายามที่จะบั่นทอนและทำให้กลุ่มลาวอิสระอ่อนแอลง

2.8 “Les Indochinois ne sont pas seuls à se plaindre” (คนอินโดจีนไม่ได้เป็นเพียงกลุ่มเดียวที่ออกมาร้องทุกข์) ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงสถานการณ์การเคลื่อนไหวของเหล่าชนพื้นเมืองในส่วนต่างๆ ของโลกที่ต่างก็ออกมาเรียกร้องเอกราช

2.9 “La situation au Vietnam, vue par une haute personnalité américaine” (สถานการณ์ในเวียดนามมองจากสายตาศูนย์สำคัญของสหรัฐอเมริกา) บทความนี้ กระจายสรุปแนวคิดหลักที่อ้างอิงจากข้อเขียนของทูตสหรัฐอเมริกาประจำรัสเซียและฝรั่งเศส ที่ไปเยือนจีนแล้วตามด้วยเวียดนาม ในการมาเยือนแถบอินโดจีน ว่าได้เห็นถึงความเอาใจเอาเปรียบของ ฝรั่งเศสที่มีต่อประเทศภายใต้อาณานิคม ในส่วนสรุปสุดท้ายกระจายเสริมความด้วยทัศนะของตน โดย นำเสนอว่าในเมื่อสถานการณ์ออกจะเลวร้ายเช่นนี้ ถ้าอเมริกายื่นมือเข้ามาช่วยเหลือคงดีไม่น้อย

2.10 “La France est à bout (et non tabou)” (ฝรั่งเศสอยู่ที่สุดทางแล้ว (แต่ไม่ใช่ข้อห้าม)) บทความนี้กระจายนำเสนอว่าฝรั่งเศสหมดงบประมาณในการบริหารอาณานิคมแล้ว แต่ ยังคงตั้งหน้าตั้งตาทำสงครามราคาแพงและไร้ประโยชน์ในอินโดจีน กระจายเสนอความเห็นว่าเป็นห้วง เวลานี้อังกฤษได้ปลดปล่อยอาณานิคมไปแล้ว แต่ฝรั่งเศสยังคงฝืนถึงการกุมอำนาจอาณานิคมเหมือน ดั้งเดิม

2.11 “La France, de grande puissance, est devenue un pays de protectorat américain” (ฝรั่งเศส, จากชาติมหาอำนาจที่ได้กลายเป็นประเทศภายใต้การอารักขา ของอเมริกา) ในบทความนี้กระจายนำเสนอภาพความตกต่ำของฝรั่งเศสในเชิงเศรษฐกิจ แต่ยังคงไม่ทิ้ง ความหยิ่งผยอง แม้จะตกอยู่ในฐานะลูกหนี้ของอเมริกา ในจุดนี้กระจายเสนอความเห็นเชิงเปรียบเทียบ ระบุว่า สถานการณ์แบบที่ฝรั่งเศสกำลังเผชิญอยู่ไม่ต่างอะไรกับการตกเป็นเมืองขึ้นของสหรัฐอเมริกา

2.12 “Liberté! Liberté chérie! Combats avec tes défenseurs...” (เสรีภาพ เสรีที่รัก ! จงต่อสู้กับผู้ปกป้องเธอเถิด...) กระจายตั้งคำถามต่อฝรั่งเศสในฐานะคนพื้นเมือง ในแนวทาง ที่ว่าในเมื่อฝรั่งเศสเป็นผู้วางรากฐานแนวทางแห่งเสรีภาพ แต่เหตุใดเมื่อเข้ามาปกครองลาวจึงมิได้ใช้ เสรีภาพเช่นนั้นกับคนลาวเลย

2.13 “Une Assemblée Nationale ou un aréopage de pantins” (สภาแห่งชาติหรือคณะหุ่นเชิด) ในที่นี้กะต่ายกล่าวโทษการบริหารงานของรัฐบาลลาวที่ไร้ประสิทธิภาพ ไม่ต่างจากการเป็นหุ่นเชิดของฝรั่งเศส

2.14 “A monsieur le directeur-gérant du journal “Le Laos Nouveau”, Vientiane ” (ถึงผู้บริหารหนังสือพิมพ์ “ลาวใหม่” เวียงจันทน์) บทความนี้อยู่ในรูปแบบจดหมายเปิดผนึกที่ กะต่ายส่งถึงผู้อำนวยการหนังสือพิมพ์ลาวใหม่เพื่อเรียกร้องให้ช่วยเป็นกระบอกเสียงในการจะให้ฝรั่งเศสปล่อยลาวเป็นอิสระ

2.15 “Nous pouvons compter sur la Birmanie indépendante” (พวกเราสามารถเชื่อใจในพม่าอิสระ) กะต่ายสรุปสถานการณ์การหลุดจากอาณานิคมของประเทศเพื่อนบ้านอย่างพม่าที่อังกฤษให้อิสระภาพแล้ว แต่เหตุใดลาวที่อยู่ใต้อำนาจของฝรั่งเศสยังคงย่ำอยู่จุดเดิม

2.16 “Les Français ne comprendront- ils jamais? ” (ฝรั่งเศสจะไม่เคยเข้าใจอะไรเลยใช่ไหม?) บทความนี้กะต่ายยกคำกล่าวมาจากหนังสือพิมพ์ต่างประเทศที่เสนอข้อมูลในทำนองว่าการขึ้นขอวัฒนธรรมฝรั่งเศสไม่ได้หมายความว่าเราจะอยากให้มีธงหรือลูกปืนของฝรั่งเศสมาอยู่ในดินแดนของเรา กะต่ายให้ข้อสรุปว่าแท้จริงแล้วต้นแบบการต่อสู้เพื่ออิสรภาพที่แท้จริงคืออเมริกา

2.17 “La valise ou le cercueil! ” (กระเป๋าเดินทางหรือโลงศพ) กะต่ายนำเสนอคำขวัญของคนพื้นเมืองเพื่อใช้ณรงค์เรียกร้องเอกราช ในที่นี้กะต่ายยกตัวอย่างคำขวัญของชาวเวียดนาม นอกจากนี้ชาวมาดากัสกา ชาวโมร็อกโกที่อยู่อีกฟากโลก ทั้งนี้เพื่อจะบ่งบอกว่าไม่ได้มีแค่อินโดจีนเท่านั้นที่พร้อมจะสู้ แต่คนที่อยู่ใต้ปกครองของฝรั่งเศสทุกมุมโลก ต่างลุกฮือกันเพื่อเรียกร้องความเป็นอิสระ ฝรั่งเศสเลือกว่าจะเป็นมิตรหรือศัตรูกับเหล่าชาติภายใต้อาณานิคม เป็นมิตร

หาเลือกจะประนีประนอม แต่ถ้ายังตั้งต้นเอาแต่ผลประโยชน์เข้าตัวและปฏิเสธที่จะมอบอิสระภาพให้คนพื้นเมือง พวกเขาก็คงเป็นได้แค่ศัตรู

2.18 “*Sous l’égide du colonialisme français, le Laos est maintenant à l’avant-garde du progrès politique*” (ภายใต้การคุ้มครองของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส ลาวในตอนนี้อยู่กึ่งหน้าในความก้าวหน้าทางการเมือง) กะต่ายนำเสนอเรื่องราวความสามารถพิเศษอันแปลกประหลาดของเจ้าสว่างที่สังเกตการณ์จากมุมมองของสื่ออเมริกัน

2.19 “*L’ONU interviendra en Indochine*” (สหประชาชาติจะยื่นมือเข้ามาในอินโดจีน) บทความชิ้นสุดท้าย กะต่ายประกาศตนชัดเจนในอันที่จะอยู่ฝ่ายเดียวกับสหรัฐอเมริกา เพื่อร่วมกันต่อต้านระบอบคอมมิวนิสต์ที่เริ่มก่อตัวในลาว ผู้เขียนเปรียบเทียบว่าฝรั่งเศสเป็นเพียงเรือเก่าที่ล้าสมัยเสียแล้ว สหรัฐอเมริกาต่างหากที่เป็นแบบอย่างของประเทศเสรีนิยมยุคใหม่

3. *Y a-t-il une politique française en Indochine ?* (มีนโยบายของฝรั่งเศสในอินโดจีนหรือไม่) (Bangkok : Editions Lao-Issara, 1948, 14 p.) ประกอบด้วยบทความจำนวน 1 เรื่อง มีความยาว 14 หน้า เนื้อหากล่าวถึงความล้มเหลวของนโยบายการปกครองอินโดจีนของฝรั่งเศส

4. *Une amnistie? Fi donc! ou Une nouvelle preuve de la mauvaise foi des colonialistes français* (นิรโทษกรรม ? แล้วอย่างไร ! ข้อพิสูจน์ใหม่ของความไม่จริงใจของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส) (Bangkok : Editions Lao-Issara, 1948, 12 p.) ประกอบด้วยบทความ 1 เรื่อง ความยาวจำนวน 12 หน้า เนื้อหาว่าด้วยทัศนคติและการเรียกร้องเอกราชของชาตีสลาว

5. *Les Aspirations du peuple lao ou les revendications des Lao-Issara* (ความหวังของคนลาว หรือข้อเรียกร้องของกลุ่มลาวอิสระ) (Bangkok : Editions Lao-Issara, 1949, 22 p.) รวมบทความว่าด้วยกระบวนการเรียกร้องเอกราชของชาตีสลาว เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นการโจมตีฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง มีบทความ 3 เรื่องดังนี้

5.1 “Une mise au point nécessaire” (การเตรียมการที่จำเป็น)

5.2 “Nos revendications” (ข้อเรียกร้องของพวกเรา)

5.3 “Deux hommes, deux caractères” (สองคน สองบุคลิกภาพ)

6. *Depuis le retour de la domination française le Laos n'avance pas*

(ตั้งแต่ผู้ปกครองฝรั่งเศสกลับมา ลาวก็ยังไม่ก้าวไปข้างหน้า) (Bangkok : Editions Lao-Issara, 1949, 23 p.) รวมบทความ 3 เรื่องที่กล่าวโทษระบอบอาณานิคมที่กลับเข้ามาในลาวอีกครั้ง อีกทั้งยังเขียนเรื่องราวพาดพิงให้เห็นถึงกลุ่มคนลาวบางส่วนที่ยังภักดีกับฝรั่งเศสและรอคอยให้ฝรั่งเศสกลับมาครอบครองลาวดั้งเดิม

6.1 “Le Lao Nouveau avoue ne plus rien comprendre” (ลาวใหม่สารภาพว่าไม่เข้าใจอะไรอีกแล้ว)

6.2 “C’est encore “le Lao Nouveau” qui se plaint” (คือ “ลาวใหม่” ผู้มาร้องทุกข์อีกแล้ว)

6.3 “Depuis le retour de la domination française le Laos n'avance pas” (ตั้งแต่ฝรั่งเศสกลับมา ลาวก็ยังยังไม่ก้าวไปข้างหน้า)

7. *Des sots ou des traîtres* (คนโง่เง่าหรือคนทรยศ) (Bangkok : Editions Lao-Issara,

1949, 20 p.) บทความ 3 บทที่กะต่ายแสดงทัศนคติกล่าวโทษกลุ่มคนลาวที่ยอมรับข้อสัญญาที่ฝรั่งเศสอ้างว่าได้คืนอิสระให้คนลาว ซึ่งกะต่ายมองว่าข้อสัญญานี้เป็นการหลอกลวงอย่างร้ายกาจ ในขณะที่กลุ่มลาวอิสระที่ร่วมกันต่อสู้เพื่อเรียกคืนเอกราชที่แท้จริงกลับถูกมองเป็นกบฏ

7.1 “M.M. les dignes représentants du Laos à la conférence économique de Dalat” (ท่านผู้แทนอันทรงเกียรติของลาวในการประชุมเศรษฐกิจที่เมืองดาลัด)

7.2 “Libérée de quoi, s’il vous plaît” (เป็นอิสระจากอะไร, ได้โปรดเกิด?) เป็นบทความกล่าวโทษสื่อมวลชน

7.3 “La pétrofolie de Mr. Pétrole” (ความบ้าน้ำมัน ของนายน้ำมัน) เป็นบทความกล่าวโทษสื่อ) พุ่งเป้าโดยตรงไปที่ปิแอร์ จินท์ ผู้อำนวยการสื่อสิ่งพิมพ์ในเวียงจันทน์

(3) งานเขียนเชิงประวัติศาสตร์นิพนธ์

งานเขียนเชิงวิชาการที่ถูกสร้างในยุคกู้ชาติ คือการเสนอความเป็นตัวตนของคนลาวผ่านจากมุมมองของคนลาว ทั้งนี้การใช้ภาษาฝรั่งเศสในการนำเสนอ ไม่เพียงแต่แสดงศักยภาพของสมาชิกกลุ่มลาวอิสระว่ามีความสามารถเชิงภาษาไม่แพ้เจ้าของภาษา แล้วยังใช้ประวัติศาสตร์เพื่อประกาศตัวตน ประกาศเจตนารมณ์ในการต่อสู้ในนามชาติได้รับรู้ ประวัติศาสตร์จึงเป็นเครื่องมือชิ้นสำคัญที่ใช้ในการต่อสู้กู้ชาติในเชิงวัฒนธรรม

1. *Le Laos* (ประเทศลาว) (Bangkok : Editions Lao-Issara, 1948) งานเขียนเชิงประวัติศาสตร์ที่ให้ข้อมูลขั้นพื้นฐานของประเทศลาว แบ่งเป็น 6 บท บทที่ 1 ว่าด้วยภูมิศาสตร์ประเทศลาว บทที่ 2 ว่าด้วยประชากร เชื้อชาติ ศาสนา บทที่ 3 ว่าด้วยการจัดการทางการเมืองและการบริหาร บทที่ 4 ว่าด้วยเศรษฐกิจทั่วไป บทที่ 5 ว่าด้วยการค้าการลงทุน บทที่ 6 บทสรุป ส่วนที่น่าสนใจคือการบอกเล่าถึงที่มาของคนลาวว่ามีพัฒนาการมาอย่างไรกว่าจะเป็นคนลาวในปัจจุบัน พร้อมทั้งบทสรุปที่แม้จะอ้างอิงจากคำนิยามความเป็นคนลาวจากแหล่งข้อมูลในหนังสือประวัติศาสตร์ลาวที่เขียนโดยคนฝรั่งเศส แต่คำจำกัดความที่ว่า คนลาวเป็นคนรักสงบ และมักจบข้อขัดแย้งด้วยเสียงหัวเราะมากกว่าการใช้กำลัง คำกล่าวนี้แสดงอัตลักษณ์ตัวตนของคนลาวชัดเจน

2. *Le Laos : pivot idéal de la lutte contre le communisme dans le Sud-*

Est Asiatique (ประเทศลาว : พื้นที่อันเยี่ยมยอดเพื่อการต่อต้านระบอบคอมมิวนิสต์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) (1949) งานเขียนเชิงประวัติศาสตร์ความคิดนำเสนอในรูปแบบบทความ 3 เรื่อง ที่ถ่ายทอดทัศนคติต่อต้านระบอบคอมมิวนิสต์ บทความแรกมีชื่อว่า “Le péril communiste” (ภัยของระบอบคอมมิวนิสต์) ถ่ายได้วิเคราะห์พัฒนาการของระบอบคอมมิวนิสต์โดยละเอียด บทความที่ 2 “Nécessité d’une croisade contre le communisme” (ความจำเป็นในการทำสงครามต้านคอมมิวนิสต์) เสนอแนวคิดในการทำสงครามศักดิ์สิทธิ์เพื่อกำจัดระบอบคอมมิวนิสต์ บทความสุดท้าย Qui veut la fin, veut les moyens (ใครที่ต้องการความสำเร็จ, ก็จะใช้ทุกวิถีทาง) คือการเสนอวิธีป้องกันไม่ให้ระบอบคอมมิวนิสต์แพร่ขยายเข้าสู่ประเทศลาว งานวรรณกรรมนี้จึงแตกต่างจากงานเขียนอื่นที่มุ่งโจมตีและวิพากษ์ระบอบอาณานิคมฝรั่งเศส ถ่ายใช้วรรณกรรมเรื่องนี้เพื่อประกาศอุดมการณ์ที่แตกต่างจากกลุ่มการเมืองอื่น

3. *Contribution à l’Histoire du Mouvement d’Indépendance Nationale*

Lao (ข้อเขียนเพื่อร่วมสร้างประวัติศาสตร์การเคลื่อนไหวของกลุ่มลาวอิสระ) (Bangkok : Editions Lao-Issara, 1948) งานเขียนนี้คือรวมบทความสองส่วน ส่วนแรกมีจำนวน 11 บท ที่บอกเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ของลาวกับสยาม ในส่วนที่สองมีบทความย่อยจำนวน 13 เรื่อง บทความในส่วนนี้คือการวางหลักเกณฑ์ เสนอเงื่อนไขที่จะนำลาวไปสู่อิสรภาพ เสนอมุมมองของกลุ่มลาวอิสระที่มีต่อการเมืองในยุคนั้น อีกทั้งยังนำเสนอบทความทบทวนบทบาทของผู้นำประเทศที่มีต่อการกลับมาของฝรั่งเศส

2.2.2 ยุคสร้างชาติ (วรรณกรรมช่วงปี ค.ศ. 1950-1959)

จะเห็นได้ว่างานวรรณกรรมในยุคสร้างชาติมีเพียง 3 เรื่อง บ้านเทิงคดี 2 เรื่อง และ ประวัติศาสตร์ 1 เรื่อง นั้นเป็นเพราะสถานการณ์บ้านเมืองกลับสู่จุดสงบ ไม่ต้องต่อสู้กับทั้งศัตรูภายนอกและภายในอีกต่อไป งานที่ถ่ายทอดจึงเป็นไปในลักษณะผ่อนคลายมากกว่ายุคก่อนหน้า

(1) บ้านเทิงคดี (เรื่องเล่า เรื่องสั้น นิทาน)

งานบ้านเทิงคดีสองเรื่องที่พบในยุคก่อร่างสร้างชาติคือการย้อนกลับมาสำรวจตัวเอง ทั้งในแง่ ความทรงจำในวัยเด็ก และสำรวจหารากเหง้าความเป็นลาวผ่านนิทานพื้นบ้านที่ถ่ายทอดด้วยลักษณะ ผสมผสาน

1. *Souvenirs d'un ancien écolier de Paksé* (ความทรงจำของนักเรียนเก่าแห่งเมือง ปากเซ) (Saigon : Edition Lao Sédone, 1958, 80 p.) เรื่องเล่าเชิงอัตชีวประวัติ 17 ตอน กะต่าย ได้ย้อนรำลึกถึงประสบการณ์ในวัยเด็กและมุมมองที่มีต่อเจ้าอาณานิคม แทนที่เราจะรับรู้รายละเอียดในชีวิตของกะต่ายอย่างชัดเจน กะต่ายกลับใช้พื้นที่ของวรรณกรรมเล่มนี้เพื่อนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตของคนฝรั่งเศสในแดนอาณานิคม นำบุคคลต่างๆ ที่เขาเคยพบในห้วงเวลานั้นมาเป็นตัวละครสำคัญเพื่อสร้างเรื่องเล่าในเชิงล้อเลียน ลดทอนคุณค่าของเจ้าอาณานิคมโดยทำให้ดูเป็นตัวตลก น่าขัน สร้างตัวละครคู่ตรงข้าม ครูฝรั่งเศสและนักเรียนลาว เพื่อแสดงถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจใน ลักษณะขั้วตรงข้าม ครูเป็นตัวแทนของเจ้าอาณานิคมที่สร้างบทลงโทษนักเรียนลาวที่เป็นตัวแทนของผู้ใต้อาณานิคม กะต่ายประนามตัวละครครูฝรั่งเศสโดยใช้การแฝงนัย กล่าวคือพูดถึงความชื่นชม แต่ในความจริงคือการตำหนิติเตียน

2. *Elle est formidable, la belle-mère!* (ช่างยอดเยี่ยมจัง, คุณแม่ยาย) (Saigon : Edition Lao Sédone, 1958, 116 p.) รวมเรื่องเล่าซ้ำ 40 เรื่อง เรื่องเล่าในชุดนี้เป็นการ ผสมผสานความเป็นพื้นเมืองกับขนบวรรณศิลป์แบบตะวันตกจนเกิดเป็นลักษณะแบบพันทางใช้

ลักษณะการเล่าเรื่องแบบนิทานก้อมอันเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของวัฒนธรรมลาวมาบอกเล่าใหม่ด้วยภาษาฝรั่งเศสในบริบทร่วมสมัย เรื่องราวที่ปรากฏในเรื่องส่วนใหญ่เรื่องเล่าวิถีชาวบ้านที่แทรกมุกตลกเรื่องเพศ อาทิเช่นเรื่องราวของแม่ยายและลูกเขย การล้อเลียนชาติพันธุ์ เรื่องตลกล้อเลียนเจ้าอาณานิคม เป็นต้น เรื่องเล่าข้างขึ้นทั้งหมดมีดังนี้

2.1 “Elle est formidable, la belle mère” (ช่างยอดเยี่ยมจัง, คุณแม่ยาย) เป็นเรื่องราวตลกเกี่ยวกับเพศ ที่แม่ยายมีความสัมพันธ์กับลูกเขยเพราะความบังเอิญและความเข้าใจผิด

2.2 “Une manière d’Amnésie” (วิธีการในการสูญเสียความทรงจำ) เป็นเรื่องของโต หลงตัวที่ถูกเพื่อนแกล้งจับโกนผม ทำให้เขาเกิดจำหน้าตัวเองไม่ได้ แต่จำลักษณะเด่นของอวัยวะเพศตัวเองได้ดีกว่า เมื่อกลับบ้านภรรยาที่จำเขาไม่ได้ เขาจึงฟื้นความจำโดยการมีสัมพันธ์ทางเพศกับเธอ

2.3 “Saille roi” (ทรายโรย) เป็นเรื่องของหนุ่มไทยซื้อบริการโสเภณีลาว

2.4 “Un curieux cas de rétrécissement” (กรณีตีบตันอันแปลกประหลาด) เป็นเรื่องของภรรยาที่ไม่ยอมมีสัมพันธ์กับสามี จนสามีต้องไปขอคำปรึกษาให้พระช่วยวางแผนให้เขาได้ทำหน้าที่สามีที่ถูกต้อง

2.5 “Vous qui êtes monté au ciel” (คุณ ผู้ได้ขึ้นไปบนฟ้า) เป็นเรื่องของหนุ่มเงินถูกหลอกขายเปิดป่าจากชาวลาว เปิดบินหนีเขาจึงออกตามหาเปิดที่เสียเงินซื้อมา

2.6 “Une histoire de premiers temps de la Création” (เรื่องของแรกเริ่มสร้างโลก) เรื่องเล่าเชิงเปรียบเทียบตำนานสร้างโลกของลาวกับของตะวันตก

2.7 “De la bouillie pour les chats” (ข้าวต้มสำหรับแมว) เรื่องเล่าว่าด้วยสิทธิของผู้หญิงในสังคมชายเป็นใหญ่

2.8 “Thit Ham s’est trompé de porte” (ทิดห้าเข้าผิดประตู) การฟ้องร้องต่อศาลของชายหญิงในเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศ

2.9 “Une histoire de champignon” (เรื่องของเห็ด) แม่ยายสายตาสั้นคิดว่าอวัยวะของลูกเขยที่เกิดแข็งตัวคือเห็ดป่าที่ลูกสาวเก็บมาจากการหาของป่า

2.10 “Quelques histoires d’Issara” (เรื่องราวบางเรื่องของลาวอิสระ) เป็นเรื่องเกี่ยวกับกลุ่มลาวอิสระตอนลี้ภัยมาประเทศไทย

2.11 “Le diagnostic le plus sûr” (การวินิจฉัยที่แม่นยำที่สุด) ทิดห้าป่วยหนักแต่รอดตายเพราะเพื่อนมาเล่าเรื่องเพศให้ฟัง

2.12 Quelques histoires de Loung Ba (เรื่องราวบางเรื่องของลุงบ้า) เศรษฐีตักอับต้องเร่ร่อนเล่าเรื่องให้คนฟัง

2.13 “Cochon marchand de cochons” (พ่อค้าหมูสกปรก) แม่หม้ายซื้อหมูจากพ่อค้าหมูแต่เธออยากได้ทั้งหมูและพ่อค้า

2.14 “Un digne émule de Sherlock Holme” (แม่แบบดิงามสำหรับเชอร์ล็อกโฮล์มลาว) เรื่องเล่าสืบสวนคดีฆาตกรรม

2.15 “Manque de télépathie” (ขาดโทรจิต) ผู้ชายออกไปทำงานนอกบ้านกลับมาดึกเพื่อหาภรรยา สิ่ง que ทั้งสองฝ่ายคิดตรงกันคือเรื่องเพศแต่ฝ่ายหญิงยังสงวนท่าที ทำให้ฝ่ายชายหงุดหงิด

2.16 “L’éternelle histoire de la paille et de la poutre” (เรื่องอมตะของฟางและคาน) มองแต่ข้อเสียของคนอื่นโดยไม่สำนึกว่าตนก็มีข้อเสียเช่นกัน

2.17 “Nous sommes quittés” (เราหายกันแล้วนะ) การแก้แค้นหักเหลี่ยมของคู่เขย

2.18 “De la multigamie” (ว่าด้วยการมีภรรยาหลายคน) เรื่องเล่าว่าด้วยเรื่อง
ปัญหาของชายที่มีภรณยาน้อย

2.19 “Garde-le pour toi” (เก็บไว้เองเถอะ) ความหึงหวงทำให้ภรรยาหลงตัด
อวัยวะเพศสามีโยนให้เมียน้อย

2.20 De la polygamie (ว่าด้วยการมีภรรยาหลายคน) เล่าเรื่องข้อเสียของการ
นอกใจและมีชู้

2.21 “Comment Mme. Cu... devient cuisinière” (มาตามกุกกลายเป็นแม่ครัว
ไปได้อย่างไร) สามีฝรั่งเศสโกงเงินภรรยาชาวเวียดนามโดยการร้องต่อศาลว่าเธอเป็นแค่แม่ครัวของเขา

2.22 “De l’eau lustrale” (น้ำอมฤต) แม่เฒ่าป่วยหนักแต่รอดตายเพราะมี
สัมพันธ์ทางเพศกับสามี

2.23 “Comment le Créateur dota les peuples d’écriture” (พระเจ้า
ประทานตัวอักษรให้ผู้คนอย่างไร) ตำนานที่พระเจ้าประทานตัวอักษรให้คนกลุ่มต่างๆ

2.24 “O candeur!” (โ้ ช่างใสซื่อ!) มองต่างมุมของคนเมืองและคนช่าในประเด็น
การมีบุตรมาก

2.25 “Une injure qui n’en est pas une” (การตูกที่มิใช่แค่การตูก) คน
ฝรั่งเศสขึ้นศาลฟ้องร้องเรื่องการตูกคนเวียดนามดูหมิ่นด้วยคำหยาบคายภาษาเวียดนาม

2.26 “Des cure-oreilles” (ไม้แคะหู) ชายหญิงขึ้นศาลเพราะเกี่ยกันจ่ายค่า
โรงแรม

2.27 “La plus belle conquête de l’homme” (ชัยชนะอันงดงามของชายชาญ)
การเปรียบเทียบความจนความรวย

2.28 “Pas les deux à la fois”(สองคนในคราวเดียวไม่ได้) แม่หม้ายร้อนรักอยาก
มีสัมพันธ์กับสองหนุ่มในคราวเดียว

2.29 “L’homme aux trois cercueils”(ชายสามโลง) ชายใกล้ตายไม่ตายเพราะ
ธรรมเนียมการต่อโลงไปเป็นของกำนัล

2.30 “Il y a boulette et boulette” (มีทั้งก้อนมวลและก้อนมวล) ชายชาวจีน
เข้าใจผิดคิดว่าก้อนสำลีที่ภรรยาวางทิ้งไว้ข้างเตียงคือบุหรี่ยี่

2.31 “Des larmes de crocodile”(น้ำตาจระเข้) สามีสั่งสร้างเรื่องราวเพื่อเป็นบท
ทดสอบภรรยาในเรื่องความซื่อสัตย์

2.32 “Une question de goût”(เรื่องของรสนิยม) รสนิยมการกินที่ต่างกัน
ในต่างชาติพันธุ์

2.33 “O femme, sans toi le monde serait peut-être meilleur (ou pire)”(
โอแม่หญิง ถ้าโลกนี้ขาดเธอจะดีขึ้น (หรือเลวลง) เรื่องของผู้ชายต้องจากภรรยาไปบวช

2.34 “Péché de gourmandise”(บาปจากความตะกละ) พระมีความอยาก
ในเรื่องการกิน

2.35 “Chanh-la vérolée” (จัน-ผู้หน้าปรุผี) ชายหนุ่มเข้าใจผิดไปมีสัมพันธ์กับสาว
ซีเหร่เป็นโรคร้าย

2.36 “Neuf plus neuf, c’est toujours neuf” (เก้าเพิ่มเก้าได้เก้าเสมอ) ติด
สินบนเทวดาเพื่อต่ออายุ

2.37 “A propos d’Adam et d’Eve ” (อดัมและอีฟ) ตำนานสร้างโลก

2.38 “Un joueur de Khène joue et conte” (หมอแคน เป่าแคน เล่าเรื่อง) การ
หลอกให้อีกฝ่ายทำประโยชน์ให้

2.39 “Un drôle de jeu” (เกมประหลาด) แม่หลอกลูกเล่นเกมเพราะอยากมี
สัมพันธ์ทางเพศกับสามี

2.40 “Forcé de continuer” (บังคับให้ไปต่อ) ใช้เรื่องเพศมาสร้างสำนวน

(2) งานวรรณกรรมเชิงประวัติศาสตร์นิพนธ์

ในยุคก่อร่างสร้างชาติ พบว่ามีงานวรรณกรรมเชิงประวัติศาสตร์นิพนธ์เพียงเล่มเดียว แต่สิ่งที่
แตกต่างคือแหล่งตีพิมพ์ ไม่ได้เป็นเพียงสำนักพิมพ์จัดตั้งเองเหมือนช่วงลี้ภัยทางการเมืองอีกต่อไป
ประวัติศาสตร์ในยุคหลังถูกจัดพิมพ์ในสำนักพิมพ์ฝรั่งเศสที่มีประวัติยาวนานเป็นที่น่าเชื่อถือ นั่นทำให้
เห็นว่าการยอมรับดังกล่าวเป็นบทพิสูจน์ถึงความสามารถเชิงการเขียนของกะต่ายเช่นกัน

Le Laos : son évolution politique, sa place dans l'Union française

(ประเทศลาว พัฒนาการทางการเมือง, บทบาทในสหภาพฝรั่งเศส) (1953) งานเขียนเชิง
ประวัติศาสตร์และการเมืองแบ่งเป็น 4 บท บทที่ 1 ว่าด้วยประวัติศาสตร์ลาวนับตั้งแต่สมัยล้านช้าง
จนถึงยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 บทที่ 2 ว่าด้วยเรื่องพัฒนาการทางการเมืองของลาว บทที่ 3 ว่า
ด้วยบทบาทของประเทศลาวในสหภาพฝรั่งเศส เป็นการทบทวนสถานการณ์ของลาวในทางการเมือง
และระดับนานาชาติ บทที่ 4 ว่าด้วยอนาคตของประเทศลาวในแงุ่มทางการเมืองและเศรษฐกิจ

จากข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นความถี่ในการผลิตผลงานทั้งสองยุคได้อย่างชัดเจน ในยุคกู้ชาติ (ปี ค.ศ. 1947-1949) มีการผลิตผลงานถึง 12 เล่ม นั้นเป็นเพราะลาวอิสระพลัดถิ่นยังอยู่ในกระแสการต่อสู้ทางการเมืองที่กำลังเข้มข้น มีความจำเป็นในการเร่งเผยแพร่แนวคิดและอุดมการณ์ ทั้งนี้งานเขียนกลายเป็นสื่อกลางเพื่อการส่งข่าวบอกกล่าวถึงความเป็นไปในสถานการณ์ให้ทั้งเพื่อนร่วมชาติและนานาชาติได้รับรู้เรื่องราวการต่อสู้ของกลุ่ม งานเขียนที่ปรากฏในยุคแรกนี้จึงถูกใช้เป็นเครื่องมือในการต่อสู้ทางการเมืองทั้งการต่อสู้กับคนลาวด้วยกันเองและการต่อสู้กับต่างชาติเพื่อการก่อร่างสร้างอำนาจให้กลุ่ม ส่วนงานเขียนที่เหลืออีก 3 เล่มถูกซึ่งถูกตีพิมพ์ในยุคหลังตีพิมพ์ทั้งในเวียดนามและฝรั่งเศส นั้นเป็นเพราะในช่วงหลังกะต่ายได้เข้าไปมีบทบาททางการเมือง ผลงานวรรณกรรมจึงได้รับการตีพิมพ์อย่างเปิดเผย

จุดร่วมที่ผู้วิจัยพบการปรากฏซ้ำในรูปแบบการสร้างงานทั้งสองยุคคือ งานประวัติศาสตร์และเรื่องสั้น แต่งานประเภทบทความข้อคิดเห็นพบมากเป็นพิเศษเฉพาะในยุคกู้ชาติ ผู้วิจัยเห็นว่ารูปแบบในการสร้างงานเขียนเป็นปัจจัยสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือในการต่อสู้ ในยุคแรกงานเขียนทั้งหมด 12 เล่มถูกตีพิมพ์ในประเทศไทยภายใต้สำนักพิมพ์ลาวอิสระที่มีกะต่ายเป็นบรรณาธิการ กว่าครึ่งของผลงานคือการรวบรวมงานเขียนที่เคยถูกเผยแพร่ในรูปแบบของ “หนังสือพิมพ์บังไฟ” สื่อสิ่งพิมพ์ที่เป็นกระบอกเสียงสำคัญของลาวอิสระพลัดถิ่น กะต่ายใช้บทความข้อคิดเห็นและเรื่องสั้นที่แสดงออกถึงการเสียดสีฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองเพื่อชี้ให้เห็นข้อบกพร่องและความเลวร้ายของกลุ่มการเมืองฝ่ายตรงข้ามลาวอิสระ นอกจากนี้ยังสร้างงานประเภทประวัติศาสตร์เพื่อปลุกจิตสำนึกความเป็นชาติ

จะเห็นได้ว่ากะต่ายได้สร้างผลงานในหลากหลายรูปแบบ แต่สิ่งหนึ่งที่เป็นตัวเชื่อมร้อยผลงานไม่ว่าจะเป็นด้านบันเทิงคดีหรือด้านสารคดีที่จะจะบอกเล่าและถูกถ่ายทอดอย่างจริงจัง กลับถูกใส่ “ลูกเล่น” แฝงอารมณ์ขันเชิงเสียดสี ทั้งนี้เพื่อประชดประชันศัตรูทางการเมืองทั้งที่เป็นคนชาติเดียวกันหรือฝ่ายเจ้าอาณานิคมก็ตามที ผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์และจำแนกสาระที่แฝงในงานเหล่านั้นในบทถัดไป

บทที่ 3

วรรณศิลป์กับการเขียนโต้กลับและการประกอบสร้างอัตลักษณ์ลาว

ในบทนี้ผู้วิจัยศึกษาจะนำเสนอการวิเคราะห์ตัวบทที่แสดงลักษณะเด่นของวรรณศิลป์ที่ผู้ประพันธ์นำเสนอในวรรณกรรมกลุ่มประวัติศาสตร์นิพนธ์ ซึ่งการศึกษาดังกล่าวจะขบขันให้เห็นอัตลักษณ์ความเป็นลาวที่สร้างสรรค์โดยนักต่อสู้ชาติ ในที่นี้ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไม่ได้เป็นเพียงข้อมูลที่บอกเล่าที่มาของชนชาตินั้นๆ เพียงประการเดียว หากแต่ประวัติศาสตร์นิพนธ์คือเครื่องมือในการต่อสู้ทางการเมืองกับเจ้าอาณานิคม

ตัวบทที่นำมาศึกษาในบทนี้ คือกลุ่มประวัติศาสตร์นิพนธ์จำนวน 4 เล่มได้แก่

Le Laos (1948)

Contribution à l'Histoire du Mouvement d'Indépendance Nationale

Lao(1948)

Le Laos : pivot idéal de la lutte contre le communisme dans le Sud-Est

Asiatique (1949) **CHULALONGKORN UNIVERSITY**

Le Laos, Son évolution, Sa Place dans l'Union Française (1953)

ตัวบทที่ใช้ศึกษาสะท้อนให้เห็นความสามารถเชิงวรรณศิลป์ที่เก๋ต่าย โดนสะโสริทใช้ในการเขียนเชิงประวัติศาสตร์นิพนธ์และการนำเสนอหลักการอันเป็นอุดมคติที่เก๋ต่ายยึดถือ วรรณกรรมเหล่านี้นำเสนอภูมิหลังทางด้านประวัติความเป็นมาของลาวผ่านมุมมองของคนลาว อาจกล่าวได้ว่างานเขียนกลุ่มที่เก๋ต่ายได้นำเสนอเป็นเครื่องมือสำคัญของกลุ่มลาวอิสระที่ใช้เพื่อปลุกเร้าสำนึกความ

เป็นชาติ อีกทั้งยังเป็นแนวทางที่สนับสนุนการสร้างตัวตนของคนลาว และส่งเสริมแนวคิดกู้ชาติจนนำไปสู่การก่อร่างสร้างชาติในลำดับต่อไป

3.1 ประวัติศาสตร์นิพนธ์กับการก่อร่างสร้างชาติ

ประวัติศาสตร์นิพนธ์เกี่ยวกับลาวที่เขียนจากมุมมองของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส มักให้คำนิยาม“คนลาว” แบบเหมารวมว่า “คนลาวรักสงบและมักจบความขัดแย้งด้วยเสียงหัวเราะมากกว่าการใช้กำลัง” (Thao Katay, 1948, 68) การนิยามดังกล่าวอาจเป็นการมองคนลาวว่าเป็นกลุ่มคนที่มีชีวิตเรียบง่ายไม่มีพิษมีภัย การมองจากมุมมองดังกล่าวอาจเป็นการแสดงทัศนะเพียงผิวเผิน อันที่จริงการเขียนถึงประเทศลาวและคนลาวผ่านปลายปากกาของ “คนลาว” เป็นการ “เปล่งเสียง” ให้เห็นความเป็นลาวที่แตกต่างและลุ่มลึกกว่าสิ่งที่ตะวันตกพยายามสร้างคำจำกัดความ จากแนวคิดดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยนำตัวบทในกลุ่มประวัติศาสตร์นิพนธ์มาศึกษาวิเคราะห์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษากระบวนการสร้างอำนาจของผู้ตกภายใต้การปกครองในยุคอาณานิคมฝรั่งเศสผ่านการวิเคราะห์กลวิธีทางวรรณศิลป์ที่ผู้เขียนใช้สร้างงานเขียนกลุ่มดังกล่าว

งานเขียนเชิงประวัติศาสตร์นิพนธ์ของคนลาวไม่ถูกกล่าวถึงมากนักในช่วงอาณานิคม เรื่องราวที่มาของลาวถูกขุดคุ้ยในทุกแง่มุมจากกระแสประวัติศาสตร์ในสายตาเจ้าอาณานิคม แต่ในช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่สองอันเป็นรอยต่อของการต่อสู้กู้ชาติลาวให้เป็นอิสระจากเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส กะต่าย โดนสะโสริทผู้เป็นกำลังสำคัญของขบวนการลาวอิสระได้เป็นแกนนำในการเขียนประวัติศาสตร์นิพนธ์ลาวด้วยกระบวนการวิธีแบบประวัติศาสตร์สากล แกรนท์ อีแวนส์ (Grant Evans) (Evan, 2003: 99) ให้ความเห็นต่อการเขียนประวัติศาสตร์นิพนธ์ของกะต่ายว่าเป็นคนลาวรุ่นแรกที่ใช้วิธีการสร้างประวัติศาสตร์นิพนธ์แบบตะวันตกที่ได้รับอิทธิพลนักประวัติศาสตร์ชาวฝรั่งเศส เลอบูลองเช (Le Boulanger) จากสิ่งที่อีแวนส์กล่าวไว้แสดงให้เห็นความสำคัญของการเขียน

ประวัติศาสตร์นิพนธ์โดยเจ้าของประวัติศาสตร์ซึ่งจะก่อให้เกิดความแตกต่างจากมุมมองของตะวันตก เพราะท่ามกลางความแตกแยกทางความคิดและการต่อสู้กับศัตรูทั้งภายนอกและภายในประเทศ การสร้างสำนึกแห่งความเป็นชาติและอัตลักษณ์แห่งชาตินับเป็นเครื่องมือสำคัญในการกอบกู้ชาติในเชิงวัฒนธรรม ผู้วิจัยเห็นว่าการวิเคราะห์วรรณศิลป์ที่เก๋ต่าย โดนสะโสริทใช้ในการสร้างงานเขียนประวัติศาสตร์นิพนธ์จะทำให้เห็นมุมมองของผู้ประพันธ์ที่มีต่อความเป็นมาของประเทศลาว อันเป็นพื้นฐานความเข้าใจเบื้องต้นก่อนจะก้าวไปสู่การวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอภาพความขัดแย้งและการตอบโต้อำนาจภายในและภายนอกที่เข้ามาแทรกแซงและส่งผลต่อการก่อร่างสร้างประเทศลาวในบทต่อไป

จากการศึกษางานกลุ่มประวัติศาสตร์นิพนธ์พบว่างานเขียนดังกล่าวเสนอความพยายามของผู้เขียนในการสร้างอัตลักษณ์ลาวที่โดดเด่นและแตกต่างจากชาติอื่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนี้งานเขียนของเก๋ต่ายยังมีจุดหมายหลักอีกประการหนึ่งคือการตอบโต้ประวัติศาสตร์กระแสหลักของฝรั่งเศสที่มองประเทศลาวด้วยมุมมองแบบตะวันตก เก๋ต่ายจึงใช้งานเขียนประวัติศาสตร์นิพนธ์เพื่อพิสูจน์ให้ฝรั่งเศสและนานาชาติในเวทีโลกได้เห็นว่า คนลาวมีความสามารถทัดเทียมกับเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส อีกทั้งยังสามารถสร้างสรรค์ประวัติศาสตร์ของชาติและเรื่องเล่าที่บ่งบอกถึงความเป็นมาของลาว และลักษณะเฉพาะด้านต่างๆ ซึ่งเป็นกลไกในการประกอบสร้างอัตลักษณ์ความเป็นลาว

ภารกิจหน้าที่ในการปฏิบัติงานของเก๋ต่ายทำให้เขามีความแตกต่างจากคนพื้นเมืองโดยทั่วไป ความเป็นปัญญาชนทำให้เขามีบทบาทในเชิงชั้นนำ ลักษณะความเป็นปัญญาชนของเก๋ต่ายสัมพันธ์กับแนวคิดของฟานงในประเด็นภารกิจของปัญญาชนกับการสร้างงานวรรณกรรมในยุคต่อสู้กู้ชาติ (Fanon, 1963: 219-223) ประเด็นดังกล่าวมีสาระสำคัญคือ สำนึกความเป็นชาติ วัฒนธรรมแห่งชาติ ในบริบทการต่อต้านอาณานิคมมีความเกี่ยวข้องกับ ปัญญาชนพื้นเมือง (Native Intellectual) ซึ่ง

หมายถึงกลุ่มนักปรัชญา นักคิด และนักเขียน ผู้ได้รับการบ่มเพาะมาในกระแสการศึกษาแบบฝรั่งเศส ฟานงตั้งข้อสังเกตว่าผู้คนกลุ่มนี้อาจมีความเสี่ยงในการนิยามอัตลักษณ์ของตนเอง ส่วนใหญ่แล้ว ปัญญาชนพื้นเมืองมักจะเป็นชนชั้นกลางและมักจะปฏิบัติตนแปลกแยกจากสามัญชนคนทั่วไป ปัญญาชนพื้นเมืองที่มีความเชี่ยวชาญทางวรรณคดีมีบทบาทสามขั้นดังนี้ ในขั้นแรกปัญญาชนจะเลียนแบบแนวทางวรรณกรรมของเจ้าอาณานิคม ขั้นที่สองคือการย้อนกลับไปค้นหารากเหง้าและอดีตของตน (turn backwards and return all thing indigenous) ซึ่งฟานงนิยามวรรณกรรมในกลุ่มนี้ว่าเป็นงานเขียนก่อนการต่อสู้ (just-before-the-battle) ส่วนในขั้นสุดท้ายคือขั้นตอนของการต่อสู้ ฟานงเสนอนักต่อสู้ที่ไม่เคยคิดว่าตนจะเขียนผลงานใดๆ ออกมา คนเหล่านี้ถ้าไม่ถูกจองจำในคุกก็ต้องหนีเข้าป่า พวกเขาจึงคิดว่า การได้พูดได้เขียนเป็นหนทางเดียวที่จะเปิดโอกาสให้พวกเขาได้แสดงออก จากการนำแนวคิดของฟานงมาวิเคราะห์วิถีการสร้างงานวรรณกรรมของกลุ่มลาวอิสระ พบว่าปัญญาชนของขบวนการลาวอิสระก็ตกอยู่ในสถานการณ์ยากลำบาก การลี้ภัยทางทางเมืองไปยังประเทศที่ไม่คุ้นเคยทำให้พวกเขาต้อง “เปล่งเสียง” ของตนผ่านการเขียน กะต๋ายในฐานะผู้รับผิดชอบด้านการโฆษณาจึงใช้งานวรรณกรรมเพื่อแสดงออกถึงการมีตัวตนของนักต่อสู้พลัดถิ่น การดำเนินงานทั้งสามขั้นตามแนวทางของฟานงเกิดขึ้นแทบพร้อมๆ กันในงานของกะต๋าย มีทั้งการใช้รูปแบบงานเขียนแบบเจ้าอาณานิคมผ่านภาษาและวิธีการนำเสนองาน มีการกลับคืนสู่รากเหง้าของลาวผ่านงานค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ และการสร้างเรื่องสั้นที่เป็นส่วนผสมของเรื่องเล่าพื้นบ้านกับความเป็นตะวันตก ทั้งหมดทั้งหมดเพื่อจุดประสงค์เดียวคือการต่อสู้กับระบอบอาณานิคม นอกจากนี้ลาวอิสระจะดำเนินงานต่อสู้กับฝรั่งเศสทั้งทางด้านการเมืองและการทหาร การโฆษณาปลุกกระตมก็เป็นแนวทางหนึ่งที่ถูกนำมาใช้เพื่อให้ประชาชนทราบถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของลาว เสริมสร้างแนวคิดรักชาติ และการบอกเล่าถึงความไม่ยุติธรรมของชาวต่างชาติที่เข้ายึดครองลาว (สุทัศน์ มั่งไธ

สง, 2539: 102) แต่หากพิจารณาให้ลึกซึ้ง การเขียนประวัติศาสตร์ชาติด้วยภาษาฝรั่งเศสคือการนำเสนอให้โลกได้รู้จัก “ลาว” ในอีกแง่มุมหนึ่ง

เป็นที่น่าสนใจว่าการต่อสู้ชาติจนดำเนินไปถึงการก่อร่างสร้างชาติของผู้ที่อยู่ใต้อาณานิคมนั้น เสียงที่แสดงถึงตัวตนความเป็นชนชาติสามารถเปล่งออกมาในรูปแบบของงานเขียนเชิงประวัติศาสตร์นิพนธ์ เพื่อให้เข้าถึงรากเหง้า เพื่อจะตามหาและแสดงออกถึงความเป็นชาติ ประวัติศาสตร์ชาติเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างยิ่งในการแสดงให้ผู้อื่นเห็นว่าเราเป็นเราที่ต่างจากคนอื่น ในแง่ของการสร้างประวัติศาสตร์ลาว ในอดีตผู้กำหนดอัตลักษณ์ลาวคือเจ้าอาณานิคมผู้เขียนประวัติศาสตร์ด้วยมุมมองจากภายนอก ในห้วงเวลาที่ต้องแสดงตนให้โลกรู้จัก กะต่ายจึงเลียนแบบวิธีการของเจ้าอาณานิคม เพื่อบอกเล่าสิ่งที่ลาวเคยเป็น เป็นอยู่ และจะเป็นไปในอนาคต ประวัติศาสตร์นิพนธ์จึงเป็นสิ่งสำคัญอันเป็นภาระกิจหลักที่นักต่อสู้กลุ่มลาวอิสระต้องจัดทำขึ้นมา

แคทเธอริน วูดวาร์ด (Kathryn Woodward) ตั้งข้อสังเกตในเรื่องการเขียนประวัติศาสตร์สรุปความได้ว่า ดูเหมือนว่าความขัดแย้งในชาติและชาติพันธุ์จะได้รับการจำแนก โดยมีจุดประสงค์เพื่อรื้อฟื้นและเขียนประวัติศาสตร์ขึ้นมาใหม่⁴ (Woodward, 2002 : 19) สิ่งที่วูดวาร์ดกล่าวมาสามารถใช้อธิบายสถานการณ์ในลาวได้เป็นอย่างดี ในภาวะที่คนลาวถูกรอบงำด้วยชุดความคิดของเจ้าอาณานิคม ทุกอย่างที่เป็นลาวมักถูกอธิบายผ่านสายตาของฝรั่งเศส แล้วถ้าคนลาวจะสร้างประวัติศาสตร์ขึ้นมาเองมันย่อมเกิดข้อแตกต่างทั้งในแง่ทัศนคติ มุมมอง และภูมิหลัง ในการสร้างประวัติศาสตร์นั้น วูดวาร์ดได้ตั้งข้อสังเกตว่า

การยืนยันอัตลักษณ์ในแง่การเมืองจำเป็นต้องได้รับการพิสูจน์ผ่านการเรียกร้องประวัติศาสตร์ของตนคืน (...) โดยมีข้อคำถามสองประการคือประการแรก มีความจริงทาง

⁴ National and ethnic conflict seem to be characterized to recover and rewrite history. (ต้นฉบับบทแปล)

ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ใดที่สามารถถูกรื้อฟื้นขึ้นมาได้ (...) ประการที่สอง เราควรให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ของใคร (...) หากบันทึกเรื่องราวในอดีตนั้นมีหลายสำนวนวิธีการใดที่เราใช้ในการเลือกที่จะเชื่อสำนวนใดสำนวนหนึ่ง ประวัติศาสตร์ที่แตกต่างออกไปทำทนายเรื่องดังกล่าวผ่านการนำเสนอความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรม⁵

(Woodward, 2002 : 19)

คริส วีตัน (Chris Weedon) ได้อธิบายเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประวัติศาสตร์และการสร้างอัตลักษณ์ไว้ว่า

อย่างไรก็ตาม ประวัติศาสตร์และขนบธรรมเนียมยังมีบทบาทในแง่อื่น นั่นคือการการสร้างให้เกิดความเป็นอัตตบุคคลและการนำเสนอสำนักแห่งอัตลักษณ์และความรู้สึกของการเป็นส่วนหนึ่งของบางสิ่งบางอย่าง การสร้างอัตลักษณ์ของคนแต่ละคนได้รับการยืนยันจากการที่บุคคลดังกล่าวสามารถมองเห็นตัวตนของตัวเองและมองเห็นรากเหง้าของตนผ่านการนำเสนอ ประวัติศาสตร์ชาติการรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มใดๆ เป็นสิ่งสำคัญ เพราะว่าการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีประวัติศาสตร์และขนบธรรมเนียมที่ตนเชื่อมโยงได้ และสามารถกำหนดบทบาทของตัวเองในประวัติศาสตร์และขนบธรรมเนียมดังกล่าวได้มากกว่าแค่การเป็นเหยื่อ ทำให้บุคคลดังกล่าวมีจุดยืนแห่งศักดิ์ศรีที่จะกล่าวสิ่งใดๆ⁶ (Weedon, 2004 : 26)

⁵ The political assertion of identities requires some authentication through reclaiming one's history. (...)

First, is there one such historical truth about identity which can be recovered? (...) Secondly, whose history counts? There can be different histories. If there are different versions of the past, how do we negotiate between them? (...) An alternative history challenges that account through expressing the diversity of these ethnic groups and the plurality of culture. (ต้นฉบับบทแปล)

⁶ Yet history and tradition have another role to play : the interpellation of subjects and the introducing of a sense of identity and belonging. Individual construction of identity are affirmed by seeing something of one self and one's forebear in representations of the history of the nation. Inclusion is important since having a history and set of tradition with which one can identify and within which one can position one self other than as victim, give the interpellated individual a position of dignity from which to speak. (ต้นฉบับบทแปล)

นอกจากนี้วิตันยังนำเสนออีกว่าประวัติศาสตร์นั้นมีความสำคัญ ทั้งในแง่ของการรับรู้ของเราว่าเราเป็นใครและในความเข้าใจของเราต่อโลกในปัจจุบัน⁷ (Weedon, 2004 : 29)

แนวคิดของวูดวาร์ดและวิตันแสดงให้เห็นความสำคัญในการสร้างประวัติศาสตร์โดยผู้เป็นเจ้าของเรื่องราวต่างๆ ซึ่งประวัติศาสตร์นิพนธ์ในแนวทางนี้ย่อมแตกต่างจากสิ่งที่ตะวันตกนำเสนอ ผู้วิจัยพบว่าการสร้างประวัติศาสตร์นิพนธ์ของกลุ่มลาวอิสระมีความสัมพันธ์กับหลักการที่กล่าวข้างต้น กล่าวคือกลุ่มลาวอิสระพยายามสืบค้นหารากเหง้าของตน รวมทั้งบอกเล่าถึงตัวตนของคนลาว โดยแกนนำในการสร้างประวัติศาสตร์อย่างกะต่ายได้เขียนประวัติศาสตร์ทั้งในยุคกู้ชาติและยุคสร้างชาติ เพื่อโต้กลับการเขียนประวัติศาสตร์ลาวของเจ้าอาณานิคม มีการค้นคว้าและขุดลึกเพื่อหารากเหง้าทางวัฒนธรรม อีกทั้งยังนำเสนอให้เห็นถึงความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่หลอมรวมประเทศลาวให้กลายเป็นหนึ่งเดียว

3.2 พัฒนาการการสร้างประวัติศาสตร์นิพนธ์ลาว

นาตยา กรณีกิจ ผู้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง *พงศาวดารลาวฉบับมหาสิลา วีรวงศ์ ในฐานะประวัติศาสตร์ชาติลาว* (นาตยา, 2554) จำแนกยุคและประเภทของประวัติศาสตร์ลาวมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้ ในยุคก่อนอาณานิคมมีงานเขียนประวัติศาสตร์ที่เขียนโดยคนลาวแบ่งออกได้สองกลุ่ม กลุ่มแรกเป็นงานเขียนเชิงประวัติศาสตร์ศาสนจักรซึ่งเป็นเรื่องราวของพระสงฆ์ งานเขียนประเภทนี้ สอดแทรกตำนานท้องถิ่นในตำนานทางศาสนา เชื่อมโยงประวัติศาสตร์สากลประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เช่น การตั้งประวัติศาสตร์ท้องถิ่นย้อนกลับไปในสมัยพุทธกาล ส่วนงานเขียนเชิงประวัติศาสตร์ก่อนอาณานิคมกลุ่มที่สองเป็นงานเขียนประวัติศาสตร์อาณาจักร มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่ง

⁷ History matter. It is important both to our sense of who we are and to our understanding of the present. (ต้นฉบับบทแปล)

อันเดียวกันของคนในสังคม นอกจากนี้ยังใช้เพื่อสร้างความชอบธรรมทางการเมืองให้ราชสำนัก ผู้เขียนส่วนใหญ่คือปราชญ์และพระสงฆ์ในราชสำนัก มีแก่นเรื่องกล่าวถึงความเป็นมาของบ้านเมือง และกษัตริย์ งานเขียนกลุ่มนี้ปรากฏในชื่อพงศาวดาร และอีกจำนวนหนึ่งเรียกว่าตำนาน ประวัติศาสตร์นิพนธ์ยุคที่สองคือยุคอาณาจักรมอญ งานเขียนยุคนี้มุ่งเน้นแนวคิดโชคชะตากรรมร่วมกัน ได้ กำหนดให้ฝรั่งเศสเข้ามาฟื้นฟูลาว มีงานเขียนของฝรั่งเศสชิ้นสำคัญที่มักถูกอ้างถึงคืองานเขียนของโรลอง มาเยร์ (Roland Mayer) เรื่อง *Le Laos* (1930) และงานเขียนของปอล เลอ บูลองเช (Paul le Boulanger) เรื่อง *Histoire du Laos Français : Essai d'une étude chronologique des principautés laotiennes* (1931) ส่วนประวัติศาสตร์นิพนธ์ยุคที่สามคือยุคหลังอาณาจักรมอญเป็นงาน ที่เขียนเป็นภาษาลาวโดยปัญญาชนลาว ได้แก่งานของเจ้าคำหมั้น วงกตรัตนะ *พงศาวดารชาติลาว : ความเป็นมาของชนชาติแต่ดึกดำบรรพ์* (1961) และงานของ อู่คำ พมวงสา *ความเป็นมาของลาว* โดย ทั้งสองเล่มใช้ข้อมูลฝ่ายไทย นอกจากนี้ยังมีงานเขียนของมหาสิลา วีรวงค์ *พงศาวดารลาว* ที่นับได้ว่าเป็นงานประวัติศาสตร์ชิ้นสำคัญของลาว

3.3 ประวัติศาสตร์นิพนธ์ของกะต่าย โดนสะโสริท

การสร้างประวัติศาสตร์นิพนธ์ของกะต่าย มีสองระยะคือช่วงการต่อสู้ชาติและการก่อร่าง สร้างชาติ ในช่วงลาวอิสระกะต่ายได้รับการสนับสนุนจากเจ้าเพ็ดสะลาดให้จัดทำประวัติศาสตร์ร่วม สมัยเรื่อง *Le Laos* โดยประวัติศาสตร์ฉบับนี้แบ่งสัดส่วนเป็น 6 ส่วน ส่วนแรกคือบทนำที่กะต่าย แสดงทัศนะต่อประเทศลาว บทที่หนึ่งหัวข้อลักษณะทางภูมิศาสตร์ กะต่ายนำเสนอที่ตั้งทาง ภูมิศาสตร์ ภูเขา แม่น้ำ และสภาพภูมิอากาศ บทที่สองว่าด้วยประชากร ศาสนา ภาษา และ วัฒนธรรม บทที่สามการบริหารประเทศ กะต่ายสรุปภาพรวมของประวัติศาสตร์ในยุคใกล้ โดยเริ่ม จากการสิ้นสุดของอาณาจักรล้านช้างอันรุ่งเรืองช่วงปลายรัชสมัยของเจ้าสุริยวงศา ในคริสต์ศตวรรษ

ที่ 17 เกิดความยุ่งยากทำให้อาณาจักรถูกแบ่งเป็นสามส่วนคือ อาณาจักรหลวงพระบาง อาณาจักรเวียงจันทน์ และอาณาจักรจำปาศักดิ์ จนถึงการเข้าเป็นประเทศราชของสยามและเวียดนาม นอกจากนี้ยังให้ภาพรวมถึงการเข้ามาของฝรั่งเศสตั้งแต่ยุคแรกเริ่ม มีการนำเสนอการจัดการปกครอง การแบ่งเขตการปกครอง การจัดสรรงบประมาณ นอกจากนี้ยังเสนอสถานการณ์ที่ลาวตกอยู่ในอำนาจของญี่ปุ่นช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง และการที่ฝรั่งเศสกลับเข้ามาในลาวช่วงสิ้นสุดสงครามโลก โดยการเสนอช่วงเวลาและเหตุการณ์สำคัญเรียงตามลำดับอย่างชัดเจน นอกจากนี้กะต่ายยังชี้ให้เห็นว่าโมดัส วิวันดี (Modus Vivendi) อันเป็นสัญญาที่ฝรั่งเศสลงนามร่วมกับเจ้าสว่างวัฒนา มกุฎราชกุมารแห่งหลวงพระบาง เป็นสัญญาที่ไม่เป็นธรรมต่อลาว เพราะเป็นการสัญญาที่จะให้อเอกราชที่ไม่มีอยู่จริง เพราะในท้ายที่สุด ฝรั่งเศสยังต้องการกลับมาครอบครองลาวดั้งเดิม ในช่วงท้ายของบทนี้กะต่ายนำเสนอการจัดการตั้งรัฐบาลลาวอิสระ และชี้ให้ผู้อ่านเห็นถึงประโยชน์ของกลุ่มขบวนการนี้ที่จะร่วมกันต่อสู้ให้ได้เอกราชที่แท้จริง บทที่สี่กล่าวถึงเศรษฐกิจโดยรวม การทำการเกษตรที่เน้นการทำนาปลูกข้าวซึ่งเน้นการปลูกข้าวเหนียว กะต่ายยังชี้ให้เห็นถึงสัญลักษณ์สำคัญของประการที่ผูกโยงคนลาวกับวิถีชีวิตกรรมนั้นคือ “ข้าวเหนียว” และ “แคน” ซึ่งสัญลักษณ์สองสิ่งนี้จะ เป็นแบบฉบับของคนลาวแต่เพียงชาติเดียว นอกจากการทำการเกษตร กะต่ายยังนำเสนอภาพรวมของการทำปศุสัตว์ การป่าไม้เหมืองแร่ และงานหัตถกรรม ในส่วนนี้กะต่ายหยิบยกคำกล่าวของนักประวัติศาสตร์ฝรั่งเศสในการนิยามความสัมพันธ์ของผู้หญิงลาวกับงานหัตถกรรมที่ว่า ผู้หญิงลาวมีความสามารถในการถักทอผืนผ้า ได้มีชื่อเสียงชาติหนึ่งในเอเชีย บทที่ห้าว่าด้วยการค้าการลงทุนโดยนำเสนอตัวเลขการนำเข้าและส่งออกสินค้า นอกจากนี้ยังนำเสนอเส้นทางการคมนาคม อีกทั้งการท่องเที่ยว ส่วนสุดท้ายคือส่วนสรุป

Le Laos : pivot idéal de la lutte contre le communisme dans le Sud-Est

Asiatique วรรณกรรมชิ้นนี้คือการนำเสนออุดมการณ์ทางการเมืองของกะต่ายเล่มที่ชัดเจนที่สุด เป็นงานที่ตีพิมพ์ในช่วงการถกเถียงทางการเมือง อย่างที่ได้กล่าวแล้วว่ากลุ่มลาวอิสระคือการรวมตัวของ

ปัญญาชนที่มีอุดมการณ์แตกต่างกัน ทางฝ่ายกะต่ายมีอุดมการณ์การเมืองไม่สอดคล้องกับแนวทางการต่อสู้ของกลุ่มอื่น งานเขียนชิ้นนี้จึงทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึงแนวทางที่กะต่ายจะดำเนินและเข้าไปในภายหลังที่ฝรั่งเศสเสียมอำนาจและตัวเขาได้เข้าไปมีบทบาทสำคัญอีกครั้งในคณะรัฐบาลลาวราชอาณาจักร

Le Laos, Son évolution, Sa Place dans l'Union Française ถูกตีพิมพ์ในปี

1953 ภายใต้สำนักพิมพ์ Berger-Levrault ในช่วงเวลาที่กะต่ายแยกตัวจากกลุ่มลาวอิสระและเข้าร่วมทำงานการเมืองกับรัฐบาลลาวที่ยังอยู่ภายใต้อำนาจของฝรั่งเศส สิ่งที่น่าสนใจประการหนึ่งคือผลงานเขียนทุกรูปแบบของกะต่ายที่ได้รับการตีพิมพ์ก่อนหน้านี้ จะอยู่ในช่วงการลี้ภัยทางการเมืองในประเทศไทยและเป็นงานเขียนที่เป็นเครื่องมือเพื่อการต่อสู้ทางการเมืองกับเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส ในขณะที่ผลงานหลังยุคลาวอิสระชิ้นนี้ถูกตีพิมพ์ในฝรั่งเศส โดยสำนักพิมพ์แบร์เซ เลอวราล (Berger-Levrault) เป็นสำนักพิมพ์เก่าแก่มีประวัติยาวนาน ก่อตั้งในคริสต์ศตวรรษที่ 15 ยังคงสืบทอดกิจการมาจนถึงปัจจุบัน สำนักพิมพ์นี้เผยแพร่ผลงานที่เกี่ยวข้องกับการเมือง กฎหมาย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งงานเขียนที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน กะต่ายผู้เป็นทั้งนักกฎหมาย นักการเงินการคลัง และอดีตนักประชาสัมพันธ์ของกลุ่มลาวอิสระ ถูกเอ่ยอ้างในบทนำในเชิงให้เกียรติว่าผลงานชิ้นนี้เป็นประวัติศาสตร์ลาวที่เขียนโดยบุคคลสำคัญในคณะรัฐบาลลาว งานชิ้นนี้จึงเป็นหมุดหมายสำคัญที่แสดงให้เห็นการเริ่มก่อร่างสร้างประเทศลาวในยุคแรก อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าประวัติศาสตร์ของกะต่ายเป็นประวัติศาสตร์นิพนธ์เพื่อการสร้างชาติ

การเลือกจะเล่าอะไรในประวัติศาสตร์เป็นจุดหนึ่งที่ทำให้งานเขียนของกะต่ายแตกต่างจากประวัติศาสตร์ลาวในรูปแบบพงศาวดารที่มุ่งเชิดชูวีรกรรมของบรรพชนชาติ และเรื่องราวที่ย้อนลึกไปถึงสมัยการก่อตั้งลาวโบราณ กะต่ายมุ่งนำเสนอเหตุการณ์ร่วมสมัยที่เร่งให้ผู้รับสารได้รู้จักประเทศลาวในแง่มุมที่เป็นปัจจุบันที่สุด *Le Laos* ในสำนวนที่ตีพิมพ์ช่วงต่อสู้ชาติจึงแตกต่างกับ *Le Laos : son*

évolution politique, sa place dans l'Union Française ซึ่งถูกตีพิมพ์หลังจากกะต่ายกลับเข้าลาว และเริ่มมีบทบาทในรัฐบาลราชอาณาจักรลาวที่ได้รับการสนับสนุนจากฝรั่งเศส ผลงานดังกล่าวเป็นเหมือนบทบันทึกประวัติศาสตร์ของลาวที่เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของสหพันธ์ฝรั่งเศส หากมองผิวเผินอาจเกิดคำถามว่าเหตุใดกะต่ายซึ่งเป็นนักเขียนที่เคยต่อต้านฝรั่งเศสกลับยอมเข้าร่วมสหพันธ์ดังกล่าว อันที่จริงแม้กะต่ายจะแยกจากกลุ่มลาวอิสระและกลับเข้ามาทำงานการเมืองในลาวไม่ได้เป็นเพราะเขายอมรับฝรั่งเศสอย่างเต็มตัว สิ่งที่น่าพิจารณาคือข้อความที่กะต่ายเคยกล่าวไว้เสมอในช่วงที่ผลิตผลงานภายใต้กลุ่มลาวอิสระ คำกล่าวที่ว่าปรากฏบนปกของผลงานหลายเล่ม ความว่า “มิตรภาพที่แท้จริงของลาว-ฝรั่งเศสจะบังเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อระบบอาณานิคมฝรั่งเศสล่มสลาย” (La véritable amitié franco-lao ne peut naître que de la mort du colonialisme français.) คำพูดนี้ทำให้เห็นว่ากะต่ายไม่ได้เกลียดชังหรือต่อต้านความเป็นฝรั่งเศสอย่างสุดโต่ง หากแต่ไม่ยอมรับระบอบการปกครองแบบอาณานิคมฝรั่งเศสนำมาใช้กับลาวอย่างไม่เป็นธรรม

3.3.1 การทวนหาอดีตและรากเหง้าความเป็นลาว

จากการวิเคราะห์ผลงานประวัติศาสตร์ทั้งในยุคต่อสู้กู้ชาติและยุคก่อร่างสร้างชาติ ผู้วิจัยพบว่าวิธีการนำเสนอของกะต่ายสะท้อนให้เห็นการโต้กลับของผู้ที่อยู่ใต้อาณานิคม ซึ่งวิธีการดังกล่าวสัมพันธ์กับแนวทางของพานงในเรื่องกระบวนการสร้างสำนึกความเป็นชาติ การสร้างวัฒนธรรมแห่งชาติในบริบทการต่อต้านอาณานิคม กะต่ายเสนอประวัติศาสตร์อย่างเป็นขั้นเป็นตอน โดยทวนกลับไปมองรากเหง้า ค้นหาที่มาของชนชาติลาว ชี้เน้นลักษณะเด่นที่ทำให้ลาวต่างจากชาติอื่นๆ ที่สำคัญกะต่ายให้ภาพของลาวผ่านสายตาคณลาว วิธีการเช่นนี้ย่อมโดดเด่นและแตกต่างจากมุมมองที่ตะวันตกเคยมอง กะต่ายสืบค้นหาและนำเสนออัตลักษณ์ลาว เล่าความจริงอีกชุดผ่านปากคำของเจ้าของเรื่องราว เพื่อต่อร่องและโต้กลับสร้างประวัติศาสตร์ชุดเก่าที่สร้างโดยเจ้าอาณานิคม ประวัติศาสตร์ชุดใหม่ที่ถูกรื้อฟื้นจึงเป็นมุมมองของคนลาวโดยแท้

ดังที่คริส วิตันได้เสนอแนวทางในเรื่องประวัติศาสตร์และการสร้างอัตลักษณ์ ว่าการสร้างประวัติศาสตร์โดยชาวพื้นเมืองคือการตั้งคำถามถึงมุมมองผู้นำเสนออัตลักษณ์ ในที่นี้กะต่ายในฐานะผู้เขียนประวัติศาสตร์จึงกลายเป็นผู้นำเสนอสำนักแห่งอัตลักษณ์และการแสดงความเป็นเจ้าของกะต่าย มองรากเหง้าของตนและนำเสนอภาพของชาติผ่านชุดคำ จากการวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอประวัติศาสตร์นิพนธ์ พบว่ากะต่ายใช้กลวิธีสร้างชุดคำคู่เพื่อเปรียบเทียบและเชื่อมโยงให้เห็นถึง “ความเป็นลาว” โดยเทียบเคียงกับความเป็นอื่นเพื่อให้เห็นอัตลักษณ์ของความเป็นลาวผ่านแง่มุมต่างๆ

3.3.1.1 อารยธรรมลาวและอารยธรรมโลก

การเปรียบเทียบที่เห็นเด่นชัดคือการที่กะต่ายใช้การเปรียบเทียบให้เห็นอัตลักษณ์ลาวผ่านการนำเสนอชุดคำที่เกี่ยวกับอารยธรรม ดีแฉให้เห็นความเป็นลาว โดยเปรียบเทียบกับสิ่งที่ใหญ่ เป็นที่รู้จักมากกว่า โดยมีตัวเปรียบเทียบที่นำเสนอต่อไปนี้

(1) แม่น้ำโขงและแม่น้ำไนล์

กะต่ายเปิดฉากบอกเล่าถึงความเป็นลาวใน *Le Laos* โดยเริ่มจากการนำเสนอข้อมูลทางสภาพภูมิศาสตร์ อันได้แก่ ที่ตั้งตามหลักวิทยาศาสตร์ โดยใช้กรุงปารีสเป็นจุดเริ่มต้นเพื่อระบุตำแหน่งที่ตั้งของประเทศลาว การเชื่อมโยงดังกล่าวเป็นการสื่อสารโดยตรงถึงโลกตะวันตก ที่อาจไม่รู้จักรประเทศลาวให้ได้รับรู้ถึงการมีอยู่ของลาวผ่านการเทียบเคียงกับเมืองสำคัญในยุโรปที่คนตะวันตกคุ้นเคยและรู้จักเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังนำเสนอขนาดของพื้นที่ที่แน่นอนอื่น อีกทั้งทิวเขาต่างๆ ที่เป็นพรมแดนธรรมชาติ และการกำหนดเขตแดนที่กำหนดกรอบให้ลาวเป็นเอกเทศจากประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ยิ่งไปกว่านั้นกะต่ายนำเสนอ “แม่น้ำโขง” ที่ถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของลาว ในที่นี้กะต่ายใช้ แม่น้ำโขง ของลาวไปเทียบเคียงกับแม่น้ำไนล์ ของอียิปต์

เราพูดกันบ่อยๆ อย่างมีเหตุผลว่าแม่น้ำไนล์ประกอบสร้างประเทศอียิปต์ ถ้าเช่นนั้น
เราคงบอกได้เช่นกันว่าแม่น้ำโขง**สร้าง**ประเทศลาว

แม่น้ำโขงซึ่งถือว่าเป็นหนึ่งในแม่น้ำที่ยาวที่สุดของโลก ถูกหล่อเลี้ยงโดยธารน้ำแข็ง
ละลายจากทิเบตและหลั่งรตมาสู่ลาวจากเหนือจรดใต้

(On a dit souvent, avec raison, que le Nil constituait l’Egypte : on peut
dire également que le Mékhong **FAIT** le Laos.

Le Mékhong, qui compte parmi les plus grands fleuves du monde, est
alimenté par la fonte des neiges du Thibet et arrose le Laos qu’il traverse du Nord
au Sud.) (Thao Katay, 1948 : 5)

กะต่ายเปรียบใช้ความเปรียบในแนวคิดที่ว่า “แม่น้ำไนล์สร้างประเทศอียิปต์ ถ้า
เช่นนั้นเราคงบอกได้เช่นกันว่าแม่น้ำโขง**สร้าง**ประเทศลาว” การกล่าวถึงแม่น้ำโขงโดยการนำไป
เปรียบเทียบกับแม่น้ำไนล์เป็นการยกระดับประเทศ **ลาว** ให้เทียบเท่ากับ **อียิปต์** ซึ่งเป็นอู่อารยธรรม
โบราณที่สำคัญของโลก กะต่ายแสดงให้เห็นว่า ลาว ก็มีประวัติศาสตร์อันยาวนานและเก่าแก่ไม่ยิ่ง
หย่อนไปกว่าอียิปต์ ผู้เขียนต้องการเน้นย้ำถึงความสำคัญของการที่แม่น้ำโขงสร้าง ลาว โดยใช้ กิริยา
FAIT ที่หมายถึง**สร้าง** เป็นตัวพิมพ์ใหญ่เพื่อเน้นย้ำให้เห็นความสำคัญของแม่น้ำเกี่ยวข้องกับลาวในเชิง
ภูมิศาสตร์ การเปรียบเทียบแม่น้ำสองสายจึงแสดงให้เห็นว่าประเทศลาวที่ไม่ใช่เพียง “พื้นที่ไร่นาม”
แต่สะท้อนเห็นถึงเส้นทางยาวนานที่ลาวได้ก่อร่างเป็นประเทศ การกล่าวถึงแม่น้ำโขงว่ามีต้นทางจาก
หิมะบนเทือกเขาในทิเบตเป็นการบ่งบอกถึงความใสบริสุทธิ์ของสายน้ำที่กลายเป็นเส้นเลือดหล่อเลี้ยง
ประเทศลาวตั้งแต่เหนือจรดใต้ แม่น้ำโขงคือเส้นทางสัญจรหลักที่เชื่อมโยงภาคเหนือจรดภาคใต้ ใน
ด้านภูมิศาสตร์ทางใต้ของลาวประกอบไปด้วยเกาะแก่งมากมาย อีกทั้งความแรงของกระแสน้ำทำให้
การเดินทางยากลำบาก แต่คนลาวผู้เป็นเจ้าของประเทศมีชีวิตผูกพันกับสายน้ำจึงมีความสามารถในการ

การเอาชนะสายน้ำด้วยวิถีเรียบง่ายแบบพื้นบ้าน ในขณะที่เจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสที่มีทั้งแหล่งเงินทุนและเทคโนโลยีที่ทันสมัยกลับไม่มีความสามารถที่จะข้ามเกาะแก่งเหล่านั้นได้ (Thao Katay, 1948 : 6-7) ด้วยเหตุนี้จึงมีแต่คนลาวเท่านั้นที่ผูกพันสายน้ำจนไม่อาจแยกจากกันได้

นอกจากนี้กะต่ายใช้*แม่น้ำโขง*เพื่อนำไปสู่ความหมายทั้ง “การสร้าง” และ “การทำลาย” กะต่ายให้ความหมายในแง่การสร้างในแง่มุมมองของที่มาของประเทศลาวที่เก่าแก่ยาวนาน เทียบเท่ากับอียิปต์ อีกทั้งต้นกำเนิดของสายน้ำยังมาจากที่ราบสูงทิเบตแสดงให้เห็นถึงความสูงส่ง อีกทั้งต้นธารที่มาจากหิมะละลายให้ภาพของความบริสุทธิ์ของสายน้ำ ดังนั้นสายน้ำบริสุทธิ์ที่ “หลั่งรด” (arrose) บนแผ่นดินลาวเชื่อมโยงได้กับคนลาวที่มีชีวิตอย่างสุขสงบและร่มเย็น แต่การเข้ามาของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสกลับแปรความหมายของสายน้ำที่เคยเป็นตัวเชื่อมประสานแผ่นดินลาวให้กลายเป็นเครื่องหมายของการแบ่งแยก แม่น้ำที่ก่อร่างสร้างประเทศกลับกลายเป็นพรมแดนธรรมชาติที่เป็นเส้นแบ่งแยกลาวสยาม และ ลาวฝรั่งเศส ในบทนำของ *Le Laos* กะต่ายกล่าวถึงการที่ประเทศลาวถูกแบ่งเป็นชิ้นส่วน (tronçon) คือส่วนของลาวฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงที่เรียกกันว่า “ลาวฝรั่งเศส” (Laos Français) และลาวทางฝั่งขวาคือ “ลาวสยาม” (Laos Siamois) (Thao Katay, 1948, avant-propos) กะต่ายตั้งคำถามถึงการมีอยู่ของ “สองลาว” ที่มีความแตกต่างกันในระบอบการปกครองนั้นเป็นเพราะการลงนามร่วมในสัญญา ฝรั่งเศส-สยาม ที่ทำให้ลาวอยู่ในสภาพแตกแยก

(2) วัดและค้ายทหาร

ในบทที่ 2 ของ *Le Laos* กะต่ายเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับประชากร สังคม วัฒนธรรม โดยแสดงให้เห็นว่าประเทศลาวเป็นดินแดนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ซึ่งประกอบด้วยคนลาวแท้ๆ ขนเผ่าบนภูเขาสูง และผู้อพยพชาวต่างชาติอาทิ ชาวจีน ชาวเวียดนาม โดยเชื่อมโยงความหลากหลายของกลุ่มคนไปสู่ความหลากหลายทางด้านภาษา กะต่ายชี้ให้เห็นว่าทุกกลุ่มชนในลาวมีภาษาอันเป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่ม แต่อย่างไรก็ตามภาษาลาวคือภาษาหลักที่ทุกคนใช้กันทั่วไป

ส่วนสำคัญที่เชื่อมโยงความต่างและความหลากหลายไว้ร่วมกันคือศาสนา กะต่ายชี้ให้เห็นว่าคนลาวส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ แม้จะมีส่วนน้อยที่นับถือศาสนาอื่นบ้าง แต่โดยรวมแล้วศาสนาพุทธคือศาสนาหลักของลาวโดยวัดจากจำนวนวัดที่มีมากมายทุกหมู่บ้านทุกมุมเมือง กะต่ายชี้ให้เห็นความสำคัญของศาสนาพุทธในลาวโดยเปรียบเทียบนำไปเปรียบเทียบกับค่านิยมตะวันตก ในส่วนนี้ กะต่ายแสดงให้เห็นถึงแนวคิดที่เป็นปะทะกันของวัฒนธรรมแบบตะวันตกและตะวันออกในเรื่องสถาบันสำคัญของสังคม

การเข้าฝึกฝนในวัดสำหรับคนลาวคือโรงเรียนสำหรับฝึกให้เป็นมนุษย์สังคม เช่นเดียวกับการเกณฑ์ทหารของคนส่วนใหญ่ในประเทศตะวันตกที่นับว่าเป็นโรงเรียนของนักรบและนักการเมือง

Le stage à la pagode est pour les Lao l'école de l'homme social, comme le service militaire obligatoire est pour la plupart des peuples d'Occident l'école du guerrier et de l'homme politique. (Thao Katay, 1947 : 14)

กะต่ายเสนอให้เห็นถึงความลุ่มลึกของลาวผ่านศาสนาที่กลายเป็นศูนย์รวม เป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้คนในสังคม ซึ่งกะต่ายได้ยกคำกล่าวที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ฉบับฝรั่งเศสที่กล่าวว่า “ลาวมีวัดมากมาย แม้แต่พระไทยและพระกัมพูชายังต้องมาฝึกที่ลาวเป็นสิบๆปี” (Thao Katay, 1947 : 13) และเพื่ออธิบายให้ผู้อ่านที่ไม่ใช่คนลาวได้เข้าใจ กะต่ายจึงนำแนวคิดเรื่องวัดเป็นศูนย์กลางของสังคมลาวไปเปรียบเทียบกับค่ายทหารที่เป็นแหล่งสร้างนักรบและนักการเมืองของฟากตะวันตก การนำเสนอดังกล่าวเป็นไปในเชิงเสียดสีให้เห็นว่าในขณะที่ลาวสอนคนให้เป็นมนุษย์สังคมให้อยู่ในความสงบแห่งพระพุทธศาสนา แต่ในสังคมตะวันตกกลับสร้างนักรบและนักการเมือง ทั้งนี้กะต่ายมุ่งเสียดสีเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสที่สร้างสถาบันแห่งความรุนแรงและการใช้กำลังเพื่อมารุกรานสังคมสงบสุขของลาว

3.3.1.2 ข้าและเจ้า

นอกจากกะต่ายจะนำเสนอภาพของลาวเปรียบเทียบกับอารยธรรมโลกแล้ว เขายังนำเสนอความซับซ้อนในสายสัมพันธ์แบบข้าและเจ้า (Des liens de vassalité et de suzeraineté) (Thao Katay 1948 : 19) ของชาติในเอเชีย ในที่นี้เพื่อตอกย้ำว่า เอเชียมีระบบการจัดการเชิงความสัมพันธ์ที่ต่างจากการที่เจ้าอาณานิคมเข้ามาจัดการกับประเทศใต้อาณานิคม ในส่วนนี้กะต่ายเริ่มโต้กลับให้ตะวันตกได้เห็นถึงความแตกต่างของระบบการปกครอง โดยหยิบยกเรื่อง “ข้าและเจ้า” (le vassal et le suzerain) ในทัศนะแบบเอเชียซึ่งนำเสนอในบทที่ 2 ของ *Contribution à l'Histoire du Mouvement d'Indépendance Nationale Lao* กะต่ายมองว่าความสัมพันธ์แบบเอเชียเป็นไปอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย เป็นสายสัมพันธ์ที่ผูกโยงประเทศต่างๆ เข้าด้วยกัน ประเทศที่เข้มแข็งกว่าไม่เคยก้าวล่วงกิจการการปกครองของประเทศเล็กกว่า ยกเว้นการให้คำปรึกษา หรือการช่วยเหลือกรณีเกิดสงคราม การทำสงครามระหว่างประเทศในเอเชียมีจุดประสงค์เพื่อสร้างสำนึกการมีอำนาจเหนือกว่าทางการเมือง (une prédominance politique) โดยสร้างการสำนึกบุญคุณหรือเปลี่ยนผ่านภาวะการเป็นเจ้า (une reconnaissance ou un transfert de suzeraineté) โดยไม่ทำให้ไม่มีการยึดครองเป็นเจ้าของเหมือนกับแนวคิดศักดินาสวามิภักดิ์ (Féodalité) ในยุคกลางของยุโรป ซึ่งแนวคิดแบบ ข้า-เจ้า เป็นสิ่งที่ประเทศในเอเชียคุ้นเคยและถือปฏิบัติมาช้านาน ในขณะที่การเข้ามาของเจ้าอาณานิคมนำมาซึ่งแนวคิดการปกครองที่ต่างออกไป กล่าวคือการมุ่งครอบครองและการเป็นเจ้าของ วิถีปฏิบัติในเชิงการเมืองของเอเชียและยุโรปจึงสวนทางกัน การนำเสนอความสัมพันธ์แบบข้าและเจ้าจึงมีความหมายที่ทับซ้อน กล่าวคือข้าและเจ้าที่มีนัยยะคู่ตรงข้ามอันเชื่อมโยงไปสู่ผู้ถูกปกครองและผู้ปกครอง และยังเผยให้เห็นถึงความเข้าใจที่สวนทางกันของ “เจ้า” (suzerain) ซึ่งหมายถึงผู้ปกครองจากยุโรปมีมุมมองในการ “ควบรวมดินแดนของประเทศหนึ่งโดยอีกประเทศ” นอกจากนี้กะต่ายยังเชื่อมโยงไปสู่สถานะความเป็นเจ้านายของกษัตริย์แห่งหลวงพระบางที่

มีส่วนทำให้ประเทศลาวตกอยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของฝรั่งเศส การนำเสนอแนวคิดข้าและเจ้าจึงเป็นการทำให้เห็นภาพของระบบความสัมพันธ์ในเอเชียที่ขัดแย้งกับสิ่งที่ฝรั่งเศสพยายามจะเข้ามาจัดการลาว กะต่ายเสนอความคิดท้ายบทที่ 1 ของ *Contribution à l'Histoire du Mouvement d'Indépendance Nationale Lao* ว่า “ไม่มีระบบใดสมบูรณ์แบบ จะให้ประเทศหนึ่งอยู่ในระบบใดก็ได้ ขอเพียงให้พวกเขาอยู่กันอย่างสุขสงบ แต่การทำให้ประเทศหนึ่งมีหลายระบบจะทำให้เกิดความไม่พอใจ ทำให้เกิดข้อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน” (Thao Katay, 1948 : 15)

นอกจากกะต่ายจะนำเสนอความสัมพันธ์แบบข้าและเจ้าแล้ว ยังสะท้อนไปถึงบทบาทการเป็นผู้นำของเจ้านายลาวในยุคอาณานิคม โดยการเปรียบเทียบ “เจ้า” ในยุคสมัยของเขากับ “เจ้าในอดีต” ดังเช่นเจ้าอนุวงศ์ที่ต่อสู้กับสยามผู้เป็นเจ้าที่เป็นปกครองลาวที่มีฐานะเป็นข้า กะต่ายชี้ให้เห็นว่าแม้เจ้าอนุวงศ์จะพ่ายแพ้และลาวยังคงเป็นเมืองขึ้นนั้นไม่ได้หมายความว่าลาวสยบยอมเป็นอาณัติทางการเมือง (Mais vassalité ne voulait pas dire subordination politique) (Thao Katay, 1948 : 20) ในทัศนะของกะต่ายบทบาทของเจ้านายในอดีตเป็นสิ่งที่น่ายกย่องเพราะเจ้านายในอดีตลงต่อสู้ในสนามรบด้วยพระองค์เอง ซึ่งบทบาทเช่นนี้กะต่ายมองว่าแตกต่างโดยสิ้นเชิงกับเจ้านายในยุคอาณานิคมที่ปกครองลาวอย่างที่เจ้าในอดีตเคยกระทำ

เมื่อพิจารณาถึงรูปแบบการนำเสนอด้านพัฒนาการทางการเมืองของประวัติศาสตร์ยุคกู่ชาติ ผู้วิจัยพบว่าเนื้อหามุ่งเน้นไปที่สถานะการณ์ปัจจุบันซึ่งกะต่ายเสนอรายละเอียดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นร่วมยุคร่วมสมัยอย่างละเอียดชัดเจน แต่ในเรื่องที่ว่าด้วยความเป็นมาในยุคโบราณของลาวจะถูกสรุปย่อสั้นกระชับ ในขณะที่ประวัติศาสตร์ยุคสร้างชาติกะต่ายให้ความสำคัญกับการย้อนกลับไปพิจารณาที่มาของความเป็นลาวที่ละเอียดชัดเจนมากขึ้น ดังเช่นในบทที่ 2 ของ *Le Laos son évolution sa place dans l'Union française* กะต่ายนำเสนอถึงความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่อยู่เคียงคู่ประเทศลาวมาตั้งแต่ยุคโบราณจนถึงสมัยฝรั่งเศสเข้ามาปกครอง กะต่าย

ตั้งข้อสังเกตว่าไม่ว่าประเทศลาวจะเคยซื้ออะไรมาก่อนแต่สถาบันกษัตริย์ไม่เคยหายไป ในการเสนอเนื้อหาส่วนนี้กะต่ายจึงมุ่งเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับลำดับการครองราชย์ของกษัตริย์ลาวตั้งแต่สมัยก่อตั้งประเทศลาวในยุคของขุนลอ จัดเรียงลำดับรายชื่ออย่างชัดเจน โดยแบ่งเป็นยุคโบราณก่อนพระเจ้าฟ้างุ้มที่เป็นผู้สถาปนาแผ่นดินล้านช้าง เป็นที่น่าสังเกตว่าในช่วงที่กะต่ายเสนอรายชื่อกษัตริย์ยุคล้านช้างจนถึงยุคสมัยของกะต่ายจะมีการระบุระยะเวลาการครองราชย์ในขณะที่ยุคโบราณนำเสนอเพียงรายชื่อ ทั้งนี้ผู้วิจัยมองว่าการสื่อสารในลักษณะดังกล่าวเพื่อแสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์อันยาวนานที่ตกทอดจากรุ่นสู่รุ่น กะต่ายแสดงให้เห็นจำนวนกษัตริย์ที่ยังคงสืบทอดจากยุคโบราณ เปลี่ยนผ่านมาสู่แผ่นดินล้านช้าง จนถึงห้วงเวลาที่ลาวถูกแบ่งแยกเป็นสามอาณาจักรคือ เวียงจันทน์ หลวงพระบาง และจำปาสัก ในแต่ละอาณาจักรก็ยังคงมี “เจ้า” ปกครองในเขตแดนของตน นอกจากการนำเสนอทำเนียบกษัตริย์ลาว กะต่ายยังวิเคราะห์ธรรมเนียมการสืบสันตติวงศ์ของลาวโดยนำไปเปรียบเทียบกับแนวคิดของ Rousseau นักปรัชญาชาวสวิสเซอร์แลนด์ยุคคริสต์ศตวรรษที่ 18 ผู้นำเสนอหลักการ “สัญญาประชาคม” (Le Contrat Social) ในการกล่าวถึงกษัตริย์ยุคโบราณกะต่ายมีน้ำเสียงยกย่อง แต่มีน้ำเสียงเปลี่ยนไปเมื่อกล่าวถึงกษัตริย์ในยุคอาณานิคมฝรั่งเศสผู้มีส่วนลงนามในสัญญาที่ทำให้ลาวกลายเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส กะต่ายเสนอภาพของลาวในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สองว่ายังไม่มี ความชัดเจนในสถานภาพทางการเมือง เพราะยังมีปัญหาเรื้อรังกับอดีตเจ้าอาณานิคมที่มุ่งหวังกลับมา รื้อฟื้นอำนาจในลาว กะต่ายมองว่าสถาบันกษัตริย์แห่งหลวงพระบางเป็นอุปสรรคต่อการเป็นเอกราชของลาว กะต่ายเสนอให้เห็นความสำคัญของกลุ่มลาวอิสระที่เข้ามา มีบทบาทในการกอบกู้บ้านเมืองลาว ซึ่งให้เห็นความสำคัญและความพยายามของกลุ่มปัญญาชนลาวที่นำโดยเจ้าเพชรลาดที่ร่วมมือกันต่อสู้กับเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส การย้อนกลับสู่อดีตจึงเป็นการเปิดเผยให้เห็นว่าลาวมีประวัติศาสตร์ยาวนาน และเป็นรัฐที่มีการจัดการอย่างเป็นระบบ มีผู้ปกครองสืบสายกันมาอย่าง

ต่อเนื่องและชะตากรรมของประชาชนลาวและการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองลาวยังคงขึ้นอยู่กับสถาบันกษัตริย์

3.3.1.3 ลาวและสยาม

กะต่ายหยิบยกเรื่องการจัดชื่อประเทศลาว โดยเปรียบเทียบความเป็นลาวคู่กับสยาม เพื่อสื่อว่าแท้จริงแล้วสองประเทศไม่ใช่อื่นไกล แต่มีลักษณะร่วมหลายๆ ด้านที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน ในที่นี้ปัญหาเรื่องชื่อประเทศลาวถูกพูดถึงในประวัติศาสตร์ยุคสร้างชาติ กะต่ายเริ่มอธิบายที่มาของลาวจากอดีตจนถึงปัจจุบันในบทแรกของ *Le Laos son évolution politique, sa place dans l'Union Française* ด้วยการตั้งประเด็นเรื่องชื่อของประเทศลาวและชนชาติลาว

ถ้าทุกคนได้รู้ว่าคำว่าลาว (Laos) มาจากคำว่าลาว (Lao) ที่ถูกทำให้เป็นพหูพจน์ในภาษาฝรั่งเศส หลายคนไม่เคยรู้ว่าคนลาวในปัจจุบันไม่ใช่เพียงชนชาติเดียวที่มีเชื้อสายลาว ยังมีประชาชนอื่นๆ ที่อาศัยในคาบสมุทรอินโดจีน แม้ว่าคนเหล่านั้นจะถูกผนวกในรัฐชาติต่างๆ กันไป คนเหล่านั้นก็สืบเชื้อสายมาจากลาวเช่นกัน ยังพูดภาษาลาวจนถึงทุกวันนี้ และยังคงเรียกตัวเองว่าลาวเช่นกัน

Si tout le monde sait que “Laos” vient du mot “Lao”, mis en pluriel dans la langue française, pas mal de gens cependant ignorent que les populations du Laos actuel ne sont pas les seules qui soient de race lao. Plusieurs autres populations dans la grande péninsule d’Indochine, bien que rattachée ou incorporées à des Etats différents, sont également des races lao, parlant encore de nos jour la langue lao et continuant toujours à se désigner entre elles sous le nom de Lao (Katay Don Sasorith, 1953 : 9)

กะต่ายนำเสนอประเด็นเรื่องชื่อประเทศลาวที่ถูกฝรั่งเศสกำหนดให้ใช้รูปคำเป็น พหูพจน์ “Laos” ในส่วนนี้กะต่ายตอกย้ำให้เห็นร่องรอยอารยธรรมที่เจ้าอาณานิคมได้กำหนดความเป็นลาวผ่านมุมมองเชิงภาษา กำหนดแม้กระทั่งชื่อประเทศให้เป็นไปตามข้อบังคับทางภาษาฝรั่งเศส นอกจากนี้ กะต่ายยังเสนอว่าแท้จริงแล้วความเป็นลาวไม่ได้มีเพียงแค่ประเทศลาว แต่ยังมีแผ่ไกลทั่วพื้นที่อินโดจีน ทั้งนี้การนำเสนอดังกล่าวมีจุดประสงค์เพื่อเชื่อมโยงชื่อลาวไปสู่ข้อสันนิษฐานที่ว่าแท้จริงแล้วผู้คนที่ย้ายอยู่ทางตอนเหนือของสยามรวมทั้งกัมพูชาและสิบสองจุไทยล้วนมีเชื้อสายลาวร่วมกันทั้งสิ้น กะต่ายสนับสนุนข้อมูลที่กล่าวมาจากการอ้างตำนานขุนบรมที่แบ่งดินแดนให้บุตรทั้งเจ็ดได้ปกครอง ขุนลอกลูกชายคนโตได้ปกครองดินแดนลาวซึ่งก็คืออาณาจักรล้านช้างในอดีต จากนั้น กะต่ายสรุปย่อพัฒนาการทางการเมืองจากตำนานการสร้างเมืองยุโคโบราณจนถึงกรณีพิพาทดินแดนลาวของสยามและฝรั่งเศสที่เป็นสาเหตุให้ลาวถูกแบ่งแยกเป็นสองส่วนเพื่อชี้ให้เห็นการเปลี่ยนผ่านจากชื่อ “ล้านช้าง” มาสู่ชื่อ “ลาว” ในยุคของกะต่าย การนำเสนอดังกล่าวเป็นการเชื่อมโยงตำนานไปสู่การตั้งคำถามเรื่องชื่อประเทศ

กะต่ายอ้างอิงบทความของพระผู้ใหญ่วังวาศระวันออกเฉียงเหนือของไทยที่ตีพิมพ์บทความในนิตยสาร “โยนก” อันเป็นนิตยสารเชื่อมสัมพันธ์ลาว-สยาม ในที่นี้กะต่ายระบุปีที่พิมพ์ฉบับที่ และหน้าอย่างละเอียด ทั้งนี้เพื่อยืนยันถึง “เนื้อความ” ที่จะกล่าวต่อไปว่ามีที่มาที่ไป มิใช่สิ่งที่กล่าวลอยๆไม่มีแหล่งอ้างอิง บทความดังกล่าวเสนอข้อมูลที่มาของชื่อ “ลาว” กะต่ายนำเสนอว่าพระรูปดังกล่าวศึกษาค้นคว้าทั้งในแนวประวัติศาสตร์และภาษาศาสตร์มีเนื้อหาสองประเด็นกล่าวคือ “ลาว” เป็นชื่อดั้งเดิมของเผ่าไทยที่เคยอยู่ทางตอนใต้ของจีน นอกจากนี้ “ลาว” ยังเป็นชื่อสกุลของบุคคลสำคัญของจีนดังเช่น “เล่าปี่” ในตำนานสามก๊กที่มีความเก่าแก่ยาวนาน และนามสกุลดังกล่าวจึงกลายเป็นชื่อเรียกกลุ่มคน จนกลายเป็นคำเรียกเชื้อชาติ ประการที่สองพระรูปดังกล่าวเสนอว่าคำ

ว่า “ลาว” เป็นคำจีนที่มีความหมายว่า “เก่าแก่” โดยที่ชนชาติไท เคยมีชื่อเรียกในภาษาจีนว่า “เล่าก๊ก” หรือ “เหลียวก๊ก” (Katay Don Sasorith, 1953 : 13-14)

ประเด็นที่มาของชื่อประเทศลาวที่ผู้เขียนเชื่อมโยงไปถึงชื่อ “เล่าปี่” ตัวละครในวรรณกรรมจีนเรื่อง “สามก๊ก” ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ากะต่ายแสดงทัศนะอันมีนัยยะแฝงว่าถ้าลาวเป็นเล่าปี่ อันหมายถึงตัวละครฝ่ายดีผู้ทรงคุณธรรม เช่นนั้นเป็นไปได้ที่กะต่ายมุ่งผลักให้สยามไปอยู่ฝ่ายตรงข้าม นั่นคือ “โจโฉ” ตัวละครที่โหดร้ายป่าเถื่อน เพราะลาวเคยเป็นอดีตหัวเมืองประเทศราชของสยามอยู่กว่า 114 ปี อีกทั้งลาวยังกลายเป็นสนามประลองอำนาจของสยามและฝรั่งเศสในกรณีการเสียดินแดนลาวให้ฝรั่งเศสใน รศ. 112 กะต่ายอาจมีท่าทีไม่เห็นด้วยกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว นอกจากนี้ กะต่ายใช้ข้อสันนิษฐานจากเอกสารฝ่ายไทยในเรื่องเดิมทีแล้วเผ่าไทยมีชื่อว่าลาวเพื่อได้กลับกระแสนโยบายไทยที่ถูกรณรงค้อย่างเข้มข้นในสยาม กะต่ายเชื่อมโยงแนวคิดดังกล่าวไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นเรื่อง “การเปลี่ยนชื่อประเทศจากล้านช้างเป็นลาว” โดยการตั้งคำถามว่า “เหตุใดลาวปัจจุบันไม่ใช่ชื่อล้านช้างตามแบบโบราณ” (Katay, 1958, p 14) แม้กะต่ายเสนอหัวข้อเกี่ยวกับชื่อลาว แต่สิ่งที่นำเสนอไม่เป็นไปตามความคาดหวังของผู้อ่าน เพราะแทนที่จะนำเสนอรายละเอียดที่สอดคล้องกับหัวข้อเรื่อง กะต่ายกลับตั้งคำถามและแสดงความสงสัยในเรื่องการเปลี่ยนชื่อจาก “สยาม” เป็น “ไทย” ทำให้เห็นความขัดแย้งแต่กะต่ายต้องการชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของลาวสองฝั่งที่ยากจะตัดขาด กะต่ายมองว่าการเปลี่ยนแปลงชื่อประเทศของสยามขัดแย้งกับข้อเท็จจริงในด้านองค์ประกอบของจำนวนประชากรสยามที่เกือบครึ่งประเทศคือคนลาวที่ถูกกวาดต้อนมา การเปลี่ยนชื่อจาก “สยาม” เป็น “ไทย” จึงไม่สอดคล้องกับสิ่งที่มีอยู่จริง กะต่ายยกกรณีการเปลี่ยนชื่อประเทศของสยามเป็นไทยเพื่อตอบคำถามเรื่องการเปลี่ยนชื่อล้านช้างเป็นลาว ในมุมมองของกะต่ายการเปลี่ยนแปลงในพากฝั่งสยามคือการทำให้เป็นอื่น ลาวสองฝั่งแตกต่างกันด้วยการกำหนดชื่อ ขณะที่การเปลี่ยนชื่อประเทศลาวคือการย้อนกลับไปสู่อดีตรากเหง้าดั้งเดิม อันที่จริงกะต่ายไม่ได้ใช้ประเด็น

เรื่องการเปลี่ยนชื่อเพื่อโต้กลับแนวคิดของฝ่ายไทยเพียงอย่างเดียว แต่การตั้งประเด็นนี้เป็นการชวนให้คิดถึงความสัมพันธ์ไทย-ลาว เชื้อชาติที่เกี่ยวข้อง และน่าจะร่วมมือกันเพื่อลบช่องว่างความแตกต่างทางการเมืองและหาหนทางเพื่อสร้างชาติร่วมกัน

3.3.1.4 ลาวสยามและลาวฝรั่งเศส

ดินแดนลาวที่เคยกว้างขวางครอบคลุมสองฝั่งแม่น้ำโขงถูกแบ่งแยกเป็นสองส่วน สองประเทศที่มีสภาพต่างกันตามกฎหมาย ดังที่กะต่ายเสนอว่าผลจากการลงนามในข้อตกลงของฝรั่งเศสและสยาม ลาวจึงถูกแบ่งเป็นสองส่วน กะต่ายชี้ให้เห็นว่าประเทศของเขากลายเป็นสนามประลองของผู้มีอำนาจจากภายนอก ชะตากรรมของลาวแปรผันไปเพราะปัจจัยจากอำนาจภายนอก ซึ่งคนลาวเองมีอำนาจกำหนด หรือต่อรองใดๆได้ กะต่ายชี้ให้เห็นถึงปัญหาในการนิยาม “ชื่อ” ประเทศลาว ว่าแทนที่จะมีคำเรียก “ลาว” สั้นๆ แต่ลาวกลับถูกเรียกแตกต่างกันตามสถานภาพทางการเมือง กล่าวคือ ลาว กลายเป็น ลาวฝรั่งเศส (Laos Français) นับตั้งแต่การเข้ามาของนักสำรวจอย่าง ออ กุสต์ ปาวี และลาวสยาม (Laos Siamois) ที่ใช้เรียก “ดินแดนกว้างใหญ่และมีประชากรจำนวนมาก” ที่ถูกผนวกรวมกับแผ่นดินสยาม กะต่ายแสดงทัศนะว่า การเรียกว่า ลาวสยามนั้นเป็นคำที่ไม่เหมาะสม และยังเป็นไม่ไปในทางการเมือง เพราะลาวแบบหลังได้ถูกผนวกรวมกับสยาม จึงมีความพยายามจะใช้ชื่อ “สยาม” เพื่อแสดงความเป็นเอกภาพของรัฐสยาม นอกจากนี้กะต่ายนำเสนอข้อมูลเชิงสถิติที่น่าสนใจว่าในขณะนั้นสยามมีประชากรโดยรวมจำนวน 18 ล้านคน โดยประชากร 10 ล้านคนมีเชื้อสายลาว ส่วนอีก 8 ล้านคนมีเชื้อสายสยาม ความหมายแฝงในการนำเสนอเรื่อง ลาวสยาม นอกจากจะวิพากษ์ฝรั่งเศสที่แบ่งแยกดินแดนลาว ยังวิพากษ์สยามในทางอ้อมว่ามีส่วนในการทำข้อตกลงกับฝรั่งเศสจนดินแดนลาวมากกว่าครึ่งถูกผนวกรวมกับสยาม ปัญหาเรื่องชื่อ ลาวสยาม ลาวฝรั่งเศส และจำนวนประชากร เกิดขึ้นเพราะฝรั่งเศสเป็นตัวก่อปัญหา ทำให้มีความลักลั่นและกำกวมในสถานภาพของลาว ผู้เขียนมองว่าประชากรลาวสยามยังโหยหาการรวมลาวเป็นหนึ่งภายใต้อาณาจักรล้านช้าง

ปัญหาการที่เกิดการแบ่งส่วนทางอำนาจที่มีต่อดินแดนลาวก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของลาว ทั้งสองฝั่งที่ตั้งที่กะต่ายนำเสนอว่า

พวกเรามีสองฟากฝั่ง ฝั่งหนึ่งคือลาวสยามพลเมืองของชาติอิสระและเป็นเอกราช และอีกฝั่งคือลาวฝรั่งเศส ที่สถานะทางการเมืองและสภาพทางกฎหมายยังคงยากที่จะนิยาม

Nous avons d'un côté des Laotiens Siamois, citoyens d'une nation libre et indépendante, et de l'autre côté des Laotiens Français, mais dont le statut politique et la condition juridique sont encore assez mal définis.

(Thao Katay, 1948 : 5)

ความกำกวมในการกำหนดสถานะของประชาชนเชื้อสายลาวจึงมีทั้งคนลาวในประเทศสยามที่มีความมั่นคงทางการเมืองและคนลาวในประเทศลาวภายใต้อำนาจของฝรั่งเศสที่ยังถูกแบ่งแยกเป็นสองกลุ่ม กล่าวคือคนลาวในอารักขาของฝรั่งเศสที่หลวงพระบาง และคนลาวในพื้นที่อื่นที่เป็นคนในอาณานิคมฝรั่งเศส ในที่นี้กะต่ายมองการแบ่งแยกภายในที่ขาดความเท่าเทียม เพราะหลวงพระบางภายใต้การนำของเจ้านายยอมรับการเข้ามาของฝรั่งเศส ในขณะที่ส่วนอื่นถูกยึดครองอย่างไม่เต็มใจ ในท้ายที่สุดจึงไม่มีความชัดเจนใดๆ ที่จะบ่งบอกว่าคนลาวจะมีสถานะแบบใดภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส

3.3.1.5 ชาวเหนียวและชาวเจ้า

กะต่ายเสนอความสำคัญของข้าว ใน *Le Laos* ในบทที่ 4 ส่วนที่ว่าด้วยเศรษฐกิจของลาว กะต่ายเสนอทัศนะที่ว่าฝรั่งเศสไม่ได้พัฒนาระบบต่างๆ ในลาวอย่างเป็นรูปธรรม การเดินทางยากลำบาก มีแต่เพียงคนลาวเท่านั้นที่มุ่งพัฒนาประเทศของตนตามศักยภาพที่มีอยู่

แม้ว่าจะขาดการสนใจดูแลจากเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส อาจมีเพียงเรื่องการทำนาและ เลี้ยงปศุสัตว์ที่พอจะพัฒนาอย่างน่าพอใจเนื่องจากคนลาวร่วมมือร่วมใจกัน ส่วน เศรษฐกิจด้าน อื่นๆ ยังไม่ก้าวหน้า บางส่วนก็ยังไม่เกิดขึ้นในลาว

Aussi bien, à l'exception de la riziculture et de l'élevage qui, en dépit du désintéressement du Protectorat Français, se sont développés d'une manière assez satisfaisante grâce aux efforts du peuple lao, les autres branches de l'économie n'ont-elles guère avancé ni même pris naissance au Laos.

(Thao Katay, 1948 : 46)

การขาดการสนับสนุนจากฝรั่งเศสแต่คนลาวยังคงเสริมศักยภาพที่เป็นข้อเด่นของตน ให้พัฒนามากขึ้น สำหรับคนลาว “การเกษตร” คือความสามารถดั้งเดิมที่ไม่ต้องพึ่งพาตะวันตก เป็น ความสามารถคนลาวร่วมมือกันต่อยอดและพัฒนาให้มีคุณภาพมากขึ้น ด้านการเกษตรของลาวจึงเป็น สิ่งที่โดดเด่นโดยเฉพาะในเรื่องการปลูกข้าว เนื่องจากพืชพันธุ์หลักอย่าง “ข้าวเหนียว” ที่เป็น เครื่องบ่งชี้อัตลักษณ์ลาวที่แตกต่างจากชาติอื่นในเอเชีย ที่สำคัญยิ่งกว่านั้น “ข้าวเหนียว” ยังแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของลาวและสยาม นั่นเพราะข้าวเหนียวคืออาหารหลักของลาวในขณะที่คน สยามบริโภคข้าวเจ้า

ลาวเหมือนชาติอื่นๆ ในเอเชียที่ประชาชนมีข้าวเป็นอาหารหลัก และผลผลิตทางการ เกษตรหลักคือการปลูกข้าว แต่พันธุ์ข้าวที่นิยมปลูกมากที่สุดคือข้าวที่คนลาวเรียกว่า “ข้าวเหนียว” ในขณะที่ชนชาติอื่นในเอเชียใช้ข้าวเหนียวในการผลิตแอลกอฮอล์และขนมหวานในช่วงเทศกาลสำคัญ คนลาวบริโภคข้าวเหนียวเป็นอาหารหลัก สิ่งที่เห็นเด่นชัดคือบ้านพี่เมืองน้องอย่างสยามบริโภคข้าว

ธรรมดาหรือที่เรียกอีกอย่างว่า “ข้าวเจ้า” เหมือนกับคนชาติจีน ฮินดู และ เวียดนามบริโศคเป็นอาหารหลัก

Comme dans tous les pays asiatiques où le riz est la nourriture de base de population, la principale culture au Laos est celle du riz. Mais l'espèce de riz le plus cultivée est le riz gluant que les Lao désignent sous le nom de “khao-niè”. Alors que chez les autres peuples asiatiques, le riz gluant est utilisé seulement dans la fabrication de l'alcool et dans la pâtisserie des jours de fête, les Lao en font leur consommation quotidienne, ce qui les distingue même de leur frère de race les Siamois qui, eux, consomment le riz ordinaire ou mandarin (Khao-tiao) de la même façon que les Chinois, Hindous, Vietnamiens, etc.

(Thao Katay, 1948 : 48)

จากข้อความที่ยกมา เห็นได้ว่ากะต่ายนำเสนอประเด็นเรื่องข้าวเหนียวเป็นเรื่องสำคัญ สำหรับคนลาวข้าวเหนียวเป็นทั้งผลผลิตหลักที่มีความสำคัญเชิงเศรษฐกิจ อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน ในขณะที่สำหรับชาติอื่นๆ ข้าวเหนียวเป็นสิ่งที่ใช้ในวาระสำคัญเช่นในช่วงเทศกาล กะต่ายเสริมความหมายให้เห็นอัตลักษณ์ด้านอาหารที่แตกต่างของชาติเอเชีย แม้ว่าทุกชนชาติจะบริโศคข้าว แต่ข้าวของลาวกลับมีลักษณะพิเศษไม่เหมือนชนชาติอื่น

กะต่ายย้ำให้เห็นความสำคัญของข้าวเหนียว อธิบายโดยอ้างอิงถึงการผลค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ที่เสนอว่าข้าวเหนียวอุดมไปด้วยสารอาหารที่มีประโยชน์ที่เป็นส่วนเสริมให้คนลาวมีร่างกายแข็งแรง อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงจุดเด่นที่เกี่ยวข้องกับชีวิตคนลาวนั่นคือ “ข้าวเหนียวและแคน” ซึ่งกะต่ายชี้ให้เห็นว่าแคนเป็นเครื่องดนตรีเก่าแก่ และเสียงแคนยังแสดงถึงความอ่อนโยน

ละเมียดละไม ข้าวเหนียวและแคนจึงเป็นส่วนส่งเสริมให้คนลาวเป็นกลุ่มชนที่มีความสุขบนความเรียบง่าย

ข้าวเหนียวและข้าวเจ้าเป็นชุดคำที่แบ่งแยกให้เห็นอัตลักษณ์พื้นถิ่นของลาวที่ไม่เหมือนชนชาติใด แม้ว่าชาติในเอเชียจะมีวัฒนธรรมบางอย่างร่วมกัน แต่ในความเหมือนมีความแตกต่างที่เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ กะต่ายใช้ประเด็นเรื่องข้าวเพื่อเสริมให้เอกลักษณ์ส่วนตัวของคนลาวที่ถูกบันทึกในประวัติศาสตร์ถูกขบขันให้เด่นชัดมากขึ้น ประวัติศาสตร์ที่เผยออกจากเจ้าของเรื่องจึงมีรายละเอียดบางอย่างที่มองผิวเผินเป็นเรื่องไม่สำคัญ แต่เมื่อถูกนำมาเล่าใหม่ในมุมมองใหม่ สิ่งไม่สำคัญจึงเด่นชัดและเผยให้เห็นว่าชนชาติลาวนั้นไม่ได้กลืนหายเหมือนกับชาติอื่นๆ แต่ลาวมีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมที่เป็นความสามารถพิเศษ แม้ไม่ถูกส่งเสริมแต่คนลาวยังคงสืบสานวัฒนธรรมด้านข้าวได้อย่างไม่ขาดช่วง

3.3.1.6 คอมมิวนิสต์กับประชาธิปไตย

ประเด็นคู่ตรงข้ามอีกเรื่องหนึ่งที่ผู้วิจัยมีอาจะทิ้งได้นั้นก็คือ บทความสามบทในชุด

Le Laos : pivot idéal de la lutte contre le communisme dans le Sud-Est

Asiatique ในท้ายเล่มของบทความชุดนี้กะต่ายลงท้ายถึงสถานที่และวันเวลาที่เขียนขึ้น กะต่ายจบ

ท้ายว่าเขาเขียนงานชิ้นนี้ที่สุโขทัย ในราววันที่ 20 ธันวาคม ปีค.ศ. 1948 แต่ได้รับการตีพิมพ์รวมเล่ม

ในช่วงปีค.ศ. 1949 ซึ่งถ้าพิจารณาให้ถี่ถ้วนจะพบว่าช่วงดังกล่าวคือช่วงวาระสุดท้ายก่อนที่กลุ่มลาว

อิสระจะแยกตัวจากกัน จะเห็นได้ว่าการที่กะต่ายหยิบยกและพูดถึงระบอบการปกครองอันแตกต่าง

ผลงานเรื่อง *Le Laos : pivot idéal de la lutte contre le communisme dans le Sud-*

Est Asiatique จึงมีส่วนสำคัญที่จะทำให้ได้รู้จักแง่มุมทางการเมืองของกะต่ายชัดเจนมากขึ้น

กระแสแนวคิดแบบคอมมิวนิสต์แพร่เข้ามาในภูมิภาคอินโดจีนตั้งแต่ช่วงปี ค.ศ.

1911 ในขั้นแรก แนวคิดนี้ถูกนำเข้ามาในเวียดนามโดยเหงวียนอ้ายก๊วก (กระทรวงศึกษาธิการลาว,

2545 : 45) ผู้มีโอกาสดำรงศึกษาเล่าเรียนที่ฝรั่งเศสและนำแนวคิดดังกล่าวแพร่เข้ามาในอินโดจีน ร่วมแบ่งปันอุดมการณ์กับนักปฏิวัติลาวและกัมพูชาภายใต้ชื่อ “สมาคมสัมพันธ์อินโดจีนด้านฝรั่งเศส” (กระทรวงศึกษาธิการลาว, 2545 : 47) การแบ่งปันอุดมการณ์คอมมิวนิสต์เป็นที่นิยมในสามประเทศที่ตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส ในลาวเองก็มีการจัดตั้ง “คณะพรรคแคว้นลาว” ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1934 (กระทรวงศึกษาธิการลาว, 2545 : 48) ต่อมาผู้คนในกลุ่มนี้ได้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกลุ่มลาวอิสระเพื่อเรียกร้องเอกราชจากฝรั่งเศส

บันทึกในหน้าประวัติศาสตร์ทำให้เห็นถึงการมองต่างมุม เหตุผลที่ถืออยู่ในมือคนละชุดทำให้ผู้ถืออุปกรณ์คนละชุดไม่เข้าใจกัน แต่ถ้ามาพิจารณาในผลงานที่กะต่ายได้นำเสนอไว้ จะทำให้ได้รับรู้เหตุผลในอีกแง่มุม อาจกล่าวได้ว่าประวัติศาสตร์จะถูกขบขันให้ถูกหรือผิดขึ้นอยู่กับว่าใครคือผู้เล่า และอำนาจจะตกอยู่ในมือของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลชุดนั้นๆ

ผลงาน *Le Laos : pivot idéal de la lutte contre le communisme dans le Sud-Est Asiatique* คือข้อเขียนที่เสนอแนวคิดหลักของกะต่ายที่มีต่อระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ งานชิ้นนี้แบ่งเป็นสามส่วนกล่าวคือ ส่วนแรกมีชื่อว่า “Le péril communiste” (ภัยของคอมมิวนิสต์) กะต่ายพยายามให้คำนิยามของสองระบอบการปกครองที่ตรงกันข้ามกันโดยสิ้นเชิง เขาใช้เนื้อที่หลักในหัวข้อนี้เพื่ออธิบายให้เห็นว่าระบบนี้มีจุดกำเนิดจากที่ไหน ใครเป็นต้นคิด และเหนืออื่นใด กะต่ายพยายามชักจูงให้เห็นว่าเนื้อแท้ของคอมมิวนิสต์คือการใช้ความรุนแรง เน้นการเป็นปรปักษ์กันระหว่างชนชั้นแรงงาน และนายทุน ตัวแปรสำคัญที่ทำให้เกิดการขัดแย้งคือเรื่องเครื่องมือการผลิต (les moyens de production) นอกจากนี้กะต่ายยังได้ให้คำนิยามของระบอบประชาธิปไตยว่าเป็นระบบที่เน้นการเป็นผู้ปกป้องระเบียบของสังคมแบบดั้งเดิม จะเห็นได้ว่าการนิยามให้เห็นความต่างนี้เป็นชุดความคิดที่แสดงการเป็นขั้วตรงข้ามที่ชัดเจน ถ้าคอมมิวนิสต์ในทัศนะ

ของกะต่ายคือความรุนแรงการต่อสู้ อีกนัยหนึ่งประชาธิปไตยคือระเบียบคือความสงบของสังคมแบบ
ดั้งเดิม

ในแง่การหาคำอธิบายลักษณะเฉพาะของแนวคิดคอมมิวนิสต์และแนวคิด
ประชาธิปไตย กะต่ายยังไม่ได้ตัดสินว่าฝ่ายใดดีหรือไม่ดี เขาเสนอให้เห็นว่าการจะให้คำนิยามอะไรสัก
อย่างคือเรื่องยาก (l'art de définition est un art difficile) จากแนวคิดเช่นนี้กะต่ายได้เสนอให้
เห็นว่าการจะให้คุณค่าต่อคำจำกัดความใดๆ ต้องใช้ปัจจัยหลากหลายมาประกอบกัน การให้แนวคิดที่
อ้างอิงจากทฤษฎีในเชิงปรัชญาจะสัมฤทธิ์ผลมากขึ้นอยู่กับคนที่นำหลักการนั้นๆ ไปใช้ได้ให้คุณค่ากับ
สิ่งเหล่านั้น ในที่นี้กะต่ายได้นำเรื่องการนิยามความต่างของคอมมิวนิสต์กับประชาธิปไตยไป
เปรียบเทียบกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

เราอาจขึ้นชอบการดื่มเหล้ารัมหรือคอนยัค หรือวิสกี้ หรือแม็อง แต่ในเมื่อมี 36 วิธี
ในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และเครื่องดื่มบางชนิดที่ขายในตลาดมีทั้งที่เป็นของปลอมและของ
แท้ จึงเป็นเรื่องยากที่จะยืนยันว่าเราได้ดื่มเครื่องดื่มชนิดเดียวกัน

Nous pouvons raffoler du rhum, ou du cognac, ou du whisky, ou du
mékhong, mais comme il y a 36 manières de boire ces alcools et qu'il se
vend dans le marché presque autant de bouteilles falsifiées que de
bouteilles authentiques, il est difficile, pour ne pas dire impossible, d'affirmer
que nous buvons, l'un et l'autre, le même apéritif.

(Thao Katay, 1949 : 5)

กะต่ายยกตัวเรื่องเรื่องการอธิบายวิธีการดื่มเพื่อเชื่อมโยงไปสู่การอธิบายความต่าง
ในที่นี้กะต่ายลดทอนการอธิบายความที่เคร่งเครียดในแนววิชาการมาเรื่อยๆ ให้เห็นชัดขึ้นด้วยการ
ยกตัวอย่างง่ายๆ ที่เห็นในชีวิตประจำวัน กะต่ายเปรียบเทียบการให้คุณค่าระบบความเชื่อทาง

การเมืองกับเครื่องตีชนิดต่างๆ แม้ว่าจะขึ้นชื่อว่าเป็นของมีนเมาเหมือนกันแต่วิธีการตีที่แตกต่างกันย่อมให้ผลลัพธ์ที่ต่างกันเช่นกัน ในที่นี้กะต่ายจะแสดงให้เห็นว่า แต่ละท้องถิ่นมีวิธีการจัดการทางการเมืองที่ต่างกันอย่างออกไปและการเลือกที่จะใช้อุดมการณ์ทางการเมืองแบบใดต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับธรรมชาติของท้องถิ่นนั้นๆ ด้วย

นอกจากนี้กะต่ายยังเทียบเคียงความเชื่อทางศาสนาต่างๆ ที่ทุกศาสนาล้วนมีจุดหมายไปสู่สิ่งที่ดี แต่หลักปฏิบัติที่จะไปสู่จุดจบที่ดีนั้นมีความแตกต่างหลากหลาย และทุกศาสนาจะให้ความสำคัญด้วยญาณความเป็นมนุษย์ ในจุดนี้กะต่ายเสนอว่าระบอบคอมมิวนิสต์มุ่งเน้นที่การต่อสู้ไม่คล้อยตามกับหลักศาสนาที่เน้นให้คนเป็นสุขจากการประนีประนอม ในขณะที่ระบบประชาธิปไตยเป็นเหมือนศาสนาที่ยังเห็นคุณค่าความเป็นคนแบบดั้งเดิมอยู่

ในส่วนที่สองของ *Le Laos : pivot idéal de la lutte contre le communisme dans le Sud-Est Asiatique* กะต่ายเน้นให้เห็นถึงความแตกต่างของสองระบอบ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงจุดยืนของลาวว่าควรเลือกอยู่ฝ่ายใด ในที่นี้กะต่ายใช้ความเปรียบสภาพภูมิศาสตร์ มองในแง่ที่ตั้งของประเทศลาวซึ่งเป็นปัจจัยเกื้อหนุนในการต่อต้านระบอบคอมมิวนิสต์ที่กำลังแพร่เข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กะต่ายเปรียบเทียบภูมิภาคนี้กับทีมฟุตบอล ในด้านภูมิศาสตร์ลาวยืนอยู่ตรงกลางซึ่งเทียบได้กับการเป็นกองกลางที่จะช่วยพยุงภูมิภาคนี้ให้รอดพ้นจากระบอบคอมมิวนิสต์ การใช้ความเปรียบดังกล่าวเพื่อยกสถานะของลาวให้โดดเด่นขึ้นมาในระดับสากล กะต่ายมองว่าลาวควรเป็นพื้นที่ที่จะผลักดันให้ระบบคอมมิวนิสต์หายไป และเขาเองก็เชื่อมั่นในอุดมการณ์เช่นนี้จะมาช่วยส่งเสริมลาวให้รอดพ้นจากการถูกรบงำจากระบบนี้

ในบทสุดท้ายที่กะต่ายให้ชื่อว่า “Qui veut la fin, veut les moyens” (ใครที่ต้องการความสำเร็จ ก็จะใช้ทุกวิถีทาง) ในที่นี้กะต่ายยังเน้นย้ำสถานการณ์อันสับสนเสี่ยงของลาวและประเทศในภูมิภาคนี้โดยเปรียบเทียบกับทีมฟุตบอล เปรียบระบอบคอมมิวนิสต์กับไวรัสสีแดงหรือลูก

บอลสีแดง (virus rouge, ballon rouge) (Thao Katay, 1949 : 36) ที่ทุกคนในทีมฟุตบอลนี้ต้องช่วยจัดการเตะให้ตุงตาข่าย แต่การจะจัดตั้งทีมที่ดีต้องมีผู้จัดการทีมที่มีประสิทธิภาพที่จะพาภูมิภาคนี้ให้รอดพ้นจากการครอบงำของระบบคอมมิวนิสต์ จะเห็นได้ว่า ผลงาน *Le Laos : pivot idéal de la lutte contre le communisme dans le Sud-Est Asiatique* คือการแสดงจุดยืนทางการเมืองที่แตกต่าง ความเห็นและความเชื่อเช่นนี้ยังจะปรากฏในผลงานอื่นๆ ต่อไปด้วย

3.3.2 การตอบโต้ประวัติศาสตร์นิพนธ์เจ้าอาณานิคม

งานเขียนที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของกะต่ายนับเป็นเครื่องมือสำคัญประการหนึ่งที่เสนอภูมิหลังตัวตนคนลาวจากมุมมองของคนลาวที่เกิดขึ้นท่ามกลางกระแสการต่อสู้ทางการเมืองอันเข้มข้น งานเขียนที่เลือกมาศึกษาเป็นผลงานสำคัญลำดับแรกๆ ที่กลุ่มลาวอิสระใช้เพื่อประกาศอัตลักษณ์ที่สำคัญผลงานกลุ่มดังกล่าวยังเป็นงานประเภทตอบโต้ประวัติศาสตร์ลาวกระแสหลัก ที่ล้วนถูกนำเสนอในมุมมองของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส การนำเสนอของกะต่ายอยู่ในรูปของใช้วิธีนำเสนอประวัติศาสตร์นิพนธ์ในรูปแบบของเจ้าอาณานิคม แต่สารัตถะทั้งหมดถูกถ่ายทอดในมุมมองของผู้ผู้ได้อำนาจครอบงำ

กะต่ายเสนอภาพประเทศลาวและคนลาวจากการสร้างประวัติศาสตร์จากมุมมองของผู้ได้ปกครองโดยใช้รูปแบบตามอย่างผู้ปกครอง การนำประวัติศาสตร์กระแสหลักที่เขียนโดยเจ้าอาณานิคมมาตีแผ่ วิเคราะห์เปรียบเทียบและวิพากษ์ อีกทั้งเสนอแนวคิดของผู้ได้ปกครองลงไปแทนที่จึงเป็นเหมือนการบ่อนเซาะความน่าเชื่อถือของประวัติศาสตร์กระแสหลักที่ถูกผลิตโดยเจ้าอาณานิคม กะต่ายหยิบยกข้อความที่ตัดตอนมาจากงานเขียนของฝรั่งเศสเพื่อเติมเต็มการอธิบายประวัติศาสตร์ลาวของกลุ่มลาวอิสระ ทั้งนี้ประวัติศาสตร์ฉบับฝรั่งเศสของเลอ บูลองเซที่กะต่ายอ้างถึงสะท้อนภาพประเทศลาวที่แตกแยก ทั้งนี้เป็นการสะท้อนจากข้อเขียนว่าแท้จริงแล้วเป็นเพราะฝรั่งเศสที่เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ลาวไม่มีเอกภาพ ในบทนำของ *Contribution à l'Histoire du Mouvement*

d'Indépendance Nationale Lao กะต่ายหทัยบกข้อเขียนของฟรองซัว อิชเซ ลาฟองตอง และ บอสก์ (François Iché, M. Lafontan de Goth, M. Bosc) มาวิเคราะห์เปรียบเทียบ แต่กะต่าย เน้นเสนอข้อเขียนที่อิชเซซึ่งเป็นคหบดีบัณฑิตทางด้านกฎหมายชาวฝรั่งเศส ที่นำเสนองานเขียนเรื่อง *Le Statut politique et international du Laos Français : sa condition juridique dans la communauté du Droit des gens* (สถานภาพทางการเมืองระหว่างประเทศของลาว ฝรั่งเศส : สถานภาพทางกฎหมายในประชาคมสิทธิของผู้อื่น) ซึ่งมีเนื้อหาแสดงถึงปัญหาการบริหาร จัดการดินแดนลาวในส่วนดินแดนอาณานิคม และดินแดนในอารักขา และวิเคราะห์ถึงคุณลักษณะของ วิธีการปกครองแต่ละประเภท แต่ท้ายที่สุดอิชเซเสนอข้อสรุปว่าลาวคือดินแดนอาณานิคม (Colonie) ของฝรั่งเศส กะต่ายนิยามสถานภาพของประเทศลาวไว้ใน *ประเทศลาว* ในส่วนที่เสนอข้อมูลเกี่ยวกับการเมืองการปกครองว่า ลาวถูกปกครองด้วย “ระบอบพันทาง” (Un régime hybride)

กะต่ายชี้ให้เห็นว่าข้อเขียนของอิชเซมิ้จุดบกพร่องเมื่อเทียบกับของคนอื่น กะต่ายวิพากษ์ ผลงานดังกล่าวโดยนำงานเขียนของนักเขียนฝรั่งเศสคนอื่นมาคั่ง้าง ในที่สุดแล้วงานเขียนของฝรั่งเศส ทั้งสามชิ้นจะถูกบั่นทอนความน่าเชื่อถือ และเป็นเครื่องส่งเสริมให้งานประวัติศาสตร์ของกลุ่มลาว อีสาระมีความโดดเด่น อีกทั้งยังมีส่วนสร้างความชอบธรรมให้กับสิ่งที่กะต่ายกำลังนำเสนอ

ส่วนที่น่าสนใจของบทนี้คือการนิยามความเป็น “คนลาว” กะต่ายอ้างอิงผลงานนัก ประวัติศาสตร์ฝรั่งเศสในส่วนที่ว่าด้วยเชื้อชาติของคนลาว ในเนื้อความส่วนที่เกี่ยวกับนิยามว่าคนลาวมี เชื้อสายไท ในส่วนนี้กะต่ายยังไม่แสดงความเห็นคัดค้านที่ชัดเจนแต่ให้ข้อสรุปถึงความหลากหลายทาง ชาติพันธุ์ในลาวว่า คนลาวในกลุ่มไทยังมีประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ อากิ พวน ผู้ไท ญวน ลื้อ คนลาว กลุ่มที่มีเชื้อสายมาลาโย-โพลีเนเซีย คือกลุ่มชาวข่า คนลาวกลุ่มที่มีเชื้อสายจีนคือกลุ่ม เมี้ยวและเย้า นอกจากนี้ยังมีกลุ่มผู้อพยพชาวจีนและเวียดนาม ในส่วนของภาษาก็มีความหลากหลายไปตามกลุ่ม ใน ที่นี้กะต่ายชี้ให้เห็นความสำคัญของกลุ่ม “ลาวเทิง” ซึ่งหมายถึงกลุ่มประชากรในพื้นที่สูงว่ามีส่วน

สำคัญในการร่วมต่อสู้กับอำนาจครอบงำของฝรั่งเศสเคียงบ่าเคียงไหล่กับกลุ่มลาวอิสระ นอกจากนี้ใน ส่วนของศาสนาจะตายเสนอว่าศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติลาว ซึ่งส่งผลให้ลาวมีวัดจำนวนมาก ส่วนกลุ่มที่นับถือศาสนาอื่นยังมีจำนวนน้อย ข้อมูลที่น่าสนใจอีกส่วนหนึ่งคือการให้ลักษณะจำเพาะ ของคนลาว ในที่นี้จะตายยกข้อความอ้างอิงที่แสดงให้เห็นมุมมองของชาวฝรั่งเศสที่มีต่อคนลาว โดย ส่วนใหญ่นำเสนอว่า “คนลาวเป็นคนหัวอ่อน ร่าเริง ยิ้มง่าย ไม่ชอบทะเลาะกับใคร ชอบงานรื่นเริง มี ความสามารถเชิงวรรณศิลป์ เรียบง่าย รักสงบ” กะต่ายสรุปในท้ายบทว่าคนลาวเป็นคนเรียบง่าย รัก สงบ รักความยุติธรรม คุณลักษณะดังกล่าวจะนำพาคนลาวให้มีความเข้มแข็ง มั่นคงในการดำรงไว้ซึ่ง สันติภาพ ข้อสรุปของกะต่ายค่อนข้างสั้นและชัดเจนแต่นิยามะท้าทายเจ้าอาณานิคม กะต่ายต้องการ เสนอว่าคนลาวไม่ได้ “ง่าย” อย่างที่ฝรั่งเศสได้นิยามความเป็นตัวตนคนลาว แต่ความ “ง่าย” นั้นจะ นำไปสู่การต่อสู้กับอำนาจครอบงำเพื่อนำสันติสุขคืนสู่ลาวนตัวตนคน แม้ว่ากะต่ายจะให้ข้อสรุป เพียงสั้นๆ ใน *ประเทศลาว* แต่เป็นการเน้นย้ำตัวตนของคนลาวที่เป็นนักต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราช กะต่ายยกข้อความที่ชาวฝรั่งเศสนิยามความเป็นคนลาวที่ว่า

*ทุกคนที่ได้รู้จักและสังเกตคนลาวจะพูดได้เต็มปากว่า คนลาวรักสงบอย่างลึกซึ้ง
ในที่สุดแล้วพวกเขาเลือกที่จะยุติความขัดแย้งด้วยเสียงหัวเราะมากกว่าการใช้กำลัง*

“Tous ceux qui l’ont connu et observé se sont plu à dire que LE PEUPLE LAO AIME PROFONDEMENT LA PAIX, allant jusqu’à préférer “terminer une dispute par un éclat de rire que par des coups” (Thao Katay, 1948 : 68)

จากมุมมองดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าคนฝรั่งเศสเหมารวมและตีค่าคนลาวว่าเป็นกลุ่มคนที่ไม่ ชอบใช้กำลัง หรือมีเรื่องมีราวกับใคร จนบางครั้งจะปล่อยให้เรื่องราวบางอย่างจบไปราวกับเป็นเรื่อง สนุก กะต่ายใช้ข้อความดังกล่าวตอบโต้ฝรั่งเศสว่าในเบื้องหลังเสียงหัวเราะพวกเขาก็สู้เป็น การไม่มี เรื่องราวกับใครไม่ใช่เพราะคนลาวอ่อนแอ เมื่อถึงเวลาพวกเขาก็ลุกขึ้นตอบโต้ในแบบคนลาว เพื่อนำ

สมดุ่ยแห่งความสุขสงบกลับคืนสู่บ้านเกิดเมืองนอน ดังเช่นการดำเนินการของกลุ่มลาวอิสระที่ใช้งานเขียนเพื่อเปล่งเสียงเรียกร้อง ตั้งคำถาม ทวงถามสิทธิ ในฐานะ ที่ “คนลาว” และ “ประเทศลาว” เป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลกซึ่งถูกทำลายความสุขสงบโดยระบอบอาณานิคมฝรั่งเศส ร้องขอให้ประเทศมหาอำนาจและองค์การสหประชาชาติจัดหาที่ทางบนเวทีโลกกับประเทศลาว

3.3.3 การแทรกแนวคิดและอุดมการณ์เพื่อการต่อสู้ทางการเมือง

Le Laos งานเขียนเชิงประวัติศาสตร์ในยุคกู้ชาติไม่ได้เป็นเพียงแหล่งข้อมูลที่บอกเล่าความเป็นมาของลาวแต่เพียงเท่านั้น กะต๋ายใช้พื้นที่ของงานเขียนนี้เป็นสื่อกลางให้โลกได้รับรู้ถึงความไม่ชอบธรรมของระบอบอาณานิคม รวมทั้งให้ชื่อของขบวนการลาวอิสระเป็นที่จดจำในฐานะนักต่อสู้ที่มุ่งเดินทางไปสู่อิสรภาพ ทั้งนี้การนำเสนอในลักษณะดังกล่าวจะให้ผลสองทาง ประการแรกเป็นการส่งสารจากกลุ่มลาวพลัดถิ่นไปสู่เวทีโลก และยังเป็น การเชิญชวนคนลาวให้มาร่วมรับรู้ถึงความเป็นมา เป็นไปของลาว อีกทั้งยังเป็นการปลุกกระตมให้คนเห็นความสำคัญของกลุ่มลาวอิสระที่มุ่งทำงานเพื่อ กอบกู้เอกราชลาว

กะต๋ายนำเสนอเรื่องบทบาทและสถานภาพลาวภายใต้สหพันธ์ฝรั่งเศสโดยการหวนกลับไปยัง สถานการณ์ยุคลาวอิสระยุคต้น กะต๋ายแจกแจงถึงเหตุผลที่ทำให้สมาชิกของลาวอิสระสามารถ รวมตัวกันปฏิบัติงานได้เนื่องจากการเซ็นสัญญาระหว่าง ฝรั่งเศส-ลาว เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม ปี ค.ศ. 1949 ส่งผลให้ลาวได้เอกราช กะต๋ายแสดงทัศนะว่าแม้นักต่อสู้กู้ชาติในคณะลาวอิสระบางส่วนจะยัง รู้สึกว่าเป็นเอกราชที่ยังไม่สมบูรณ์ ในความเห็นของกะต๋ายความสมบูรณ์แบบที่ว่าเป็นคือภาพลวงตา สัญญาร่วมฉบับนี้ส่งผลให้ลาวอิสระยุคต้น ลาวอิสระบางส่วนกลับลาวด้วยเหตุผลที่ว่า “พวกเราโจมตี ระบอบอาณานิคมมิใช่ประเทศฝรั่งเศส” (Nous nous sommes attaqués au Colonialisme et non à la France, (...)) (Katay Don Sasorith , 1953: 71) ดังนั้นการประกาศให้อิสระแก่ลาวจึงถือ

เป็นการสิ้นสุดระบอบอาณานิคม ทั้งนี้การนำประเทศลาวเข้าร่วมสหพันธ์ฝรั่งเศสเป็นการยกระดับลาวให้เข้าสู่เวทีโลก

กะต่ายมองว่าในเวลานั้นลาวได้เอกราชแล้ว แต่ยอมรับว่าเอกราชดังกล่าวยังไม่สมบูรณ์ อย่างไรก็ตามนับเป็นจุดเริ่มต้นให้ลาวได้ก่อร่างสร้างชาติ ในส่วนสุดท้ายของกะต่ายนำเสนอสาระสำคัญสองประการ ประการแรกเป็นมุมมองในด้านอนาคตทางการเมือง กะต่ายชี้ให้เห็นว่าเจ้านายในแต่ละพื้นที่ยังคงเป็นที่เคารพของผู้คนในพื้นที่นั้นๆ แต่ผู้ที่มีบทบาทเด่นชัดในอันที่จะพัฒนาลาวต่อไปคือกลุ่มปัญญาชน คนกลุ่มนี้จะมีความหวังในการนำลาวเข้าสู่เวทีโลก ส่วนในแง่มุด้านเศรษฐกิจ กะต่ายตั้งคำถามย้อนกลับว่า กิจกรรมใดเล่าที่จะส่งเสริมให้ลาวได้ก้าวไกลทางเศรษฐกิจ ในประเด็นนี้กะต่ายไม่ได้ยกตัวอย่างให้เห็นเด่นชัดเหมือนตอนที่นำเสนอประเด็นเศรษฐกิจในช่วงประวัติศาสตร์กู่ชาติ ผู้เขียนเพียงเสนอคำถามให้เห็นถึงกิจกรรมด้านต่างๆ ว่าจะมีส่วนให้ลาวพัฒนาไปในทิศทางใดได้ กะต่ายแสดงให้เห็นว่าการที่ลาวจะฟื้นฟูชาติได้มีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องมีความช่วยเหลือ การที่ฝรั่งเศสสนับสนุนทางการเงินให้ลาวในปี ค.ศ. 1949 ทำให้ลาวพอจะมีหนทางในการพัฒนาต่อไป กะต่ายแสดงทัศนะว่าการที่ฝรั่งเศสและชาติอื่นๆ ตระหนักถึงการมีอยู่ของลาวนับเป็นก้าวแรกที่ลาวจะเผยตัวสู่เวทีโลกได้อย่างเต็มภาคภูมิ

จากการศึกษาทวิวิธีการนำเสนอประวัติศาสตร์ความเป็นมาของลาวในยุคกู่ชาติไปจนถึงยุคสร้างชาติ ผู้วิจัยพบว่ากะต่ายใช้งานเขียนเพื่อเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าลาวนั้นมีประวัติศาสตร์ ความเป็นมาที่เก่าแก่ยาวนาน มีรูปแบบการปกครองที่เป็นแบบเฉพาะซึ่งเจ้าอาณานิคมอาจไม่เข้าใจ นอกจากนี้กะต่ายยังขบขันอัตลักษณ์ของคนลาวที่ต่างจากชาติอื่นในเอเชียโดยเฉพาะความเป็นลาวที่ต่างจากความนิยมสยามนอกจากนี้กะต่ายยังมุ่งสะท้อนสายสัมพันธ์ของลาวสองฝั่งที่ถูกแบ่งส่วนจากข้อตกลง

ฝรั่งเศส-สยามกะต่ายยังคงมีความโหยหาการกลับมาารวมกันของลาวทั้งสองเพื่อลบความแตกต่างที่เป็นตัวแบ่งแยกพี่น้องสายเลือดเดียวกัน

กลวิธีการนำเสนอประวัติศาสตร์ของทั้งสองยุคมีทั้งข้อเหมือนและข้อแตกต่าง จุดที่เหมือนกันคือการใช้งานเขียนเพื่อเป็นกระบอกเสียงของประเทศภายใต้อำนาจอธิปไตยที่ต้องการการยอมรับจากนานาชาติ โดยการนำเสนออัตลักษณ์ลาวและประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่ กะต่ายเสริมการอธิบายความเป็นมาของลาวโดยอ้างอิงข้อมูลจากแหล่งข้อมูลภายนอกประเทศ ทั้งที่เพื่อสนับสนุนแนวคิดของเขา บางครั้งยังมีการโต้กลับสิ่งที่ถูกนำมาอ้างอิง ประวัติศาสตร์ในยุคกู่ชาติคือการมุ่งเน้นให้เห็นสถานการณ์ร่วมสมัย การพูดถึงอดีตเป็นเพียงการสรุปคร่าวๆ ในขณะที่ประวัติศาสตร์ยุคสร้างชาติมีการอธิบายย้อนลึกไปถึงสมัยโบราณอย่างเป็นขั้นตอนและชัดเจน ข้อแตกต่างอีกประการที่เห็นได้ชัดคือแง่มุมของกะต่ายที่มีต่อฝรั่งเศสในสองยุคมีเปลี่ยนแปลงเช่นกัน กล่าวคืองานในยุคแรกเป็นการประกาศตัวเป็นศัตรูกับเจ้า อำนาจอธิปไตยอย่างชัดเจน โดยการสอดแทรกแนวคิดที่บอกเล่าถึงการมีอยู่และการต่อสู้ของกลุ่มลาวอิสระ ในขณะที่งานเขียนในยุคหลังกะต่ายมีน้ำเสียงยอมรับอำนาจของฝรั่งเศส แต่การยอมรับนั้นไม่ใช่การยอมรับอย่างสมบูรณ์แบบ ดังที่กะต่ายได้ “พวกเราโจมตีระบอบอำนาจอธิปไตยในประเทศฝรั่งเศส” ดังนั้นการประกาศให้อิสระแก่ลาวจึงถือเป็นการสิ้นสุดระบอบอำนาจอธิปไตย ทั้งนี้การนำประเทศลาวเข้าร่วมสหพันธ์ฝรั่งเศสเป็นการยกระดับลาวให้เข้าสู่เวทีโลก และที่ขาดไม่ได้คือการแสดงถึงอุดมการณ์การเมืองเพื่อบ่งบอกว่าเขามีแนวคิดต่างจากปัญญาชนนักต่อสู้กลุ่มอื่นๆ

บทที่ 4

อารมณ์ขันกับการเมืองและเรื่องพื้นบ้าน

อารมณ์ขันเป็นปัจจัยหลักในการสร้างงานของกะต่าย ผู้เขียนใช้ลีลาภาษากลุ่มลึกลับบอกเล่าเรื่องราวของทั้งศัตรูทางการเมืองภายในประเทศอันหมายถึงคนลาวด้วยกันเองและศัตรูที่มาจากภายนอกคือเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส กะต่ายใช้วรรณกรรมเป็นเครื่องมือแสดงอำนาจต่อรอง สร้างภาพของฝ่ายตรงข้ามให้ดูน่าขบขัน เพื่อลดทอนความน่าเกรงขาม ปรุงแต่งและเพิ่มสีสันให้คนเหล่านั้นดูน่าหัวร่อ เมื่อเกิดเสียงหัวเราะ การแสดงอำนาจจึงสัมฤทธิ์ผล

คุณลักษณะเฉพาะตัวของกะต่ายคือนักเขียนผู้ที่มีความเป็นนักหนังสือพิมพ์ ความเป็นนักประชาสัมพันธ์ นักโฆษณาชวนเชื่อที่รับหน้าที่กระบอกเสียงในกลุ่มลาวอิสระ จึงไม่น่าสงสัยที่เขาจะประยุกต์ใช้วิธีการแบบนักสื่อสารมวลชนเพื่อนำเสนอแนวคิดที่มีต่อเจ้าอาณานิคมผ่านวิธีการเขียนบทความในรูปแบบหนังสือพิมพ์ในลักษณะของบทความขบขันหรือล้อเลียนผ่านกลวิธีการเล่าเรื่องและการใช้วรรณศิลป์หลากหลาย โดยงานวรรณกรรมที่เลือกศึกษาสะท้อนอารมณ์ขันที่นำไปสู่อำนาจโต้กลับทั้งเจ้าอาณานิคมและข้าตรงข้ามทางการเมือง

4.1 งานวรรณกรรมประเภทขำขันที่นำมาศึกษา

ผู้วิจัยศึกษางานวรรณกรรมที่สะท้อนอารมณ์ขันของกะต่ายโดยเลือกผลงานจากสองยุคเพื่อให้เห็นข้อเหมือนและข้อแตกต่าง รวมถึงศึกษาลักษณะเด่นที่ปรากฏในวรรณกรรมทั้งสองกลุ่ม

งานวรรณกรรมกลุ่มแรกสะท้อนวรรณศิลป์และอารมณ์ขันที่กะต่ายเขียนขึ้นในยุคกู้ชาติโดยเลือกศึกษาจาก

Pour rire un peu : histoires vécués คืองานวรรณกรรมที่สะแหวง ฟินิด ที่อ้างถึงในบทความเรื่อง “Contemporary lao literature” (Saveng Phinith, 1975 : 241) บทความนี้ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารของสยามสมาคมในช่วงปี ค.ศ. 1975 สะแหวงให้คุณค่างานวรรณกรรมนี้ว่าเป็นวรรณกรรมข้ามชั้นเรื่องแรกๆ ของวรรณกรรมลาวสมัยใหม่ วรรณกรรมเรื่องนี้เป็นงานเชิงเสียดสีเจ้าอาณานิคมชิ้นแรกที่กลุ่มลาวอิสระได้ตีพิมพ์ช่วงการลี้ภัยทางการเมืองในไทย งานชิ้นนี้มีบทความจำนวน 35 เรื่อง เนื้อหาส่วนใหญ่พูดถึงชาวฝรั่งเศสที่เข้ามาอยู่ในแดนอาณานิคมลาว ซึ่งพวกเขาเหล่านั้นทั้งชายและหญิงมีพฤติกรรมที่น่าขบขัน พวกเขาไม่เข้าใจประเพณีและวัฒนธรรมลาว ยกตัวเองให้สูงส่งกว่าคนพื้นเมือง แต่สิ่งที่ทำกลับก่อให้เกิดความแปลกประหลาดและนำชั้นผ่านกระบวนการเล่าที่เฉียบคมทั้งทางเทคนิคและวรรณศิลป์ ทั้งนี้เรื่องราวดังกล่าวคือเครื่องผ่อนคลายความเครียดในช่วงต่อสู้ชาติของกลุ่มลาวอิสระ

Les Aspirations du Peuple lao ou les Revendications des Lao-Issara รวมบทความข้อคิดเห็นที่บอกเล่าทัศนะของกะต่ายที่มีต่อฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง

L’Amitié ou la Haine รวมบทความข้อคิดเห็น ถูกรวบรวมตีพิมพ์เผยแพร่ในปี ค.ศ. 1948 ภายใต้นามปากกา *ท้าวกะต่าย* (Thao Katay) และแสดงให้เห็นว่าเขาเป็นหนึ่งในสมาชิกกลุ่มลาวอิสระ ในเล่มผู้เขียนเสนอบทความจำนวน 19 เรื่องที่มีเนื้อความว่าด้วยความเสื่อมถอยของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส นอกจากนี้ยังมีการเรียกร้องให้ฝรั่งเศสปลดปล่อยลาวให้เป็นอิสระจากระบอบอาณานิคม และสิ่งหนึ่งที่เห็นชัดเจนในรวมบทความชิ้นนี้คือกะต่ายใช้พื้นที่ในวรรณกรรมประเภทสารคดีข้อคิดเห็นนี้เพื่อทำให้เห็นว่าเขาฝึกไฟ้ในระบอบประชาธิปไตยแบบอเมริกันและต่อต้านระบอบคอมมิวนิสต์ซึ่งกำลังแพร่ขยายเข้ามาในภูมิภาคอินโดจีน

Des sots ou des traîtres บทความกะต่ายแสดงความเห็นต่างกลุ่มคนลาวที่ยอมรับข้อสัญญาที่ฝรั่งเศสอ้างว่าได้คืนอิสระให้คนลาว ซึ่งกะต่ายมองว่าข้อสัญญานี้เป็นการสัญญาที่ไม่ชอบธรรม

Quatre lettres ouvertes จัดหมายเปิดผนึกถูกเขียนขึ้นในช่วงเดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 1947 ซึ่งเป็นช่วงที่กลุ่มลาวอิสระลี้ภัยทางการเมืองมายังกรุงเทพฯ ในจดหมายไม่ได้ลงท้ายระบุหรือเจาะจงชื่อใคร แต่เขียนรวมๆ ว่าเป็นจดหมายจาก “ลาวอิสระกลุ่มหนึ่ง” (Un groupe de Lao-Issara) อันที่จริงก็คือกะต่ายนั่นเองที่ได้จัดทำจดหมายนี้ขึ้นมา การใช้คำว่าลาวอิสระกลุ่มหนึ่งเป็นการตอกย้ำว่าในกลุ่มของผู้ร่วมต่อสู้ชาติ มีปัญญาชนที่มีอุดมคติทางการเมืองแตกต่างกัน จดหมายเปิดผนึกคือการแสดงอำนาจผ่านตัวอักษร กะต่ายเขียนจดหมายหาบุคคลสำคัญทางการเมืองในทุกชนชั้น ทั้งกษัตริย์ มกุฎราชกุมาร นายกรัฐมนตรี และประธานสภาผู้แทนราษฎรตามลำดับ เนื้อหาเป็นทางการใช้ถ้อยคำสละสลวยแต่แฝงด้วยการเสียดสีแฝงนัยซึ่งจะนำเสนอในรายละเอียดในลำดับถัดไป

ในวรรณกรรมเรื่อง *Les Valets de l'Impérialisme Français* กะต่ายบอกเล่าเรื่องราวด้วยรูปแบบการเล่าเรื่องหลากหลายทั้งบทความ เรื่องสั้น บทละคร และจดหมายเปิดผนึก งานเขียนเหล่านี้เป็นการผสมผสานรูปแบบเรื่องเล่าพื้นเมืองให้เข้ากับวรรณศิลป์ตามแบบอย่างตะวันตก ผู้เขียนใช้วรรณศิลป์เสียดสียั่วล้อ อาทิเช่นการเล่นคำพ้องเสียง การเล่นคำข้ามภาษา เพื่อเย้ยหยันศัตรูการเมืองให้ดูน่าขบขัน อีกทั้งยังเป็นการตีแผ่ให้เห็นภาพผู้คนจากหลากหลาย ชนชั้นที่ได้ผลประโยชน์จากระบอบอาณานิคมฝรั่งเศสเพื่อให้ตนดำรงอยู่ได้ท่ามกลางวิกฤตการณ์ทางการเมือง ได้รับการตีพิมพ์รวมเล่มในปีค.ศ. 1948 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่กะต่ายพำนักอยู่ในประเทศไทยในฐานะผู้ลี้ภัยทางการเมือง ทั้งนี้ผลงานดังกล่าวเคยถูกเผยแพร่ในหนังสือพิมพ์บั้งไฟ

ส่วนงานวรรณกรรมในยุคสร้างชาติ ผู้วิจัยศึกษาผลงานสองเรื่องได้แก่

Souvenir d'un ancien écolier de Paksé ตีพิมพ์ในปี 1958 ในรูปแบบของเรื่องเล่า ความทรงจำ แบ่งเป็นตอนสั้นๆ จำนวน 17 ตอน แต่ละตอนเป็นเอกเทศจบในตัวเอง มีเนื้อหาว่าด้วย เรื่องราวช่วงชีวิตสมัยยังเป็นนักเรียนประถมในโรงเรียนฝรั่งเศส-ลาวแห่งเมืองปากเซ งานเขียนชิ้นนี้ เผยให้ผู้อ่านได้เห็นภาพของชาวฝรั่งเศสที่เข้ามามีบทบาทในประเทศไทยลาวในยุคต้นของการปกครอง แบบอาณานิคม

แกรนท์ อีแวนส์ ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานชิ้นนี้ของกะต่ายว่า

“ในบันทึกความทรงจำของเขา นายกระต่าย (สะกดตามต้นฉบับ) ได้บรรยายภาพที่ น่าสนใจของเขากับเด็กชายชาวฝรั่งเศสที่พูดภาษาลาว “ได้คล่องกว่าภาษาแม่ของตนเอง” และเมื่อเขาโตขึ้น นายกระต่ายก็ภูมิใจที่เขาู้ภาษาฝรั่งเศสดีเสียยิ่งกว่าลูกชายของเจ้าหน้าที่ ฝรั่งเศส ซึ่งไม่มีโอกาสได้ย้ายออกจากเมืองต่างแขวงดังกล่าว นายกระต่ายเป็นบุตรชาย เจ้าของ ภัตตาคารที่เมืองปากเซเขาจึงมีโอกาสได้เห็นคนฝรั่งเศสในสภาพที่เป็นปุถุชนที่มีข้อบกพร่อง ดังนั้นเขาจึงมีได้กริ่งเกรงต่อความเชื่อที่ว่าคนขาวมีความเหนือชั้นกว่าคนลาว”

(แกรนท์ อีแวนส์, 2549 : 69)

กะต่ายใช้ความรู้ภาษาฝรั่งเศสเขียนบันทึกความทรงจำเพื่อการจำลองภาพสังคมของชาว ฝรั่งเศสในดินแดนอาณานิคมลาว ผ่านการสร้างภาพตัวละครที่ดำรงตำแหน่งหลากหลาย อันประกอบไปด้วยผู้คนต่างอาชีพ ทั้งชายหญิง หรือแม้กระทั่งเด็กๆ จะเห็นได้ว่าพื้นที่ความทรงจำในงานเขียนชิ้น นี้กะต่ายยกประโยชน์ให้กับการบอกเล่าเรื่องราวของชาวฝรั่งเศส มากกว่าจะลงรายละเอียดเกี่ยวกับ ชีวิตของตนเอง

นิทานพื้นบ้านชุด *Elle est formidable, la belle mère !* ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1958 งานวรรณกรรมดังกล่าวคือรวมนิทานและเรื่องเล่าแนวข้ามชั้น จำนวน 40 เรื่อง ลักษณะเด่นของรวม ผลงานชุดนี้คือการแทรกมุกตลกในหลายรูปแบบ แต่หากพิจารณาให้ลึกซึ้งจะพบว่างานเขียนดังกล่าว

ไม่ได้ถูกสร้างขึ้นเพียงเพื่อให้ผู้อ่านได้รับความบันเทิงเท่านั้นแต่ยังมีคุณค่าในฐานะบทบันทึกเรื่องราวของชาวบ้านที่สะท้อนวัฒนธรรมลาวอันเป็นลักษณะพื้นถิ่นที่แสดงให้เห็นตัวตนของคนลาวได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงจัดกลุ่มงานเขียนชุดนี้มาวิเคราะห์ในฐานะเป็นบทบันทึกฉบับชาวบ้านที่จะทำให้ได้รับรู้ความเป็นท้องถิ่นของคนลาว กะต่ายนำเสนอประเด็นหลากหลาย อาทิการนำเสนอเรื่องราวที่เกิดขึ้นในครอบครัวชนบทของลาว เรื่องราวความแตกต่างทางชาติพันธุ์ เรื่องราวของพระ หรือ เรื่องราวเกี่ยวกับความสัมพันธ์ชายหญิง

4.2 กลวิธีการเล่าเรื่อง

วรรณกรรมที่เลือกศึกษามีรูปแบบการนำเสนอหลากหลาย บางเรื่องมีลักษณะของของนิทานเก่าเล่าใหม่ กล่าวคือผู้เขียนผสมผสานรูปแบบนิทานก้อมแบบดั้งเดิมของลาวผ่านการเล่าเรื่องราวผ่านภาษาฝรั่งเศสอีกทั้งยังมีการปรับประยุกต์รูปแบบวรรณกรรมแบบตะวันตกบางประการมาใช้ในการนำเสนอเรื่องราว ซึ่งวรรณกรรมทั้งหมดล้วนได้รับอิทธิพลทางรูปแบบและการใช้วรรณศิลป์จากตะวันตก เป็นวรรณกรรมพันทางที่อาศัยการเลียนแบบรูปแบบการประพันธ์แบบที่ได้รับถ่ายทอดจากเจ้าอาณานิคม กะต่ายนำเสนอเนื้อหาที่ย้อนกลับไปเสียดสี ตั้งคำถามและโต้กลับเจ้าอาณานิคม ความหลากหลายในกลวิธีการนำเสนอเนื้อหาจัดแบ่งเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

4.2.1 บทความแสดงข้อคิดเห็น

บทความแสดงข้อคิดเห็นส่วนใหญ่เคยเผยแพร่ในหนังสือพิมพ์บั้งไฟซึ่งเป็นสื่อสิ่งพิมพ์อันเป็นกระบอกเสียงหลักที่จัดทำโดยกลุ่มลาวอิสระ ภายหลังจากถูกนำมารวบรวมในหัวข้อต่างๆ เนื้อหาจะเป็นไปในแนวการโจมตีระบอบอาณานิคมผ่านเรื่องเล่าเสียดสีพฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มคนที่เป็นฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง ทั้งพวกอำนาจนำภายในประเทศและพวกเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส

4.2.2 บทละคร

ลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งที่กะต่ายใช้นำเสนอแนวคิดตอบโต้ข้อตรงข้ามทางการเมือง นั่นคือการลดทอนความสมจริงให้เนื้อเรื่องดูเป็นวรรณกรรมมากขึ้นโดยการสร้างสถานการณ์ต่างๆ ในรูปของบทละคร กลวิธีเล่าดังกล่าวเป็นรูปแบบที่มีที่มาจากตะวันตก กะต่ายสร้างตัวละครพื้นบ้านแบบลาว ให้ตัวละครเหล่านั้นได้โลดแล่นในบริบทของประเทศลาวในยุคอาณานิคม การใช้สถานการณ์ร่วมสมัยกับความเป็นพื้นบ้านแบบลาวมาผสมกับลักษณะทางวรรณศิลป์แบบตะวันออก การสร้างสรรค์ดังกล่าวคือจุดบรรจบของตะวันออกกับตะวันตกที่ถูกนำมาปรุงแต่งใหม่อย่างลงตัว

4.2.3 เรื่องสั้นแบบตะวันตกและนิทานก้อมแบบลาว

ในเรื่องเล่าแนวบันเทิงคดี รูปแบบที่นำเสนอจะเป็นการใช้วรรณศิลป์แบบตะวันตกในแนวทางของเรื่องสั้น เนื้อหาของเรื่องในวรรณกรรมยุคกุ่มชาติมักใช้ตัวละครที่เป็นชาวฝรั่งเศสและกลุ่มคนลาวซึ่งอยู่ข้อตรงข้ามเชิงอุดมการณ์ทางการเมือง ส่วนในยุคสร้างชาติเมื่อสถานการณ์ทางการเมืองเข้าสู่จุดสงบ ความร้อนแรงในการพูดถึงเจ้าอาณานิคมและข้อตรงข้ามทางการเมืองเจือจางลงตามลำดับ กะต่ายยังคงเล่าเรื่องความทรงจำเมื่อครั้งอาณานิคมฝรั่งเศสโดยใช้แบบเรื่องสั้น ส่วนผลงานช่วงท้ายกะต่ายเสนอเนื้อหากลับสู่ความเป็นลาวที่แท้โดยใช้รูปแบบนิทานพื้นบ้านเพื่อบอกเล่าชีวิตของผู้คนระดับต่างๆ ในสังคมลาว

นิทานพื้นบ้านชุด *Elle est formidable , la belle mère* มีลักษณะเด่นในรูปแบบการนำเสนอ กล่าวคือกะต่ายเล่าเรื่องโดยใช้ “นิทานก้อม” แบบลาวซึ่งเป็นรูปแบบของเรื่องตลกสั้นๆ โดยส่วนใหญ่เป็นเรื่องตลกเกี่ยวกับเพศ เป็นเรื่องที่เล่าสู่กันฟังในวงเหล้าโดยเฉพาะหมู่ผู้ชาย มีบางเรื่องที่ถูกเขียนใช้รูปแบบเรื่องสั้นสืบสวนสอบสวนแบบตะวันตกแต่เล่าเรื่องราวที่ใช้ฉากและบริบทพื้นบ้านลาว ในบางครั้งผู้เขียนหยิบยกแนวคิดตะวันตกเพื่ออธิบายขยายความเรื่องราวในลาวเช่นการอธิบายแนวคิดสร้างโลกในเรื่อง “Une histoire des premiers temps de la création” (เรื่องราว

แรกเริ่มสร้างโลก) และในเรื่อง “A propos d’Adam et Eve” (ว่าด้วยอาดัมและอีฟ) กะต่ายนำเรื่อง โดยการเสนอเรื่องของอาดัมและอีฟที่เป็นแนวคิดสากลเพื่อพาผู้อ่านไปทำความรู้จักเกร็ดเรื่องเล่าเรื่อง การกำเนิดคนตามความเชื่อแบบลาว

นอกจากนี้ในวรรณกรรมเล่มที่กล่าวข้างต้นผู้วิจัยยังพบรูปแบบของเรื่องแนวสืบสวนสอบสวน แบบตะวันตกในแนวเซอร์ลોકโฮล์มส์ กะต่ายนำวิธีการเล่าเรื่องดังกล่าวมาประยุกต์ใช้เช่นกันในเรื่อง “Un digne émule de Sherlock Holmes au Laos” (คูเหมื่อนที่คู่ควรของเซอร์ลોક โฮล์มส์ ใน ลาว) ว่าด้วยเรื่องนักสืบลาวที่เข้ามารับหน้าที่สืบสวนคดีฆาตกรรม แนวทางการสืบสวนเป็นไปด้วยการวางแผนที่ลึกลับตามขนบเรื่องสืบสวนตะวันตก แต่มีการผสมผสานโดยใช้ตัวละครพื้นถิ่นอีกทั้ง ความเชื่อเรื่องผี อาจกล่าวได้ว่ากระแสความนิยมแนวเรื่องแบบตะวันตกเป็นที่นิยมในหมู่นักเขียนลาว ในยุคบุกเบิก มีทั้งเรื่องแปลหรือเรื่องที่เขียนเป็นภาษาลาวดังเช่นเรื่องพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ที่ถือว่าเป็นเรื่องสืบสวนสอบสวนภาษาลาวเรื่องแรกที่เขียนโดย สมจิน ปิแอร์ จินท์ (ปราโมทย์ ในจิต, 2561: 9)

กะต่ายยังแสดงความสามารถเชิงภาษาโดยการหยิบยกข้อคิดหรือคำคมของฝรั่งเศสมาเป็นแนวคิดสำคัญเพื่อสร้างเรื่องเล่าในบริบทลาว กะต่ายอ้างอิงสำนวนฝรั่งเศสที่นำมาเชื่อมโยงไปสู่การเล่าเรื่องราวอย่างมีชั้นเชิง เช่นเรื่องการใช้สำนวน “De la bouillie pour les chats” (ข้าวต้ม สำหรับแมว) เพื่อโยงไปสู่การเสนอเรื่องราวความไร้ประโยชน์ของผู้หญิง ในเรื่อง “l’éternelle histoire de la paille et de la poutre” (เรื่องราวอมตะของฟางและคาน) ที่ได้ต้นเค้าเรื่องราวมาจากสำนวน de la paille et de la poutre ซึ่งหมายถึงคนที่มองข้อเสียของคนอื่นโดยไม่รู้ว่าตนเองก็มีข้อเสียเช่นกัน

กะต่ายนำเสนอเรื่องแบบปากต่อปากในรูปแบบเรื่องเล่าแบบมุขปาฐะ กล่าวคือการเรื่องที่มีคนเคยเล่าให้ฟังมาเล่าต่อให้ผู้อ่านฟังอีกครั้ง จึงทำให้มีสองเสียงที่เป็นผู้เล่า กล่าวคือกรอบกว้างๆ คือ

น้ำเสียงของกะต่ายที่นำเรื่องมาเล่าให้ฟัง และน้ำเสียงของเจ้าของเรื่องที่บอกเล่าเรื่องราวต่างๆ การเล่าเรื่องเช่นนี้ยังทำให้เห็นอัตลักษณ์ที่เป็นลักษณะเด่นในวรรณกรรมลาว นั่นคือวรรณกรรมแบบมุขปาฐะ เสียงเล่าที่ซ้อนกันจึงเป็นนัยยะที่สื่อไปถึงลักษณะเฉพาะดังกล่าว ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ “Quelques histoires de Loung Ba” (เรื่องเล่าบางเรื่องของลุงบ้า) ซึ่งบอกเล่าเรื่องราวของตัวละคร “ลุงบ้า” ชายสูงวัย อดีตคหบดีผู้ร่ำรวยแห่งแขวงจำปาสักที่ถูกเสมียนชาวจีนโกงเงินจนหมดเนื้อหมดตัวทำให้ต้องมาเร่ร่อนตามท้องถนน คอยเล่าเรื่องราวให้ผู้คนที่สัญจรผ่านไปผ่านมาฟัง กะต่ายหยิบยกเรื่องของลุงบ้ามาเล่าต่อให้ผู้อ่านได้ฟังอีกครั้งด้วยเสียงของผู้เล่า “ฉัน” ที่ได้รับรู้เรื่องราวนั้น และเมื่อถึงในส่วนที่เล่าถึงเรื่องๆ ย่อยๆ ที่ว่าด้วยลุงบ้า เสียงของอีก “ฉัน” ก็คือตัวละครลุงบ้าเองที่นำเรื่องมาเล่าให้ฟัง

ใน *Elle est formidable , la belle mère!* มีเนื้อหาที่นำเสนอการปะทะกันของแนวคิดท้องถิ่นและแนวคิดตะวันตก เช่นในเรื่อง “Quelques histoires d’Issara” (เรื่องเล่าบางเรื่องของลาวอิสระ) ที่ว่าด้วยประสบการณ์ลี้ภัยของกลุ่มลาวอิสระในประเทศไทย ในตอนหนึ่งกะต่ายเสนอเรื่องราวเสียดสี *พญา...* ที่เป็นหนึ่งในผู้นำกลุ่มลาวอิสระได้มีโอกาสนขึ้นรถไฟเป็นครั้งแรกก็ร้องตะโกนให้พรรคพวกที่ขึ้นมาพร้อมกันกระจายตัวให้สองข้างเท่ากันตามทฤษฎีแรงโน้มถ่วงของโลก เหมือนกับการนั่งเกวียน เพื่อที่น้ำหนักจะไม่เทไปด้านใดด้านหนึ่งจนเป็นเหตุให้รถไฟหรือเกวียนคว่ำ ในเรื่องนี้ใช้มูลเหตุในการดำเนินเรื่องด้วยการปะทะกันของแนวคิดตะวันตกและตะวันออก บทสรุปของเรื่องราวส่งผลสองประการ ประการแรกกะต่ายต้องการขอลิขิตชื่อนางลาวรุ่นเก่าที่พยายามทำตัวว่าเป็นผู้ทันสมัย เปิดรับวัฒนธรรมใหม่แต่ขาดวิจารณญาณและยังไม่มี ความเข้าใจต่อแก่นแท้กับวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้เกิดการขบขัน กลายเป็นตัวตลกในสายตาของผู้เล่า ประการที่สองคือการเทียบเคียงของสองสิ่งจากสองวัฒนธรรม กล่าวคือ *เกวียน* เป็นตัวแทนของระบบเก่า ส่วน *รถไฟ* คือรูปแบบของการพัฒนาตามวิถีตะวันตก

ในเรื่องการปะทะกันของแนวคิดตะวันออกตะวันตกที่เห็นได้ชัดเจนคือในเรื่อง *เรื่องเล่าบางเรื่องของลุงบัว* ที่นำเสนอประเด็นการที่ตัวละครลุงบัวเมื่อครั้งยังร่ำรวยเคยแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองที่ใช้ผ้าตีมีราคาไปเดินโอ้อวดในท้องถนนแต่ไม่มีใครชื่นชม แต่พอใส่เนคไทที่เป็นสัญลักษณ์ของตะวันตกกลับมีแต่คนชื่นชม การปะทะกันของสองแนวคิดที่เก๋ตายได้นำเสนอไม่ได้เป็นเพราะเก๋ตายนิยมชมชอบตะวันตกอย่างสุดโต่ง แต่เขาน่าจะต้องการสื่อให้เห็นว่าลาวไม่อาจทวนกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกที่กำลังถูกตะวันตกเข้าครอบงำทั่วทุกมุมโลก การยอมรับด้วยความเข้าใจ และนำมาปรับใช้ให้เข้ากับความเป็นลาวได้อย่างพอเหมาะพอดีน่าจะเป็นหนทางให้ลาวได้ค้นพบอัตลักษณ์ที่บ่งบอกความเป็นตัวตนในยุคในสมัยนั้นได้

4.3 กลวิธีทางวรรณศิลป์

การใช้รูปแบบผสมผสานคือจุดเด่นที่พบในวรรณกรรมบันเทิงคดี กล่าวคือเก๋ตายใช้ลีลาภาษาเล่นคำเล่นสำนวน การแฝงนัย และการเสียดสีเพื่อบอกเล่าเรื่องราวพื้นบ้าน หรือเรื่องเล่าเกี่ยวกับศัตรูทางการเมือง โดยแบ่งเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

4.3.1 การเล่นคำ

เถกิง พันธุ์เถกิงอมร ให้ความหมายของการเล่นคำไว้ว่า

“การเล่นคำหมายถึงกลวิธีการนำถ้อยคำมาพลิกแพลงแปลงโฉมและให้ความหมายตาม

วัตถุประสงค์ของแต่ละผู้แต่ละนามที่มุ่งสื่ออารมณ์ขันโดยเฉพาะ ทำให้กลวิธีแสดงอารมณ์ขัน

ด้วยการเล่นกับถ้อยคำมีมากมายหลายลักษณะ ทั้งการใช้คำเดียวกันที่มีหลายความหมาย คำที่มีความหมายเดียวกัน คำหรือศัพท์ชั้นสูงคำ ภาษาถิ่น คำแสลงหรือคำคะนอง คำย่อและอักษรย่อการผวนคำ เป็นต้น (เถกิง พันธุ์เถกิงอมร, 2559 : 223)

จากค่านิยมข้างต้นผู้วิจัยพบว่าการเล่นคำเป็นลักษณะเด่นที่พบมาในงานวรรณกรรมประเภทคำขวัญของกะต่าย ซึ่งจำแนกลักษณะของการเล่นคำประเภทต่างๆ ดังต่อไปนี้

4.3.1.1 คำพ้องเสียงข้ามภาษา

สิ่งที่น่าสนใจเกิดประการแรกคือการสร้างนามปากกา กะต่ายมักใช้นามปากกาหลากหลายในทั้งภาษาลาว ภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศส ในส่วนนี้คือการสร้างอารมณ์ขันตั้งแต่ยังไม่เข้าสู่เนื้อหาที่ต้องการจะนำเสนอ ผู้เขียนพบคำอธิบายในบทนำของวรรณกรรมสองชิ้น นั่นคือ *Les Valets de l'Impérialisme Français* และในเรื่อง *l'Amitié ou la haine*

ในเรื่อง *Les Valets de l'Impérialisme Français* ผู้เขียนใช้งานเขียนเพื่อวัตถุประสงค์ในการปรามาสศัตรูทางการเมืองอีกทั้งยังวิพากษ์นโยบายของฝรั่งเศสที่ส่งผลต่อการการบริหารงานภายในประเทศลาว บทความทั้งหมดลงชื่อผู้เขียนแตกต่างกัน โดยในส่วนนำของผลงานกะต่ายเขียนคำอุทิศความดีงามของผลงานชิ้นนี้ให้แก่เพื่อนร่วมอุดมการณ์ทั้งสามคนได้แก่ โดน สะโสริท (Don Sasorith) วิลเลียม แรบบิท (William Rabbit) และ อาร์แซนซ์ ลาแปง (Arsène Lapin) ที่อนุญาตให้กะต่ายยืมผลงานมาเป็นวัตถุดิบในการจัดทำหนังสือเล่มนี้ ทั้งนี้ผู้อ่านรู้ได้ทันทีว่าชื่อผู้ร่วมงานทั้งสามที่ถูกกล่าวถึงคือนามปากกาของนักเขียนเอง การใช้นามสกุลในภาษาลาว (Don Sasorith) อีกทั้งการใช้คำภาษาอังกฤษ (Rabbit) และภาษาฝรั่งเศส (Lapin) ที่หมายถึงกะต่ายซึ่งพ้องกับชื่อ “กะต่าย” ของผู้เขียนคือการสร้างตัวตนให้มีหลายรูปลักษณะโดยวิธีการ “เล่น” กับการพ้องกันของความหมายจากคำต่างภาษา วิธีการดังกล่าวเป็นการสร้างแนวร่วม อุปลักษณ์ตัวตนอื่นๆ ให้เสมือนมีผู้ร่วมแบ่งปันประสบการณ์และต่อสู้ทางความคิดอีกทั้งยังเป็นการบ่งบอกถึงอารมณ์ขันของผู้เขียนที่จะเชื้อเชิญให้ผู้อ่านได้พบกับเนื้อหาเชิงเสียดบุคคลและสถานการณ์การเมืองที่ปรากฏในเรื่อง

ตัวอย่างเรื่องการเล่นคำข้ามภาษาที่เห็นได้ชัดอยู่ในเรื่อง “*Comme qui dirait : Il y a Savang et Savant*” (เหมือนมีใครอาจพูดว่า : มีทั้ง สว่าง และ ซา-วอง) (Thao Katay, 1948

: 28) เป็นเรื่องที่ตีพิมพ์ใน *Les Valets de l'Impérialisme Français* กะต่ายยังสร้างเรื่องราวเกี่ยวกับเจ้าฟ้าสว่างวัฒนาในรูปแบบละครสามองก์ชื่อเรื่องว่า “Comme qui dirait : Il y a Savang et Savant” เปิดเรื่องโดยการโปรยคำนำที่อ้างอิงว่ามาจากข่าวจากหนังสือพิมพ์ นำเสนอข่าวสั้นๆ ว่าด้วยเรื่องมรณกรรมของ นายพลเลอแคลก (Le général Leclerc) จากอุบัติเหตุเครื่องบินตกที่อัฟริกา จากนั้นผู้เขียนสร้างตัวละครหลัก 2 ตัว ได้แก่พระยายมบาล (Le Praya Yomphibane) กับ ยมทูต (La Mort) และเปิดฉากในองก์แรกด้วยบทสนทนาของตัวละครทั้งสองในหัวข้อเกี่ยวกับบุคคลที่มีชื่อว่า “สว่าง” โดยเปิดเผยถึงประเด็นที่สว่างได้รับผลประโยชน์จากการขายประเทศลาวให้เจ้าอาณานิคม พระยายมบาลเกิดความสนใจอยากพบตัวสว่าง ยมทูตจึงอาสาไปพาตัวมาให้ ในองก์ที่สองพระยายมบาลไม่พอใจที่ยมทูตพาบุคคลที่ต้องการพบมาผิดคน ยมทูตอ้างว่าระหว่างทางได้ผ่านไปยังอัฟริกา จึงนำตัวนายพลเลอแคลกมาพบก่อน ในองก์ที่สามยมทูตค้นหาดินแดนลาวด้วยความยากลำบาก และเมื่อเดินทางมาพบงานเลี้ยงฉลองที่จัดขึ้นโดยออกุสต์ ปาวี ยมทูตแน่ใจทันทีว่านี่คือแดนลาว จากนั้นเดินทางผ่านสถานที่สำคัญต่างๆ จนเดินทางไปถึงพูสี เนินสูงแห่งหลวงพระบาง ยมทูตจึงหมายมั่นปั้นมือว่าจะจับตัว “สว่าง” ให้ได้

นอกจากนี้ผู้เขียนสร้างสถานการณ์ต่างๆ ให้เกิดอารมณ์ขันซึ่งตามแนวทฤษฎีเรื่องอารมณ์ขัน เสียงหัวเราะที่เกิดขึ้นในเรื่องเป็นผลมาจากความไม่เข้ากันขององค์ประกอบต่างๆ อาทิ สถานการณ์ตัวละคร บทสนทนา เป็นต้น กะต่ายสร้างตัวละครสองคู่ ได้แก่ พระยายมบาล-ยมทูต สว่าง-นายพลเลอแคลก ตัวละครทั้งหมดเป็นสื่อกลางเชื่อมต่อไปสู่การเสียดสีเจ้าสว่างวัฒนา กะต่ายสร้างตัวละครพระยายมบาลและยมทูตอันมีที่มาจากแนวคิดพื้นบ้านในเรื่องเทพผู้ดูแลนรกภูมิ ภาพของพระยายมบาลถูกสร้างขึ้นให้ดูขึงขังมีอำนาจ ตรงข้ามกับยมทูตที่ถูกนำเสนอในลักษณะของคนเจ้าเล่ห์ฉลาดแกมโกงอันเป็นคุณลักษณะเด่นของตัวละครในนิทานตลกเจ้าปัญญา (Trickster tale)

กะต่ายสร้างบทสนทนาที่เป็นไปในลักษณะต่อล้อต่อเถียง ในบางขณะอำนาจของพระยายมบาลถูกลดทอนด้วยคำพูดที่แฝงมุกตลก เช่นในฉากที่พระยายมบาลต้องการให้ยมทูตรีบไปนำตัวสว่าง มาพบ

พระยายมบาล – เอ้า เร็ว รีบไปนำตัวเจ้าคนนั้นมาโดยไว มาโดยเครื่องบินเลยถ้า

จำเป็น

Le Praya Yomphibane – Oui, vas-y, et ramène-le en toute vitesse,

par avion s'il le faut. (Thao Katay: 34)

การสร้างมุกตลกในคำกล่าวของพระยายมบาลอยู่ตรงส่วนที่ว่า *มาโดยเครื่องบินเลยถ้าจำเป็น* ในส่วนนี้คำว่า *เครื่องบิน* กลายเป็นสิ่งที่อยู่ผิดที่ผิดทาง ไม่เข้ากับฉากในนรกและตัวละครเทพพื้นบ้านอย่างพระยายมบาล แต่การแทรกมุกตลกเช่นนี้เป็นการสร้างสีสันให้เกิดความร่วมสมัย ความต้องการพบสว่างของพระยายมบาลเป็นการนำตัวละครสำคัญอีกตัวเข้ามาในฉาก นั่นคือการปรากฏตัวของนายพลเลอแควร์ล (Leclerc) อันเกิดจากการทำงานผิดพลาดของยมทูต การผิดฝาผิดตัวก่อให้เกิดเสียงหัวเราะอีกระลอก นอกจากนี้ยังนำไปสู่การจับคู่เปรียบเทียบของสว่างและนายพลเลอแควร์ล

กะต่ายสร้างเสียงหัวเราะโดยใช้กลวิธีการเล่นกับภาษา การใช้คำพ้องเสียงที่เกิดการเล่นคำข้ามระหว่างภาษาลาวและฝรั่งเศส ในที่นี้วิเคราะห์ได้จากเนื้อหาที่กะต่ายกล่าวถึงคุณลักษณะของตัวละครสว่าง โดยการผ่านคำกล่าวของยมทูตในฉากที่อาสาไปตามหาตัวละครดังกล่าว

ยมทูต – ได้ขอรับ ท่านพระยายมบาล ดูเหมือนว่าเจ้าหมอนี่ช่างน่าสะอิดสะเอียนเหลือกำลัง นายสว่าง (Savang) ที่สร้างทำตัวเป็นปราชญ์ (Savant) เกล้ากระหม่อมมิรังรอช้าให้ได้รับคำบัญชา จะรีบจรลีไปพาตัวนายคนนั้นมาแสดงตนต่อหน้าพระยาท่าน

La Mort – Oui, Excellence, il paraît que c'est un c... vraiment

dégoûtant, ce Savang qui se prétend si savant ! Je n'attends plus que les

ordres de votre Seigneurie pour le faire comparaître devant votre sainte justice.

(Thao Katay, 1948: 34)

สว่าง (Savang) และ ซา-วอง (Savant) จึงเป็นการเล่นคำระหว่างคำลาวกับคำฝรั่งเศสที่พ้องเสียง ในที่นี้กะต่ายใช้คำว่า Savant คำภาษาฝรั่งเศสที่หมายถึงนักปราชญ์อันเป็นการแฝงนัยด้วยการเหยียดหยันว่า อันที่จริงแล้วสว่างมิได้ฉลาดรอบรู้ดังปราชญ์

กะต่ายสร้างความเข้าใจจากการสร้างตัวละครคู่เปรียบต่างระหว่างเจ้าสว่างและนายพลเลอแคลก นายพลเลอแคลกคือนายทหารระดับสูงในกองทัพฝรั่งเศสที่มีตัวตนจริงในประวัติศาสตร์ ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองได้เป็นกำลังสำคัญในการนำพาฝรั่งเศสให้หลุดพ้นจากการยึดครองของเยอรมัน เมื่อเสร็จสิ้นสงครามนายพลเลอแคลกได้รับมอบหมายให้มารับผิดชอบการบริหารในแถบอินโดจีน ในบทละครนายพลเลอแคลกถูกวิพากษ์ว่าเข้ามาลาวเพื่อแสวงหาประโยชน์และเอาเปรียบประชาชนเจ้าของประเทศ กะต่ายใช้ข่าวเหตุการณ์เครื่องบินตกที่อัฟริกาของนายพลผู้นี้เพื่อสานเรื่องราวเชื่อมโยงไปสู่การเสียดสีเจ้าสว่างวัฒนา การที่ขี้มทุตจับคนผิด จนเกิดเรื่องราวผิดฝาผิดตัวมีสาเหตุมาจากความเข้าใจผิดในเรื่องชื่อ

“เกล้ากระหม่อมได้รับข้อมูลมาจากคนดำในประเทศแถบนั้น บ้างก็ว่าเจ้าหมอนั้นชื่อ เลอแคลก ส่วนอีกพวกว่าชื่อ เลแกลร์ แต่ทุกคนยืนยันหนักแน่นแม่นยำว่าคนๆนี้คือคนที่เกล้ากระหม่อมกำลังตามหา”

Je me suis informé auprès des noirs du pays ; les uns m’ont dit que l’homme s’appelait Leclerc, les autres Léclair. Mais tous m’ont affirmé avec force et énergie que c’était bien le phénomène que je cherchais. Alors...

(Thao Katay, 1948 : 35)

ส่วนที่ตัดตอนมาแสดงเป็นตัวอย่างมาจากองค์ที่สองของบทละคร ความผิดพลาดในการค้นหาผิดตัวทำให้ยมทูตถูกพระยายมบาลตำหนิ แต่ยมทูตก็ใช้ไหวพริบแก้ตัวว่าได้ผ่านไปทางอัฟริกาจึงได้สอบถามคนแถบนั้นว่านายพลเลอแคลกคือคนที่กำลังตามหา ความสับสนเรื่องชื่อกลายเป็นประเด็นถกเถียงของพระยายมบาลกับยมทูต ในที่นี้นักเขียนสร้างความเข้าใจผิดด้วยกลวิธีการเล่นคำข้ามภาษาที่มีความหมายและเสียงพ้องกัน มูลเหตุแห่งความเข้าใจผิดคือตัวละครที่ชื่อว่า “สว่าง” ในภาษาลาวมีความหมายพ้องกับ “เลแกลร์” (Léclair - l'éclair) อันหมายถึงสายฟ้าหรือแสงสว่างวาบ ในภาษาฝรั่งเศส ในขณะที่เดียวกันคำว่า “เลแกลร์” (Léclair) คือการเล่นกับความสับสนในการออกเสียงผิดเพี้ยนจาก “เลอแคล์” (Leclerc)

การเล่นคำข้ามภาษาในรูปแบบของคำพ้องเสียง พบได้บ่อยในเรื่องเล่าเกี่ยวกับความเข้าใจผิดเรื่องภาษา นี่จึงเป็นความขบขันที่กะต่ายใช้เสียดสีเจ้าอาณานิคม เขาแสดงให้เห็นความไม่เข้าใจในภาษาพื้นเมืองกับความพยายามของเจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสที่จะสื่อสารกับคนพื้นเมืองด้วยภาษาพื้นเมือง แต่ปัญหาในการออกเสียงที่ไม่ถูกต้องก่อให้เกิดการแปลความหมายผิดพลาด ทำให้เจ้าอาณานิคมตกอยู่ในสภาน่าขบขันในสายตาของผู้ถูกปกครอง

เราจะเห็นเรื่องขบขันเกี่ยวกับภาษาจากเรื่อง *Souvenir d'un Ancien Ecolier de Paksé* ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในเรื่องเล่าที่มีชื่อว่า “Il y a Phet et Pet.” (มีคำว่าเผ็ดและเปิด) จาก *Souvenir d'un ancien écolier de Paksé M.V* ข้าราชการฝ่ายพลเรือนชาวฝรั่งเศส อยากรู้ว่าคนลาวกินอะไรกันจึงเข้าไปถาม

- กุสึกินเปิด
- มิได้ขอรับนายท่าน พวกเรามีได้กินเปิดแต่เรากินปลา, หม่อมลาวผู้กล้าของเราได้ตอบออกไป

- กูลีกินเปิด?

- บ่ (ไม่)

- แบบนี้ตลอด พูดแค่ บ่, บ่เป็นหยั่ง, เมอร์ซิเออร์เวจบการพูดคุยเพียงเท่านั้น เขาเดินสาย ศีรษะออกไป ไม่เข้าใจอะไรสักอย่าง และหนุ่มๆ ชาวลาวของเรายังไม่เข้าใจมากกว่าเขา

- *Coolies kin pet !*
- *Non, Monsieur, nous ne mangeons pas de canard (pet), mais du poisson, répliquent nos braves Laotiens.*
- *Coolies bo kin pet ?*
- *Bo (Non).*
- *Toujours bo, bo-pen-nhang, finit par dire, en secouant la tête, M.V...qui n'avait rien compris du tout, et encore moins nos braves Laotiens.*

(Katay D. Sasorith, 1958 : 61)

ในฉากนี้เกิดความขบขันในการออกเสียงผิดของชาวฝรั่งเศส คนฝรั่งเศสอยากถามว่าคนลาวกินแต่แต่ออกเสียงเป็นเปิดทำให้คนลาวเข้าใจความหมายคลาดเคลื่อน ในขณะที่คนฝรั่งเศสก็ตีความคำพูดว่า *Bo, bo-pen-nhang* (ไม่, ไม่เป็นไร) ในทำนองที่ว่าคนลาวไม่เคยตอบอะไรอย่างอื่นเพียรแต่ใช้คำนี้กับชาวฝรั่งเศสอยู่ตลอด ในที่นี้ผู้ที่ถูกทำให้หน้าขบขันคือเจ้านายชาวฝรั่งเศส ความไม่เข้าใจทำให้กลายเป็นฝ่ายที่ดูอ่อนแอและไม่กล้าหาญเท่าคนลาว จากการที่กะต่ายเน้นย้ำโดยใช้คำคุณศัพท์ “brave” ที่หมายถึงกล้าหาญเพื่อนิยามตัวตนของหนุ่มลาว แต่เจ้านายถูกทำให้ดูอ่อนแอเพราะความไม่เข้าใจในเชิงการออกเสียงให้ตรงกับความหมายของคำลาว

ความขบขันที่เกิดจากการเข้าใจผิดทางด้านภาษายังถูกนำเสนอในเรื่อง “Vite ! Vite !” (เร็ว เร็ว) (Thao Katay, 1947 : 30-31) ในหนังสือ *Pour rire un peu : histoires*

vécues เรื่องเล่านี้ผสมผสานขนบการเล่าเรื่องแบบเรื่องสั้นกับนิทานก้อม ในเรื่องนี้กล่าวถึงเนื้อเรื่องกล่าวถึง เมอร์ซีเออร์ เป (M. P) เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์โทรเลขล่องเรือในแม่น้ำ “เซโดน” (Sédone) โดยมีพวกกุลิวาลาวเป็นฝีพาย ในช่วงการเดินทางทางเขาสูบชิการ์และตีมเหล่าไปหลายแก้ว ช่วงหนึ่งเขารู้สึกว่าเรือแล่นช้าจึงสั่งให้กุลิวาลาวเร็วๆ โดยสั่งเป็นภาษาฝรั่งเศสว่า “Vite ! Vite !” ซึ่งหมายถึงให้พายเร็วๆ แต่กุลิวาลาวกลับนำเรือเข้าฝั่งเพราะเข้าใจว่าเจ้านายต้องการไป “เว็จ” ซึ่งหมายถึงห้องสุขาในภาษาลาว เจ้านายโกรธมากจึงร้องคำว่า “Bande de salauds!” (ไอ้พวกคนเลว) การถกเถียงด้วยความเข้าใจผิดจึงเริ่มขึ้น

- บ้านโซโล? อยู่ทางตอนใต้ของแก่งกอกขอรับครั้นนายท่าน , หัวหน้าฝีพายรีบตอบ
- ไอ้พวกหมูสกปรก
- บ้านของอยู่ทางเหนือของบ้านแห่โป๊ะแตกขอรับนายท่าน
- Ban Solo? C'est au sud de Kengkok, Monsieur, s'empessa de répondre le chef piroguier
- Tas de cochons!
- Le village de Song est au nord de Ban Hê-Photak, Monsieur”

(Thao Katay, 1947 : 31)

ความเข้าใจผิดทางด้านภาษาเป็นปัจจัยที่เกะต่ายนำเสนอบ่อยครั้งจะเห็นได้ว่าเมื่อความสามารถในการใช้แต่ละฝ่ายไม่ได้เชี่ยวชาญภาษาของกันและกัน ความเข้าใจผิดจึงก่อให้เกิดอารมณ์ขัน ส่วนที่ยกมาเป็นคำสั่งที่เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสสั่งให้ฝีพายเร่งความเร็ว แต่คำว่า “Vite” ในภาษาฝรั่งเศสหมายถึง “เร็ว” แต่ในภาษาลาวคำว่า “เว็จ” หมายถึงห้องสุขา จะเห็นได้ว่าเรื่องเล่าเรื่องนี้ใช้คำพ้องเสียงที่ทำให้เกิดความเข้าใจผิด เพราะต่างฝ่ายยึดความหมายในภาษาของตนเอง ข้าง

ฝ่ายตัวละครที่เป็นกุสลาวยังคงไม่มีอารมณ์ใดๆ ดูเหมือนเป็นตัวละครชื่อๆ แต่ความชื่อนั้นกลับไป
ก่อนหน้าให้เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสโมโหมาก

4.3.1.2 คำพ้องเสียงในภาษาฝรั่งเศส

นอกจากนี้กะต่ายบอกเล่าถึงจุดรุ่งเรืองและจุดเสื่อมของเจ้าอาณานิคมผ่านกลวิธีเล่น
คำเล่นสำนวน ซึ่งวิธีการนี้ถือเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่ใช้กันมากใช้ในการนำมาสร้างสรรค์งานเขียน ใน
ที่นี้ผู้วิจัยพบบทความเรื่อง “La France est à bout (et non tabou)” (ฝรั่งเศสหมดแรง (และไม่ใช่
สิ่งต้องห้าม) (Thao Katay, 1948 : 74) จากเรื่อง *l’Amitié ou la Haine* การใช้วิธีการเช่นนี้เป็น
การแสดงออกถึงความสามารถเชิงวรรณศิลป์โดยการสร้างถ้อยคำที่มีสัมผัสสระร้อย ที่นำไปสู่
ความหมายอันหนักแน่น

ฝรั่งเศสหมดแรง (และไม่ใช่สิ่งต้องห้าม)

ฝรั่งเศสไม่เหลือเงิน

La France est à bout (et non tabou)...

La France n’a pas le sou

(ขีดเส้นใต้เน้นความโดยผู้วิจัย)

กะต่ายดึงดูดความสนใจด้วยการตั้งชื่อเรื่องที่มีชุดคำพ้องเสียง และต่อเนื่องไปใน
เนื้อความให้มีสัมผัสคล้องจอง อันที่จริงคำว่า à bout มาจากสำนวน être à bout หมายถึงหมดแรง
แต่เมื่ออ่านออกเสียง est à bout ต้องทำการ เชื่อมเสียง (liaison) ทำให้เกิดการพ้องเสียงกับคำว่า
tabou ที่หมายความถึงสิ่งต้องห้าม

ในบทความนี้กะต่ายกำลังจะเปิดเผยความเสื่อมของฝรั่งเศสจึงตั้งชื่อเรื่องในเชิง
ล้อเลียน ด้วยการใช้เทคนิคสร้างคำดังที่กล่าวมา ผู้เขียนน่าจะต้องการเสนอภาพอันเป็นสัจธรรมว่า
เจ้าอาณานิคมที่เคยรุ่งเรืองก็เดินทางไปจนถึงสุดทางแบบที่หมดสิ้นทุกอย่างได้ เพราะความเสื่อมไม่มี

ใครห้ามไม่ให้เกิดได้ นอกจากนี้กะต่ายยังขยายความโดยเลือกใช้คำว่า le sou (เหรียญ) ที่มีการสัมผัสของจังหวะเสียง เพื่อเสนอเหตุแห่งความเสื่อมของฝรั่งเศสว่าล้วนเกิดจากปัญหาทางการเงินนั่นเอง

กะต่ายเสนอภาพฝรั่งเศสด้วยน้ำเสียงเย้ยหยันและดูแคลน ทั้งนี้ เพื่อจะยกตัวให้สูงเพื่อกดขี่เจ้าอาณานิคมให้ดูแย่ง อีกทั้งเป็นการเปิดทางให้มหาสมุทรอย่างอเมริกาได้เข้ามามีบทบาทเด่น ดังที่เขามักเน้นย้ำอยู่เสมอๆ ในหลายๆ บทความของหนังสือเล่มนี้

ใน *Pour rire un peu : histoires vécues* กะต่ายนำเสนอเรื่องเล่าขำขันเกี่ยวกับเจ้าอาณานิคมโดยใช้วิธีการเล่นคำพ้องเสียง ในเรื่องสั้นเรื่อง “*Les Ennemis de Boileau*” (ศัตรูของบัวโล) (Thao Katay, 1947 : 64-68) เรื่องสั้นเรื่องนี้บอกเล่าพฤติกรรมน่าขบขันของเจ้าอาณานิคม ในเรื่องนี้กะต่ายยกตัวอย่างเจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสที่เข้ามาทำงานในดินแดนอาณานิคมลาว คนเหล่านี้มีนิสัยโผงผางโวยวาย ชอบดื่มสุราและยังชอบกันต่าด้วยคำหยาบคาย ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวย้อนแย้งกับหลักการที่ บัวโล (Boileau) นักปรัชญาผู้ยิ่งใหญ่ในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ของฝรั่งเศส เขาคือผู้วางรากฐานและสร้างกฎเกณฑ์อันเคร่งครัด เพื่อให้ผลงานวรรณกรรมในยุคคลาสสิกของฝรั่งเศสมีแบบแผนงดงาม ในที่นี้กะต่ายยกบทกลอนของบัวโล มากกล่าวอ้างเพื่อแสดงให้เห็นว่าปราชญ์ฝรั่งเศสผู้ยิ่งใหญ่ได้กำหนดแนวทางที่ชัดเจนและเป็นระเบียบไว้ให้ชาวฝรั่งเศสได้ปฏิบัติตาม

อย่างไรประโยชน์ ท่านกระทบโสตฉันนั้นด้วยเสียงหวาน

หากคำพร่ำนั้นไม่เหมาะกาล อีกผสมคำขานพาลชั่วร้าย

หัวใจฉันจักมิยอมรับ ไม่สดับความป่าเถื่อนเลื่อนลอยนั้น

“En vain vous me frappez d’un son mélodieux,

Si le terme est impropre, ou le tour vicieux ;

Mon esprit n’admet point un pompeux barbarisme”

(Thao Katay, 1947 : 64-65)

กะต่ายเสนอให้เห็นถึงความรุ่มรวยในกฎเกณฑ์เชิงภาษา โดยกล่าวอ้างอิงถึงหลักการที่เป็นที่ยอมรับมายาวนานของบวโล ยกบทกลอนที่พูดถึงความงดงามที่ต้องเป็นไปตามแบบแผน แต่ใช้คำงามเท่าใดหากไม่เคารพกฎเกณฑ์สิ่งที่นำเสนอก็กลายเป็นเรื่องป่าเถื่อนไร้วัฒนธรรม การกล่าวอ้างดังกล่าวเป็นการเสียดสีพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ฝรั่งเศส ถึงแม้กฎแบบฝรั่งเศสจะดีงามและเป็นระเบียบตายตัวอย่างไร แต่คนฝรั่งเศสผู้มีอำนาจในลาวไม่ได้ยอมรับปรับใช้ความดีงามนั้นเลย

คำป่าเถื่อนที่ว่าคงเป็นคำอย่าง “หมาสีแม่มีง” ประูรสดด้วยเหล่าแปร์นอหรือเหล่ามาแตลแปร์รี่ตตรสด้วยคำว่า “ไอ้ลูกโสเภณี” ไซ้ไหมหนอ? และนี่คือการนำเสนอให้คุณๆ ได้รู้จักคำชั่วร้ายอย่างหมาสีแม่มีง ลูกโสเภณี และอื่นๆ ที่มีอีกสอง สาม สี่เท่าที่ไม่ได้มาจากบทกวีของบวโล แต่ออกมาจากแก้วเหล่าแปร์นอและมาแตลแปร์รี่ (โฆษณาวารี)

Est-ce un “pompeux barbarisme” qu’un “ma-si-mè assaisonné de pernod”, ou “un martelle perrier entrecoupé de fils de p...”?

Et c’est pour vous démontrer qu’ils distribuent à tour de...bec des “ma- si-mè-mung”, des “ fils de p...” des bandes de salaud, (...), et autres tout en doublant, triplant, quaduplant...pas les vers de Boileau, mais les verres de pernod ou des martell perrier (réclame gratuite). (Thao Katay, 1947 : 65)

ในที่นี้กะต่ายตั้งข้อสังเกตว่าเจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสบางคนมีพฤติกรรมดื่มสุราและกล่าววาจาหยาบคายกับคนพื้นเมือง ในทางปฏิบัติต่างจากสิ่งที่บวโลกำกับให้เป็นไป ผู้เขียนเชื่อมโยงบทกลอนซึ่งในภาษาฝรั่งเศสใช้คำว่า Vers เปรียบเทียบกับคำว่า Verres ที่เป็นคำพ้องเสียงออกเสียงว่าแวร์ แต่คำทั้งคู่ให้ความหมายห่างไกลกันโดยสิ้นเชิง Vers (บทกลอน) ของบวโลเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม

และแบบแผนอันดีงาม ในขณะที่ Verre (แก้ว (เหล้า)) บ่งบอกถึงความมัวเมาไร้วินัยที่เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสนำมาใช้กับคนในดินแดนอาณานิคม

กะต่ายนำเสนอเรื่อง “Viens ici, Decoux” (มานี่สิ นายเดอกู) ในหนังสือ *Pour rire un peu : histoires vécues* กะต่ายเล่าเรื่องราวเมื่อครั้งได้กลับไปพบเพื่อนเก่าสมัยเรียน พวกเขาได้สนทนากันอย่างออกรส ได้พูดคุยถึงคนในอดีต แต่เมื่อได้พูดถึงผู้ปกครองชาวฝรั่งเศสที่ชื่อเดอกู (Decoux) ซึ่งชื่อนี้เป็นที่รังเกียจของคนทั่วไป บางคนนำชื่อนี้ไปตั้งเป็นชื่อสุนัขโดยใช้คำพ้องเสียงว่า Deux-coups (เดอ กู) ซึ่งหมายถึงการเตะสองครั้ง ใช้ชื่อนี้เพื่อเป็นที่ระลึกถึงมาตามเดอกู ภรรยาผู้ปกครองอินโดจีน

กะต่ายเพิ่มเติมว่า “คงไม่ผิดถ้าคนทั้งหมดบ้านจะตั้งชื่อสุนัขว่าเดอกู ฉันจะเรียกมันง่ายๆ ว่าเดอกูเลอ (เจ้าสองสี) เหมือนกับที่ชนสีขาวและเหลืองของมันบ่งบอกไว้” (Ce chien, ce n'est pas ma faute si tout le village l'a appelé Decoux. Je lui avais donné tout simplement le nom de : Deux Couleurs, comme l'y prédestinait son pelage blanc et jaune) (Thao Katay, 1947 : 177) จะเห็นได้ว่าชื่อเดอกู (Decoux) ถูกนำมาล้อเลียนให้เป็นชื่อสุนัข ทั้งนี้กะต่ายใช้คำพ้องเสียงทั้ง Deux-coups และ Deux Couleurs ที่สะท้อนให้เห็นถึงชื่อบุคคลที่ถูกเหยียดมาล้อเลียน

4.3.2 การเสียดสี (Satire)

จากการวิเคราะห์วรรณกรรมในยุคต่อสู้ชาติ ผู้วิจัยพบว่ากะต่ายมุ่งโจมตีข้อตรงข้ามทางการเมือง ด้วยการเสนอเรื่องราวกล่าวอ้างถึงบุคคลต่างๆ เพื่อกดดันให้เป้าหมายในการโจมตีด้วยค่าลง ซึ่งลักษณะการนำเสนอที่ทำให้กะต่ายบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวคือการใช้วรรณศิลป์เสียดสีเพื่อสร้างเรื่องเล่า

ใกล้รุ่ง อามระดิษ (2533 : 25-26) อธิบายลักษณะของร้อยแก้วแนวขบขันประเภทเสียดสี ดังนี้ ร้อยแก้วแนวขบขันเรื่องที่แต่งขึ้นเพื่อเสียดสีเรื่องต่างๆ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเป็นความผิดหรือเป็นข้อบกพร่องที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายได้ นักวรรณคดีของโลกตะวันตกได้อธิบายการเขียนแบบเสียดสี (Satire) ว่าเป็นการเขียนแบบหนึ่งซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างทัศนวิพากษ์วิจารณ์กับอารมณ์ขัน (humor) และคำคม (wit) โดยมีจุดประสงค์จะปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องผิดพลาดต่างๆ ให้ดีขึ้น โดยเป้าหมายของเรื่องเสียดสีจะเป็นบุคคล เรื่องราว พฤติกรรม หรือเหตุการณ์ที่เฉพาะเจาะจง ในแง่ของการสร้างความขบขัน เรื่องเสียดสีมุ่งล้อเลียนตรงที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกขบขันแกมเย้ยหยันต่อเป้าหมายที่ถูกเสียดสี ทั้งนี้เพราะผู้แต่งใช้ท่วงทำนองและน้ำเสียงเย้ยหยันซึ่งทำให้รู้สึกว่าการขบขันนั้นเป็นสิ่งร้ายแรง น่าเหยียดหยามและไม่ควรปฏิบัติเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งจะก่อให้เกิดความเจ็บแสบและอับอายต่อผู้เป็นเป้าได้อย่างมาก แต่ในขณะเดียวกันน้ำเสียงเย้ยหยันนี้ก็แสดงผ่านภาษาคมคายชวนขันด้วย

คำอธิบายของใกล้รุ่งสัมพันธ์กับวิธีการที่กะต่ายใช้วิพากษ์กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งหมายถึงฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองและเจ้าอาณานิคม โดยกะต่ายใช้วิธีนำเสนอเรื่องราวอย่างเฉพาะเจาะจงเป็นรายบุคคล เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวถึงเหล่านั้นดูน่าหัวร่อ ทั้งนี้วิธีการดังกล่าวสัมพันธ์กับทฤษฎีอารมณ์ขันที่ว่าด้วยความเหนือกว่าและความต่ำกว่า (disparagement Theory) ที่เชื่อในเรื่องความเหนือกว่าและต่ำกว่าของบุคคล ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดอารมณ์ขัน กล่าวคือผู้มีอารมณ์ขันจะอยู่ในตำแหน่งที่เหนือกว่าผู้ถูกหัวเราะ และผู้ที่ถูกนำมาทำให้ขบขันจะอยู่ในตำแหน่งที่ต่ำกว่า (เถลิง พันธุ์เถลิงอมร, 2559 : 63)

ในส่วนที่สองของ *Les Valets de l'Impérialisme Français* กะต่ายนำเสนอเรื่องราวจำนวน 3 บท มีเนื้อหาเกี่ยวกับ โรเซ อูรต สุวันนะวง (Roger Ourot Souvannavong) ซึ่งเคยเป็นเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในสำนักข้าหลวงฝรั่งเศส ครั้งหนึ่งเคยเป็นแนวร่วมกลุ่มเดียวกับกะต่ายในการ

รณรงค์ใช้ภาษาฝรั่งเศสเพื่อจัดทำหนังสือพิมพ์ลาวใหญ่ (พุมิ วงวิจิต, 2550: 46) และในช่วงปี ค.ศ. 1948 ได้ทำหน้าที่เป็นผู้แทนลาวในสภาแห่งสหภาพฝรั่งเศส⁸ แม้จะเคยร่วมงานกันมาก่อนแต่ในยามที่สถานการณ์การเมืองเปลี่ยนไปทำให้ต่างฝ่ายมีความเชื่อและอุดมการณ์แตกต่างกัน บุคคลผู้นี้จึงกลายเป็นเป้าหมายที่กะต่ายนำมาเสียดสี โดยกะต่ายให้คำบรรยายคุณลักษณะของบุคคลผู้นี้ไว้อย่างสั้นๆว่า

“ถือกำเนิดจากพ่อแม่ชาวลาว

เป็นสามีของสาวเวียดนาม (เพื่อทรัพย์สินสมบัติ)

เป็นพลเมืองฝรั่งเศส (เพื่อเงินเดือน)

Né Lao de père et mère

Mari d'une Cochinchine (pour la dot)

Citoyen français (pour la solde) (Thao Katay, 1948 : 39)

ผู้เขียนเริ่มแนะนำบุคคลผู้นี้ด้วยการสร้างภาพลักษณ์ด้วยวิธีการตีความสิ่งที่เป็นหรือสิ่งที่ทำให้มีความหมายในเชิงลบ เช่นการเพิ่มความในทำนองว่าชายผู้นี้แต่งงานกับสาวเวียดนามเพื่อหวังกอบโกยสมบัติ หรือแม้กระทั่งการที่เขาโอนสัญชาติจากลาวเป็นฝรั่งเศสก็ถูกตีความว่าเพื่อหวังเงินเดือนจากการรับราชการ ทั้งนี้กลวิธีดังกล่าวให้ผลในการทำลายความน่าเชื่อถือต่อบุคคลที่ถูกนำมาเสียดสี

นอกจากนี้กะต่ายยังสร้างตัวละครในบทความเรื่อง “ห้องแสดงภาพผู้รับใช้” (*La Galerie des Valets*) (Thao Katay: 41) ผู้เขียนเปิดเรื่องด้วยการชี้แจงให้เห็นสถานการณ์การเมืองในยุคที่เจ้าอาณานิคมเข้ามาครอบงำผลประโยชน์ในลาวมีกลุ่มบุคคลที่ทำงานเพิ่มพูนผลประโยชน์ให้ฝรั่งเศส

⁸ ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมของบรรณาธิการใน, Jean Decoux. *A la barre de l'Indochine : Histoire de mon gouvernement général, 1940-1945*, (Paris : Soukha Edition, 2013) p. 340

เพื่อที่ตนจะได้รับผลพลอยได้จากประโยชน์เหล่านั้น กะต่ายสร้างคำนิยามความเป็นตัวตนของตัวละครเอกด้วยน้ำเสียงเย้ยหยันโดยการสร้างภาพให้เป็นผู้มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนตัวเองให้ไหลไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมและการเมือง จะเห็นได้ว่าผู้เขียนเอ่ยอ้างถึงชื่อของบุคคลเป้าหมายและใช้ถ้อยคำโจมตี การสร้างภาพชั่วต่างทางการเมืองให้มีลักษณะเกินจริง อันเป็นคุณลักษณะเด่นที่สอดคล้องกับหลักการสร้างอารมณ์ขันของนักการเมืองที่มุ่งเน้นใช้เรื่องตลกในฐานะเป็นเครื่องมือ (Instrumental humour) ในที่นี้ผู้เขียนใช้อารมณ์ขันเพื่อวัตถุประสงค์ในการทำให้คู่แข่งดูเป็นคนโง่เง่า (to make opponents seem foolish) (Lockyer, 2009: 76)

นอกจากนี้ยังมีการสร้างความน่าเชื่อถือให้การสร้างภาพบุคคลที่ถูกนำมาล้อเลียนด้วยการอ้างอิงแนวหลักการของนักวิชาการ ดังเช่นในบทความที่ชื่อว่า “ไม่มีแต่อาชญากรโดยกำเนิดเท่านั้น” (*Il n'y a pas que le criminel-né.*) (Thao Katay, 1948 : 51) กะต่ายอ้างอิงงานวิจัยของ เซซาร์ ลอมโบรโซ (Cesaire Lombros) นักอาชญาวิทยาที่นำเสนอแนวคิดการเป็น *อาชญากรโดยกำเนิด* (*le criminel-né*) ซึ่งเป็นการใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้คนก่ออาชญากรรม กะต่ายโต้กลับแนวคิดของนักวิชาการตะวันตกผู้นี้โดยใช้ข้อความแนวล้อเลียนว่า *ไม่มีแต่อาชญากรโดยกำเนิดเท่านั้น* หากจะมีคนที่ชั่วร้ายโดยกำเนิดเช่นนั้นก็มีเพียง *ทาสโดยกำเนิด* (*les esclaves nés*) ที่ขึ้นชอบการรับใช้เจ้าอาณานิคม กะต่ายล้อเลียนแนวคิดตะวันตกโดยการสร้างคำใหม่ที่เปลี่ยนจากบริบทเชิงอาชญาวิทยาไปสู่บริบทของระบอบจักรวรรดินิยม

กะต่ายนำเสนอเรื่องของนักการเมืองลาวในบทความแสดงข้อคิดเห็นเรื่อง “Deux hommes, deux caractères” (สองคน สองบุคลิกภาพ) บทความขนาดสั้นนี้เคยเผยแพร่ในหนังสือพิมพ์บั้งไฟซึ่งเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ของกลุ่มลาวอิสระเมื่อครั้งลี้ภัยการเมืองมายังประเทศไทย โดยมีหมายเหตุระบุไว้ตอนท้ายของบทความนี้ว่า มาจากหนังสือพิมพ์บั้งไฟรายสัปดาห์ฉบับที่ 65 (Thao Katay, 1949 : 22) ภายหลังจากบทความนี้ถูกนำมารวมเล่มในชื่อว่า *Les Aspirations du Peuple lao ou les*

Revendications des Lao-Issara ในบทความนี้กะต่ายนำเสนอเรื่องราวของ โรเซ อูรด สุวันนะวง (Roger Ourot Souvannavong) ซึ่งกะต่ายระบุว่าบุคคลผู้นี้มีบทบาทในรัฐบาลลาวราชอาณาจักรลาวในช่วงที่ลาวอิสระตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นในไทย โรเซได้รับมอบหมายให้เป็นตัวแทนของราชอาณาจักรลาวเพื่อร่วมประชุมในกลุ่มสหพันธ์ฝรั่งเศส (l'Union Française) ในที่นี้โรเซถูกนำไปเปรียบเทียบกับ เตียว โลง (Mr. Tiou Long) ซึ่งเป็นผู้แทนจากประเทศกัมพูชา ทั้งสองได้รับหน้าที่เดียวกันนั่นคือการพิจารณาเงื่อนไขของข้อตกลงแบบโมดัส วิวังกติ (Modus Vivendi) ซึ่งในส่วนของลาวมีสาระสำคัญคือกษัตริย์ลาวมีความยินยอมเปิดประเทศลาวให้ฝรั่งเศสปกครองแบบสังกัดในเครือสหพันธ์อินโดจีน สัญญานี้เป็นการเปิดทางให้ฝรั่งเศสได้เข้ามาปกครองลาวอย่างถูกต้องตามกฎหมายระหว่างประเทศ (สุนัด โททิสาน, 2552 : 438) กะต่ายมีท่าที่ไม่เห็นด้วยกับสัญญานี้ซึ่งแนวคิดของเขาไม่สอดคล้องกับสิ่งที่โรเซแสดงออก ดังนั้นตัวแทนรัฐบาลผู้นี้จึงถูกนำเสนอผ่านมุมมองของนักต่อสู้ชาติที่มองต่างมุมในเรื่องโมดัส วิวังกติ

สองคน สองบุคลิกภาพ

เรารู้กันว่ากัมพูชากับลาวถูกยึดเยียดให้ยอมรับข้อตกลงโมดัส วิวังกติจากฝรั่งเศส เหมือนกัน

โรเซ อูรด สุวันนะวงไม่พบสิ่งอื่นใดเลยหรือที่สมบูรณ์มากกว่าไปกว่าข้อตกลงโมดัส วิวังกติ

ลาว-ฝรั่งเศส ฉบับวันที่ 27 สิงหาคม 1946 และจะไม่สัตย์นอกเหนือข้อตกลงฉบับนี้ สำหรับเขา สัญญานี้หมายถึงอิสระ ความเป็นเอกราช และการไม่ขึ้นอยู่กับใคร

เตียว โลง ไม่เห็นด้วยเลยกับความคิดนี้ (...)

โรเซ อูรด สุวันนะวง มีสมอง ความปราดเปรื่องที่พวกเราอาจมีได้เช่นนั้นหรือ หรือว่า เขานั้นมีสัมผัสที่หก

Deux hommes, deux caractères.

On sait que le Cambodge et le Laos se sont vu imposé par la France un *modus vivandi* semblable.

“Mr. Roger Ourot Suvannavong trouve qu’il n’y a rien de plus parfait que le *modus vivandi* franco-laotien du 27 août 1946, et ne jure plus que par cette convention. Pour lui ce *modus vivandi* signifie liberté, autonomie, indépendance.

Mr. Tiou Long, lui n’est nullement de cet avis (...)

Mr. Roger Ourot Suvannavong aurait-il un cerveau, une intelligence que nous ne posséderions pas ? Ou serait-il doué d’un sixième sens ?

(Thao Katay, 1949 : 22)

ในบทความนี้ โรเซตกเป็นเป้าหมายที่กะต่ายนำมาวิพากษ์และเสียดสีให้เห็นถึงพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกับความเห็นของกะต่าย มีการหยิบยกตัวละครที่เป็นบุคคลที่สามเพื่อนำมาเปรียบเทียบ เพื่อให้การกล่าวถ้อยคำเสียดสีดูมีน้ำหนักมากขึ้น กะต่ายย้ำความว่าโมดัส วิวังดี คือสิ่งสำคัญที่โรเซตกเป็นหลักการว่าสิ่งที่ได้มาคือการปลดปล่อยลาวให้เป็นอิสระจากฝรั่งเศส ในมุมมองของผู้เขียนความคิดเช่นนั้นคือสิ่งเลื่อนลอย เห็นได้จากการใช้กริยา *aurait* (มี) และ *serait* (เป็น) ในรูปของ *conditionnel présent* ซึ่งเป็นรูปของกริยาที่บ่งบอกถึงสิ่งที่ไม่ได้อยู่จริงในปัจจุบัน การนำเสนอเช่นนี้เป็นการผลักให้เป้าโจมตีดูมีท่าทีแปลกประหลาดทั้งทางสมองและสติปัญญาแบบที่ *nous* (พวกเรา) ไม่มี กะต่ายยังตอกย้ำความคิดความเชื่อของโรเซตกแปลกแยกจากผู้อื่นให้ดูเกินจริงด้วยการใช้คำว่า *un sixième sens* (สัมผัสที่หก) ให้ดูมีพฤติกรรมเหลือเชื่อเกินจริง นั่นยิ่งทำให้เป้าหมายที่ถูกเสียดสีดูแปลกแยกและน่าขบขันมากขึ้น

ในบทความแสดงข้อคิดเห็นเรื่อง “Ce que pensent les autorités françaises de ce prince indigne et incapable” (สิ่งที่ผู้มีอำนาจชาวฝรั่งเศสคิดเกี่ยวกับเจ้าชายผู้ไร้เกียรติและไร้ความสามารถ) ในหนังสือ *Les Valets de l'Impérialisme Français* กะต่ายเสนอเรื่องราวเสียดสีเจ้านายของลาว ลดทอนคุณค่าสูงส่งให้ดูไม่น่าเชื่อถือ ในส่วนเกริ่นนำก่อนเข้าสู่เรื่องราวของเจ้าพระองค์นั้น กะต่ายเสียดสีรูปแบบการใช้ชีวิตด้วยข้อความสั้นๆ แต่ให้ความหมายชัดเจน

นักตีไก่มือสมัครเล่นผู้ยิ่งใหญ่

นักเล่นไฟตองตัวฉกาจ

ร่ำรวยความคิดแต่ไม่ฉลาด

เผด็จการฝึกหัดไร้ความสามารถ

และเป็นผู้ทรยศต่อประเทศตนเอง

Grand amateur de combat de coq

Grand joueur de “phay tong”

Riche d'idées, mais pauvres d'esprit

Aprenti-dictateur incapable

Et traître à son pays.

(Thao Katay, 1948 : 13)

คุณลักษณะที่กะต่ายนำเสนอล้วนเป็นภาพเชิงลบที่ถูกนำมาตีแผ่ผ่านมุมมองนักต่อสู้ กะต่ายเสนอทัศนคติที่เขามีต่อเจ้าชายพระองค์นี้ด้วยถ้อยคำรุนแรง เลือกใช้ถ้อยคำเริ่มระดับจากน้อยไปหา มาก แรกเริ่มเป็นการนำเสนอการใช้ชีวิตแบบสนุกสนานด้วยการละเล่นพื้นบ้านลาวอย่างการตีไก่และการเล่นไฟตอง เสนอภาพหนุ่มเจ้าสำราญ จากนั้นจึงเสริมถ้อยคำเพิ่มระดับเพื่อเย้ยหยันว่าเจ้าชายช่าง

คิดแต่ให้ค่าความคิดด้วยการใช้ภาพตรงข้ามนั่นคือข้อด้อยเรื่องสติปัญญา และปิดท้ายถ้อยคำเสียดสีทั้งหมดด้วยคำว่า ผู้ทรยศ ซึ่งถ้อยคำนี้ผลักดันให้ชนชั้นผู้นำกลายเป็นบุคคลลู่แก่อำนาจ

นอกจากการเสียดสีเจ้านายและข้าราชการ กะต่ายยังเสนอบทบาทของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวสารที่เกี่ยวกับสภาพของประเทศลาว ในที่นี้เสนอในรูปของจดหมายเปิดผนึกที่เขียนถึงผู้อำนวยการหนังสือพิมพ์ “ลาวรัศมี” เพื่อแสดงให้เห็นว่าลาวรัศมี กำลังทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงให้ระบบอาณานิคมฝรั่งเศส กะต่ายเสนอข้อมูลว่าหนังสือพิมพ์นี้คือสื่อเพียงฉบับเดียวของลาวเมื่อเทียบกับเพื่อนบ้านฝั่งสยามที่มีสื่อประเภทหนังสือมากมาย ผู้เขียนแสดงความผิดหวังกับการที่สื่อเพียงหนึ่งเดียวของประเทศไม่ให้ข้อมูลที่แท้จริงแก่ประชาชน และกล่าวโทษผู้อำนวยการที่นำเสนอทบธรรมธการในหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งว่า

ฝรั่งเศสได้ให้เอกราชกับลาวและให้ปวงชนชาวลาวมียอิสระในการดำเนินการไปสู่
ความก้าวหน้าด้วยตนเอง

(*La France a déjà accordé l'indépendance au Laos et que le Peuple
Lao est maintenant libre de travailler à sa propre évolution*)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

(Thao Katay, 1948: 79)

แม้กะต่ายกับผู้อำนวยการลาวรัศมีเคยทำงานร่วมกันในการจัดทำหนังสือพิมพ์ลาวใหญ่ แต่ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองทำให้ผู้ผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ทั้งสองมีจุดยืนทางการเมืองคนละขั้ว :o,yLot/v กะต่ายฝ่ายลาวรัศมีคือเครื่องมือในการเสนอข้อมูลของฝรั่งเศส ส่วนกะต่ายคือผู้ผลิตสื่อของฝ่ายลาวอิสระ อาจกล่าวได้ว่าสื่อสิ่งพิมพ์ของทั้งสองขั้วอำนาจคืออาวุธชั้นดีในการทำสงครามตามวิถีทางของปัญญาชน กะต่ายใช้จดหมายเปิดผนึกฉบับนี้เพื่อลดทอนความน่าเชื่อถือของสื่อจากฝ่ายตรงข้าม แม้ว่าเนื้อหาในจดหมายจะมีประเด็นหลักเพื่อเสนอว่าอีกฝ่ายให้ข้อมูลบิดเบือนสถานการณ์จริง แต่

กะต่ายใช้วรรณศิลป์เสียดสีที่แยบคายในการตีแผ่ เย้ยหยัน เปิดโปงข้อเสียของการทำหน้าที่สื่อของ
ประเทศในภาวะที่บ้านเมืองกำลังคุกรุ่น

กะต่ายเกริ่นนำก่อนเสนอเนื้อหาความในจดหมายว่า

“มีคนที่เป็นควายและควายที่เป็นคน”

(Il y a des hommes qui sont des buffles et il y a des buffles qui sont
les hommes.)

(Thao Katay, 1948 : 76)

การเปรียบเทียบคนกับควาย ให้ผลในการเสียดสีรุนแรง ในที่นี้สื่อมวลชนกลายเป็นเป้าหมาย
ในการเสียดสี คนเหล่านั้นไม่ได้ถูกมองว่าต้อยปัญญาราวกับควายเท่านั้นแต่ยังหมายรวมถึงการยอม
จำนนเหมือนควายที่ทำหน้าที่ไลนา การเปรียบในลักษณะนี้สะท้อนให้เห็นทัศนะของกะต่ายว่าการที่
สื่อมวลชนปิดตัวเองอยู่ในโลกแคบ ไม่ศึกษาหาข้อมูลสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจากสื่อต่างประเทศหรือจาก
เอกสารสัญญาฉบับจริง เป็นการลดทอนคุณค่าตัวเอง เปลี่ยนสภาพปัญญาชนให้กลายเป็นคนโง่เขลา
ดังเช่น คนที่เป็นควาย ส่วนในวาทะที่ว่า ควายกลายเป็นคน สามารถเชื่อมโยงได้กับนโยบายการปิด
กั้นการเรียนรู้ที่ฝรั่งเศสมีต่อลาว จำนวนโรงเรียนมีน้อย คนไม่รู้หนังสือมีมาก ในทัศนะของกะต่ายสื่อ
ที่ตีควรเป็นแหล่งให้ความรู้ คนโง่เขลาที่เปรียบเหมือนควายเมื่อได้รับการศึกษาหรือได้เสพข้อมูล
ข่าวสารที่ถูกต้องก็จะกลายเป็นคนที่มีความรู้ แต่การยอมจำนนของสื่อที่เสนอข่าวให้เป็นไปดัง
ประสงค์ของฝรั่งเศสเป็นเรื่องที่กะต่ายยากจะยอมรับได้ การที่สื่อในฝั่งตรงข้ามกับกลุ่มลาวอิสระคล้อย
ตามไปกับนโยบายของฝรั่งเศส และมีที่ทำยินดีกับการจะอยู่ภายใต้การควบคุมบงการของอดีตเจ้า
อาณานิคมทำให้กะต่ายเสนอตัวอย่างสุภาชิตลาวโบราณเพื่อแสดงให้เห็นข้อแตกต่างระหว่างการ
ปกครองตนเองกับการให้คนอื่นเข้ามาชี้หน้าชะตาของประเทศ สุภาชิตดังกล่าวถูกนำเสนอตามความ
ดังนี้

ลืบซ่างบ่เท่าเคย

ลืบลูกเขยบ่เท่าพ่อเมีย

Sib sang bo tho kheuy,

Sib louk kheuy bo tho pho mia.

(Dix habiles ne valent pas un habitué,

Dix gendres ne valent pas un beau-père)

(Thao Katay, 1948 : 82)

ผู้เขียนได้อธิบายถึงความเปรียบในสุภาษิตนี้ว่า การเป็นช่างเพียงแต่ชื่อหากไม่เคยลงมือทำอะไรก็คงไม่มีประโยชน์ นอกจากนั้นลูกเขยซึ่งเป็นคนนอกที่เปรียบได้กับคนฝรั่งเศสที่เข้ามาในลาว ไม่อาจเทียบได้กับพ่อตาซึ่งหมายถึงคนลาวที่เป็นเจ้าบ้าน ย่อมรู้งานมากกว่าผู้มาใหม่ ในที่นี้กะต่ายต้องการยืนยันหลักการที่ว่าปากฝั่งลาวอิสระพลัดถิ่นที่เป็นคนลาวแท้ๆ กำลังต่อสู้เพื่อขอสิทธิในการปกครองตนเองและย่อมทำได้ดีกว่าการที่คนบางกลุ่มต้องการชักนำให้ฝรั่งเศสกลับมาบงการการบริหารประเทศอีกครั้ง

นอกจากนี้ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่าในช่วงเวลาที่ฝรั่งเศสเข้ามาแทรกแซงกิจการภายในของลาว ได้ปรากฏผู้คนสองกลุ่ม

แต่ ยังมี คนลาว และ คนลาว

โชคดีที่มีคนลาวจำนวนน้อยที่เห็นว่าคนที่ไม่ยอมเสีย “ค....” ของพวกจักรพรรดิ
ฝรั่งเศส นั้นช่างเป็นคนโง่งน

เมื่อเสียแต่ละครั้งจะได้ทั้งเงินทั้งทองเป็นกิโลๆ (...)

โชคดีอีกเช่นกันที่มีคนลาวกลุ่มใหญ่ที่เป็นปฏิปักษ์กับความประพฤติชั่วช้าและเป็นพวกที่ไม่ยอมรับจักรพรรดิฝรั่งเศสที่เข้ามาสร้างลูกสมุนในบ้านเมืองเรา

(Mais il y a Lao et Lao.

Il y a des Lao- une infirme minorité heureusement ! – qui trouve que les gens sont bien bêtes de ne pas lécher le c...aux impérialistes français, quand chaque coup de langue vous rapporte des kilos et les kilos d’or. (...)

Il y a des Lao – une grande majorité, heureusement aussi ! – qui répugnent devant tant de bassesse et qui n’admettent pas que les impérialistes français viennent faire de petits satrapes chez nous, (...)

(Thao Katay, 1948: 28-29)

กะต่ายเสนอข้อเปรียบเทียบระหว่างคนบางกลุ่มที่ได้ประโยชน์จากการอยู่ข้างเจ้าอาณานิคม กับผู้คนที่ไม่ยอมรับอำนาจของระบอบดังกล่าว โดยการใช้ถ้อยความที่ว่า “เลื้อย” เพื่อรับเงินและทอง เพื่อเสียดสีกลุ่มคนที่ยอมทำทุกอย่างเพื่อได้มาซึ่งผลประโยชน์

การใช้ถ้อยคำเสียดสีเพื่อวิพากษ์เป้าหมายให้เกิดความน่าหัวร่อนั้นจะสัมฤทธิ์ผลได้ต้องอาศัย ปัจจัยในเรื่องของการสื่อสาร ในเมื่อวรรณกรรมคือการสื่อสารประเภทหนึ่ง ดังนั้นผู้อ่านที่เป็นผู้รับสาร ต้องมีความเข้าใจตรงกับสิ่งที่ผู้เขียนต้องการสื่อ ทั้งนี้ไม่ใช่ว่าผู้อ่านทุกคนจะเข้าใจความหมายของการ เสียดสีของผู้เขียนได้ทั้งหมด ผู้อ่านอาจมีปฏิกิริยาต่างกันไป บางคนขบขันบางคนอาจไม่รู้สึกลักษณะ เช่นนี้เรียกว่า “ผู้อ่านตามนัยเสียดสี”(นันทนัย ประสานนาม, 2548 : 25) ดังเช่นในงานวรรณกรรม ของกะต่ายที่เกิดขึ้นในช่วงที่การเมืองกำลังร้อนระอุ มีบุคคลสำคัญที่มีบทบาททางการเมืองที่อยู่ฝ่าย ตรงข้ามกลุ่มลาวอิสระ และเป็นที่รู้จักของคนในยุคานั้น ดังนั้นผู้รับสารจำเป็นจะต้องรู้บริบททาง การเมือง สังคมและวัฒนธรรม อีกทั้งต้องมีการรับรู้และตีความตรงกับสิ่งที่ผู้เขียนต้องการเสนอ

ในช่วงที่มีข้อขัดแย้งทางการเมือง เป็นเรื่องเสี่ยงไม่ได้ที่บุคคลสำคัญผู้อยู่อีกฟากของ อุดมการณ์จะถูกหยิบยกมาวิพากษ์วิจารณ์ เมื่อคนในยุคสมัยนั้นได้รับรู้เหตุการณ์ร่วมกับกะต่าย เสี่ยง

หัวเราะที่มีร่วมไปกับเรื่องราวที่ถูกบอกเล่าจึงชัดเจนและตอบสนองต่อสิ่งที่กะต่ายต้องการสื่อออกไป ผู้อ่านกลายเป็นผู้สมรู้ร่วมคิดและผู้สังเกตการณ์ร่วมกับผู้เขียน (นันทนัย ประสานนาม, 2548 : 29-30) เมื่อเข้าใจสารทั้งหมดที่ผู้เขียนต้องการสื่อ ความรู้สึกเหนือกวายเป็นอมเกิดขึ้น กล่าวคือผู้เขียนได้วิพากษ์กลุ่มเป้าหมายให้รู้สึกเจ็บใจ กลุ่มผู้อ่านก็รู้สึกสนุกที่เห็นบุคคลเหล่านั้นถูกนำมาตีแผ่ให้เห็นข้อบกพร่องกะต่ายซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มลาวอิสระผู้ลี้ภัยมายังประเทศไทยมีมุมมองเห็นต่างกับบุคคลสำคัญที่มีอำนาจในราชอาณาจักรลาว สถานการณ์ที่ถูกนำเสนอในเชิงเสียดสีทำให้เห็นมุมมองของกะต่ายที่มองว่าบุคคลเหล่านี้มีแนวคิดคล้ายตามเจ้าอาณานิคม การที่โรเซียมรับข้อตกลงของฝรั่งเศสที่จะกลับเข้ามาครองอำนาจในลาวไม่เป็นไปในทางเดียวกับความเห็นของกลุ่มลาวอิสระ โรเซียมถูกนำเสนอให้เหมือนกับคนไม่รู้ผิดชอบ มีความคิดแปลกประหลาด ซึ่งต่างจากผู้แทนฝ่ายกัมพูชาที่ยังไม่ยอมตกลงงายตาย ดังเช่นที่กลุ่มลาวอิสระก็ไม่ยอมรับ ในส่วนของเจ้านายถูกกะต่ายนำมาตีแผ่เสนอภาพผู้แก่งกล้าในเรื่องที่ไม่สมควร ความสามารถต่างๆ ที่นิยามตัวตนของชนชั้นเจ้านายตรงข้ามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ผู้นำพึงมี นอกจากนี้สื่อมวลชนอย่างผู้อำนวยการหนังสือพิมพ์ก็ไม่ได้ทำหน้าที่อย่างที่สื่อควรทำ เป้าหมายในการเสียดสีทั้งสามจึงถูกลดคุณค่าให้ดูต้อยกว่าฐานะทางสังคมที่ตนเป็นอยู่ อีกทั้งกลายเป็นเครื่องมือในการระบายความอัดอั้นของผู้ร่วมอุดมการณ์ลาวอิสระที่ได้อ่านและตีความข้อเขียนดังกล่าว

4.3.3 การแฝงนัย (Irony)

อิรวดี ไตรลึงคะ อธิบายเรื่องการแฝงนัยไว้ในบทความเรื่อง “แนวทางวรรณกรรมวิจารณ์ตะวันตกเพื่อแง่มุมการวิจารณ์ที่หลากหลาย” (อิรวดี ไตรลึงคะ, 2542 : 83) ในความหมายกว้าง การแฝงนัยหรือ Irony เป็นการขัดกันของสิ่งที่ปรากฏให้เห็น ส่วนในความหมายแคบเป็นภาพพจน์ซึ่งความคิดที่เจตนาจะสื่อสารแตกต่างหรือตรงข้ามกับความหมายตามตัวอักษรของคำที่ใช้ ในบันเทิงคดี

มักปรากฏใช้การแฝงนัย 3 แบบกล่าวคือ การแฝงนัยด้วยถ้อยคำ (Verbal irony) การแฝงนัยเชิงโชค
 ล้อ (Irony of fate หรือ Irony of situation) และ การแฝงนัยด้วยมุมมอง (Ironic vision)

ในวรรณกรรมของกษัตริย์ผู้วิจัยพบเพียงการแฝงนัยด้วยถ้อยคำ ซึ่งการแฝงนัยในรูปแบบนี้
 ญัฐพร พานโพธิ์ทอง (อ้างถึงในนันทนัย ประสานนาม, 2548 : 175) ได้ให้คำจำกัดความไว้ดังนี้ 1)
 การกล่าวสิ่งหนึ่งแต่หมายความในทางตรงกันข้าม หรือการกล่าวสิ่งที่ผู้พูดเชื่อว่าเป็นเท็จ 2) การ
 แสดงวัจนกรรมที่ละเมิดกฎความจริงใจเช่นการกล่าว “ขอบคุณ” ในสถานการณ์ที่ผู้ฟังทำสิ่งที่
 ผลร้ายต่อผู้พูด และผู้พูดไม่รู้สึกรับขอบคุณต่อการกระทำนั้น หรือขอร้องให้ผู้ฟังทำอย่างใดอย่างหนึ่ง
 ในบริบทที่ผู้พูดไม่ต้องการให้ทำเช่นนั้นจริงหรือต้องการให้ทำตรงข้ามเป็นต้น

จะเห็นได้ว่ารูปแบบการใช้วรรณศิลป์แฝงนัยยังต้องอาศัยปัจจัยของการสื่อสารระหว่างผู้พูด
 และผู้ฟังเพื่อจะให้การสื่อความหมายของถ้อยคำบรรลุถึงความต้องการที่ผู้เขียนต้องการสื่อสาร เมื่อ
 วิเคราะห์วรรณกรรมของกษัตริย์ ดังเช่นเรื่องสั้น “Les Français ne sont pas brutaux (Hum!)”
 (คนฝรั่งเศสไม่ใช่คนโหดร้าย หืม!) ที่ตีพิมพ์รวมเล่มในหนังสือ *Pour rire un peu : histoires
 vécués* เรื่องนี้เป็นวรรณกรรมกษัตริย์ตีพิมพ์ในช่วงแรกของการลี้ภัยทางการเมืองมายังประเทศไทย
 เนื้อหาส่วนใหญ่มุ่งวิพากษ์เจ้าอาณานิคม เรื่องสั้นที่นำมาวิเคราะห์ตั้งชื่อเรื่องในเชิงแฝงนัย แต่น้ำเสียง
 ที่เอ่ยถึงเจ้าอาณานิคมล้วนตรงข้ามกับถ้อยคำที่นำเสนอโดยสิ้นเชิง ในที่นี้กษัตริย์ใช้ประโยคปฏิเสธใน
 เชิงว่า “คนฝรั่งเศสไม่ใช่คนโหดร้าย” แต่แท้จริงแล้วพฤติกรรมของเจ้าอาณานิคมที่อยู่ในดินแดนลาว
 เป็นไปในทางตรงข้ามโดยสิ้นเชิง

ไม่หรอก คนฝรั่งเศสไม่ใช่คนโหดร้าย จริงอยู่ พวกเขาต่างาย มือไว เท้าไวและปราด
 เปรียว แต่พวกเขาไม่ใช่คนโหดร้าย ถ้าจะเป็นคนโหดร้าย ต้องมีความรุนแรงป่าเถื่อน
 นอกจากนั้น ภายใต้หลักการใดถึงสนับสนุนให้คุณเห็นว่าคนฝรั่งเศสเป็นคนป่าเถื่อน

ฉันเคยบอกว่าคนฝรั่งเศสไม่โหดร้าย แต่พวกเขาจะทำให้คุณไปอยู่ในที่ของคุณ ที่
ของพวกผู้อยู่ใต้ปกครอง ถูกปกป้อง นั้นหมายถึงพวกชนชั้นล่าง เวลาที่พวกเขากระทำกับคุณ
คนที่หยาบ ไม่ฉลาด ล้าหลัง ไม่เจริญ เรียกว่าความหยาบช้า

Non, les Français ne sont pas brutaux. Ils ont, certes, l'injure facile, la
main leste, le pied prompt et agile, mais ils ne sont pas brutaux. Pour être
brutal, il faut être une brute. Or en vertu de quels principes allez-vous
soutenir que les Français sont les brutes ? (Thao Katay, 1948 : 52) (...)

Je disais donc que les Français ne sont pas brutaux et qu'il vous
remettent tout simplement à votre place – à votre place de sujets, de
protégés, c'est-à-dire d'êtres inférieurs – quand ils se livrent sur vous à ce
que les esprits obtus, arriérés et rétrogrades appellent des brutalités

(Thao Katay, 1948 : 55-56)

ข้อความที่ยกมาเสนอมุมมองของกะต่ายที่มีต่อเจ้าอาณานิคม ในตัวอย่างนี้นำเสนอการ
สื่อสารสองทางที่ชัดเจน กะต่ายซึ่งเป็นผู้เล่าเรื่องใช้สรรพนาม “ฉัน” (Je) เพื่อบอกเล่าข้อมูลให้
“คุณ”(Vous) ที่เป็นผู้รับสารได้รับรู้คุณลักษณะเฉพาะของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส กะต่ายเสนอถ้อยคำ
ชื่นชมว่าคนฝรั่งเศสไม่ใช่คนโหดร้าย กะต่ายนำเสนอข้อมูลให้เห็นคุณลักษณะตรงข้าม มีการย้ำความ
ใช้คำที่เกี่ยวข้องกับความโหดร้าย ทั้งการใช้คำคุณศัพท์ brutaux (ที่โหดร้าย) หรือการใช้คำนาม
brute (ความหยาบช้า) แต่ทำให้ความหมายของคำว่าโหดร้ายหายไปโดยการใช้อุปสรรคปฏิเสธ ใน
ที่นี้ผู้เขียนจงใจที่จะนำเสนอความหมายอีกอย่าง กะต่ายตอกย้ำว่าพวกเขาไม่โหดร้าย แม้จะ “ต่างาย
มือไว เท้าไวและปราดเปรียว แต่พวกเขาไม่ใช่คนโหดร้าย” นอกจากนั้นยังสนับสนุนการปฏิเสธ
คุณลักษณะด้านลบด้วยการใช้น้ำเสียงปกป้องเป้าหมายในการเสียดสี อย่างเช่น “ภายใต้หลักการใด

ถึงสนับสนุนให้คุณเห็นว่าคนฝรั่งเศสเป็นคนชั่วร้าย” การตอกย้ำด้วยถ้อยคำเช่นนี้ยิ่งขบขันให้คำว่า “โหดร้าย” ดูโดดเด่นขึ้นมาท่ามการใช้ถ้อยความเชิงปฏิเสธ กลายเป็นว่าแท้จริงแล้ว ไม่ว่าจะยกข้ออ้างใดๆ มาหักล้าง ในที่สุดแล้วผู้นำสารยังต้องการสื่อความถึงเป้าหมายที่ถูกพูดถึงในเชิงลบ กะต่ายใช้ถ้อยความแฝงนัยเพื่อเสนอภาพของเจ้าอาณานิคม ที่ไม่ว่าอย่างไรก็ยังปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมต่อผู้ใต้ปกครอง แท้จริงแล้วพวกเขายังมองคนพื้นเมืองเป็นเบี้ยล่างและพร้อมที่ใช้ความรุนแรงกับผู้ใต้ปกครองอยู่เสมอ

ในที่นี้ “ฉันทและคุณ” คือผู้อยู่ในฐานะเดียวกัน คุณ ที่กะต่ายกล่าวถึงอาจหมายถึงฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองที่เห็นว่าฝรั่งเศสดีงาม ในที่นี้กะต่ายเสนอความเห็นค้าน เพื่อจะประชดประชันให้ผู้รับสารได้รู้เห็นและทำความเข้าใจว่าอันที่จริงแล้ว คนฝรั่งเศส “ในทัศนะของกะต่าย” ไม่ได้ดีงามอย่างที่อีกฝ่ายคิดเห็น ในที่นี้การแฝงนัยจึงให้ผลสะท้อนถึงเป้าหมายหลักคือคนฝรั่งเศสที่ถูกโจมตีโดยตรง และยังกระทบกระเทือนไปถึงผู้รับสารให้รู้ซึ้งว่า แท้จริงแล้วเขาเหล่านั้นก็จะถูกปฏิบัติเหมือนกับคนพื้นเมืองอื่นๆ เช่นกัน

ในเรื่อง *Les Valets de l'Impérialisme Français* กะต่ายนำเสนอเรื่องราวในทำนองเย้ยหยันชนชั้นเจ้านาย ในส่วนเกริ่นนำก่อนเข้าสู่เนื้อหาจะต่ายยกสุภาษิตฝรั่งเศสสั้นๆ ที่ว่า “จงให้เกียรติแก่พวกที่้าวพระยาตามสมควรแก่ฐานันดรเถิด” (A tout seigneur, tout honneur) (Thao Katay, 1948: 13) การใช้สุภาษิตนี้ไม่ได้มีความหมายตรงไปตรงมา เพราะผู้เล่าเรื่องต้องการนำเสนอเรื่องราวที่กล่าวถึงข้อเสียของบุคคลที่ถูกนำมากล่าวถึง ข้อความนี้จึงไม่ได้เป็นไปในเชิงยกย่องแต่แฝงด้วยน้ำเสียงแห่งการเย้ยหยัน กะต่ายใช้สุภาษิตดังกล่าวเพื่อนำไปสู่การตีแผ่ข้อเสียของบุคคลที่เป็นเป้าหมาย ดังนั้นการยกสุภาษิตนี้เพื่อเสนอว่าสิ่งที่จะกล่าวต่อไปเป็นเรื่องของชนชั้นสูงที่น่าจะมีเกียรติสมควรแก่การยกย่อง แต่เมื่อเข้าสู่เนื้อหาผู้อ่านจึงได้พบสิ่งที่พลิกความคาดหมายเพราะกะต่ายไม่ได้มี

จุดมุ่งหมายจะให้เกียรติดังกล่าวอ้าง แท้จริงแล้วเป็นการทำให้บุคคลเป้าหมายเสื่อมเกียรติด้วยการใช้ศิลปะในถ้อยคำเพื่อนำเสนอภาพไม่สง่างามของบุคคลเหล่านั้น

4.3.4 การใช้มุกตลก

กะต่ายเล่าเรื่องด้วยลีลาภาษาเฉียบคม อีกทั้งยังใช้มุกตลกเพื่อสร้างเสียงหัวเราะ จากการวิเคราะห์พบการสร้างมุกตลกประเภทต่างๆ ดังนี้

4.3.4.1 มุกตลกเกี่ยวกับเพศ

ในสังคมปกติเรื่องเพศมักเป็นเรื่องต้องห้าม การพูดถึงเรื่องเพศเป็นเรื่องน่าอายและไม่เหมาะสม ดังนั้นเพื่อเป็นการระบายความกดดันทางสังคม นิทานมุกตลกจึงเป็นหนทางที่สมาชิกในสังคมได้ปลดปล่อย

ศิริพร ณ กลาง อธิบายนิทานมุกตลกเรื่องเพศ (obscene jokes/ dirty jokes) (ศิริพร ณ กลาง, 2552 : 408-409) ไว้ว่า การเล่านิทานที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเพศทำให้ผู้ฟังรู้สึกสนุก เพราะเป็นช่องทางที่สังคมอนุญาต เนื่องจากมีกติกาก่อนความเป็นนิทานคือ “ไม่ใช่เรื่องจริง” ดังนั้นจึงมีนิทานที่เกี่ยวข้องกับการมีความสัมพันธ์ทางเพศกับบุคคลต้องห้ามเช่น แม่ยายลูก-เขย พี่เขย-น้องเมีย สาเหตุที่นิทานมุกตลกเรื่องเพศเกี่ยวกับบุคคลต้องห้ามกลายเป็นเรื่องขบขัน เพราะประการแรกรู้สึกสะใจ ที่ได้ฟังเรื่องแหวกกฎเกณฑ์สังคม ประการที่สองผู้ฟังรู้อยู่แก่ใจว่าเรื่องเล่าเหล่านั้นมีความจริงแฝงอยู่ แม้สังคมจะห้ามแต่ในความเป็นจริงย่อมมีการฝ่าฝืน

กะต่ายใช้มุกตลกเรื่องเพศเป็นตัวขับเคลื่อนเรื่องเล่าทั้งที่พูดถึงชาวฝรั่งเศส และพูดถึงเรื่องเพศในสังคมลาวผ่านรูปแบบของนิทานก้อมซึ่งถูกนำเสนอผ่านตัวละครหลากหลายวัย ตัวละครบางส่วนถูกนำมาล้อเลียนในลักษณะต่างๆ ซึ่งเรื่องเพศชายหญิงเป็นสิ่งที่พบมากดังจะกล่าวต่อไป

(1) การล้อเลียนเรื่องเพศในตัวละครฝรั่งเศส

กลุ่มผู้หญิงฝรั่งเศสเป็นตัวละครที่กะต่ายหยิบยกมาพูดถึง ซึ่งตัวละครมีหลายระดับ ทั้งผู้หญิงทำงานหรือแม่บ้าน แต่ที่เห็นเด่นชัดคือเรื่องเล่าเกี่ยวกับแม่บ้านชาวฝรั่งเศส ตัวละครแม่บ้านฝรั่งเศสที่กะต่ายนำเสนอในงานวรรณกรรมข้างต้น มักจะแสดงให้เห็นถึงการปล่อยตัวปล่อยใจในเรื่องเพศทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจก็ตาม

มาตามเตอาช (Mme. TH) ตัวละครหญิงใน *Souvenir d'un ancien écolier de Paksé* เป็นภรรยาของนายช่างเทคนิคเรือล่องแม่น้ำโขง สามีทำงานหนักไม่มีเวลาให้เธอ เธอจึงหาทางออกโดยการมีความสัมพันธ์กับเด็กรับใช้ เรื่องราวเกี่ยวกับมาตามเตอาชเป็นเรื่องเล่าอันลึกลับที่เกิดขึ้นในหมู่เด็กในโรงเรียน ไม่มีใครรู้รายละเอียดชัดเจนเกี่ยวกับผู้หญิงคนนี้เพราะเธอมักเก็บตัวอยู่ในบ้าน มีแต่ข่าวลือเท่านั้นที่คนรับรู้เกี่ยวกับเธอ แต่มาตามผู้นี้คือหัวข้อที่เด็กรุ่นพี่มักนำมาพูดถึงเด็กๆ ที่อยู่ในวัยซุกซนจึงอยากรู้อยากเห็นและรับรู้ความจริงเกี่ยวกับผู้หญิงคนดังกล่าว

ในเรื่องเล่ากะต่ายในวัยเด็กรับคำสั่งจากพ่อซึ่งขณะนั้นมีกิจการร้านรองเท้า ให้นำรองเท้าไปส่งที่บ้านของมาตามเตอาชแทนพ่อ ภาพของมาตามเตอาชที่เคยเป็นเพียงเรื่องเล่าถูกตีแผ่ผ่านสายตาตัวละครเด็ก มาตามวางแผนให้ตัวละครพ่อมาส่งรองเท้าเพื่อเธอจะได้มีความสัมพันธ์ทางเพศกับชายชาวพื้นเมืองเพื่อสนองความต้องการในช่วงที่สามีไม่อยู่ แต่เรื่องราวกลับพลิกผันที่ว่า ตัวละครพ่อรู้ทันว่าผู้หญิงฝรั่งเศสต้องการอะไร จึงออกอุบายแสร้งไม่ไปส่งของตัวเองตามความต้องการของมาตามคนดังกล่าว เขาไหว้วานให้ลูกชายไปส่งของแทน สถานการณ์ผิดฝาผิดตัวจึงเกิดขึ้นแทนที่ผู้หญิงฝรั่งเศสจะได้สมปรารถนา กลับพบว่าผู้ที่มาส่งของคือเด็กชายตัวน้อยที่มาแทนพ่อ ส่วนเด็กก็ได้เห็นประจักษ์กับตาว่าพฤติกรรมที่ร้ายสื่อเกี่ยวกับผู้หญิงคนดังกล่าวเป็นเรื่องจริงจนทำให้เขารู้สึกตกใจและวิ่งหนีไปในที่สุด

ความซับซ้อนในพฤติกรรมของตัวละครอยู่ที่เล่ห์กลของพ่อที่ยืมมือลูกชายให้ตนเองรอดพ้นจากหญิงร่อนรัก ในที่นี้จะเห็นมุมมองจากคนต่างวัย การรับรู้เรื่องเล่าข่าวลือของสาวฝรั่งเศสในระดับของพ่อและลูกถูกตีความต่างกัน พ่อเป็นผู้ใหญ่และรู้เล่ห์กลกว่าแท้จริงแล้วหญิงฝรั่งเศสไม่ต้องการเพียงรองเท้า แต่ต้องการมีความสัมพันธ์กับคนขายรองเท้า เขาจึงพยายามถอยห่างและส่งลูกชายผู้อยากรู้อยากเห็นไปแทน ในมุมมองของลูกชายสิ่งที่เขา “เคย” รับรู้เกี่ยวกับมาตามผู้นี้คือความไม่ชัดเจน เป็นเรื่องเล่าที่ไม่มีรายละเอียดใดๆ ข่าวลือเพียงเสี้ยวที่เกี่ยวกับมาตามคือการกระตุ่นความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก ดังนั้นเขาไม่ได้ติดต่อหรือเกี้ยวจนตอนที่พ่อให้รับหน้าที่ไปส่งรองเท้า ที่เป็นเช่นนั้นเพราะจะได้เป็นคนแรกที่รับรู้เรื่องราวจริงๆ และจะได้ไปอวดให้เพื่อนๆ ที่โรงเรียนเป็นคนแรก

ในเรื่องของความคาดหวังและมุมมอง ผู้อ่านได้รับรู้เรื่องราวของมาตามตามมุมมองของกะต่ายในวัยเด็ก การที่ประตูบ้านเปิดออกพร้อมกับร่างเปลือยของเจ้าของบ้านสาว ทำให้ตัวละครเด็กได้รู้ความจริงในมุมมองของเขา ส่วนตัวละครผู้หญิงฝรั่งเศสก็รู้สึกตกใจและผิดหวัง ฉากสุดท้ายของเรื่องก่อให้เกิดความน่าซับซ้อนจากมุมมองแบบเหนือความคาดหมายของทั้งฝ่ายตัวละครเด็ก และโดยเฉพาะตัวละครผู้หญิงฝรั่งเศสไม่ได้สมหวัง อีกทั้งยังต้องอับอายและเสียหน้าต่อหน้าเด็กชาวพื้นเมือง

ตัวละครหญิงฝรั่งเศสที่เป็นกลุ่มแม่บ้านยังถูกนำเสนออีกครั้งในเรื่อง “*Quelles mœurs, bon dieux*” (นี่มันธรรมเนียมอะไรกัน, โอพระเจ้า) เรื่องเล่าในรูปแบบเรื่องเล่าใน *Pour rire un peu : histoires vécués* ซึ่งเป็นรวมเรื่องสั้นในช่วงต่อสู้ชาติ ในเรื่องนี้กะต่ายเสนอธรรมเนียมของคนสองเชื้อชาติ กล่าวคือชนเผ่าช่าและคนฝรั่งเศส กะต่ายเสนอให้เห็นมุมมองของคนฝรั่งเศสที่แสดงความดูถูกชนเผ่าช่าว่าเป็นพวกป่าเถื่อนในขณะที่ยกตัวเองเป็นผู้ที่เจริญแล้ว

คนฝรั่งเศสมองชนเผ่าช่าว่าเป็นพวกป่าเถื่อน แต่พอคนฝรั่งเศสนำอวัยวะเพศของตนมาตีแผ่ให้สาธารณชนได้เห็นบ้าง พวกเขาทำเพื่อเหตุผลและความต้องการอะไรหรือ

Les Français traitent ces Khas de sauvages : Mais à quels motifs, à quels besoins obéissent-ils, ces Français et ces Françaises, quand ils font étalage public de leurs organes génitaux?

(Thao katay, 1947 : 96)

กะต่ายตั้งคำถามถึงมุมมองที่คนฝรั่งเศสทั้งชายหญิงที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ การที่ผู้หญิงชนเผ่าซาไม่สวมเสื้อผ้ากลายเป็นผู้ไร้วัฒนธรรมในสายตาคนฝรั่งเศส แต่เมื่อคนฝรั่งเศสมีพฤติกรรมแบบเดียวกัน คำถามเดียวกันก็คือ “พวกฝรั่งเศสทำบ้างไม่ผิดใช่ไหม” สถานการณ์ที่กะต่ายยกมาบอกเล่าคือพฤติกรรมของผู้หญิงฝรั่งเศสที่ขี้จู้จี้ขี้จู้จี้ หรือนั่งรถสามล้อไปตลาดโดยไม่สวมกางเกงชั้นใน เมื่อลมพัดแรงจึงทำให้คนพื้นเมืองได้เห็น “สิ่งนั้น” (une chose) (Thao katay, 1947 : 97) และพฤติกรรมฉาวแบบนี้ตีค่าจากคนลาวให้เป็นเรื่องตลกที่ย้อนกลับไปตั้งคำถามว่า สิ่งที่เกิดขึ้นแบบนี้ต่างจากชนเผ่าซาตรงไหน และพฤติกรรมเช่นนั้นกลายเป็นมหรสพที่คนลาวมักจะตามไปดูด้วยความอยากรู้อยากเห็นปนขบขัน

กะต่ายบอกเล่าถึงสถานการณ์ที่คอร์ทเทนนิสว่าในช่วงหนึ่งขาดเด็กเก็บลูกเทนนิส เพราะเด็กหนุ่มชาวลาวคิดว่าค่าจ้างน้อย จนเมื่อมีสาวฝรั่งเศสสองคนมาเล่นเทนนิสที่คอร์ท เรื่องเล่าแบบปากต่อปากก็เชิญชวนให้เหล่าเด็กหนุ่มแห่ไปที่ลานกีฬาแห่งนั้น

“เด็กๆ ต่างนัดแนะไปที่สนามกีฬาเพื่อพากันไปดู “สิ่งนั้น” ของสาวฝรั่งเศส เจ้าเด็กบ้า ไปสิ!

Tous les enfants se donnaient rendez-vous au cercle lao pour voir la “chose” française. Sacrés grosses, va !

(Thao katay, 1947 : 96)

กะต่ายนำเสนองานภาพผู้หญิงฝรั่งเศสเพื่อล้อเลียนให้เห็นพฤติกรรมไม่ถึงงามที่คนฝรั่งเศสทำได้และเป็นค่านิยมปกติในหมู่ชนชาติเดียวกัน หากแต่สิ่งปกติของพวกเขากลายเป็นเรื่องน่าขบขันและกลายเป็นที่จับตามองราวกับเป็นเรื่องหย่อนใจชนิดหนึ่งของชาวลาว ความขบขันของเรื่องนี้อยู่ที่การไม่บอกตรงๆ ว่าสิ่งที่เด็กผู้ชายพากันแห่ไปดูคืออะไร แต่ผู้เขียนและผู้อ่านรับรู้ร่วมกันว่า “สิ่งนั้น” (une chose) คืออวัยวะเพศของสาวฝรั่งเศส ซึ่งเป็นเรื่องผิดปกติในสายตาคนลาวเช่นกัน ความขบขันในเรื่องนี้คือการมองต่างมุม เป็นเรื่องของการผลิตซ้ำเรื่องการจ้องมอง ในชั้นแรกคนฝรั่งเศสมองคนล่าปลื้มอกตามธรรมเนียมของชนเผ่าและตีค่าว่าเป็นสิ่งไร้อารยธรรม แต่ในขณะที่พฤติกรรมบางอย่างของคนฝรั่งเศสไม่ต่างจากสิ่งที่ตนเคยประนาม แต่ในกลุ่มคนฝรั่งเศสกลับเห็นเป็นเรื่องปกติ ส่วนในมุมมองของคนลาวสิ่งที่แปลกและควรไปจ้องมองคือกลุ่มคนฝรั่งเศสที่เคยยกตัวเองเหนือใครๆ แต่สุดท้ายสิ่งที่พวกเขาทำดูน่าละอายมากกว่า

การนำเสนอให้เห็นความแตกต่างของสองวัฒนธรรม ธรรมเนียมหนึ่งคือความตั้งใจ (ข้า) อีกธรรมเนียมหนึ่งเกิดจากความไม่ตั้งใจ (ฝรั่งเศส) ทำให้เกิดการตีค่าและมุมมองที่แตกต่างบุคคลที่สามอย่างเหล่าเด็กๆ ชาวลาว จึงเป็นฝ่ายสุดท้ายได้แค้นและได้กลับมุมมองที่ฝรั่งเศสเคยตีค่าในเชิงลบกับธรรมเนียมของคนล่าเพื่อนร่วมชาติ การโต้กลับด้วยการผลักให้เหล่าสาวฝรั่งเศสถูกจ้องมองด้วยความขบขัน นี่จึงเป็นชัยชนะของคนพื้นเมืองที่มีเหนือเจ้าอาณานิคม

(2) เรื่องเพศในนิทานพื้นบ้านลาว

กะต่ายนำเสนอเรื่องเพศไว้เป็นจำนวนมากในนิทานพื้นบ้าน *Elle est formidable, la belle mère !* ผู้วิจัยจำแนกเนื้อเรื่องแบ่งตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. บทบาทของผู้ชายและผู้หญิง

การนำเสนอตัวละครผู้ชายในนิทานชุดนี้สะท้อนวัฒนธรรมลาวที่เด่นชัดคือ การเสนอให้เห็นบทบาทชายเป็นใหญ่ ดังเช่นในเรื่อง “une manière d’amnésie” (การเสียความทรงจำ) ที่นำเสนอ เรื่องราวของตัวละครชาย โต หลงตัว (To Longto) เป็นคนเกียจคร้าน วันๆ เอาแต่กินและนอน อีกทั้งยังกรนดังราวกับแคน ความเกียจคร้าน ไม่ยอมช่วยงานทำให้มองเพื่อนพากันระอาพฤติกรรมของเขา จึงร่วมมือกันโกนผมของ โต หลงตัว ตอนที่หลับไม่รู้ตัว เมื่อตื่นขึ้นมาพบว่าตัวเองไม่มีผมจึงเกิดความลังเลว่านี่คือตัวเขาจริงหรือไม่ จึงวิ่งเข้าปากกล้วยเพื่อตรวจสอบสิ่งที่อยู่ใต้โสร่งอันเป็นเครื่องยืนยันว่านั่นคือตัวตนที่แท้จริง แต่ความไม่แน่ใจกับภาพชายศิระชะล้านสะท้อนในกระจกทำให้เขาต้องหาหนทางอื่นเพื่อพิสูจน์ตนเอง

เรื่องของโต หลงตัวเน้นย้ำเรื่องชายเป็นใหญ่ แม้ว่าเขาจะจำรูปลักษณ์ใหม่ของตัวเองไม่ได้ แต่สิ่งที่จำได้แม่นยำคือ “อวัยวะเพศ” ของตนเอง ซึ่งการจะพิสูจน์ว่าใช่ตัวตนของเขาหรือไม่ ผู้ที่จะช่วยยืนยันตัวตนของเขาคือภรรยา แม้ว่าจะจำหน้าตาไม่ได้ เมื่อเขาได้ลอบมีความสัมพันธ์กันอีกครั้ง ในเรื่องนี้ใช้ความสัมพันธ์ทางเพศเป็นเครื่องพิสูจน์ความจำ เธอกลับยอมรับและจำได้ในทันทีว่าเขาคือสามี โต หลงตัว

ส่วนเรื่องของนักเป่าแคนฝีมือดีแต่ซึ่หึ่งในเรื่อง “un joueur de Khène joue et conte” (หมอแคนผู้เป่าแคน และเล่าเรื่อง) เนื้อเรื่องนำเสนอตัวละครทิดทำซึ่งเป็นหมอแคนฝีมือดีและหยิ่งทะนงในฝีมือเป่าแคนของตน ทิดทำมีภรรยาสาวสวย เขาทั้งหึ่งและหวงภรรยาคนนั้นมาก อยู่

เฝ้าจับตาเธอไม่เคยให้คลาดสายตา เชียงแก่นเป็นเพื่อนบ้านที่หลงรักภรรยาทิดทำจึงออกอุบายให้ทิด
ทำหลับตาเป่าแคนถ้าทำได้จะพนันด้วยเหล้าชั้นดี

นักดนตรีเอกของเราให้ภรรยานำแคนมาให้ จากนั้นก็หลับตาเป่าแคน

อีกฝ่ายไม่เสียเวลา เข้ากอดจูบลูบคลำสาวสวย ปากก็ร้องท้าหมอแคนว่า

- คุณทำไม่ได้หรือเท่าที่ฉันเห็นนั่น คุณจะลืมตาแล้วสินะ

- อย่าคิดเลย เพื่อนรัก ฮ่า ฮ่า ฮ่า คุณนั่นแหละที่ต้องเสียเหล้าเด็ดให้ฉัน

Et notre grand musicien de se faire apporter un *khène* par sa femme,
puis de jouer les yeux fermés.

L'autre ne perdit par son temps. Il se mit aussi tôt à caresser la jolie
femme, à l'embrasser, en ayant soin de crier de temps en temps

- Eh ! Vous n'en pouvez déjà plus à ce que je vois ; vous allez rouvrir
les yeux.

- N'y pensez pas mon cher. Ha ! Ha ! Ha ! C'est vous qui paierez le

Lao-det. (...)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

(Katay D. Sasorith, 1958 : 112)

เชียงแก่นใช้อุบายจนได้โอกาสลอบมีสัมพันธ์ทางเพศกับภรรยาทิดทำ ส่วนสามีผู้ไม่รู้
ก็ยังพะงตนคิดว่าตนเองชนะพนัน สุดท้ายเขาเสียรู้เพื่อนบ้านเจ้าเล่ห์ อีกทั้งภรรยาายังต้องเสียตัวให้
ชายอื่นอีกด้วย ในเรื่องนี้ตัวละครเชียงแก่นคือตัวละครเจ้าเล่ห์ที่ออกอุบายให้ทิดทำหลงเชื่อ เชียงแก่น
ใช้จุดแข็งของทิดทำ เพื่อสร้างจุดอ่อนและเปิดทางให้เขาได้สมปรารถนา ความสามารถในการเป่าแคน
คือจุดแข็งที่ทิดทำภาคภูมิใจ การที่เชียงแก่นพูดเยินยอพร้อมทำทนายให้ปิดตาเป่าแคนยิ่งทำให้ทิดทำ

ต้องการพิสูจน์ให้เห็นความเก่งกาจของตน แต่สุดท้ายความเก่งเข่นนั้นกลับกลายเป็นจุดอ่อนที่น่า
ขบขัน เปิดโอกาสได้เสียงแก่นได้มีความสัมพันธ์กับภรรยาของทิดห้า

ในที่นี้แสดงให้เห็นถึงการท้าทายอำนาจของผู้ที่อยู่เหนือกว่า ตัวละครทิดห้าเป็นผู้มี
ความสามารถแต่ต้องเสียรู้เล่ห์กลของเสียงแก่นที่เป็นเพียงคนธรรมดา ฉากที่เสียงแก่นท้าทายว่าเห็น
ว่าทิดห้าเปิดตาและใกล้จะเป็นผู้แพ้ ยิ่งเป็นแรงยูให้เขาปิดตาแน่นและเป่าแคนต่อเนื่อง ในขณะที่เสียง
แก่นใช้เวลาเช่นนั้นมีความสัมพันธ์กับภรรยาของเจ้าบ้าน ในบ้านของเขา และไม่ห่างไกลจากผู้เป็น
สามี การกระทำเช่นนี้ยิ่งทำให้พฤติกรรมอยากเอาชนะของทิดห้าเป็นที่น่าหัวร่อ ถึงแม้ว่าในตอนท้าย
ของเรื่องทิดห้าคิดว่าตนเองชนะและได้ของดีคือ “เหล้าเด็ด” เป็นเครื่องต่อรองในการพนัน แต่แท้จริง
แล้วเสียงแก่นผู้แพ้ในเกม กลับเป็นผู้ชนะที่แท้จริง

ประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ชายหญิงที่ถูกนำมาใช้ในนิทานชุดนี้มีทั้งเรื่องของ เพศ
สถานะ และความสัมพันธ์ทางเพศเข้ามาเกี่ยวข้อง เรื่องเล่าในนิทานจึงกลายเป็นสนามปะทะกันของ
พฤติกรรมชายหญิง อาทิในเรื่อง “De la bouillie pour les chats” (ข้าวต้มสำหรับแมว) นำเสนอ
เรื่องราวที่เป็นการปะทะกันของความเป็นชายและความเป็นหญิง ซึ่งผู้หญิงกลายเป็นหัวข้อนำมา
ล้อเล่นเรื่องเพศ กะต่ายหยิบยกสำนวน De la bouillie pour le chat สำนวนฝรั่งเศสที่หมายถึง
“สิ่งที่จะไม่มีค่าในอนาคต” (แมวไม่กินของร้อน ของร้อนจึงไม่มีประโยชน์ต่อแมว) ซึ่งตัดตอนเรื่องเล่า
มาจากหนังสือฝรั่งเศส *Les meilleures histoires bordelaises* เรื่องเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นช่วง
การสอบคัดเลือกหมอ กรรมการชายต้องการตัดสินผู้สมัครหญิงจึงตั้งคำถามเบี่ยงเบนไปทางเรื่องเพศ
แต่ผู้สมัครก็เข้มแข็งพอที่จะตอบโต้อย่างไม่สะทกสะท้าน จนสุดท้ายผู้สมัครหญิงหมดความอดทนจึง
ร้องด่ากรรมการชายด้วยท่าที่สงบนิ่ง

บางครั้งความสัมพันธ์ทางเพศถูกเชื่อมโยงไปสู่การเป็นคติความ ในที่นี้กะต่าย
เชื่อมโยงเรื่องราวไปสู่ประเด็นเกี่ยวกับกฎหมาย การศาล และการพิพากษา เช่นในเรื่อง “Thit Ham

s'est trompé de porte” (ทิดทำเข้าประตูผิด) ตัวละครทิดทำถูกแดงมาฟ้องร้องเรื่องลักลอบเข้าประตูต้องห้าม ทิดทำแก้ต่างว่าไม่ได้ตั้งใจ ที่เกิดเหตุเป็นเพราะแดงมาสะตืดสะติ้นจนทำให้เข้าผิดทาง ตอนมีความสัมพันธ์กัน ถ้าผู้พิพากษาไม่เชื่อต้องไปลองดูด้วยตนเอง หรือการฟ้องร้องในกรณีเดียวกัน จ่ายค่าโรงแรมของหนุ่มสาวคู่หนึ่งในเรื่อง “Des cure-oreilles” (ไม้แคะหู) จะเห็นได้ว่าผู้หญิงเป็นผู้เปิดประเด็นการฟ้องร้องในฐานะเป็นผู้เสียหายแต่ผลการตัดสินฝ่ายชายมักเป็นผู้ชนะคดีอันเป็นผลจากการใช้เล่ห์เหลี่ยมและกลลวงให้ผู้พิพากษาซึ่งเป็นผู้ชายเช่นกันคล้อยตาม ในเรื่อง “Des cure-oreilles” ชายหญิงที่เพิ่งรู้จักกันชวนกันไปมีความสัมพันธ์ในโรงแรม แต่เกิดปัญหาเรื่องเกี่ยวกับจ่ายเงินค่าห้องจึงเกิดเป็นเรื่องราวฟ้องร้อง ฝ่ายหญิงพยายามหาเหตุผลมาค้ำให้ศาลเห็นอกเห็นใจ และให้ศาลตัดสินว่าฝ่ายชายต้องเป็นฝ่ายแพ้คดีและต้องเป็นผู้จ่ายเงินค่าห้อง ฝ่ายหญิงยกข้อความเปรียบเทียบเพื่อชี้ให้ศาลเห็นว่าในระหว่างการมีเพศสัมพันธ์ใครมีความสุขกว่ากัน

ท่านผู้พิพากษาคะ ผู้หญิงกล่าวร้องทุกข์ ลองคิดดูสิคะ โหลแก้วที่เติมน้ำจนเต็มที ภายใต้นั้นมีปลาว่ายน้ำอยู่ ความพึงพอใจเป็นของโหลแก้วหรือปลาคะ

- Monsieur le Juge, plaide la jeune femme, figurez-vous une cuvette remplie d'eau dans laquelle nage un poisson. Le plaisir est-il à la cuvette ou au poisson ?

(Katay D. Sasorith, 1958: 76)

ผู้หญิงเปรียบตัวเองเป็นโหลแก้ว และเปรียบฝ่ายชายเป็นปลาทองเพื่อจะโน้มน้าวให้ศาลเชื่อว่าหากฝ่ายชายมีความสุข เขาต้องเป็นคนจ่ายเงินค่าห้อง ในช่วงแรกศาลยังคงคล้อยตาม แต่ในภายหลังฝ่ายชายเริ่มตั้งคำถามเชิงเปรียบเทียบบ้าง เพื่อหาข้อค้ำไม่ให้ศาลคล้อยตามกับคำถามของฝ่ายหญิง

ขอโทษครับท่านประธาน ฝ่ายชายเอ่ยบอก กระผมอยากจะถามคำถามสั้นๆ กับคุณผู้หญิง เมื่อเราแคะหู หูหรือไม้แคะหูมีความสุขครับ

-Je vous demande bien pardon, Monsieur le Président, répliqua le jeune homme. Je voudrais poser une petite question à Madame. Quand on se fait curer l'oreille, est-ce que l'oreille ou la curette qui jouit ?

(Katay D. Sasorith, 1958 : 78)

ในเรื่องนี้นอกจากสาเหตุของการฟ้องร้องจะเป็นเรื่องที่น่าขบขันแล้ว การเอ่ยค้นหาข้อสรุปยิ่งน่าขำ ฝ่ายหญิงเริ่มถามคำถามโดยอ้อม เปรียบการมีเพศสัมพันธ์กับโหลแก้วและปลา ในที่นี้ความขบขันถูกย้ำอีกครั้งในข้อคำถามของฝ่ายชาย เพราะเขาเปรียบผู้ชายเป็นไม้แคะหูและเปรียบผู้หญิงเป็นหู ในเรื่องนี้แม้ไม่ได้มีฉากหรือเหตุการณ์เกี่ยวกับเพศ แต่การใช้เลือกใช้คำที่นำมาเปรียบกับพฤติกรรมดังกล่าวส่อไปในกิริยาของการร่วมเพศ นอกจากนี้การเลือกใช้ตัวอย่างมาเปรียบแม้จะดูไม่เข้ากับเรื่องเพศ แต่ความไม่เข้ากันเช่นนี้ยิ่งก่อให้เกิดความขบขัน ในมุมมองของผู้หญิง “ปลา” ซึ่งหมายถึงผู้ชายย่อมมีความสุขใน “โหล” ซึ่งหมายถึงฝ่ายหญิง ในมุมมองของผู้ชาย เปรียบเทียบ “ไม้แคะหู” กับฝ่ายชาย ส่วน “หู” หมายถึงผู้หญิง จากการตั้งคำถามดังกล่าวทำให้เห็นว่าตัวละครชายหญิงต่างฝ่ายจะผลักรถเรื่องคำโรงแรมให้อีกฝ่าย แต่วิธีการใช้ความเปรียบที่ผู้เขียนเลือกมาใช้ทำให้เกิดความขบขันได้อย่างชัดเจน

นอกจากนี้ภาพของผู้หญิงที่ปรากฏในเรื่องเล่าชุดนี้บางส่วนมีลักษณะเป็น “หญิงร้าย” กระหายเรื่องเพศ เช่นตัวละครแม่หม้ายในเรื่อง “Pas les deux à la fois” (สองในคราวเดียวกันไม่ได้) ที่แต่งงานใหม่กับเด็กหนุ่มอายุน้อยกว่า แต่ก็ยังแสวงหาผู้ชายคนอื่นเพื่อสนองความต้องการของเธออีก แม่หม้ายต้องการมีความสัมพันธ์กับผู้ชายพร้อมกันสองคน ผู้เล่าเสนอสถานการณ์สองสถานการณ์ที่ต่างเวลาแต่สะท้อนความหมายของกันและกัน กล่าวคือความสัมพันธ์ของแม่หม้าย

และคู่ขาเกิดขึ้นบนเรือน ส่วนใต้ถุนเรือนเด็กกำลังต้อนควายเข้าคอกและควายก็แย่งกันเข้าในคราวเดียว การเสนอสองเหตุการณ์ที่ประจวบเหมาะกันแต่ไม่เข้ากันดังเช่นความต้องการของแม่หม้าย และการต้อนควายเข้าคอกจึงก่อให้เกิดการเปรียบเทียบที่น่าขบขัน

ในเรื่อง “Cochon marchand de cochons” (พ่อค้าหมูสกปรก) นำเสนอการเจรจาต่อรองซื้อขายหมูของเศรษฐินีและคนขายหมู สุดท้ายเศรษฐินีไม่ต้องการแคหมูแต่ต้องการมีเพศสัมพันธ์กับพ่อค้าหมูด้วย ในที่นี้เศรษฐินียอมจ่ายเงินซื้อทั้งหมูและยังเรียกร้องให้พ่อค้าหมูได้มีความสัมพันธ์กับเธอ อันที่จริงการเจรจาซื้อขายหมูไม่ใช่เรื่องที่ตัวละครหญิงต้องการ เธอต้องการซื้อตัวคนขายหมูมากกว่า ในที่นี้การสร้างสถานการณ์เจรจาให้ดูซับซ้อนเพื่อนำไปสู่การเผยความต้องการที่แท้จริงของฝ่ายหญิง การจับแบบหักมุมจากการซื้อหมูไปสู่ความต้องการตัวพ่อค้าหมูทำให้เรื่องราวดูน่าขบขันขึ้นมา

ผู้หญิงในนิทานหลายเรื่องถูกสร้างภาพให้เป็น “ผู้หญิงร้าย” ใช้ความเป็นหญิงในการยั่วยวนความปรารถนาของผู้ชาย ในบางครั้งเรื่องเล่าของผู้ชายผู้หญิงถูกทำให้มีพฤติกรรมบางอย่างเกินความจริง ทั้งนี้เพื่อสร้างความขบขันและได้อรรถรสตามแบบนิทานก้อมที่มักมุ่งเสนอประเด็นเรื่องเพศล่อแหลม นั่นเป็นเพราะผู้ถ่ายทอดเรื่องเล่าคือผู้ชาย นิทานจึงเป็นพื้นที่ที่ผู้ชายสามารถสร้างตัวละครหญิงแบบที่เขาอยากให้เป็น และผู้หญิงก็ยังถูกกำหนดให้เป็นไปตามแนวทางปิตาธิปไตย ไม่ว่าจะในสังคมหรือในนิทาน อำนาจคงค้างของผู้ชายยังคงกำหนดชะตากรรมของผู้หญิงได้เสมอ

2. ครอบครัวลาว

ผู้ชายโดยเฉพาะ “พ่อตา” คือผู้เป็นใหญ่ในครอบครัว ผู้หญิงในนิทานของกะต่ายถูกวางบทบาทให้อยู่ในฐานะ “แม่” หรือ “ลูกสาว” ที่มีคุณลักษณะเป็นแม่ศรีเรือน ทำอาหาร ทอผ้า เลี้ยงดูลูก และปรนนิบัติสามี มีในบางเรื่องที่ผู้หญิงต้องออกไปหาของป่า หรือทำนา ซึ่งก็เป็นการสะท้อนภาพชีวิตชนบทที่ผู้คนดำรงชีพโดยพึ่งพาธรรมชาติ ส่วนผู้หญิงมีฐานะที่อาศัยอยู่ในเมืองมีหน้าที่เป็นผู้ดูแลบ้านและคอยต้อนรับแขกที่มาเยี่ยมเยือนไม่ให้ขาดตกบกพร่อง โดยสรุปผู้เขียนยังคงใช้ตัวละครผู้หญิงในลักษณะเป็นเครื่องเซ็ดชูหน้าตาของสามี

กะต่ายใช้ชื่อตัวละครชุดเดิมเพื่อนำเสนอเรื่องราวหลากหลายที่เกิดขึ้นในครอบครัวลาว ตัวละครเด่นๆ ที่มักถูกกล่าวถึงได้แก่ ทิดท่า (Thit Ham) ชายวัยกลางคนที่ผ่านการบวชเรียนมาแล้ว ทิดท่ามักสวมบทบาทเป็นพ่อตา ส่วนเซียงแก่น (Xieng Kène) ชายหนุ่มที่ผ่านการบวชเป็นสามเณรมารับบทบาทเป็นลูกเขย นอกจากนี้ยังมีตัวละคร แม่ยายภรรยาของทิดท่า อีกทั้งลูกสาวภรรยาของเซียงแก่น นอกจากนี้ยังมีตัวละครอื่นๆ ที่ผู้เขียนสร้างขึ้นเพื่อก่อร่างเรื่องราว ซึ่งบางส่วนนำเสนอความบิดเบี้ยวและผิดปกติที่เกิดขึ้นท่ามกลางความสัมพันธ์ในครอบครัวชาวลาวเพื่อก่อให้เกิดเสียงหัวเราะ

การนำเสนอประเด็นครอบครัวแบบลาวมีรูปแบบเป็นครอบครัวขยายที่สมาชิกในครอบครัวมักอยู่รวมกัน ในบ้านหนึ่งหลังสมาชิกประกอบด้วย พ่อตา แม่ยาย ลูกสาว และลูกเขย กะต่ายแทรกประเด็นเกี่ยวกับจินตนาการเรื่องเพศซึ่งเรื่องราวมักเกิดกับ ลูกเขย และ แม่ยาย ในนิทานเรื่อง *Elle est formidable, la belle mère !* (ช่างยอดเยี่ยมจริง คุณแม่ยาย) ที่ว่าด้วยเรื่องราวของทิดท่าชายเจ้าชู้แนะนำเรื่องการปฏิบัติตัวให้กับเซียงแก่นลูกเขยคนใหม่ พ่อตาแะมาหาลูกเขยที่กระท่อมเอ่ยว่ามีสาวแปลกหน้ามาขอแะพักที่บ้าน ลูกเขยขอลูกสาวให้พ่อตาเฝ้ากระท่อม

แทน พ่อตาแนะนำว่าผู้หญิงสาวจะใส่ “คล่องขา” หรือกำไลข้อเท้า ยามค่ำเชียงแก่นแอบเข้าไปมีสัมพันธ์กับสาวแปลกหน้า แต่เมื่อตื่นขึ้นในตอนเช้ากลับพบว่าผู้หญิงที่มีสัมพันธ์ด้วยคือแม่ยาย

- ไอ้เลว ทิดทำเรื่องด่าเชียงแก่น ฉันทนุญาติให้แกนอนกับผู้หญิงที่มาขออาศัย และแกกล้าได้อย่างไรไปนอนกับแม่ยายของแก เมียของฉัน

- อย่างไรนะครับ แม่ยายหรือครับ จำได้ว่าเธอใส่คล่องขาอันใหญ่ (กำไลข้อเท้า- ผู้วิจัย)

- ใช่ คล่องขาอันใหญ่นั้นแหละ ความโชคร้ายทำให้แม่ยายแกล้งเอาคล่องขาที่ผู้หญิงคนนั้นฝากไว้เพราะเกรงว่าจะถูกขโมยมาใส่ไว้เอง

- *Salaud! cria-il à Xieng Kène. Je t'avais permis de coucher avec la fille qui était venue nous demander l'hospitalité, et tu as eu l'audace d'aller coucher avec ta belle-mère, ma femme.*

- *Comment? C'était la belle mère? J'avais pourtant bien reconnu le gros kong-kha.*

- *Oui, mais le gros kong-Kha, le malheur a voulu que ta belle mère, à qui la jeune fille, de peur de se les laisser voler, les avait confisqués, eût le toupet de la mettre à ses propres pieds*

(Katay D. Sasorith, 1958 : 9)

ฉากที่ยกมาคือช่วงเวลาที่มีความจริงเปิดเผย พ่อตาตำหนิตัวด้วยความโกรธเมื่อรู้ว่าลูกเขยล่วงละเมิดภรรยาตนเอง ลูกเขยเมื่อได้รู้ความจริงว่าผู้หญิงที่มีสัมพันธ์ด้วยคือใคร เรื่องผิดฝาผิดตัวก่อให้เกิดความขบขัน เพราะแทนที่เชียงแก่นจะรู้สึกผิด เขากลับรำพึงว่า แม่ยายนั้นช่างสุดยอด (Elle est formidable, la belle mère) ในที่นี้เชียงแก่นจึงไม่ใช่ผู้พ่ายแพ้ แต่ได้เรียกคืนอำนาจเชิง

จิตวิทยาที่มีเหนือพ่อตา การสร้างเรื่องให้ผู้ต่อยกว่าทางฐานะทางสังคมได้แย่งของรักของหวงจากผู้มีอำนาจมากกว่าแสดงให้เห็นชัยชนะในจินตนาการ ผู้ตกอยู่ใต้กฎเกณฑ์เคร่งครัดในชีวิตจริงได้ระบายในพื้นที่ของนิทานพื้นบ้าน

ส่วนในเรื่อง “Une histoire de champignon” (เรื่องของเห็ด) ก็เป็นสิ่งที่สะท้อนวิธีการหาของป่าของคนลาว การใช้ชีวิตเรียบง่ายท่ามกลางธรรมชาติ ในเรื่องนี้เสนอสถานการณ์ที่หญิงสาวเข้าไปเก็บเห็ดป่า กลับมาบ้านพบสามีเมาไม่รู้เรื่องนอนอยู่บนแคร่ หญิงสาวมีความสัมพันธ์กับสามี แม่ยายเดินผ่านเข้ามาพอดี

ยังไม่ทันจะเสร็จเรื่องตอนที่แม่เดินเข้ามา แม่ยายสายตาค่อนข้างสั้น สังเกตเห็นอาวุธยัง เปียกแฉะคิดว่าเป็นเห็ด

- ลูกแม่ ทำอะไรระวัง ทำให้ตรงเคลื่อนทั่วไปหมด

A peine a-t-elle fini que sa mère arrive. Celle-ci, assez myope, aperçoit l'arme toute suite encore et la prend pour un champignon.

-Tu n'as fait jamais attention, ma fille ; tu laisses traîner des champignons partout.

(Katay D. Sasorith, 1958 : 29)

เรื่องนี้เป็นการเล่นตัวละครบุคคลต้องห้ามอย่างแม่ยาย ผู้เขียนสร้างเรื่องเล่าเกี่ยวกับเพศที่มีลูกเขยเป็นคนกลาง เปรียบเทียบอวัยวะเพศกับเห็ดป่า ความขบขันของเรื่องอยู่ที่ความสามารถในการมองเห็นของแม่ยาย เมื่อเธอสายตาสั้นจึงทักท้วงเข้าใจผิดว่าอวัยวะเพศของลูกเขยคือเห็ดป่าที่ลูกสาวเพิ่งไปเก็บมา เรื่องเล่าเช่นนี้มักทำให้คนฟังได้หัวเราะเพราะมีการหักมุมในท้ายเรื่อง ความบกพร่องและการเข้ามาในฉากอย่างผิดที่ผิดทางของตัวละครแม่ยาย ทำให้พฤติกรรมทางเพศโจ่งครึ้มที่ลูกสาวกระทำกับสามีกลายเป็นเรื่องที่ยาบคายน้อยลงเพราะถูกกลบเกลื่อนด้วยพฤติกรรม

นำชั้นของแม่ยาย การเห็นไม่ชัดผลักให้เกิดความเข้าใจผิด การพูดถึงเห็ดแทนอวัยวะเพศชายตามความเข้าใจของตัวละครคือความขบขันที่ผู้อ่านจะได้รับ

จากการค้นคว้าเรื่องครอบครัวจากเอกสารทางฝ่ายลาวทงสะหวาด ปะเลิต (ทงสะหวาด ประเลิต, 2012 : 40) ได้กล่าวถึงสภาพครอบครัวของคนลาวในช่วงต้นคริสตศตวรรษที่ 20 ไว้ว่า การสร้างครอบครัวของคนลาว ผู้ชายต้องเป็นฝ่ายหาเงินเพื่อสร้างครอบครัว พิธีแต่งงานที่จัดขึ้นจะเป็นงานใหญ่ ญาติผู้ใหญ่ทางฝ่ายชายจะพาไปทำพิธีสู้อและให้อยู่ที่บ้านฝ่ายหญิง คู่สมรสใหม่ต้องอยู่ในการดูแลของพ่อแม่ฝ่ายหญิง ข้อมูลดังกล่าวสัมพันธ์กับสิ่งที่สุจิตต์ วงษ์เทศ (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2560 : 80) กล่าวถึงลักษณะร่วมของครอบครัวในสังคมอุษาคเนย์ดั้งเดิม มีเนื้อหาสรุปได้ว่าในภูมิภาคนี้มีประเพณีเอาลูกเขยเข้าบ้านเหมือนกันทุกแห่ง ทั้งนี้ฝ่ายชายต้องเข้ามาทำงานรับใช้ครอบครัวของฝ่ายหญิงจนกว่าจะพอใจ ฝ่ายหญิงถึงยอมอนุญาตให้แต่งงานอย่างเป็นทางการ

ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการแต่งงานและการสร้างครอบครัวของคนลาว ฝ่ายที่มีอิทธิพลและมีอำนาจชี้ขาดว่าจะยอมรับผู้ชายเข้ามาเป็นลูกเขยหรือไม่คือพ่อแม่ของฝ่ายหญิง ผู้ชายลาวมักต้องผ่านบทพิสูจน์หลายอย่างกว่าจะเป็นที่ยอมรับ การต้องทำงานหาเงินและต้องอยู่ในการควบคุมดูแลของพ่อแม่ฝ่ายหญิง และผู้ที่บทบาทสำคัญ มีอำนาจตัดสินใจหรือชี้ขาดในเรื่องต่างๆ คือ “พ่อตา” ดังนั้นหนทางในการระบายความอัดอั้นตันใจของลูกเขยคือการแสดงออกผ่านการเล่านิทานใช้เรื่องเล่าเพื่อท้าทายอำนาจของพ่อตาโดยการเล่าเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศกับบุคคลต้องห้าม หรือเรื่องราวละเมิดบุคคลต้องห้ามซึ่งหมายถึงแม่ยาย อีกทั้งเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปะทะกันของพ่อตาและลูกเขย ในบางเรื่องก็เสียรู้ แถมยังเสียภรรยาตัวเอง (แม่ยาย) ให้ลูกเขยอีกด้วย การสร้างนิทานให้มีเรื่องผิดปกติและเกินเลยจากชีวิตจริงคือพื้นที่แสดงออกถึงจินตนาการที่จะช่วยให้ฝ่ายลูกเขยได้ระบายปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้ตกเป็นเบี้ยล่างได้มีโอกาสสร้างเรื่องให้ฝ่ายพ่อตากลายเป็นผู้ถูกระทำและเป็นที่น่าขบขัน เพื่อที่ฝ่ายผู้สร้างเรื่องจะกลายเป็นผู้อยู่เหนือกว่า

การพูดถึงความสัมพันธ์ฉันท์สามีภรรยาในเรื่องเล่าชุดนี้ไม่ได้ถูกนำเสนอแค่ประเด็น “ผิวเดียว เมียเดียว” เท่านั้น กะต่ายยังนำเสนอปัญหาที่เกิดจาก “การมีภรณาน้อย” ในที่นี้กะต่ายยังแทรกการวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจของลาวไว้ว่า ประเทศมีคนรวยกับคนไม่รวย แต่ไม่มีคนจน การมีภรณามากอาจส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องทางการเงินภายในครอบครัว เพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายมากทั้งค่าสินสอด และค่าเลี้ยงดู นอกจากนี้สามีที่มีภรณาน้อยอาจเผชิญกับปัญหาถูภรรยาหลงทำร้ายอย่างในเรื่อง “Garde-le pour toi !” (เก็บไว้เองเถิด) ภรรยาหลงโกรธที่สามีติดใจฝีมือทำอาหาร และไปชื่นชมภรณาน้อย ภรรยาหลงจึงอาศัยช่วงที่สามีหลับแอบตัดอวัยวะเพศและโยนให้ภรณาน้อยกำลังทำนา พร้อมบอกว่า “ถ้าอยากได้ “อันนี้” ก็เอาไปเก็บไว้เลย”

เรื่องเล่าดังกล่าวมีสามีเป็นคนกลางในสนามประลองของผู้หญิงสองคน ทั้งภรรยาหลงและภรณาน้อยล้วนต้องการเป็นที่ถูกใจของสามี แต่ในเรื่องราวดังกล่าว สามีเป็นผู้เปิดประเด็นกล่าวโทษภรรยาหลงต่างๆ ที่เธอต้องรับภาระทำทุกอย่างให้เขา นอกจากไม่ชมสิ่งที่เธอทำ กลับนำไปเปรียบกับภรณาน้อยว่าเธอทำได้ไม่ดีพอ การที่สามีลำเอียงและเลือกปฏิบัติเป็นเหตุให้ภรรยาหลงลุแก่อหิวและคิดหุนหันตัดอวัยวะเพศของสามีทิ้ง

เอาไปสิ เอาไปเก็บไว้เองเถอะ เครื่องประดับแสนงดงามของสามีเธอ นี่เป็นเพราะเธออยากได้ “มัน” มากเหลือ

- Tiens ! Garde-le pour toi, ce bel ornement de ton mari, puisque tu en es si friande !

(Katay D. Sasorith, 1958 : 62)

ในที่นี้สิ่งที่มีความสำคัญต่อทั้งภรรยาหลงและภรณาน้อยคืออวัยวะเพศของสามี หรือที่กะต่ายใช้คำว่า “เครื่องประดับที่แสนงดงาม” (ce bel ornement) เป็นสิ่งสำคัญที่ฝ่ายหญิงทั้งคู่ต่างต้องการครอบครองเพียงผู้เดียว สามีกลายเป็นสิ่งของที่อยู่ระหว่างการแย่งชิง ภรรยาหลงที่รู้สึก

ไม่เป็นที่ถูกรัก จึงตัดของรักในตัวสามีทิ้ง และโยนสิ่งนั้นให้กับภรรยาบ่อย เมื่ออวัยวะเพศถูกตัดออก สามีตกอยู่ในสภาพหมดประโยชน์เช่นกัน ในที่นี้การเล่าเรื่องจากมุมมองของภรรยาหลงเป็นการโน้มน้าวให้ผู้อ่านรู้สึกร่วมไปกับตัวละครตัวนี้ ในเมื่อภรรยาหลงไม่ได้รับความรักความชื่นชม ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องรักษาน้ำใจอีกต่อไป การตัดอวัยวะเพศสามีจึงเป็นการตัดใจและการโยนชิ้นส่วนไร้ค่าให้ภรายน้อย เป็นการประกาศว่าถ้าภรรยาหลงไม่ได้สามี ภรายน้อยก็ต้องไม่ได้ด้วยเช่นกัน เรื่องนี้จึงจบแบบตลกร้าย เป็นเรื่องที่ทำให้เสียงหัวเราะที่เกิดขึ้นเจือด้วยความสะใจและสะเทือนใจในเวลาเดียวกัน สุดท้ายแล้วไม่มีใครได้อะไร การถูกตัดอวัยวะ ทำให้สามีอยู่ในสถานะไร้ค่า อีกทั้งภรรยาทั้งสองต่างไม่ได้ในสิ่งที่ตนหวังจะครอบครองทั้งคู่

4.3.4.2 การล้อเลียนผู้มีอำนาจ

กะต่ายสร้างเรื่องเล่าล้อเลียนบุคคลที่มีอำนาจทั้งในเชิงสังคมและการเมือง โดยจำแนกเป็นกลุ่มต่างๆ ได้ดังนี้

(1) พระสงฆ์

ลาวมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนอยู่ในสถานะที่เป็นสิ่งศักดิ์ พระก็เช่นเดียวกันเป็นบุคคลที่ถูกเชิดชูให้อยู่เหนือกว่าชาวบ้านคนธรรมดา ในสังคมลาว “วัด” และ “พระ” เป็นสิ่งสูงส่งและเป็นที่เคารพกราบไหว้ ใน *Elle est formidable, la belle mère!* กะต่ายใช้พระมาสร้างตัวละครที่มีบทบาทในการให้คำปรึกษาที่น่าเชื่อถือ ในเรื่อง “un curieux cas de rétrécissement” (*กรณีการตีบตันอันแปลกประหลาด*) กะต่ายสร้างตัวละคร “พระสงฆ์” ซึ่งไปให้คำแนะนำการใช้ชีวิตคู่ของสามีภรรยาคนหนึ่ง เรื่องราวดังกล่าวมีตัวละครเอกคือไฮลีซึ่งแต่งงานตามความต้องการของพ่อแม่ เชียงแก่นผู้เป็นสามีกังวลใจที่ไฮลีไม่ยอมมีความสัมพันธ์ด้วย จึงไปปรึกษาพระผู้ใหญ่ วันหนึ่งไฮลีดำนาอยู่ในนาเห็นพระเดินผ่านจึงร้องทักว่าพระจะไปไหน พระเอ่ยว่าจะไปดูผู้หญิงที่หมู่บ้านข้างๆ ที่ไม่ยอมมีอะไรกับสามีทำให้ท่อปัสสาวะตีบ ท้องอืดพอง และ

กำลังจะหายใจไม่ออกตาย ไซสึ่ได้ยินดังนั้นจึงรีบรุดกลับบ้าน เร่งเร้าสามีให้ขึ้นบนบ้านเพราะมีเรื่องจะบอก สามีเดินตามภรรยาขึ้นบ้านและได้เติมเต็มชีวิตคู่ให้สมบูรณ์ขึ้น

ในที่นี้ตัวละครพระ ถูกไหว้วานจากเชียงแก่นให้ช่วยเหลือในเรื่องทางโลก แต่การที่พระยังถือศีลจึงไม่อาจพูดเรื่องเพศได้อย่างตรงไปตรงมา ดังนั้นพระจึงใช้อุบายเพื่อจะโน้มน้าวให้ไซสึ่เกรงกลัว จึงทำทียกกรณีตัวอย่างซึ่งอาจมีอยู่จริง หรืออีกนัยหนึ่งคือการพูดถึงเรื่องน่าหวาดกลัวเกินจริงเพื่อให้ตัวละครไซสึ่ได้ปฏิบัติตามอุบายนั้น เพื่อที่เชียงแก่นจะได้รับในสิ่งที่เขาต้องการ

นอกจากนี้กะต่ายยังนำเสนอเรื่องเล่าเพื่อชี้ให้เห็นว่าแท้จริงแล้วพระก็ไม่ได้สูงส่งน่าเทิดทูนอย่างที่ยึดถือกัน ในเรื่อง “O femme, sans toi le monde serait peut-être meilleur (ou pire)” (โอแม่หญิงเอ๋ย หากขาดเธอโลกนี้อาจจะดีขึ้น (หรือเลวลง) นำเสนอเรื่องราวของพระที่ยังยึดติดกับเรื่องทางโลก ในที่นี้กะต่ายนำเสนอพระที่ยังยึดติดกับเรื่อง “กาม” กรณีแรกคือชายหนุ่มบวชเพื่อแก้บนแต่ก็ยังห่วงภรรยา อีกกรณีคือชายที่มาบวชเพราะรู้สึกเบื่อโลกแต่ในใจกลัวว่าภรรยาจะไปมีคนอื่น กะต่ายยังนำเสนอภาพพระที่ยังไม่อาจละจากความอยากในเรื่อง “péché de gourmandise” (บาปจากความตะกละ) เสนอภาพของพระที่สำนึกผิดเพราะเกิดความอยากในรสชาติโดยการอยากกินไข่ตัวเงินตัวทอง

จากการนำเสนอเรื่องพระ กะต่ายสร้างตัวละครพระให้มีลักษณะน่าขบขัน ในเรื่องแรกตัวละครพระจะถูกนำเสนอในฐานะผู้ให้คำปรึกษา ในขณะที่ในเรื่องกินไข่แลนเป็นการนำตัวละครพระมาตีแผ่ให้เห็นความอยาก แม้ในตอนท้ายตัวละครจะรู้สึกสำนึกผิดและรู้ว่าความอยากที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ไม่สมควร ในที่นี้กะต่ายนำเสนอให้เห็นว่าแท้จริงพระก็เป็นปุถุชน มีรักโลกโกรธหลงเหมือนคนทั่วไป

(2) เจ้าอาณานิคม

มาร์ติน สจ๊วต ฟอกซ์ กล่าวไว้ในหนังสือประวัติศาสตร์ลาวว่า “จนถึงปี 1910 มีชาวฝรั่งเศสจำนวนประมาณ 200 คน ทำหน้าที่บริหารงานประเทศลาวทั้งประเทศ ถึงแม้ว่าหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 จำนวนจะค่อยๆ เพิ่มขึ้นก็ตาม แต่ก็ไม่เคยมีชาวยุโรปเกินกว่าพันคนในดินแดนลาวฝรั่งเศสนี้ และในจำนวนนี้อาจจะกว่าครึ่งที่เป็นเจ้าหน้าที่ของทางการฝรั่งเศส” (มาร์ติน สจ๊วต ฟอกซ์, 2556 :73)

เมืองปากเซถือเป็นหัวเมืองสำคัญทางภาคใต้ของลาวย่อมมีเหล่าข้าราชการถูกส่งมาปฏิบัติงานไม่มากนักน้อย ภัตตาคารกลายเป็นแหล่งพบปะของข้าราชการหนุ่มระดับต่างๆ วัชรกรรมของพวกเขาถูกเปิดโปงให้เห็นผ่านเรื่องเล่าและการพบปะกัน

เราอาจกล่าวได้ว่าภัตตาคารในเรื่อง *Souvenir d'un Ancien Ecolier de Paksé* เป็นเหมือนโรงละครที่จำลองภาพสังคมของเหล่าบรรดาข้าราชการหนุ่มชาวฝรั่งเศส ด้วยความที่กะต่ายและพีๆ ต้องช่วยดูแลแขกที่เข้ามาดื่มกินในภัตตาคารเขาจึงกลายเป็นประจักษ์พยานที่เห็นภาพของเหล่าข้าราชการฝรั่งเศสในช่วงนอกเวลาราชการ จึงสามารถเล่าเรื่องในราวที่ตรงกันข้ามกับอัตลักษณ์อันเป็นภาพประจำตัวของเหล่าข้าราชการฝรั่งเศสในชุดสีทากี้ ถือไม้เท้ายื่นสั่งการกุลีชาวลาว แน่نونว่าภาพของเจ้าอาณานิคมยังแสดงออกในรูปเดิม แต่ความหมายเบื้องลึกที่กะต่ายสอดแทรกในเรื่องเล่าแตกต่างไปจากภาพภายนอกโดยสิ้นเชิง เราได้รู้จักเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสในหลายแง่มุม แต่ไม่ว่าจะมองมุมไหนเหล่าผู้มีอำนาจเหล่านี้ก็เป็นเพียงคนธรรมดาที่มีทั้งข้อดีและข้อเสีย

กลุ่มข้าราชการชายที่เข้ามาปฏิบัติงานในปากเซแม้มีจำนวนไม่มาก แต่พวกเขาก็ยังหาเรื่องทะเลาะกัน มีความอิจฉาริษยา และมักมีปัญหาเรื่องชู้สาว แต่ไม่ช้าพวกเขาก็กลับมาดีกันใหม่เพื่อรักษาภาพพจน์ต่อหน้าคนพื้นเมืองลาวดังจะเห็นได้จากกรณีของ M.G และ M.B ที่แวะเวียนมาที่ภัตตาคารอย่างสม่ำเสมอ ในยามดีกันพวกเขาจะร่วมร้องเพลงอย่างสนุกสนาน แต่ถ้าโกรธกันก็จะลง

ไม้ลงมือใส่กันได้ทันที หรือในกรณีของเจ้าหน้าที่ศุลกากร (un douanier) กับนายตำรวจตรวจการชาวพื้นเมือง (un inspecteur de la Garde indigène) ที่มีเรื่องแย่งผู้หญิงกัน ภาพต่างๆ ที่เหล่าเจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสเหล่านี้แสดงออก ล้วนสร้างความขบขันให้คนพื้นเมืองลาว และการกระทำของเขาเหล่านั้นก็เป็นเครื่องยืนยันว่าพวกเขาไม่ได้ส่งส่งดังภาพเจ้าอาณานิคมที่เป็นอยู่ ยังมีความรัก ความเกลียดชัง ความบาดหมาง หากทุกอย่างจะถูกกลบเกลื่อนเพื่อกลับไปสู่ภาวะปกติ โดยการสร้างฉากหน้าจอมปลอมมตบตาชนพื้นเมืองว่าเขาเหล่านั้นคือผู้กุมอำนาจที่มีฐานะเหนือชาวพื้นเมือง

เมอร์ซีเออร์เซ (M. G) ทำร้ายกุหลิบบ้านดอนหัววัด ถูกเหล่ากุหลิบแก้คืนโดยการจับ M. G มัดเหมือนหมูไปโยนแทบเท้าข้าหลวงประจำภาค (Commandant Supérieur) และถัดจากเหตุการณ์ M. G. ก็ไม่กล้าเข้าใกล้คนบ้านดอนหัววัดอีกเลย จะเห็นได้ว่าเรื่องการจับเจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสในลักษณะนี้อาจเป็นเรื่องเหนือจริงเกินไป แต่การเล่าเรื่องในลักษณะนี้อาจช่วยในการระบายอารมณ์คับแค้นของชาวอาณานิคมที่มีต่อชนชั้นปกครองก็เป็นได้ ความเปรียบ M.G เป็น หมู นั้นในวัฒนธรรมฝรั่งเศสถือว่าเป็นการดูถูกกันอย่างยิ่ง

เรื่องเล่าเกี่ยวกับวีรกรรมของชาวบ้านดอนหัววัดกับ M.G. นั้นสะท้อนให้เห็นรูปแบบความสัมพันธ์ในเชิงผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครอง การใช้แรงงานชาวพื้นเมืองของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการครอบงำ วิธีซึ่ง M.G ปฏิบัติต่อเหล่าคนงานอย่างไม่เป็นธรรม กะต่ายเล่าเรื่องราวโดยใช้มุขตลกเพื่อทลายกรอบความเป็นจริงในสังคมที่ว่าผู้ใต้ปกครองต้องยอมจำนน เขาแปรความอ่อนแอในชีวิตจริงของเหล่าคนงานไปสู่การต่อต้านชัดเจน การสร้างเรื่องตลกในข้อเขียนของกะต่ายทำให้เราเห็นเหล่าชาวบ้านที่ละเมิดกฎเกณฑ์และข้อห้ามทางสังคมทำให้ชาวบ้านดำรงตนอยู่ในฐานะเหนือกว่าผู้ปกครอง

นอกจากเรื่องราวล้อเลียนกลุ่มข้าราชการชายที่กะต่ายนำเสนอข้างต้น เขายังเปิดเผยให้เห็นพฤติกรรมอันน่ารังเกียจในการใช้ชีวิตในดินแดนอาณานิคมของชาวฝรั่งเศสอีกด้วย ใน

บันทึกตอนหนึ่งเขาได้กล่าวถึงเจ้าหน้าที่ที่ชื่อ M.D. ตัวแทนบริษัทเอเชียตะวันออก-ฝรั่งเศส ผู้ทำหน้าที่ดูแลการขนส่งไม้สักตามลำน้ำโขง เป็นชายร่างใหญ่ปากร้าย ชอบหาเรื่องคนอื่นมีคำพูดภาษาลาวที่พูดติดปากคือ « *Ma-si-mê-mung !* » (Fils de chienne) (Katay D. Sasorith, 1958: 53) ซึ่งหมายถึง “ไอ้ลูกหมา” โดยเขาได้บันทึกว่าเมื่อเขากลับจากการลี้ภัยที่ประเทศไทย เขาได้พบกับสาวฝรั่งเศสที่มาทำงานเป็นพนักงานพิมพ์ดีดในหน่วยงานที่เขาประจำการที่ไซ่ง่อน จากการพูดคุยทำให้กะต่ายได้รับรู้ว่าเธอเป็นลูกสาวของ M.D. ที่เขาเคยรู้จักเมื่อวัยเด็ก โดยได้แสดงความคิดเห็นว่าพฤติกรรมติดฝืนอย่างหนักของบิดาที่ล่องลับ (M.D) ส่งผลร้ายถึงรูปกายภายนอกที่ติดจะผอมบางของลูกสาวอีกด้วย

นอกจากนี้กะต่ายยังแสดงเรื่องราวของชายชาวฝรั่งเศสที่ชอบล่องละเมียดทางเพศเด็กผู้ชาย โดยเป็นเรื่องที่เขาได้ฟังจากเพื่อนรุ่นพี่ที่เล่าเรื่องเล่าของเด็กชายชาวอันนัมที่ไปประสบเหตุด้วยตนเองและหนีออกมาได้ทัน จะเห็นได้ว่าเรื่องราวพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของชาวฝรั่งเศสไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่กะต่ายประสบมาด้วยตนเอง หรือเป็นเรื่องที่ได้ยินได้ฟังมา ลักษณะการนำเสนอแบบนี้คล้ายเป็นการสร้างกระแสข่าวลือ *เขาเล่ากันว่า* เพื่อทำลายภาพลักษณ์ของเจ้าอาณานิคม และตอกย้ำว่าคนเหล่านั้นมีด้านที่ชั่วร้ายแฝงอยู่จริง

(3) ศัตรูทางการเมืองภายในประเทศ

Les Valets de l'impérialisme Français (ผู้รับใช้ระบอบจักรวรรดินิยมฝรั่งเศส) คือ งานวรรณกรรมที่นำเสนอภาพลักษณ์บุคคลในชนชั้นศักดินา และปัญญาชนบางส่วนที่ดำเนินการทางการเมืองเอนเอียงเข้าข้างฝรั่งเศส

งานวรรณกรรมที่นำมาศึกษา เป็นเรื่องราวล้อเลียนเจ้าสว่างวัฒนาซึ่งเป็นบุคคลในชนชั้นเจ้านาย และ โรเซ อูรด สุวันนะวง ข้าราชการสัญชาติฝรั่งเศสเชื้อสายลาว ส่วนสุดท้ายเป็นเรื่องราววิพากษ์ระบอบอาณานิคมและคนพื้นเมืองกลุ่มอื่นๆ ที่ทำงานรับใช้ระบอบดังกล่าว ก่อนการนำเสนอเรื่องราวในแต่ละส่วน มีความนำและภาพประกอบซึ่งชี้ให้เห็นลักษณะเด่นของบุคคลหรือ

กลุ่มบุคคลที่กะต่ายต้องการจะวิพากษ์ กะต่ายโจมตีบุคคลเหล่านั้นโดยใช้วิธีการสร้างภาพล้อ (caricature) ซึ่งหมายถึงการบรรยายภาพของปัจเจกบุคคลให้ เกินความเป็นจริง โดยมุ่งเน้นที่ ลักษณะเฉพาะอันโดดเด่นของบุคคลผู้นั้น ภาพล้อมักก่อให้เกิดความขบขัน (Auger, 2010: 41)

นอกจากนี้งานของกะต่ายมีลักษณะบางประการคล้ายคลึงกับผลงานเรื่อง *Les Caractères* ของ ลา บรูแยร์ (La Bruyère) นักเขียนฝรั่งเศสสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 17 ลา บรูแยร์ เป็นนักเขียนหัวใหม่แห่งยุคสมัยที่นำเสนองานในเชิงวิพากษ์สังคม *Les Caractères* เป็นงานเขียน ประเภทยั่วล้อที่ผู้เขียนนำเสนอพฤติกรรมอันเป็นคุณลักษณะเด่นของบุคคลสำคัญที่เป็นที่รู้จักในวง สังคม ผู้อ่านจะรู้ทันทีว่าผู้เขียนหมายถึงบุคคลใด ลา บรูแยร์ ไม่เพียงแต่สร้างผลงานที่ก่อให้เกิดความ ขบขันเท่านั้น หากงานของเขายังเป็นบทบันทึกของพฤติกรรมที่เป็นลักษณะร่วมและเป็นแบบแผน สากลที่เราจะพบได้ในทุกยุคสมัย (Calvet, 1969: 108-109) ข้อเขียนของกะต่ายมีแนวทางในการ สร้างสรรค์คล้ายกับ ลา บรูแยร์ กล่าวคือเป็นงานเขียนเชิงวิพากษ์วิจารณ์ผู้คนและระบอบการ ปกครองของยุคสมัย กะต่ายล้อเลียนฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองด้วยวาจาหยาบคายและการหยิบยก ลักษณะเด่นของคู่ขัดแย้งมาเล่าใหม่ สร้างภาพเกินจริงให้คนเหล่านั้นดูน่าหัวร่อ หากมีข้อแตกต่างใน เรื่องเล่าของกะต่ายกับ ลา บรูแยร์ ในจุดที่กะต่ายเปิดเผยชื่อเสียงเป้าหมายล้อเลียนอย่างชัดเจน ในตอนที่ ลา บรูแยร์ ปิดบังชื่อของบุคคลที่เขาหยิบยกมานำเสนอ โดยเปิดโอกาสให้ผู้อ่านคาดเดาว่า คนที่ถูกพาดพิงหมายถึงบุคคลใด

แม้ว่ากะต่ายให้คำจำกัดความว่าผลงานชิ้นนี้คือบทความ (Thao Katay, 1948: 1) จากการวิเคราะห์ พบว่าผู้เขียนใช้กลวิธีนำเสนออันหลากหลายไม่ว่าจะเป็นในรูปของบทความ บท ละคร เรื่องสั้น จดหมายเปิดผนึก กลวิธีการเล่าเรื่องที่แตกต่างกันนำพาผู้อ่านไปสู่เรื่องราวล้อการเมือง ทั้งในระดับบุคคล และระดับนโยบาย อาจกล่าวได้ว่างานเขียนชิ้นนี้เป็นเครื่องมือสำคัญในการวิพากษ์

ชั่วคราวข้ามทางการเมืองอันโยงใยไปสู่การวิพากษ์ความเลวร้ายของระบอบจักรวรรดินิยมที่มีอิทธิพลเหนือแผ่นดินลาวในยุคสมัยนั้น

ในผลงานที่วิเคราะห์มีสาระสำคัญในการเสนอความขัดแย้งของกะต่ายที่มีต่ออีกกลุ่มชั่วคราวเมือง เขาจึงใช้พื้นที่ผลงานโจมตีผู้เห็นต่างด้วยกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่หลากหลาย ก่อนที่จะไปวิเคราะห์ในรายละเอียด ต้องทำความเข้าใจกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในยุคลาวอิสระ สุนัด โปทิสาน ผู้เขียนหนังสือ *ประวัติศาสตร์ลาว (ตีกดาบรพ-ปัจจุบัน)* ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการต่อสู้ของกลุ่มลาวอิสระว่า

การลุกฮือขึ้นในเดือนสิงหาคมและการประกาศเอกราชในวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ. 1945 เป็นการแสดงถึงการต่อสู้ทางชนชั้นที่ไม่เคยมีมา เป็นประวัติศาสตร์ของชาติ เป็นการต่อสู้โดยตรง ระหว่างประชาชนชาวลาวและจักรพรรดิต่างด้าว พร้อมกันนั้นก็ดำเนินการต่อสู้ชนชั้น

ภายในประเทศเพื่อแก้ไขข้อขัดแย้งทางชนชั้นอยู่ในสังคมลาวเอง (สุนัด โปทิสาน, 2551: 423)

จากคำกล่าวข้างต้นทำให้เห็นว่าการเมืองลาวในยุคนั้นยังไม่มีเอกภาพเพราะปัญหาความเห็นต่างทางการเมือง ประเทศลาวซึ่งกำลังอยู่บนทางแยกของการก่อสร้างชาติกลายเป็นสมรภูมิในการต่อสู้ด้วยกำลังและด้วยความคิดของสองชั่วอำนาจ ฝ่ายหนึ่งยังคงต้องการการคุ้มครองจากอดีตเจ้าอาณานิคม ส่วนอีกฝ่ายต้องการปลดแอกประเทศออกจากอำนาจของตะวันตกและเริ่มก่อสร้างชาติด้วยกำลังของตนเอง กลุ่มหลังจึงมีภารกิจต้องเผชิญหน้าทั้งกับศัตรูภายนอกและภายในประเทศ กะต่ายใช้พื้นที่ของ *Les Valets de l'Impérialisme Français* (ผู้รับใช้ระบอบจักรวรรดินิยมฝรั่งเศส) และ *Quatre lettres ouvertes* (จดหมายเปิดผนึก 4 ฉบับ) เพื่อเสนอมุมมองของกลุ่มนักต่อสู้ที่มีต่อบุคคลสำคัญทั้งเจ้านายแห่งราชสำนักหลวงพระบาง ข้าราชการ และ

สื่อมวลชน ผู้คนเหล่านี้ล้วนเป็นตัวละครสำคัญที่มีบทบาทและอำนาจในการกำหนดชะตากรรมของประเทศลาว

1. ขนชั้นเจ้านาย

เรื่องสั้นชื่อว่า “Un écho de la Conférence Franco-Laotienne, Cambodgienne et Siamoise de Washington” (เสียงสะท้อนจากการประชุมร่วมฝรั่งเศส-ลาว กัมพูชา และสยามแห่งกรุงวอชิงตัน) ใน *Les Valets de l'Impérialisme Français* (Thao Katay, 1948: 17) เนื้อหาโดยสรุปคือการล้อเลียนเจ้านายลาว ผู้มีส่วนร่วมในการประชุมข้อตกลงระหว่างประเทศที่กรุงวอชิงตันประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้แทนฝ่ายสยามพยายามอย่างหนักในการหาโอกาสนัดพบตัวละครที่ชื่อเจ้าสว่างเพื่อหาหรือซื้อราชการตามลำพัง แต่การที่เจ้าชายมีผู้ติดตามเป็นผู้แทนฝ่ายฝรั่งเศสจึงเป็นอุปสรรคขัดขวางการพูดคุย ในที่สุดชาวสยามสามารถติดต่อเจ้าสว่างทางโทรศัพท์ได้เป็นผลสำเร็จ หลังจากตกลงว่าจะนัดพบกัน ชาวสยามเน้นย้ำให้เจ้าฟ้าสว่างมาเพียงลำพัง แต่เจ้าชายตอรองขอให้ผู้ติดตามชาวฝรั่งเศส เมื่อทนถูกรบเร้าจากผู้แทนชาวสยามไม่ได้เจ้าสว่างเป็นฝ่ายเจ็บและจบบทสนทนาโดยการวางโทรศัพท์โดยไม่ให้คำตอบใดๆ ครั้นเมื่อถึงเวลานัดก็ไม่ปรากฏตัว พบเพียงที่นั่งของแขกผู้นี้ถูกคลุมด้วยผ้าสีดำ ผู้แทนชาวสยามได้แต่กล่าวถ้อยคำแสดงความเสียใจกับการไม่ปรากฏตัวของตัวละครเจ้าสว่าง

กะต่ายเปิดเรื่องด้วยคำกล่าวที่ว่า “จากวอชิงตัน เหตุการณ์หนึ่งที่ทั้งน่าเศร้าและน่าขบขันในเวลาเดียวกันได้เกิดขึ้นกับพวกเรา” (De Washington nous est parvenue une histoire à la fois triste et amusante.) (Thao Katay, 1948 : 17) จะเห็นได้ว่าเรื่องเล่าถูกมองและเล่าจากผู้เล่า “เรา” ที่เป็นประจักษ์พยานในเหตุการณ์ เรื่องนี้มีตัวละครที่ถูกเอ่ยถึง 3 คน กล่าวคือชาวสยาม เจ้าสว่าง และผู้แทนชาวฝรั่งเศส ตลอดทั้งเรื่องมีเพียงชาวสยามเท่านั้นที่ปรากฏตัวชัดเจนในฉาก ในขณะที่เจ้าสว่างถูกนำเสนอผ่าน “เสียง” ในบทสนทนาทางโทรศัพท์ การที่ตัวละครถูกนำเสนอ

เพียงเสียงสนทนาและจบลงด้วยการไม่ปรากฏตัวเป็นการเน้นย้ำให้เห็นว่าตัวละครเจ้าสว่างไม่สามารถเผชิญหน้ากับผู้อื่นตามลำพังโดยปราศจากการคุ้มครองจากผู้ติดตามชาวฝรั่งเศส การปรากฏเพียงแค่เสียงและภาพเก้าอี้คลุมผ้าสีดำคือการตอกย้ำถึงสภาพไร้อำนาจ ซึ่งสอดคล้องกับคำว่า *เสียงสะท้อน* ที่ปรากฏในชื่อเรื่อง *เสียง* ที่ไม่ใช่เพียงเสียงของ *เรา* ที่นำเรื่องราวมาบอกเล่า แต่เป็น *เสียง* ของตัวละครที่ไม่ปรากฏตัวตน ไม่สามารถมีอยู่ด้วยตนเองโดยไม่ได้รับการสนับสนุนจากฝรั่งเศส การเล่า *เรื่องราวที่น่าเศร้าและน่าสนุก* คือกลวิธีที่ผู้เขียนใช้บิดเบือนสถานการณ์ตึงเครียดให้กลายเป็นความขบขัน ทั้งการสร้างตัวละครผู้ไม่ละความพยายามในการติดตามอย่างชาวสยาม และตัวละครที่ซ่อนตัวมิดชิดอย่างเจ้าสว่าง

กะต่ายเสนอข้อมูลของเจ้านายแห่งราชอาณาจักรลาวกับอดีตจักรพรรดิเบาไตแห่งเวียดนามในบทความเรื่อง “Le Prince Savang, l’espoir des colonialistes français, et le désespoir du peuple Lao, est-il perfectible?” (ยังพอจะเยียวยาได้ไหมสำหรับเจ้าชายสว่างผู้เป็นความหวังของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสและความผิดหวังของประชาชนลาว) (Thao Katay, 1948 : 20) บทความนี้เป็นการเสนอทัศนะว่าแม้ทั้งคู่จะอยู่ในฐานะเจ้านายแต่กลับมีคุณลักษณะต่างกัน ผู้เขียนเสนอสถานการณ์ที่เจ้าสว่างไปประชุมร่วมกับฝรั่งเศสที่วอชิงตัน พื้นที่ที่กลับถึงลาวและถูกตั้งคำถามในเรื่องความคับหน้าเกี่ยวกับสถานการณ์ในอินโดจีน เจ้าชายตอบในเชิงว่าการไม่ได้ยู่ลาวเป็นเวลาหลายเดือนเป็นเรื่องยากที่แสดงความเห็นกับสถานการณ์ต่างๆ กะต่ายตั้งข้อสังเกตว่าการที่เจ้าสว่างตอบไม่ได้อาจมาจากสองเหตุผลกล่าวคือการไปอยู่ต่างประเทศเป็นเวลานานจึงทำให้ไม่ทันกระแสข่าวต่างๆ ในลาว หรืออีกประการหนึ่งอาจเป็นเพราะการไม่ใส่ใจชะตากรรมของคนลาว ในขณะที่อดีตจักรพรรดิเบาไตอยู่ที่เวียดนามกลับหาโอกาสเจรจาสันติภาพกับตัวแทนฝ่ายฝรั่งเศส และมีความหวังว่าจะมีการลงนามข้อสัญญาในไม่ช้า

หากพิจารณาจากชื่อเรื่องจะพบว่ากะต่ายใช้การเล่นคำที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของเจ้าสว่าง ชื่อ “สว่าง” ถูกนำไปเชื่อมโยงกับคำว่า “ความหวัง” (l'espoir) และ “ความผิดหวัง” (le désespoir) ในความเป็นจริงแสงสว่างเป็นสัญลักษณ์ของความหวัง หากในที่นี้ชื่อสว่างถูกพลิกให้กลายเป็นความหวังของฝรั่งเศสซึ่งเป็นฝ่ายตรงข้ามกับประชาชนผู้รักชาติ สว่างจึงมีอาจเป็นความหวังของผู้คนพื้นเมืองได้อีกต่อไป จะเป็นได้เพียงแต่ความผิดหวังเท่านั้น

นอกจากการศึกษาประเด็นเกี่ยวกับความหมายของชื่อบทความแล้วสิ่งที่ควรพิจารณาอีกส่วนหนึ่งคือกลวิธีการใช้คู่เปรียบเทียบของบุคคลที่มีสถานะทัดเทียมกันอย่าง *เจ้านายลาว* และ *อดีตจักรพรรดิเวียดนาม* ให้มีบทบาทตรงข้ามกันโดยให้อีกฝ่ายหนึ่งกระทำกรกับอีกฝ่ายหนึ่งเฉยวิธีการเช่นนี้ส่งผลให้เป้าหมายในการล้อเลียนถูกลดทอนคุณค่าลงตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตที่น่าสนใจอีกประการคือแม้ผู้เขียนจะนำเสนอข้อมูลให้จักรพรรดิแห่งเวียดนามมีบทบาทมากกว่าชนชั้นเจ้านายของลาว หากในขณะเดียวกันพบว่าผู้เขียนจงใจสร้างความคลุมเคลือให้กับอดีตจักรพรรดิแห่งเวียดนามโดยการให้ข้อมูลเพิ่มเติมในรูปของเชิงอรรถที่แสดงให้เห็นว่าการลงนามในสัญญาสันติภาพที่ถูกนำเสนอในส่วนเนื้อหายังไม่เกิดขึ้นจริง นอกจากนี้ยังมีการเสนอถึงสถานภาพของชนชั้นเจ้านายและนักกู้ชาติในเชิงเปรียบเทียบ

“วิลเลียม แรบพิทมีเหตุผลในการเขียนลงใน บั้งไฟ ฉบับที่ 36 ว่า เบ้าได้ถ้าไม่ได้โฮจิ มินท์หนุนหลังก็เป็นอะไรไม่ได้เลย การเซ็นสัญญาอันงดงามที่สุดกับเบ้าได้ถ้าไม่มีการรับรองจากโฮจิ มินท์ก็จะไม่อาจยุติความขัดแย้งในเวียดนาม”

William Rabbit a pleinement raison quand il écrit dans le “Bang Fai”

n° 36 *“que Bao-Dai sans Ho-chi-Minh n’est rien, que les plus beaux accords avec Bao-Dai, s’ils ne sont pas ratifiés par Ho-chi-Minh, n’amèneront jamais la cessation des hostilités au Vietnam”*

(Thao Katay: 24)

จากข้อความที่ยกมาแสดงถึงข้อเปรียบเทียบของคนสองชนชั้น แม้อัตติจักรพรรดิเวียดนาม จะถูกนำมาใช้เปรียบเทียบกับเจ้านายลาว แต่มองในมุมผู้เขียนนำเสนอคุณสมบัติการเป็นผู้นำที่แตกต่างระหว่างเจ้านายและนักกษัตริย์ เหตุของการถูกเปรียบเทียบในลักษณะนี้มาจากความปรี๊ดช้ำของระบบชนชั้น จะเห็นได้ว่าประชาชนในประเทศที่ถูกครอบงำในระบอบอาณานิคม ฝรั่งเศสทั้งในลาวและเวียดนามสูญเสียความไว้น้ำใจในชนชั้นเจ้านาย อีกตัวอย่างที่สามารถยืนยันข้อสังเกตนี้มาจากบทสัมภาษณ์ที่นักหนังสือพิมพ์ชาวอเมริกันสัมภาษณ์วิศวกรวัยเกษียณชาวเวียดนาม

วิศวกรผู้นี้กล่าวไว้ว่า พวกเราอยากให้เขาได้ช่วยเราฟื้นฟูความสงบ แต่คนที่นี่ (เวียดนาม) ไม่เชื่อมั่นว่าเขาจะอยู่ข้างเดียวกับโฮจิมินห์ ถ้าเขาไปเจรจาพูดคุยเพื่อตนเอง เขาก็เป็นเพียงหุ่นเชิดของฝรั่งเศส และชีวิตของเขาจะไม่มีค่าสักสตางค์แดงเดียว

“Nous aimerions, a déclaré cet ingénieur, que Bao-Dai nous aide à restaurer la paix. Mais le peuple ici ne le croira qu’il se tient avec Ho-chi-Minh. S’il ne parle que pour lui, il devient une marionnette française et sa vie ne vaudra pas un sou !”

(Thao Katay, 1948 : 24-25)

การนำเสนอเรื่องราวของชนชั้นเจ้านายที่มีทัศนคติลอยตามฝ่ายเจ้าอาณาฝรั่งเศสคือ ข้อเปรียบเทียบกับแนวทางการต่อสู้ของกลุ่มนักกู้ชาติอันมีที่มาจากสามัญชน หากในเวียดนามมีสามัญชนที่เป็นปัญญาชนอย่างโฮจิมินห์ ในลาวกลุ่มลาวอิสระก็คือกลุ่มผู้มีความรู้ความสามารถที่ลุกขึ้นมาต่อต้านระบอบอันไม่เป็นธรรมของเจ้าอาณานิคม

ความสัมพันธ์แบบคู่ตรงข้ามของเจ้านาย-สามัญชน สามารถเชื่อมโยงไปสู่บทความที่มีชื่อว่า *โอกาสที่ลาวจะไม่อยู่ในสหพันธ์ฝรั่งเศสใกล้เข้ามาแล้วสินะ* (Peu s'en est fallu que le Laos n'obtient pas sa place dans l'Union Française) (Thao Katay, 1948 : 26) บทนี้เป็นการแสดงความหวังของกลุ่มลาวอิสระที่จะต้องมิชยชนะเหนือชนชั้นเจ้านายที่กุมอำนาจต่อรองกับฝรั่งเศส กะต่ายนำเสนอเรื่องของชนชั้นเจ้านายพยายามนำประเทศลาวเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสหพันธ์ฝรั่งเศส ในที่นี้ผู้เขียนสร้างบทพูดที่ดูเกินจริงในฉากการขอร้องประธานาธิบดีของฝรั่งเศสให้ยอมรับประเทศลาว

เจ้าสว่างวัฒนาพูดกับแวงซอง ออริโอล ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐที่ 5 ของฝรั่งเศสและนายใหญ่แห่งสหภาพฝรั่งเศสว่า “แต่ ๆ พวก ๆ ท่านประธานาธิบดีก็ทราบเป็นอย่างดีว่าทั้งตัวฉันและกลุ่มคนทรยศที่เป็นสหายของฉันไม่มีปัญญาจะเข้าหาหรือถึงข้อกำหนดต่าง ๆ ในสัญญา ไม่มีสักคนในหมู่พวกเราที่รู้ว่าการดำเนินการทางการทูตคืออะไร เรา รู้จักเพียงใบปริญญา แผ่นกระดาษแสงงดงามที่มหาวิทยาลัยในประเทศของ ๆ พวก ๆ ท่าน ได้มอบให้แก่พวกเราเพราะเหตุผลทางการทูต ถ้าการรวบรวมใบปริญญาทั้งหมดของเราสามารถทดแทนการดำเนินการทางการทูตที่ ๆ พวก ๆ ท่าน ต้องการได้ พวกเราคงยินดีอย่างสุดซึ้งโปรดกรุณาเมตตาพวกเราและประเทศของ เรา หากไม่มีเล่ห์กลของเจ้าอาณานิคมที่แสนดีอย่างพวกท่าน ประเทศลาวที่น่าสงสารของเราคงไม่ก้าวไปสู่ความเจริญและมีอารยะ

- *Mais vous avez bien, Excellentissime, disait, les larmes aux yeux, le prince Savang Vattana à Mr Vincent Auriol, Président de la Vème République de la France et Grand Maître de l'Union Française, qui ni moi ni aucun traître de mes amis ne sommes capables de discuter les clauses d'un traité. Aucun d'entre nous ne sait du reste ce que peut bien être un acte diplomatique. Nous ne connaissons que les diplômes, ces beaux parchemins que vos facultés ont bien voulu nous décerner...diplomatiquement. Si tous nos diplômes réunis pouvaient remplacer l'acte diplomatique que vous exigez, nous en serions profondément heureux. De grâce, Excellentissime, avez pitié de nous, de notre pays. Sans la trique de vos bons colonialistes, notre pauvre Laos n'avancerait guère dans la voie du progrès et de la civilisation.*

(Thao Katay, 1948 : 26-27)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

การสร้างฉากเจรจาหน้าเจ้านายฝ่ายลาวและประธานาธิบดีฝรั่งเศสเป็นไปในทำนองล้อเลียน ผู้เขียนสร้างภาพของเจ้านายที่ดูอ่อนแอกำลังขอร้องให้อีกฝ่ายมอบสิ่งที่ต้องการ ผู้เขียนมุ่งวิพากษ์ระบบการศึกษาแบบฝรั่งเศสว่าไม่อาจทำให้คนพื้นเมืองที่ร่ำเรียนจนได้ใบปริญญามากมายมีความสามารถในการดำเนินการใดๆ ด้วยตนเองได้ การเล่นคำโดยใช้คำพ้องเสียง ใบปริญญา (les diplômes) และ การดำเนินการทางการทูต (un acte diplomatique) เป็นการนำของสองสิ่งที่ไม่อาจแทนกันได้มาเป็นข้อแลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ นับเป็นกลวิธีอันแยบคายในการทำลดทอนภาพลักษณ์ของตัวละครเจ้านาย การนำเสนอเช่นนี้ก่อให้เกิดเสียงหัวเราะที่มาจากพฤติกรรมเกินจริงของบุคคลที่ถูกนำมาเป็นเป้าล้อเลียน

ออกมาด้วยกัน ตัวละคร “ฉัน” ได้สนทนากับญาติสาวในทำนองว่าไม่อยากเชื่อว่าเจ้าหน้าที่ศาล
ท่าทางอมโรคร้อนแฉจะมีเรี่ยวแรงมีสัมพันธ์ทางเพศกับหญิงคนไหนได้ ญาติสาวยืนยันหนักแน่นว่า
ข้าราชการผู้นั้นทำได้

กะต่ายใช้ลักษณะเด่นของเรื่องเล่าแบบพื้นบ้านลาวที่เรียกว่า “นิทานก้อม” มาเป็น
องค์ประกอบหนึ่งในการนำเสนอเรื่องสั้นนี้ นิทานก้อมมักเป็นเรื่องราวตลกสั้นๆ โดยส่วนใหญ่เป็นเรื่อง
ตลกเกี่ยวกับเพศ มักเป็นเรื่องที่เล่าสู่กันฟังในวงเหล้าโดยเฉพาะหมู่ผู้ชาย จากการวิเคราะห์เรื่องสั้น
ดังกล่าวพบที่มีความหมายมากกว่าการเป็นเพียงเรื่องตลกในวงเหล้า ประการแรกเรื่องราวนี้ถูก
นำเสนอเพื่อล้อเลียนพฤติกรรมทางเพศที่หมิ่นเหม่ต่อศีลธรรมของตัวละครเจ้าหน้าที่ศาล เป็นการตอก
ย้ำถึงความไม่ชอบธรรมในสังคมที่เจ้าอาณานิคมและคนพื้นเมืองที่สนับสนุนอำนาจอาณานิคมมักใช้
กำลังรังแกประชาชนที่อ่อนแอกว่า พฤติกรรมของเจ้าหน้าที่สัญชาติฝรั่งเศสเชื้อชาติลาวที่กระทำต่อ
สตรีชาวลาวเป็นการล้อเลียนคนลาวบางส่วนที่อาศัยอำนาจฝรั่งเศสแสวงหาประโยชน์จากประเทศ
ลาวและคนลาวเพื่อความสุขสบายส่วนตน เรื่องเล่าเรื่องนี้แม้จะเอ่ยอ้างถึงการประพาศผิดศีลธรรมของบุคคล
คนเพียงเดียว แต่สถานการณ์นี้สะท้อนให้เห็นการเอารัดเอาเปรียบของเจ้าอาณานิคมที่เกิดขึ้นจริงใน
สังคมลาว ในแง่หนึ่งตัวละครนางสาวตักแตนอาจถูกตีความให้เป็นตัวแทนของเทพีเทมิสที่ปรากฏกาย
เพื่อตีแผ่พฤติกรรมชั่วร้ายของคนบางกลุ่มบางพวก ซึ่งการตีความนี้สามารถเชื่อมโยงไปสู่ส่วนเกริ่นนำ
ก่อนเข้าเนื้อเรื่องที่กล่าวว่า ชายชั่วร้ายไร้อำนาจแบบที่หญิงสาวแห่งเวียงจันทน์ได้บรรยายให้เราเห็น
ภาพ (Le vicieux impuissant tel que l'a décrit une jeune fille de Vientiane) (Thao
Katay, 1948 : 46) ในอีกมุมมองเรื่องสั้นนี้มีความหมายแฝงกล่าวคือตัวละครเจ้าหน้าที่ศาลเป็น
ตัวแทนของระบอบอาณานิคมฝรั่งเศสที่แผ่อำนาจในลาว ส่วนหญิงสาวเป็นตัวแทนของคนลาว
บางส่วนที่โอนอ่อนผ่อนตาม และในที่สุดก็ยอมรับการเข้าครองอำนาจของเจ้าอาณานิคม

เหล่าผู้มีอำนาจในรัฐบาลและในสภายังถูกนำมาล้อเลียนและตั้งคำถามถึงบทบาท และหน้าที่ที่คนลาวพึงกระทำในช่วงสถานการณ์คับขันผ่านจดหมายเปิดผนึกฉบับที่ 3 และฉบับที่ 4 ในจดหมายฉบับที่สาม กะต่ายส่งสารถึงนายกรัฐมนตรีลาวในขณะนั้น กล่าวโทษว่าคนเหล่านั้น ไม่ได้ทำเพื่อคนลาว แต่เป็นเพียงหุ่นเชิดของรัฐบาลฝรั่งเศสที่ทำทุกอย่างเพื่อความพึงพอใจของเจ้าอาณานิคม กะต่ายบรรยายถึงคุณลักษณะของบุคคลดังกล่าวในประโยคแรกของจดหมายว่า “บางคน มองว่ารัฐบาลของคุณคือรัฐบาลหุ่นเชิด และบางคนก็มองว่าเป็นรัฐมนตรีหนังตะลุง” (Les uns vous ont traités de gouvernement fantoches, les autres, de ministres pantins.) (Lettre ouverte III, p. 25) ที่ทำงานเพื่อคนอื่น ทำเพื่อเพื่อนร่วมชาติตนเอง หากเปรียบเทียบกับกลุ่มลาวอิสระที่มุ่งทำเพื่อประเทศลาว แต่รัฐบาลลาวก็ผลักดันให้ต่อสู้เช่นกลุ่มลาวอิสระเป็นผู้เห็นต่างในอุดมการณ์ กะต่ายมองว่ารัฐบาลลาวในแผ่นดินใหญ่ได้แต่วางเฉยต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ในขณะที่ลาวอิสระทำทุกอย่างเพื่อบรรลุเป้าหมาย ในที่นี้กะต่ายใช้คำมีความหมายตรงข้ามเพื่อแสดงให้เห็นถึงความต่างของกลุ่มคนทั้งสอง

เมื่อลาวเคลื่อนไหวจึงก่อให้เกิดผลกระทบกับกรณีพิพาทฝรั่งเศส-ไทยในช่วงปี ค.ศ. 1940-1941 การเคลื่อนไหวดังกล่าวทำให้เพื่อนร่วมชาติลาวที่มีจิตสำนึกต่อความรุนแรงของสถานการณ์ ใช้ร่างกายและจิตวิญญาณเพื่อปลุกเพื่อนร่วมชาติที่ยังหลับใหลมามากกว่าหนึ่งศตวรรษ ให้รู้สึกถึงสงครามและการรุกรานจากต่างชาติ

Aussi, quand le mouvement lao se déclencha à la faveur des hostilités franco-thailandaises en 1940-1941, s'est-il trouvé quelques patriotes lao qui, conscients de la gravité de la situation, employèrent corps et âme à réveiller les patriotes lao endormis par plus d'un siècle de guerres intestines et domination étrangère. (Lettre ouverte III, p. 27)

กะต่ายเน้นย้ำว่าลานั้นมีสองกลุ่ม กลุ่มที่ปลุกคนให้ตื่น (réveiller) กับกลุ่มที่เพิกเฉยไม่ทำอะไรเหมือนคนนอนหลับ (endormi) ความต่างดังกล่าวยิ่งตอกย้ำให้เห็นภาระหน้าที่ของกลุ่มลาวอิสระที่ทำเพื่อบ้านเมืองแต่กลุ่มรัฐบาลลาวยังนั่งเฉยเพื่อทำให้เจ้าอาณานิคมพอใจ ส่วนในจดหมายฉบับสุดท้ายที่กะต่ายเขียน เขาส่งตรงถึงประธานสภาผู้แทนราษฎร ในที่นี้กะต่ายไม่ได้กล่าวโทษใดๆ แต่เขียนข้อความเพื่อเตือนสติและขอร้องให้กลุ่มผู้แทนลาวได้สนับสนุนการทำงานของรัฐบาลพลัดถิ่นเช่นกลุ่มลาวอิสระ

3. สื่อมวลชน

สื่อมวลชนถูกนำมาล้อเลียนในหนังสือเล่มเล็กดังเช่น *Des sots ou des traîtres* (คนโง่เง่าหรือคนทรยศ) เป็นรวมบทความขบขันเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสื่อ เป็นรวมบทความสั้นๆ 3 เรื่อง และเรื่องที่โดดเด่นคือเรื่องสุดท้ายในชุด กะต่ายเอ่ยอ้างถึง ปีแอร์ จินท์ (Pierre Nginn) ซึ่งเป็นนักเขียนและนักเคลื่อนไหวลาว กะต่ายแสดงทัศนะที่มีต่อบุคคลผู้นี้ในบทความที่ชื่อว่า “La pétrofolie de M. Pétrole” (ความบ้าน้ำมันของนายน้ำมัน) ในที่นี้จินท์คือสื่อมวลชนซึ่งมีแนวคิดต่างจากกลุ่มลาวอิสระ กะต่ายนำเสนอว่าเขาใช้สื่อในมือเพื่อกล่าวโจมตีกลุ่มลาวอิสระ จึงไม่แปลกที่กะต่ายจะเขียนบทความตอบโต้โดยใช้ความเปรียบและการเล่นคำพ้องเสียงล้อเลียนนามสกุลเพื่อเสนอข้อเสียของเป้าหมายที่ถูกพูดถึง

4.3.4.3 การล้อเลียนชาติพันธุ์

ลาวเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ กะต่ายนำเสนอถึงชนชาติต่างๆ ในลาว ว่านอกจากคนลาวแล้ว ยังมี 1. กลุ่มชาติพันธุ์ไท เช่น พวน ผู้ไท ญวน ลื้อ ถัดจากนั้นก็ยังมีกลุ่ม 2. ชาวข่าที่มีเชื้อสายมาลาโย-โพลีเนเซียน 3. ชาวเมี้ยวและเย้าซึ่งมีต้นกำเนิดจากจีนหรือมองโกล 4. ผู้อพยพต่างชาติโดยเฉพาะชาวจีนและเวียดนาม (Thao Katay, 1948 : 11)

แกรนท์ อีแวนส์ อธิบายเรื่องสัดส่วนการอยู่อาศัยในเมืองของคนเชื้อชาติต่างๆ ไว้ว่า

ผู้บริหารอาณานิคมอยู่บนตึกสองชั้นสร้างด้วยคอนกรีต ศูนย์กลางการค้าขายเป็นอาคารก่อด้วยอิฐ มีคนเวียดนามและจีนอาศัยอยู่ ส่วนที่อยู่อาศัยของคนลาวมีความทรุหราน้อยกว่าเพราะบ้านเรือนส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ยกใต้ถุนสูงอยู่กลางสวน และทำยที่สุดคือที่อยู่อาศัยของกรรมกรชาวเวียดนามซึ่งประกอบด้วยกระท่อมไม้ไผ่มาจาก เมื่อชนชั้นผู้ดีลาวเริ่มมีฐานะดีขึ้น พวกเขาเริ่มเลียนแบบที่อยู่อาศัยแบบวิลล่าฝรั่งเศสแต่นำสถาปัตยกรรมบางอย่างของลาวมาใช้ตกแต่งประกอบ เมืองส่วนใหญ่เหล่านี้มักมีขนาดเล็กและประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวเวียดนาม จนถึง ปี ค.ศ. 1930 ประชากรเวียดนามในลาวเพิ่มขึ้นเกือบสองเท่าตัว

(แกรนท์ อีแวนส์, 2549 : 76)

จากข้อมูลด้านประชากรและการจัดพื้นที่อยู่อาศัยที่กล่าวข้างต้นเป็นที่สังเกตว่าคนลาวพื้นถิ่นยังคงดำรงชีพด้านการเกษตร ส่วนคนจีนและเวียดนามที่มีฐานะจะอยู่ในย่านการค้า ซึ่งการแบ่งแยกดังกล่าวสะท้อนลักษณะอัตลักษณ์ของแต่ละชาติพันธุ์ แต่โดยรวมแล้วทุกคนเผ่าและเชื้อชาติยังคงรวมกันเป็นประเทศลาว

การกล่าวถึงชาติพันธุ์พบได้บ่อยในนิทานและคติชน บางครั้งอยู่ในรูปของตำนานกำเนิดโลกเพื่ออธิบายความเป็นมาของแต่ละเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ ในนิทานของกะต่าย ผู้เขียนนำเอาชนบทเล่าเรื่องแบบดั้งเดิมมาขยายมุมมอง สร้างเรื่องเล่าเกี่ยวกับผู้คนต่างชาติหลากหลายพันธุ์ที่อยู่รวมในสังคมลาวในสังคมร่วมสมัย นิทานและเรื่องเล่าเป็นพื้นที่ให้ผู้เขียนได้แทรกข้อมูลด้านวัฒนธรรมของชาติพันธุ์กลุ่มต่างๆ ผู้เขียนเสนอมุมมองที่มีต่อ “ผู้อื่น” ที่เป็นส่วนหนึ่งในการหลอมรวมเป็นชาติลาว อีกทั้งใช้พื้นที่นิทานเพื่อเสนอความต่างทั้งแนวคิดและวัฒนธรรมของกลุ่มคนดังกล่าว

(1) ลาว-ไทย

กะต่ายนำประสบการณ์ครั้งลาวอิสระพลัดถิ่นยังประเทศไทย มาเล่าในทำนองตลกขบขันเช่นในเรื่อง “Quelques histoires d’Issara” (บางเรื่องบางราวของลาวอิสระ) กะต่ายเล่าถึง

สถานการณ์เกี่ยวกับลาวอิสระขึ้นรถไฟจากอุดรไปกรุงเทพฯ พระยาท่านหนึ่งเห็นสมาชิกนำสัมภาระไปนั่งอยู่ฝั่งเดียวกัน ก็ร้องอย่างตลกอกตลกใจว่ารถไฟจะคว่ำ เมื่อผู้เล่าได้พบพระยาผู้นั้นจึงสอบถามข้อเท็จจริง พระยาเล่าว่าเรื่องเล่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงเพราะเขาเชื่อในทฤษฎีแรงโน้มถ่วงของโลก เป็นสิ่งที่ได้เรียนมา และสรุปเอาเองว่าเกวียนของลาวกับรถไฟที่สยามคงต้องการการถ่วงน้ำหนักเหมือนกัน ในที่นี้ความขบขันเกิดจากมุมมองแบบไสยศาสตร์ที่เหมารวมด้วยความคิดแบบคนหัวเก่า เชื่อทฤษฎี ยึดถือหลักการเมื่อผนวกกับสถานการณ์ความเป็นพระยาผู้สูงศักดิ์น่าจะทำให้เรื่องที่ยึดถือดูน่าเชื่อ ในทางตรงกันข้ามพฤติกรรมเช่นนั้นกลับกลายเป็นเรื่องน่าขบขัน

ความขบขันในเรื่องลาว-ไทย ถูกเล่าผ่านมุมมองของกะต่ายซึ่งเป็นเจ้าของเรื่อง สิ่งที่ถูกเล่ามีทั้งจากประสบการณ์ของคนอื่นและสิ่งที่เขาประสบกับตนเอง มีทั้งเรื่องราวที่เป็นสถานการณ์ที่เกิดจากความไม่เข้าใจวัฒนธรรมของกันและกัน อีกทั้งความเข้าใจผิดเรื่องเกี่ยวกับภาษา แม้ภาษาลาวกับไทยจะใกล้เคียงกันแต่การออกเสียงและความหมายคำที่ต่างกันทั้งสองวัฒนธรรมทำให้เรื่องตลกเกิดขึ้นได้ กะต่ายเล่าถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับตนเอง ในช่วงที่มาพำนักในกรุงเทพฯและจำเป็นเดินทางกลับบ้านโดยรถโดยสาร กะต่ายพยายามสื่อสารกับคนขับรถและพนักงานเก็บค่าโดยสาร เขามั่นใจว่ารู้และเข้าใจภาษาไทยดี แต่เมื่อถามไปกลับได้รับคำตอบในเชิงปฏิเสธ ทำให้เขาต้องลงจากรถและเดินเท้ากลับบ้านไกลพอควร ในส่วนนี้ทำให้เห็นว่าการเข้าใจคลาดเคลื่อนทางภาษา ไม่ว่าจะในด้านความหมาย หรือการออกเสียง นำไปสู่เรื่องราวขำขันได้

- ไกลขอยสุรางค์มาแล้วหรือยังครับ (เราผ่านขอยสุรางค์มาแล้วหรือยัง)

- ไม่รู้ (ไม่รู้)

- Klai Souphang lèo ru yang khруб ? (A-t-on déjà dépassé Souphang, s'il vous plaît ?)

- May rou (Je ne sais pas.)

(Thao Katay, 1958 : 34)

การออกเสียงผิดและเลือกใช้คำผิดทำให้การสื่อสารบกพร่อง นอกจากนี้ทำให้ผู้ถามต้องพบความยากลำบากในสถานการณ์ที่กล่าวมา กะต่ายกลับถึงบ้านและได้เล่าเรื่องราวให้ภรรยาฟัง ภรรยาจึงแนะนำว่าภาษาไทยไม่ใช่คำว่าไกลแต่จะใช้คำว่า “เลยมาหรือยัง” การที่กะต่ายใช้คำว่า “ไกล” ทำให้คนขับรถและพนักงานเก็บค่าโดยสารไม่เข้าใจ เป็นเหตุให้ถามเท่าไรก็สื่อสารกันไม่รู้ความ นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดเสียงหัวเราะในมุมของคนอ่านอีกด้วย

(2) จีน

ตัวละครเชื้อสายจีนที่ถูกนำเสนอมากเป็นชนชั้นกลางที่ร่ำรวย ใช้เงินซื้อสินค้าราคาแพงเพื่อประดับฐานะ แต่ตัวละครกลุ่มนี้ก็ถูกนำมาล้อเลียน ดังเช่นเรื่อง “li y a boulette et boulette” (มีทั้งก้อนมวลและก้อนมวล) (Sasorith, 1958, 90) เป็นเรื่องราวของหนุ่มจีนชอบสูบบุหรี่ ในวันหนึ่งก่อนเข้านอน เขาจะหยิบมวนบุหรี่ที่วางทิ้งไว้บนโต๊ะหัวเตียงมาสูบ แต่เนื่องจากแสงในห้องไม่สว่างพอ เขาจึงหยิบก้อนสำลีละเอียดประจำเดือนที่ภรรยาวางทิ้งไว้มาสูบอย่างชื่นใจ

กะต่ายกล่าวถึงหนุ่มจีนอีกครั้งในเรื่อง “Vous qui êtes monté au ciel” (คุณผู้ได้ขึ้นไปบนฟ้า) หนุ่มจีนเดินไปในทุ่งนา เห็นฝูงเป็ดป่าบินอยู่ก็คิดอยากจะได้เป็ดเหล่านั้น เมื่อเดินไปได้ไม่ไกล เขาพบหนุ่มลาวกำลังทำนา และเข้าใจว่าหนุ่มลาวเป็นเจ้าของเป็ดจึงเข้าเจรจาซื้อขาย

(หนุ่มจีน) สังเกตเห็นหนุ่มลาวกำลังทำนาไม่ไกลจากที่นั่น จึงเดินเข้าไปถามไถ่

- นี้คุณ เป็ดพวกนั้น คุณไม่ต้องการขายให้ฉันหรือ

- ด้วยความเต็มใจ หนุ่มลาวตอบออกไปโดยไม่ได้ขมวดคิ้ว ตอนที่เห็นว่าจะมี

เรื่องราวกับหนุ่มท่าทางตลกคนนี้

สรุปการขาย เพื่อนร่วมชาติเขาเราเก็บเงินเข้ากระเป่า และรีบร้อนกลับบ้าน ก่อนที่

อีกฝ่ายจะมีเวลาสังเกตว่าถูกดูแลอย่างหยาบคาย

Apercevant un Lao en train de labourer ses rizières pas très loin de là,
il lui demanda :

- Dites donc, ces canards, vous ne voulez pas me les vendre ?

- Très volontiers, répondit l'autre sans sourciller, en voyant qu'il avait
affaire à un drôle d'individu.

Le marché conclu, notre compatriote emporcha l'argent et n'eut rien
de plus pressé que de rentrer dare dare chez lui, avant que l'autre eût le
temps s'apercevoir de sa grotesque méprise.

(Katay D. Sasorith, 1958, 20-21)

สถานการณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความไร้เดียงสาของตัวละครหนุ่มจีน (Un fils de Céleste Empire) ในที่นี้หนุ่มจีนเป็นฝ่ายเสนอซื้อเป็ดด้วยตนเอง ส่วนหนุ่มลาวสบโอกาสก็ทำเป็นนิ่งเฉยไม่ได้คัดค้านแต่อย่างใด ในที่สุดเขาก็ได้เงินฟรีๆ ส่วนเป็ดป่าฝู่นั้นก็บินลับหายไป หนุ่มจีนถูกทำให้น่าขบขันเพราะต้องออกเดินตามหาเป็ดที่สูญไปพร้อมเงิน จนไปถึงบ้านหลังหนึ่งที่ชายหญิงกำลังมีความสัมพันธ์ทางเพศ เขาได้ยินเสียงว่า “ฉันจะขึ้นสวรรค์แล้ว ฉันจะขึ้นสวรรค์แล้ว” (Je monte au ciel, Je monte au ciel) (Katay D. Sasorith, 1958, 21) จึงพิมพ์ถามไปว่า “ถ้าคุณขึ้นไปบนฟ้า ไม่เห็นเป็ดของฉันบ้างหรือ” (Vous qui êtes monté au ciel, n'avez-vous pas vu mes canards ?) (Katay D. Sasorith, 1958, 20-21) หนุ่มจีนถูกสร้างภาพให้ขบขันในสองครั้ง ครั้งแรกคือการเสียรู้และเสียเงิน ครั้งที่สองคือการประสานบทสนทนาไปกับเรื่องที่ไม่ได้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับเขา ในความเข้ากันไม่ได้เช่นนี้ก่อให้เกิดเสียงหัวเราะได้เช่นกัน

ภาพล้อคนจีนเป็นไปในลักษณะถูกหลอกล่อให้เกิดพฤติกรรมน่าขบขัน ในสังคมลาวยุคอาณานิคม ชาวจีนเป็นชนชั้นที่ค่อนข้างมีฐานะอาศัยอยู่ในเขตการค้า มีบทบาทในการขับเคลื่อน

เศรษฐกิจการค้า ในตัวอย่างแรกคนจีนผู้ร่ำรวยใช้ชีวิตแบบชาวตะวันตก การสูบบุหรี่เป็นการแสดงออกถึงสถานะทางสังคมของชนชั้นกลาง แต่เนื้อเรื่องก็นำพาไปสู่จุดหักมุม ลบภาพความร่ำรวยหรูหราให้ดูน่าขบขันแทน ส่วนคู่พ่อค้าจีนกับหนุ่มลาวมีลักษณะเป็นนิทานตลกเจ้าปัญญา มีการหลอกล่อให้ชาวจีนซื้อเปิดป่าที่หนุ่มลาวไม่ต้องลงทุน แต่ชาวจีนผู้ร่ำรวยกลับเสียรู้และเปิดที่ซื้อมายังบินหนีไปอีกด้วย

(3) ซ่า

จากการศึกษาเรื่องคติชนวิทยา ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ข่ามีบทบาทสำคัญในตำนานการสร้างโลกในแถบอุษาคเนย์ ในนิทานพื้นบ้านหลายเรื่องกล่าวถึงชนเผ่านี้บ่อยครั้ง กะต่ายนำเรื่องของชาติพันธุ์ดังกล่าวมาเล่าใหม่ ดังเช่นในเรื่อง “Comment le Créateur dota les peuple d’écritures” (พระเจ้าประทานตัวอักษรให้คนกลุ่มต่างๆ อย่างไร) ที่กล่าวถึงช่วงเวลาชาติต่างๆ รีบเร่งไปขอตัวอักษรจากพระเจ้า คนยุโรปไปถึงก่อนจึงได้ตัวอักษรงดงาม ตามด้วยคนลาว ส่วนอาหรับไปถึงตอนพระเจ้าเหนื่อยล้าพระองค์จึงเร่งรีบเขียนอักษรให้ ส่วนคนจีนนำอักษรกลับไปขณะฝนตกตัวอักษรเปียกน้ำจึงกลางเลือน กลุ่มคนข่าไปถึงช้าแต่พระเจ้ายังโปรดประทานตัวอักษรให้

ในท้ายที่สุดชนเผ่าจากภูเขาก็ก็นำมาพร้อมนำหนังสือซึ่งเป็นเพียงหนังสือยังไม่แห้งขึ้นรา ในความดิ่งมอย่างถึงที่สุด พระเจ้าประทานอักษรให้และยังกำชับก่อนกลับว่าให้นำหนังสือไปตากแห้งสักสองสามวัน

Enfin, arrivèrent les peuples de montagne qui n’apportaient d’autre parchemin avec eux qu’une pauvre peau de cochon, mal séchée et sentant le mois. Dans sa bonté extrême, le Créateur leur octroya quand même une écriture, tout en leur recommandant de l’exposer au soleil pendant quelques jours encore à leur retour.

(Katay D. Sasorith, 1958, 72)

ตัวอย่างที่ยกมาทำให้เห็นถึงความล่าช้าและไม่พร้อม หนังสือที่เตรียมมาเพื่อรับตัวอักษรที่ยังไม่แห้งแม้จารตัวอักษรได้ก็ตาม แต่เมื่อนำไปตากแห้ง สุนัขกลับมาคาบหนังสือไปกิน นี่จึงเป็นเหตุให้คนข่าไม่มีตัวอักษร ในส่วนของการเล่าเรื่อง การเรียงลำดับชั้นในพัฒนาการการเล่าเรื่องเริ่มจากคนยุโรป ลาว จีน ส่วนข่านั้นมาถึงเป็นลำดับสุดท้าย

ในทางคติชนวิทยาเรื่องของคนข่ามีหลายสำนวนและแพร่หลายในสังคมลาวมาก่อนแล้ว ดังจะเห็นได้จากความเกี่ยวเนื่องกับตำนานน้ำเต้าสร้างโลก (ศิริพร ณ ถกลาง, 2552 : 372-373) ที่คนข่าใช้เพื่ออธิบายอัตลักษณ์ของตนเอง และเพื่อชี้ให้เห็นว่าทุกคนล้วนกำเนิดมาจากแหล่งเดียวกัน ในเรื่อง “O candeur !” (โอ ช่างใสซื่อ!) ที่เล่าเรื่องราวของข้าราชการลาวเดินทางไปบ้านคนข่า ข้าราชการลาวสังเกตว่าคนข่ามีลูกมาก โดยเขาได้รับความจากคนข่าว่ามีลูกมากเพราะมีความสัมพันธ์กับภรรยาสม่ำเสมอ ตัวละครลาวมองต่างมุมและตั้งข้อสังเกตว่าคนลาวมักมีสัมพันธ์กับภรรยาเมื่อถึงเวลาอันควร แต่คนข่ากลับเสริมว่ามีสัมพันธ์กันตามเวลาแบบเวลาฤดูผสมพันธ์ของสัตว์ เช่นนั้นหรือ ประเด็นเรื่องนี้ น่าสังเกตที่ เริ่มแรกเหมือนคนลาวจะได้ชัยชนะแต่สุดท้ายกลับถูกโต้กลับด้วยเหตุผลที่ทำให้ตัวละครลาวต้องนำไปพิจารณา

ในแง่ลำดับชั้นทางสังคมความสัมพันธ์ระหว่างข่าและลาวมีความเหลื่อมล้ำอยู่มาก กัมพล จำปาพันธ์ (กัมพล จำปาพันธ์, 2558 : 182) ได้สรุปเรื่องราวเกี่ยวกับลาวและชนเผ่าข่าไว้ดังนี้ เดิมที “ข่า” กับ “ลาว” ถูกแบ่งแยกโดยชนชั้นนำไปเป็นคนละกลุ่ม คนละชนชั้น คนละชาติ จากข้อมูลพื้นฐานสำคัญเช่นพงศาวดารและตำนานต่างๆ กล่าวตรงกันว่า “ข่า” เป็นกลุ่มคนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในดินแดนล้านช้างก่อนที่ลาวจะเคลื่อนย้ายลงมา ข่าคือพี่ชายใหญ่ของกลุ่มชนในแถบลุ่มแม่น้ำโขง แต่ในภายหลังมีการทำสงครามขับไล่ข่าจากกองทัพลาว ข่าจึงตกเป็นเชลยถูกกดลงเป็นไพร่ บ้างก็ตกเป็นทาส

ชาคือกลุ่มชนที่อาศัยบนภูเขาสูงทางตอนกลางจนถึงตอนใต้ของประเทศลาว ภายหลังชาถูกเรียกว่าลาวเทิง (ชนบนที่สูง) ซึ่งมีวิถีชีวิตต่างจากพวกลาวลุ่ม (กลุ่มคนที่อยู่ริมแม่น้ำในพื้นราบ) ในภายหลังกลุ่มชามีส่วนร่วมในการต่อสู้กษัตริย์ มีการตั้งกองกำลังเพื่อต่อต้านอาณานิคมฝรั่งเศสที่เรียกกันว่ากลุ่ม “ผู้มีบุญ” (กัมพล จำปาพันธ์, 2558 : 201) กัมพลยังให้ข้อสรุปถึงการ จัดลำดับชั้นคนลาวและชาในยุคอาณานิคมฝรั่งเศสไว้ว่า “ภายใต้การปกครองของสยาม คนลาวยังมี สถานที่สูงส่งกว่าเมื่อเทียบกับคนชา ขณะที่ภายใต้การปกครองอาณานิคมฝรั่งเศส คนลาวถูกจัดใน กลุ่มผู้ถูกปกครองเด่นชัดเช่นเดียวกับคนชา” (กัมพล จำปาพันธ์, 2558 : 200)

จะเห็นได้ว่าระดับความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย ปรับเปลี่ยนตำแหน่งของ ชาไม่เคยหยุด แต่ในทางเรื่องเล่าจากฝ่ายลาว คนชาถูกนำมาเล่าซ้ำในนิทานพื้นบ้านอยู่ในทุกยุคสมัย ยังมีความแตกต่างและหลากหลายในแง่อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ผิดแปลก เรื่องเล่าในทำนองนี้จึง เป็นการนำเสนอความเป็นอื่นในแง่วัฒนธรรมผ่านนิทานพื้นบ้าน

(4) เวียดนาม

คนเวียดนามเป็นอีกกลุ่มคนที่ถูกเจ้าอาณานิคมเกณฑ์เข้ามาอยู่ในลาวช่วงต้นศริต ศตวรรษที่ 20 ในช่วงแรกเป็นแรงงาน จนถึงปี ค.ศ. 1930 มีคนเวียดนามเพิ่มขึ้นในลาวมากกว่าสอง เท่าตัว (แกรนท์ อีแวนส์, 2549 : 76) สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นข้อบ่งชี้ถึงนโยบายของเจ้าอาณานิคม และคน เหล่านี้ก็เข้ามามีบทบาททั้งในเชิงเศรษฐกิจและการปกครอง

ในส่วนเรื่องเล่าเกี่ยวกับคนเวียดนาม กะต่ายเสนอให้เห็นอัตลักษณ์ด้านอาหาร กะต่ายนำเสนอลักษณะเด่นด้านอาหารการกินของคนในพื้นที่ต่างๆ ของโลก ก่อนเชื่อมโยงสู่รสนิยม ของคนเวียดนามผ่านเรื่อง “une question de goût” (ปัญหาเรื่องรสนิยม) ในที่นี้กะต่ายนำเสนอ เรื่องรสนิยมการบริโภคของคนเวียดนามที่แตกต่างจากชนชาติอื่นๆ ผู้เขียนเสนอข้อมูลมากมายแต่ ผลสรุปของเรื่องนี้คือแต่ละชนชาติมีรสนิยมและความชอบที่ต่างกันไป

นอกจากนี้เรื่องเล่าที่เกี่ยวกับคนเวียดนามยังปรากฏในเรื่อง “Comment Mme Cu... devient cuisinière” (มาตามถูกกลายเป็นแม่ครัวได้อย่างไร) ในเรื่องนี้กะต่ายจัดวางตัวละครมาตามกุสาวเวียดนามให้เป็นคนมีฐานะและซื่อสัตย์ต่อสามีชาวฝรั่งเศส วันหนึ่งออกอุบายหลอกล่อโกงทรัพย์สินโดยเธอไม่ระแคะระคายใดๆ

อา! ดีใจเหลือเกินที่ได้เจอกันอีก แม่คู่ทุกข์คู่ยากของฉัน ฉันจะไปที่โรงแรมอีกซ์เตรียมตัวมาเจอกับฉัน เราจะไปลาวในอีกสามวัน เอาของมีค่าทั้งหมดมาให้ฉันทั้งเงิน เครื่องเพชร ตู๋ เซฟ ฉันมีรถมา

Ah! Que je suis content de te revoir, ma vieille. Je suis descendu à l'Hôtel X..., prépare-toi à m'y rejoindre. Nous repartons dans trois jours au Laos. Passe-moi tout ce que tu as des précieux : l'argent, les bijoux, ta garde-robe. J'ai la voiture.

(Katay D. Sasorith, 1958 : 65)

ในเรื่องนี้สาวเวียดนามถูกสามีซึ่งเป็นข้าราชการฝรั่งเศสโกงเงินจนหมดตัวเพื่อนำทรัพย์สินไปแต่งงานใหม่กับสาวสวยชาวฝรั่งเศส เมื่อเรื่องราวถูกนำไปฟ้องศาลอดีตสามีให้การว่าไม่เคยรู้จักผู้หญิงคนนี้ เธอเป็นเพียงแม่ครัว กะต่ายบอกเล่าเรื่องราวนี้โดยซ่อนนัยยะที่ทำให้เห็นความเลวร้ายของอดีตเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสความขบขันแบบตลกร้ายของเรื่องนี้อยู่ตรงที่สาวเวียดนามถูกโกงจนหมดตัว แต่ศาลก็มีอาจช่วยอะไรได้ สุดท้ายสาวเวียดนามต้องสูญเสียทั้งสามีและทรัพย์สิน อีกทั้งยังถูกลดชั้นจากคนเคยร่ำรวยกลายเป็นเพียงแม่ครัว ในที่นี้กระบวนการยุติธรรมแบบตะวันตกเอื้อประโยชน์ให้ฝ่ายเจ้าอาณานิคมแม้ว่าจะเป็นผู้ผิดก็ตาม

จากการที่กะต่ายเสนอความหลากหลายของตัวละครจากกลุ่มชาติพันธุ์มีบทบาทต่างๆ กันไปในสังคมลาว ทำให้เห็นว่าลาวก่อร่างเป็นชาติเพราะคนเหล่านี้มาประกอบรวมกันเป็นหนึ่ง

พวกเขาเหล่านั้นยังเป็นฟันเฟืองในการขับเคลื่อนประเทศแม้จะมีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ทั้งนี้สิ่งที่กล่าวมามีส่วนสำคัญในการสร้างอัตลักษณ์อันหลากหลายในสังคมลาวในยุคอาณานิคม

4.3.5 การใช้สัญลักษณ์

ในบทละครเรื่อง “Comme qui dirait : il y a Savang et Savant” (เหมือนมีใครอาจพูดว่ามีทั้งสว่างและซา-วอง) กะต่ายสร้างความซับซ้อนจากการสร้างตัวละครคู่เปรียบต่างระหว่างสว่างและนายพลเลอแคลก นายพลเลอแคลกคือนายทหารระดับสูงในกองทัพฝรั่งเศสที่มีตัวตนจริงในประวัติศาสตร์ ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองได้เป็นกำลังสำคัญในการนำพาฝรั่งเศสให้หลุดพ้นจากการยึดครองของเยอรมัน เมื่อเสร็จสิ้นสงครามนายพลเลอแคลกได้รับมอบหมายให้มารับผิดชอบการบริหารในแถบอินโดจีน ในบทละครนายพลเลอแคลกถูกวิพากษ์ว่าเข้ามาลาวเพื่อแสวงหาประโยชน์และเอาเปรียบประชาชนเจ้าของประเทศ กะต่ายใช้ข่าวเหตุการณ์เครื่องบินตกที่อัฟริกาของนายพลผู้นี้เพื่อสานเรื่องราวเชื่อมโยงไปสู่การเสียดสีเจ้าสว่างวัฒนา การที่ยมทูตจับคนผิด จนเกิดเรื่องราวผิดฝาผิดตัวมีสาเหตุมาจากความเข้าใจผิดในเรื่องชื่อ

“เกล้ากระหม่อมได้รับข้อมูลมาจากคนดำในประเทศแถบนั้น บ้างก็ว่าเจ้าหมอนั้นชื่อเลอแคลก ส่วนอีกพวกว่าชื่อ เลแกลร์ แต่ทุกคนยืนยันหนักแน่นแม่นยำว่าคนๆนี้คือคนที่เกล้ากระหม่อมกำลังตามหา”

Je me suis informé auprès des noirs du pays ; les uns m'ont dit que l'homme s'appelait Leclerc, les autres Léclair. Mais tous m'ont affirmé avec force et énergie que c'était bien le phénomène que je cherchais. Alors...

(Thao Katay, 1948 : 35)

ส่วนที่ตัดตอนมาแสดงเป็นตัวอย่างมาจากองก์ที่สองของบทละคร ความผิดพลาดในการค้นหาผิดตัวทำให้ยมทูตถูกพระยายมบาลตำหนิ แต่ยมทูตก็ใช้ไหวพริบแก้ตัวว่าได้ผ่านไปทางอัฟ

ริกาจึงได้สอบถามคนแถบนั้นว่านายพลเลอแคลกคือคนที่กำลังตามหา ความสับสนเรื่องชื่อกลายเป็นประเด็นถกเถียงของพระยายมบาลกับยมทูต ในที่นี้นักเขียนสร้างความเข้าใจผิดด้วยกลวิธีการเล่นคำข้ามภาษาที่มีความหมายและเสียงพ้องกัน มูลเหตุแห่งความเข้าใจผิดคือตัวละครที่ชื่อว่า “สว่าง” ในภาษาลาวมีความหมายพ้องกับ “เลแกลร์” (Léclair - l'éclair) อันหมายถึงสายฟ้าหรือแสงสว่างวาบ ในภาษาฝรั่งเศส ในขณะที่เดียวกันคำว่า “เลแกลร์” (Léclair) คือการเล่นกับความสับสนในการออกเสียงผิดเพี้ยนจาก “เลอแคล์” (Leclerc)

การเชื่อมโยงชื่อสว่างกับข้อความที่ปรากฏก่อนเข้าสู่ตัวละคร ที่ว่า “เจ้าชาย (สว่าง) บนเส้นทางที่นำไปสู่ดินแดนที่ไกไม่ขัน” (S.A.R sur le chemin qui mène au “pays où les coqs ne chantent pas”) (Thao Katay, 1948: 33) ในที่นี้คือการใช้ความหมายตรงข้ามและการใช้สัญลักษณ์ หากมองเผินๆ การที่ตัวละครเจ้าสว่างเดินทางไปยังดินแดนที่ไกไม่ขัน ก็น่าจะเชื่อมโยงว่าตัวละครเดินทางไปยังดินแดนแห่งความตายตามเนื้อเรื่องที่ได้ปูพื้นมา แต่แท้จริงแล้วปมปัญหาอยู่ที่ความหมายของคำว่าไก ในความหมายแรกไกเป็นสัญลักษณ์แห่งรุ่งอรุณ (Chevalier, 1982: 81) อันหมายถึงแสงสว่าง ดังนั้นการที่สว่างเดินทางไปยังดินแดนที่ไกไม่ขันมีความหมายเชื่อมโยงไปสู่การสภาพไร้วัดตนของสว่างที่ถูกปิดบังภายใต้ความมืด ความหมายแฝงอีกประการของการที่สว่างเดินทางไปยังดินแดนที่ไกไม่ขัน คือไกเป็นสัญลักษณ์ของประเทศฝรั่งเศส ดินแดนที่ไกไม่ขันก็คือประเทศลาวที่ฝรั่งเศสกำลังจะหมดอำนาจ ในที่นี้กะต่ายแสดงการล้อเลียนว่าทั้งเจ้าสว่างและเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสกำลังจะหมดอำนาจลงพร้อมๆ กัน

จากการศึกษาในแง่อารมณ์ขันและการสร้างอำนาจ กะต่ายใช้งานวรรณกรรมเพื่อจุดประสงค์หลักสามประการ ประการแรกวรรณกรรมถูกใช้เพื่อสถาปนาอำนาจทางการเมืองในช่วงการต่อสู้กู้ชาติ ผู้เขียนใช้วรรณกรรมเป็นกระบอกเสียงในการโจมตีเจ้าอาณานิคม ดังจะเห็นว่าเจ้า

อาณาจักรฝรั่งเศสถูกทำให้อ่อนอำนาจลงด้วยการสร้างภาพให้น่าขบขันในสายตาคนพื้นเมือง กะต่ายใช้ชั้นเชิงทางภาษาเพื่อเสียดสีเย้ยหยันทำลายความสง่างามที่ฝรั่งเศสพยายามจะคงไว้ให้เป็นเช่นนั้น ประการที่สองกะต่ายใช้วรรณกรรมเพื่อโจมตีชี้ตรงข้ามทางการเมืองภายในประเทศ คนจากชนชั้นต่างๆ ถูกนำมาล้อเลียนให้ดูไม่น่าเชื่อถือ ทั้งนี้ในสองประการแรกก่อให้เกิดผลสะท้อนเชิงการเมืองเรื่องอำนาจผ่านอารมณ์ขัน ประการสุดท้ายกะต่ายบอกเล่าเรื่องราวพื้นบ้าน ความเป็นลาวถูกเล่าผ่านมุขตลก ซึ่งมีทั้งเรื่องเกี่ยวกับเพศ และเรื่องเกี่ยวกับสังคมระดับชาวบ้านทั่วไป นอกจากนี้ยังเสนอให้เห็นถึงชาติพันธุ์ที่หลากหลายที่ก่อให้เกิดวัฒนธรรมอันแตกต่างในสังคมลาว เป็นที่สังเกตว่าวรรณกรรมประเภทนิทานถูกเขียนขึ้นในยุคสร้างชาติ ในที่นี้วรรณกรรมจึงกลายเป็นเครื่องมือเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจของผู้เขียน

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง *วรรณศิลป์ อำนาจและการต่อสู้ทางการเมืองในวรรณกรรมของกะต่าย โดนสะโสริท* มีวัตถุประสงค์หลักในการศึกษาสองประการ ประการแรกเพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางวรรณศิลป์ในวรรณกรรมของกะต่าย โดนสะโสริทที่สัมพันธ์กับการสร้างอำนาจและการต่อสู้ทางการเมือง ประการที่สองเพื่อศึกษาบริบททางการเมือง สังคม และวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับวรรณกรรมดังกล่าว

ผลการศึกษาพบว่าลีลาทางวรรณศิลป์ของกะต่ายนั้นมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการนำเสนอแนวคิดในเชิงการต่อสู้ทางการเมืองทั้งในช่วงยุคอาณานิคมและยุคก่อร่างสร้างชาติ อาจกล่าวได้ว่าความเป็นนักการเมืองและนักรัฐศาสตร์ทำให้กะต่ายมีแง่มุมในการนำเสนอแนวคิดได้แตกต่างจากนักวรรณกรรมสองฝั่งโขงโดยทั่วไป กะต่ายใช้ภาษาฝรั่งเศสเป็นเครื่องมือส่งผ่านความคิด ในขณะเดียวกันก็ใช้ขนบทางวรรณศิลป์แบบลาวดั้งเช่นนิทานก้อม เพื่อให้คนลาวที่รู้ภาษาฝรั่งเศสทุกกลุ่มที่ได้รับการศึกษาในระบบเดียวกัน แม้กระทั่งคนในชั้นสูงได้อ่านงานวรรณกรรมของเขา

วรรณกรรมของกะต่ายเริ่มเป็นที่ประจักษ์ชัดตั้งแต่ช่วงการลี้ภัยทางการเมืองด้วยการพิมพ์เผยแพร่ภายในกลุ่มลาวอิสระและเผยแพร่ในหมู่ผู้รู้ภาษาฝรั่งเศส ต่อมาในช่วงที่เข้ามามีบทบาททางการเมือง งานวรรณกรรมได้เป็นที่รู้จักในระดับสากลมากขึ้นเพราะผลงานส่วนใหญ่ได้รับการตีพิมพ์ในสำนักพิมพ์ของฝรั่งเศส การเผยแพร่จึงเป็นวงกว้างในระดับสากลมากขึ้น อาจกล่าวได้ว่างานวรรณกรรมของกะต่ายคือกุญแจสำคัญที่เขาใช้ต่อย้ำและสร้างลักษณะเฉพาะตัวเพื่อที่จะต่อกรกับอำนาจที่ถาโถมมาจากแหล่งต่างๆ ในทุกๆ ช่วงชีวิตที่ได้มีส่วนร่วมเชิงการเมืองในฐานะต่างๆ ไป

ผลงานวรรณกรรมของกะต่ายแบ่งได้เป็นประเภทต่างๆ ทั้งสารคดีที่นำเสนอในรูปแบบบทความแสดงความคิดเห็นอีกทั้งจดหมายเปิดผนึก กลุ่มงานบันเทิงคดีที่เสนอในรูปของเรื่องสั้นนิทานและบทละคร รวมถึงงานเขียนเชิงวิชาการประเภทประวัติศาสตร์นิพนธ์ กะต่ายใช้งานวรรณกรรมเป็นเครื่องมือในการบอกเล่าตัวตนของลาวเพื่อที่จะให้เจ้าอาณานิคมเห็นว่าแท้จริงคนลาวมีความสามารถไม่ต่างจากชาติตะวันตก นอกจากนี้กะต่ายยังใช้งานวรรณกรรมเพื่อตอบโต้และท้าทายอำนาจกับฝ่ายตรงข้ามที่เห็นต่างทางการเมืองอีกด้วย

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาและวิเคราะห์ทำให้ผู้วิจัยพบประเด็นใหญ่ๆ สามประเด็นที่ถูกสอดแทรกในผลงานทุกประเภทกล่าวคือ

5.1.1 การสร้างตัวตนความเป็นลาว

กะต่าย โตนสะโสริท คือปัญญาชนลาวในยุคอาณานิคมฝรั่งเศสผู้ได้รับการศึกษาแบบตะวันตก การที่เขาอยู่ในครอบครัวที่บิดาเป็นชนชั้นกลางและสามารถส่งเสริมให้เขาได้ศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนฝรั่งเศส ชีวิตในวัยเด็กถูกถ่ายทอดผ่านวรรณกรรมเรื่อง *Le souvenir d'un ancien écolier de Paksé* ซึ่งเปิดเผยให้เห็นถึงส่วนผสมของการได้รับการบ่มเพาะระบบความคิดในแบบตะวันตกผ่านโรงเรียนฝรั่งเศสตั้งแต่วัยเด็กในขณะเดียวกันก็ยังใช้ชีวิตประจำวันในสังคมของลาวพื้นถิ่น นอกจากนี้กะต่ายยังได้รับการส่งเสริมให้ศึกษาในระดับสูงสุดจนถึงขั้นเตรียมปริญญาเอก แม้จะไม่ได้เดินทางไปศึกษาโดยตรงที่ประเทศฝรั่งเศส แต่การเติบโตทางวิชาการในระบบความคิดแบบฝรั่งเศสทำให้เขามีลักษณะผสมผสานเชิงความคิดในลักษณะของความเป็นพหุทาง (hybridity) ดังจะเห็นได้ชัดผ่านการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมของกะต่าย เขาใช้ความรู้ในเชิงอักษรศาสตร์แบบฝรั่งเศส นำเสนอผลงานเป็นภาษาฝรั่งเศส นอกจากนี้ยังผสมผสานความเป็นตะวันตกให้เข้ากับลักษณะความเป็นลาวแบบดั้งเดิม แม้กะต่าย ไม่ได้มีโอกาสไปศึกษาที่แผ่นดินฝรั่งเศส แม้ว่าจะศึกษาเล่าเรียนเพียงแต่ที่ลาวและเวียดนาม แต่พื้นฐานภาษาและวัฒนธรรมที่ได้รับการกล่อมเกลาไม่ได้ยิ่งหย่อนไปกว่าการเดินทาง

ไปศึกษาในเมืองแม่แห่งอาณานิคมเลย ดังนั้นเครื่องมือสำคัญที่มีติดตัวเขานี้จึงส่งเสริมให้เขามั่นใจที่จะใช้มันเพื่อย้อนกลับไปตั้งคำถามกับเจ้าของความคิดและความรู้ กะต่ายใช้งานวรรณกรรมเพื่อเสนอให้เจ้าอาณานิคมได้รับรู้ว่าลาวผู้อยู่ในการปกครองระบอบอาณานิคมมีความสามารถทัดเทียม อีกทั้งพร้อมที่จะใช้เครื่องมือทางความคิดของเจ้าอาณานิคมเป็นอาวุธทางปัญญาขึ้นสำคัญในการต่อสู้และเรียกร้อง งานวรรณกรรมทุกชิ้นจึงมีสาระซับซ้อนบทบาทคนพื้นเมืองให้เด่นชัดท่ามกลางอำนาจของผู้ปกครองในระบอบอาณานิคม

กะต่ายชื่นชมความเป็นฝรั่งเศสในแง่ภาษาและอารยธรรมอันรุ่มรวย ดังที่เขาแสดงออกในรวมบทความเรื่อง *L'amitié ou la haine! : Pour une entente Franco-Lao contre le colonialisme désuet et périmé* สำหรับกะต่ายแนวคิดและวรรณกรรมฝรั่งเศสเป็นอุดมคติอันสวยงาม แม้จะนิยมในวัฒนธรรมแต่เขาตั้งคำถามและตั้งตนเป็นปรปักษ์กับคนฝรั่งเศสบางกลุ่มที่ใช้อำนาจไม่ชอบธรรมของในดินแดนลาว ดังนั้นเพื่อที่จะให้เขาเหล่านั้นได้มองเห็นความเป็นลาวแบบที่คนลาวเป็น กะต่ายจึงบอกเล่าแก่นแท้ของลาวผ่านวรรณกรรมโดยใช้วรรณศิลป์ในรูปแบบฝรั่งเศสปรับให้แนบผสานผ่านความเป็นพื้นถิ่นลาว ทั้งนี้ในระยะแรกกะต่ายใช้ประวัติศาสตร์นิพนธ์เพื่อแสดงให้ชาติตะวันตกโดยเฉพาะเจ้าอาณานิคมได้รับรู้ความเป็นลาวผ่านมุมมองของคนลาว รูปแบบของวรรณกรรมประเภทนี้มีปรากฏทั้งในยุคกู้ชาติและยุคสร้างชาติ ในช่วงต่อสู้กู้ชาติที่กะต่ายได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มลาวอิสระ *Le Laos* คือวรรณกรรมชิ้นสำคัญที่ผู้ร่วมขบวนการลาวอิสระมอบหมายให้กะต่ายจัดทำผลงานชิ้นนี้ เพื่อประกาศให้เจ้าอาณานิคมเห็นว่าคนลาวมีศักยภาพในการเล่าเรื่องราวอันเป็นอัตลักษณ์ของตนผ่านภาษาของเจ้าอาณานิคมเช่นกัน ส่วนใน *Le Laos: son évolution politique, sa place dans l'Union française* วรรณกรรมเชิงประวัติศาสตร์ที่ตีพิมพ์ภายหลังจากที่กะต่ายมีตำแหน่งทางการเมืองมั่นคง วรรณกรรมแนวประวัติศาสตร์นิพนธ์เล่มที่สองมีความเป็นสากลและได้รับการยอมรับจากฝรั่งเศสเนื่องจากการตีพิมพ์กับสำนักพิมพ์เก่าแก่ที่เน้นผลิต

และเผยแพร่งานเชิงรัฐศาสตร์และกฎหมาย จะเห็นได้ว่าความสามารถทั้งในเชิงภาษาฝรั่งเศสและวิธีการนำเสนอได้รับการยอมรับเทียบเท่ากับนักวิชาการฝรั่งเศส นี่จึงเป็นข้อพิสูจน์ว่าการต่อสู้เชิงความคิดได้เดินทางมาถึงจุดที่แม้กระทั่งอดีตเจ้าอาณานิคมก็ไม่อาจปฏิเสธความสามารถอันล้ำค่าของเขาเช่นกัน งานวรรณกรรมทั้งสองเรื่องจึงเป็นการประกาศให้เห็นการบอกเล่าตัวตนผ่านเครื่องมือของเจ้าอาณานิคมได้ชัดเจนในระดับของความเป็นชาติที่ให้สังคมโลกได้รู้จักประเทศลาวและคนลาวผ่านมุมมองของคนลาว

นอกจากนี้กะต่ายยังใช้ภาษาฝรั่งเศสนำเสนอความเป็นพื้นบ้านผ่านเรื่องเล่าในรูปแบบเรื่องเล่า เรื่องสั้นนิทานและบทละคร ผ่านนิทานชุด *Elle est formidable, la belle-mère !* และ *Les Valets de l'Impérialisme Français* แม้จะใช้ภาษาฝรั่งเศสและรูปแบบวรรณศิลป์แบบฝรั่งเศส แต่ใจความสำคัญที่นำเสนอคือความเป็นพื้นถิ่นลาวทั้งในแง่ตัวละครและฉาก ในนิทานบางเรื่องกะต่ายหยิบยกมุขปาฐะแบบเก่าที่เคยเป็นเรื่องเล่าสืบทอดกันมาเล่าใหม่โดยการปรับเสริมเติมแต่งบางประการ กะต่าย กล่าวถึงเรื่องลาวของชาติพันธุ์อันหลากหลาย บ่งชี้ว่าประเทศลาวไม่ได้มีเพียงคนลาว แต่เป็นดินแดนที่หลอมรวมคนหลากหลายเชื้อชาติให้มาอยู่ร่วมกัน นำเสนอลักษณะเด่นของชาติพันธุ์ต่างๆ นอกจากนี้ยังมีการสอดแทรกมุกตลกในการเล่าถึงกลุ่มคนเหล่านั้น บางครั้งหยิบจับตัวละครที่เป็นเจ้าอาณานิคมมาล้อเลียนให้เป็นที่ขบขัน มีการใช้สัญลักษณ์สำคัญของฝรั่งเศสเช่นไก่เพื่อให้เห็นข้อเปรียบเทียบในสองวัฒนธรรม เรื่องเล่าดังกล่าวจึงมีความเป็นพื้นทางกล่าวคือใช้กรอบนอกที่เป็นตะวันตกตามระบบการศึกษาที่กะต่ายได้รับการบ่มเพาะมาแทรกแนวคิดแบบลาวเข้าไปภายใน รูปแบบดังกล่าวจึงทำให้เห็นการผสมผสานที่ลงตัวเพื่อเป็นการท้าทายเจ้าอาณานิคมด้วยเครื่องมือแบบที่เขาเหล่านั้นได้ถ่ายทอดให้คนพื้นเมือง

กะต่ายใช้ความรู้แบบอาณานิคมเพื่อต่อสู้กับเจ้าอาณานิคม นี่คือการยืนยันแย้งในตัวตน ส่วนหนึ่งเขายอมรับปรับใช้อารยธรรมแบบฝรั่งเศส กะต่ายคิดและเขียนในแบบที่เจ้าอาณานิคมได้

ถ่ายทอดและบ่มเพาะในระบบการศึกษา ในขณะเดียวกันเขาพยายามใช้เครื่องมือเหล่านี้เพื่อตั้งคำถามและประกาศให้โลกรู้ว่าตัวเขาคือนักต่อสู้ที่พยายามสร้างชาติสร้างแผ่นดินลาวให้เป็นที่รู้จักผ่านวรรณกรรมทุกชิ้นของเขา

5.1.2 ความโดดเด่นทางวรรณศิลป์

นอกจากปัญญาชนเช่นกะต่ายจะใช้เครื่องมือของฝรั่งเศสในการต่อกรกับผู้ปกครองแล้ว สิ่งหนึ่งที่ขบขันให้ผลงานวรรณกรรมของเขามีลักษณะเฉพาะตัวนั้นคือลีลาวรรณศิลป์ที่ลุ่มลึกและลึนไหล จากการศึกษาพบว่าความโดดเด่นทางวรรณศิลป์ปรากฏในงานทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นสารคดี บันเทิงคดี หรืองานวิชาการ นั่นคือการใช้วรรณศิลป์เสียดสียั่วล้อเพื่อให้เกิดมุขตลกมากบ้างน้อยบ้างตามความจำเป็น เป็นที่น่าสังเกตว่าตามปกติมุขตลกน่าจะปรากฏเฉพาะในนิทานและเรื่องสั้น แต่สำหรับกะต่ายมุขตลกคือจุดเด่นหลักที่เขาใช้ในการนำเสนองานทุกรูปแบบ การใช้ถ้อยคำสำนวนเสียดสียั่วล้อออกมาในรูปแบบของการนำเสนอผ่านการใช้ถ้อยคำที่มีความหมายขั้วตรงข้าม มีการนำเสนอเนื้อหาโดยการสอดแทรกการเสียดสีแม้กระทั่งในงานเชิงประวัติศาสตร์นิพนธ์ กะต่ายใช้คู่ตรงข้ามกล่าวคือชุดคำที่มีความหมายขัดแย้งคนละขั้วเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึงการปะทะกันของแนวคิด กะต่ายเสริมความให้เห็นว่าต้องมีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดอ่อนด้อยกว่า เสียเปรียบกว่า นอกจากนี้ยังพบการเล่นคำเล่นสำนวน ทั้งการใช้รูปแบบของการใช้คำพ้องเสียงในภาษาเดียวกันหรือข้ามภาษา (ลาว-ฝรั่งเศส) เพื่อกระตุ้นให้เกิดเสียงหัวเราะ มีการเล่าเรื่องด้วยการใช้แผนย่นยให้นึกไปถึงบุคคลที่ถูกเสียดสี

การเล่นคำเล่นสำนวนคือลักษณะเด่นอีกประการที่พบมากในวรรณกรรมของกะต่าย ในรูปแบบของการเสียดสีบุคคลสำคัญ กะต่ายใช้คำพ้องเสียงในภาษาลาวและภาษาฝรั่งเศส เพื่อก่อให้เกิดความหมายเชิงเสียดสีประชดประชัน แต่สุดท้ายแล้วการกล่าวบรรยายถึงคุณลักษณะบุคคลดังกล่าวเป็นไปในเชิงตรงข้ามโดยสิ้นเชิง

นอกจากนี้กะต่ายหยิบยกตัวบทตะวันตกเพื่อเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้สิ่งที่ตนเองนำเสนอ ในแง่ของงานสารคดีในรูปแบบของบทความแสดงความคิดเห็น ตัวบทจากข่าวหรือข้อคิดเห็นของบุคคลสำคัญในยุคร่วมสมัยมักถูกตัดตอนและหยิบยกมาประกอบในผลงาน ในบางครั้งจับมาวางไว้โดยไร้ข้อคิดเห็นประกอบ เป็นหน้าที่ของคนอ่านที่จะมองและตัดสินในประเด็นนั้นๆ ซึ่งจุดจบมักออกมาในรูปการเสียดสีเย้ยหยันคู่กรณีอยู่บ่อยครั้ง ในด้านงานวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี กะต่ายใช้รูปแบบวรรณศิลป์แบบฝรั่งเศสเพื่อสื่อให้เห็นถึงความเป็นลาว อาทิเช่นการสร้างนิทานพื้นบ้านที่มีลักษณะผสมผสานเรื่องราวทันสมัยกับขนบการเล่าเรื่องแบบนิทานก้อมของลาว การใช้ขนบการเล่าเรื่องสืบสวนสอบสวนแบบตะวันตกเพื่อสื่อให้เห็นถึงบริบทตำรวจจับโจรแบบลาว บางครั้งมีการหยิบยกสำนวนภาษาฝรั่งเศสมาบอกเล่าโดยการสร้างเรื่องเล่าที่มีบรรยากาศและตัวละครแบบลาวพื้นถิ่น

5.1.3 อำนาจและการตอบโต้

สำหรับกะต่ายผลงานวรรณกรรมคือเครื่องมือในการต่อสู้ทางการเมืองที่แท้จริง ในยุคต่อสู้กู้ชาติกะต่ายใช้งานวรรณกรรม 3 ประเภทเพื่อแสดงเสียงของคนพื้นเมืองที่มีต่อเจ้าอาณานิคม กะต่ายจัดทำประวัติศาสตร์นิพนธ์จากทรงสนะของคนลาวโดยอาศัยรูปแบบตามขนบการนำเสนอแบบตะวันตก ทั้งนี้เพื่อให้ฝ่ายเจ้าอาณานิคมได้รับรู้ว่าแท้จริงแล้วความจริงที่ออกจากปากเจ้าของเรื่องราวคือความจริงอีกชุดหนึ่งที่เจ้าอาณานิคมไม่เคยเล็งเห็นหรือพูดถึง ประวัติศาสตร์ในทรงสนะของคนลาวจึงอยู่ในฐานะของผู้กระทำมิใช่ผู้ถูกระทำเหมือนกับประวัติศาสตร์ฉบับเจ้าอาณานิคม นอกจากนี้ผลงานประเภทบทความแสดงข้อคิดเห็นหรือเรื่องสั้นยังบ่งบอกถึงวิถีทางในการต่อสู้ด้วยเช่นกัน กะต่ายไม่ได้สู้ กับเจ้าอาณานิคมเพียงอย่างเดียว แต่ศัตรูหลักอีกส่วนหนึ่งคือเพื่อนร่วมชาติที่เห็นต่างทางการเมือง ในส่วนนี้กะต่ายสร้างเรื่องเล่าตอบโต้ทั้งในยุคกู้ชาติและยุคสร้างชาติ แต่เมื่อเวลาผ่านไปพร้อมกับกระแสการเมืองที่ปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ในยุคสมัย อุดมการณ์ทางการเมืองที่ไม่สอดคล้องจึงทำให้ชื่อของกะต่ายถูกลบหายจากประวัติศาสตร์ไปในที่สุด

ผลงานวรรณกรรมของกะต่ายมีอำนาจในตัวเอง ทั้งนี้ทุกอย่างถูกสร้างผ่านองค์ประกอบต่างๆ ทั้งการใช้ภาษาฝรั่งเศสเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความคิด การปรับประยุกต์ความเป็นตะวันตกมาผสมกับลักษณะท้องถิ่นแบบลาว นอกจากนี้จุดเด่นที่ไม่อาจละเลยได้ในวรรณกรรมของกะต่ายคือ วรรณศิลป์อันเฉียบคมมีลักษณะเฉพาะตัว การประกาศตนเพื่อต่อสู้กับศัตรูทางการเมืองในทุกภาคส่วน ทั้งสู้กับเจ้าอาณานิคมและกลุ่มคนร่วมชาติที่เห็นต่างทางการเมือง วรรณกรรมจึงการเป็นอาวุธที่ทรงประสิทธิภาพเพื่อสนับสนุนการต่อสู้ในเชิงการทหาร แต่อันที่จริงแล้วการปะทะกันผ่านทางความคิดด้วยลีลาภาษาที่คมคายอาจทำให้บุคคลที่เป็นเป้าหมายในการโจมตีได้รู้สึกอะไรบ้าง แต่เหนือสิ่งอื่นใดอำนาจจากอาวุธทางปัญญาส่งผลให้ผู้สร้างผลงานวรรณกรรมได้ระบายและสร้างเสียงหัวเราะส่งผ่านไปยังเป้าหมายทั้งเจ้าอาณานิคมผู้มาจากภายนอกและเหล่าผู้เห็นต่างทางความคิดที่เป็นศัตรูภายในประเทศ

กะต่าย โดนสะโสริทคือผู้มีบทบาทสำคัญในประวัติศาสตร์ลาวในฐานะผู้บุกเบิกวงการวรรณกรรมลาวสมัยใหม่ ผลงานวรรณกรรมของกะต่ายปรากฏทั้งในยุคอาณานิคมและยุคหลังอาณานิคมเรื่องราวที่น่าสนใจคือประจักษ์พยานและเป็นบทบันทึกเหตุการณ์ของยุคสมัย ไม่ว่าจะกะต่ายจะผ่านความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไปอย่างไร ในฐานะนักต่อสู้ชาติ วรรณกรรมคืออาวุธในการต่อสู้เพื่อแสดงตัวตนและใช้ตอบโต้ฝ่ายตรงข้าม วรรณกรรมเป็นเครื่องมืออันทรงประสิทธิภาพที่กะต่ายใช้ต่อรองกับอำนาจที่มาจากแหล่งต่างๆ การใช้วรรณศิลป์อันเฉียบคมคือการต่อสู้ในวิถีของปัญญาชน กะต่ายก่อร่างสร้างความเป็นลาวให้เป็นที่ประจักษ์ผ่านการใช้ภาษาและวัฒนธรรมของเจ้าอาณานิคมยกระดับให้ลาวได้เป็นที่รับรู้ในระดับสากล ใช้ภาษาและวรรณกรรมเพื่อสร้างอำนาจโต้กลับทั้งศัตรูจากภายนอกและภายในประเทศ แม้ชื่อของกะต่ายจะเลือนหายไปจากบทบันทึกประวัติศาสตร์ แต่ในอีกแง่มุมหนึ่งเขาคือผู้สร้างประวัติศาสตร์และสร้างสรรค์วรรณกรรมที่มีส่วนในการเติมเต็มพัฒนาการของวรรณคดีของลาว

5.2 ข้อเสนอแนะ

(1) ศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมที่เขียนเป็นภาษาฝรั่งเศสของกะต่าย โดนสะโสริท กับวรรณกรรมของนักเขียนลาวในยุคเดียวกันเพื่อให้เห็นลักษณะเฉพาะและมุมมองของนักเขียน

(2) ศึกษาวรรณกรรมประเภทอื่นๆ ที่เขียนเป็นภาษาฝรั่งเศสของนักเขียนในแถบอินโดจีนเพื่อวิเคราะห์มุมมองของผู้เขียนที่มีต่อเจ้าอาณานิคม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

กระทรวงศึกษาธิการลาว. ประวัติศาสตร์ลาวฉบับกระทรวงศึกษาธิการลาว. แปลโดยสมชาย นิลอาทิ.

กรุงเทพฯ : มติชน 2545.

แกรนท์ อีแวนส์. ประวัติศาสตร์สังเขป ประเทศลาว ประเทศกลางแผ่นดินเอเชียอาคเนย์. แปลโดยดุष्ฎี
เฮย์มอนต์. เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์ซิลค์เวอร์ม, 2549.

กำพล จำปาพันธ์. นาคยุดครุฑ “ลาว” การเมืองในประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย. กรุงเทพฯ : มติชน, 2558.

เจ้าฟ้าดีสะลาด, บุรุษเหล็กแห่งราชอาณาจักรลาว, (ม.ป.ท.), 2499.

ปราโมทย์ ในจิต. เรื่องสั้นและนวนิยายเรื่องแรกแห่งบรรณพิภพลาว. ยโสธร รวงคำสำนักพิมพ์, 2561.

พุมิ วงวิจิต. ในความทรงจำของพุมิ วงวิจิต. แปลโดยพิชณู จันทร์วิทัน. กรุงเทพฯ : เอเอเปเปอร์แอนด์
สเตรซันเนอวี่, 2550.

มาร์ติน สจ๊วต-ฟอกซ์. ประวัติศาสตร์ลาว. แปลโดยจิราภรณ์ วิญญูรัตน์. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำรา
สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 2, 2556.

ศิริกาญจน์ ดุจจานุทัศน์, ราชวงศ์จำปาศักดิ์ ประวัติศาสตร์ในราชสำนัก. กรุงเทพฯ : ทริปเพิ้ลเอดูเคชั่น,
2553.

สุนัด โพธิสานและคณะ. ประวัติศาสตร์ลาว (ดึกดำบรรพ์-ปัจจุบัน). แปลโดยทรงคุณ จันทจร.

สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2551.

แหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ศูนย์วิทยบริการศาลยุติธรรม. สัญลักษณ์แห่งความยุติธรรม (online)

www.museum.coj.co.th/symboljudi.html (6 เมษายน 2558)

วิทยานิพนธ์

ไกล่รุ่ง อามระดิษ. ร้อยแก้วแนวขบขันของไทยตั้งแต่รัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7 วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิตสาขารวณคดีไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2532.

นันทนัย ประสานนาม. เรื่องสั้นแนวเสียดสีของไทยระหว่าง พ.ศ. 2535-2545 : การศึกษาแนวคิดและ
กลวิธี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตสาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2548.

นาคยา กรณีกิจ. พงศาวดารลาวฉบับมหาสิลา วีรวงศ์ ในฐานะประวัติศาสตร์ชาติลาว. วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ศึกษา ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร 2554

พิมพ์รด พิพัฒน์กุล. บทบาทของรัฐบาลและผู้นำทางการเมืองไทยต่อขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชลาว
ระหว่างพ.ศ.2483 - พ.ศ.2492. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะอักษรศาสตร์ (ประวัติศาสตร์)
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544

ศิริพร ศรีวรกานต์. ศรีธัญชัย ไทย-เยอรมัน การศึกษาเปรียบเทียบนิทานมุขตลก ศรีธัญชัยกับทิลล์
ออยเลนเชปีเกล. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะอักษรศาสตร์ (วรรณคดีเปรียบเทียบ)
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

สรตี ใจสอาด. อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของเวียดนามและลักษณะสากลในนิทานตลกเจ้าปัญญาชุด

จาง กวี่ง. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต คณะอักษรศาสตร์ (วรรณคดีเปรียบเทียบ) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

สุทัศน์ มั่งไธสง. ขบวนการกู้ชาติลาว : ศึกษากรณี “ลาวอิสระ” ในระหว่าง ค.ศ. 1945-1948.

วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกประวัติศาสตร์เอเชีย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2539.

บทความ

ถนอมนวล หิรัญเทพ. จากขบวนการต่อต้านอาณานิคมสู่อาณานิคมศึกษา : แนวคิดเรื่องการล้มล้างอำนาจอาณานิคมทางความคิดในงานของฟรานทซ์ฟานง และเอ็ดเวิร์ด ซาอิด ใน การสัมมนาระดับชาติวรรณกรรมโพสต์โคโลเนียลบนานาชาติ, ศูนย์วรรณคดีศึกษา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

มหาสีลา วีรวงส์. รัฐบาลลาวอิสระประวัติศาสตร์และความเป็นมา. แปลโดยมานะ มาลาเพชร. วารสารเอเชียปริทัศน์. ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 (พ.ย.-ส.ค. 2537) : 53-74.

อิราวดี ไตรลึงคะ. แนวทางวรรณกรรมวิจารณ์ตะวันตกเพื่อแง่มุมการวิจารณ์ที่หลากหลาย. วารสารมนุษยศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (2542) : 77-88.

ภาษาลาว

ทงสวาด ปะเส็ด. ลาวล้านช้างสมัยฝรั่งเศสปกครอง. เวียงจันทน์ : สถาบันวิทยาศาสตร์สังคมแห่งชาติ, 2012.

บ่อแสงคำ วงดาลาและคณะ. วรรณคดีลาว. เวียงจันทน์ : สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์และสังคม

กระทรวงศึกษาธิการ, 1987

สุกัญ วิไลสาน. ชีวประวัติของ ฯพณฯ ท่านกะต่าย โคนสะโสริท เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์เวียงกรุง, 1959.

บทสัมภาษณ์

มงคลน สะโสริท. สัมภาษณ์.วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2556 ณ นครหลวงเวียงจันทน์ ส.ป.ป.ลาว

ภาษาอังกฤษ

หนังสือ

Abrams, M.H. A Glossary of Literary Terms. Boston : Heinle and Heinle, 1999.

Auger, Peter. The Anthem dictionary of literary terms and theory. London: Anthem press, 2010

Bergson, Henri. Laughter : An essay on the Meaning of the comic. Kessinger Publishing.

Evans, Grant. “Different Paths : Lao Historiography in Historical Perspective”. in

Contesting vision of Lao past. Copenhagen: NIAS Press, 2003.

Fanon, Frantz. The Wretched of the Earth. New York : Grove Weidenfeld, 1963.

Freud, Sigmund. Jokes and Their Relation to the Unconscious (New York, 1960)

Lockyer, Sharon. Pickering, Michel. Beyond a joke : The limits of humour. Palgrave Macmillan, 2009.

Reichl, Susanne. Cheeky Fictions Laughter and the postcolonial.

New York: Rodopi, 2005.

Weedon, Chris. Identity and culture : Narratives of Difference and Belonging. UK :

MacGraw-Hill Education, 2004.

Woodward, Kathryn. Identity and Difference. Thousand Oaks : SAGE publication Inc,

2002

บทความ

Polmuk, Chairat. Life in a Time of Turmoil: Rereading Colonialism and Nationalism in

Autobiographie of Postwar Lao Intellectuals. In วารสารภาษาและวรรณคดีไทย ปีที่ 31

ฉบับที่ 2 ธันวาคม 2557. pp. 1-40

Saveng Phinith. Contemporary Lao literature” in Journal of the Siam Society, Vol 63.2,

1975.

Shabnam Rostami. “Alice Walker’s Possessing of the Secret of Joy : Cultural Imperialism

and Cultural Hybridity”. in Science Road Journal, Year 2014, Volume 02, Issue

01, 123-132.

Voicu, Cristina. “Crossing Borders of Hybridity beyond Marginality and Identity”. in

University of Bucharest review. Vol 1./2011, no 1 (New Series). 171-193.

แหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

Barthel, Johannes. Hybridity as a “Narrative of Liberation” in Trevor D Rhone’s Old Story

Time. (online) <http://www.aspeers.com/sites/default/files/pdf/barthel08.pdf>

เข้าถึงเมื่อ 3 พฤศจิกายน 2557

Hayati, Daryoosh. Amiri, Eaisa. A study of Hybridity and National Identity in the selected Novels of Bapsi Sidhwa and David Malouf

(Online)<https://www.yumpu.com/en/document/view/6510780/a-study-of-hybridity-and-national-identity-in-the-selected-novels-of-> (31 มีนาคม 2559)

Kumar, Sanjiv . Bhabha's Notion of Mimicry and Ambivalence in V.S. Nipaul's A Bend of the River. (online) www.researchersworld.com Vol.-II, Issue-4, Oct. 2011[118]

(3 พฤศจิกายน 2557)

Shehata, Samer S..The politics of Laughter : Nasser, Sadat and Mubarek in Egyptian

Political Jokes (online) <http://www.jstor.org/stable/1261035>. (15 กุมภาพันธ์ 2557)

วิทยานิพนธ์

Polmuk, Chairat. Invoking the Past : the Cultural Politics of Lao Literature. Master of Arts, Conell University, 2014.

Strääf, Maria. In between cultures : Franco-American Encounter in the work of Edith Wharton, Department of Culture and Communication, Linköping university, Sweden, 2008

ภาษาฝรั่งเศส

หนังสือ

Calvet, Jean. Petite histoire de la littérature française. Paris : De Girord, 1969.

Chevalier, Jean. Greenbrant, Alain. Dictionnaire de symboles. Paris : Robert Laffont, 1982.

Decoux, Jean. A la barre de l'Indochine : Histoire de mon gouvernement général, 1940-1945, Paris, Soukha Editions, 2013

Fanon, Frantz. Peau Noire, Masques blancs. Paris : Seuil, 1952

Katay D. Sarorith. Le Laos : son évolution politique, sa place dans l'Union française. Paris, Editions Berger-Levrault, 1953.

Katay D. Sarorith. Elle est formidable, la belle-mère! , Saigon, Editions Lao Sédone, 1958.

Katay D. Sarorith. Souvenirs d'un ancien écolier de Paksé, Saigon : Editions Lao Sédone, 1958

Thao Katay Pour rire un peu: histoires vécues , Bangkok : Editions Lao-Issara, 1947.

Thao Katay. L'amitié ou la haine! : Pour une entente Franco-Lao contre le colonialisme désuet et périmé . Bangkok : Editions Lao-Issara, 1948

Thao Katay. Contribution à l'Histoire du Mouvement d'Indépendance Nationale Bangkok : Editions Lao-Issara, 1948.

Thao Katay. Le Laos . Bangkok : Editions Lao-Issara, 1948.

Thao Katay. Quatre lettres ouvertes. Bangkok : Editions Lao-Issara, 1948.

Thao Katay .Les Valets de Impérialisme Français Bangkok : Editions Lao-Issara, 1948.

Thao Katay.Une amnistie? Fi donc! Ou : Une nouvelle preuve de la mauvaise foi des colonialistes français Bangkok : Editions Lao-Issara, 1948.

Thao Katay Y a-t-il une politique française en Indochine ? Bangkok : Editions Lao-Issara,1948.

Thao Katay. Les Aspirations du peuple lao : ou, Les revendications des Lao-Issara .
Bangkok : Editions Lao-Issara, 1949.

Thao Katay. Depuis le retour de la domination française le Laos n'avance. Bangkok :
Editions Lao-Issara, 1949

Thao Katay. Le Laos : pivot idéal de la lutte contre le communisme dans le Sud-Est Asiatique Bangkok : Editions Lao-Issara,1949.

Thao Katay. Des sots ou des traîtres Bangkok : Editions Lao-Issara,1949.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวสุพัชนี เมณะทัต
วัน เดือน ปี เกิด	15 มีนาคม 2520
วุฒิการศึกษา	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษา ฝรั่งเศส มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2540 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาฝรั่งเศส ศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2545

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY